

Na osnovu člana 67. st. 1. i 4. Zakona o osnovama sistema obrazovanja i vaspitanja („Službeni glasnik RS”, br. 88/17, 27/18 – dr. zakon i 10/19),

Ministar prosvete, nauke i tehnološkog razvoja donosi

PRAVILNIK

o dopunama Pravilnika o programu nastave i učenja za drugi razred osnovnog obrazovanja i vaspitanja

Član 1.

U Pravilniku o programu nastave i učenja za drugi razred osnovnog obrazovanja i vaspitanja („Službeni glasnik RS – Prosvetni glasnik”, broj 16/18) u delu: „3. OBAVEZNI PREDMETI”, posle programa predmeta: „SRPSKI JEZIK”, dodaju se programi predmeta: „MATERNJI JEZIK”, i to: „ALBANSKI JEZIK, BOSANSKI JEZIK, MAĐARSKI JEZIK, RUMUNSKI JEZIK, RUSINSKI JEZIK, SLOVAČKI JEZIK i HRVATSKI JEZIK”, koji su odštampani uz ovaj pravilnik i čine njegov sastavni deo.

U programu predmeta: „SVET OKO NAS”, posle tačke: „III. PRAĆENJE I VREDNOVANJE NASTAVE I UČENJA”, dodaje se tačka: „IV. DODATNI SADRŽAJI PROGRAMU SVET OKO NAS KOJI IZRAŽAVAJU POSEBNOST NACIONALNE MANJINE”, koja je odštampana uz ovaj pravilnik i čini njegov sastavni deo.

U programu predmeta: „LIKOVNA KULTURA”, posle tačke: „III. PRAĆENJE I VREDNOVANJE NASTAVE I UČENJA”, dodaje se tačka: „IV. DODATNI SADRŽAJI PROGRAMU LIKOVNA KULTURA KOJI IZRAŽAVAJU POSEBNOST NACIONALNE MANJINE”, koja je odštampana uz ovaj pravilnik i čini njegov sastavni deo.

U programu predmeta: „MUZIČKA KULTURA”, posle tačke: „III. PRAĆENJE I VREDNOVANJE NASTAVE I UČENJA”, dodaje se tačka: „IV. DODATNI SADRŽAJI PROGRAMU MUZIČKA KULTURA KOJI IZRAŽAVAJU POSEBNOST NACIONALNE MANJINE”, koja je odštampana uz ovaj pravilnik i čini njegov sastavni deo.

U delu: „4. IZBORNI PROGRAMI”, posle programa predmeta: „GRAĐANSKO VASPITANJE”, dodaju se programi predmeta: „MATERNJI JEZIK/GOVOR SA ELEMENTIMA NACIONALNE KULTURE”, i to: „BOSANSKI JEZIK SA ELEMENTIMA NACIONALNE KULTURE, BUNJEVAČKI JEZIK SA ELEMENTIMA NACIONALNE KULTURE, VLAŠKI GOVOR SA ELEMENTIMA NACIONALNE KULTURE, MAĐARSKI JEZIK SA ELEMENTIMA NACIONALNE KULTURE, NEMAČKI JEZIK SA ELEMENTIMA NACIONALNE KULTURE, ROMSKI JEZIK SA ELEMENTIMA NACIONALNE KULTURE, RUMUNSKI JEZIK SA ELEMENTIMA NACIONALNE KULTURE, RUSINSKI JEZIK SA ELEMENTIMA NACIONALNE KULTURE, SLOVAČKI JEZIK SA ELEMENTIMA NACIONALNE KULTURE, SLOVENAČKI JEZIK SA ELEMENTIMA NACIONALNE KULTURE, UKRAJINSKI JEZIK SA ELEMENTIMA NACIONALNE KULTURE, HRVATSKI JEZIK SA ELEMENTIMA NACIONALNE KULTURE, ČEŠKI JEZIK SA ELEMENTIMA NACIONALNE KULTURE i MAKEDONSKI JEZIK SA ELEMENTIMA NACIONALNE KULTURE, koji su odštampani uz ovaj pravilnik i čine njegov sastavni deo.

Član 2.

Ovaj pravilnik stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u „Službenom glasniku RS – Prosvetnom glasniku”, a primenjuje se počev od školske 2019/2020. godine.

Naziv predmeta: MATERNJI JEZIK**ALBANSKI JEZIK**

Emërtimi i lëndës	GJUHA DHE LETËRSIA SHQIPE		
Qëllimi	Qëllimi i mësimi të Gjuhës dhe Letërsisë shqipe në klasë të dytë nënkupton përvetësimin e shkathtësive për të komunikuar në situata të ndryshme, krijimin e pavarësisë individuale dhe formimin kulturor, përvetësimin e gjuhës letrare përgatitjen e nxënësit për të njohur jetën, zhvillimin e ndjenjës për të dëgjuar tema të ndryshme me karakter edukativ dhe arsimor, nxitjen dhe motivimin e nxënësve për të nxënë. Plani dhe program i lëndës së Gjuhës dhe Letërsisë Shqipe në klasën e dytë, përmes temave dhe rezultateve përkatëse, u ofron mundësi nxënësve për zhvillimin dhe zbatimin e aftësive, shkathtësive, qëndrimeve dhe vlerave. Nxënësi mëson tingujt, shenjat, shkronjat, simbolet si sistem i organizuar gjuhësor. Në këtë klasë nxënësi pasuron fjalorin, aftësohet në mënyrë sistematike për të shkruar dhe lexuar si dhe për shkathtësi të tjera të komunikimit (të dëgjuarit dhe të folurit). Nëpërmjet përmbajtjeve nga tekste të thjeshta dhe ilustrime, nxënësi njeh dhe kupton lidhjen e tingujve, shkronjave, rrokjeve, fjalëve e fjalive me ilustrimet dhe fotot e ndryshme. Në fund të kësaj klase nxënësi komunikon qartë, shpreh mendimet reflekton vlera dhe qëndrime në situata të caktuara. Nxënësit e kasës së dytë arrijnë rezultatet e të nxënit të lëndës, për temat e përcaktuara në tabelën e mëposhtme, të dala nga rezultatet e të nxënit të fushave të njohurive të Gjuhës dhe Letërsisë shqipe:		
Klasa:	E dytë		
Fondi javor i orëve	5		
Fondi vjetor i orëve	180 orë		
REZULTATET E TË NXËNIT TË LËNDËVE PËR TEMË	TEMAT/FUSHAT E NJOHURIVE	PËRMBAJTJET	
– Njeh shkronjat e alfabetit të Gjuhës shqipe;	GRAMATIKA	Kujtojmë alfabetin	
– Dallon zanoret dhe bashkëtingëlloret;	(Fonetika, Morfologjia, Sintaksa, Leksikologjia, drejtshqiptimi (Ortoepia) dhe	Marrëdhënia tingull,	
		Shkronjë	

– Ndan në rrokje fjalë të dhëna, drejtshkrimi) duke u mbështetur te zanoret e çdo fjale;	Tingujt
– Dallon shkronjat dyshe nga shkronjat e thjeshta;	Shkronjat Zanoret
– Ndryshon shkronjën e parë duke gjetur fjalë të reja;	Bashkëtingëlloret
– Shkruan fjalë që fillojnë me zanore, bashkëtingëllore dhe shkronja dyshe;	Rrokjet
– Dallon rrokjet në një fjalë;	Fjala
– Dallon fjalinë nga jo – fjalia;	Fjalia
– Dallon fjalitë e thjeshta dëftore dhe pyetëse;	Intonacioni
– Dallon emra njerëzish, sendesh dhe kafshësh;	Shenjat e pikësimit
– Dallon emrat e gjinisë mashkullore nga ato femërore;	Nga fjalët te fjalia
– Dallon foljet e rregullta në kohën e tashme, sipas modeleve të dhëna;	Fjalia me të cilën tregojmë
– Përdor dhe shkruan drejt shkronjat e alfabetit të Gjuhës shqipe;	Shkronja e madhe dhe pika
– Formon fjali të thjeshta dëftore dhe pyetëse, duke respektuar shenjat e pikësimit;	Fjalitë janë të ndryshme
– Dallon emrat e gjinisë mashkullore nga ato femërore;	Pyesim dhe përgjigjemi
– Dallon emra njerëzish, sendesh dhe kafshësh në numrin njëjës dhe shumës;	Rrokja dhe ritmi
– Dallon mbiemrin si fjalë që tregon cilësi të emrit;	Pika dhe pikëpyetja
– Gjen dhe formon fjali me	Fjalia më e vogël
	Emri
	Dallojmë emrin
	Emrat e vendeve
	Gjinia e emrit
	Numri i emrit
	Mbiemri
	Dallojmë mbiemrin
	Numërori
	Drejtshkrimi i numërorëve

mbiemra dhe me numërorë;	Folja
– Gjen dhe formon fjali me përemra vetorë dhe me numërorë;	Foljet ndihmëse <i>kam</i> dhe <i>jam</i>
– Zgjedhon folje të rregullta në kohën e tashme;	<i>Ushtrime për foljen</i>
– Ndan fjalët në fund të rreshtit sipas rregullave gjuhësore dhe mënyrave të ndryshme;	Përemri
– Dallon fjalinë si grup fjalësh që lidhen me njëra-tjetrën sipas kuptimit;	Përemrat vetorë
– Dallon fjalinë me të cilën tregojmë për diçka;	Foljet me kuptim të kundërt
– Formon fjali duke bashkuar fjalët sipas kuptimit;	Mbiemrat me kuptim të kundërt
– Formon fjali të thjeshta dëftore dhe pyetëse, duke respektuar shenjat e pikësimit;	Fjalët me kuptim të kundërt – Antonimet
– Përdor drejt emrat e njerëzve, sendeve dhe kafshëve në numrin njëjës dhe shumës;	Fjalët me kuptim të afërt – sinonimet
– Përdor drejt përemrat përemrat vetorë në fjali të ndryshme;	
– Grupon përemrat vetorë sipas numrit njëjës dhe shumës;	
– Zgjedhon në mënyrë intuitive foljet kam dhe jam në kohën e tashme;	
– Përshtat foljet kam dhe jam sipas vetës, numrit, në kohën e tashme në fjali;	
– Krijon fjali me foljen kam , në kohën e tashme;	
– Zgjedhon folje të rregullta sipas kohës, vetës e mënyrës;	

– Të dallojë poezinë dhe tregimin;	Poezia,
– Të mësojë përmendësh pjesë të shkurtra letrare (vargje, fjalë të urta, gjë e gjëza dhe enigma);	përrallëza,
– Dallon renditjen e ngjarjeve në tekstin letrar dhe vëren personazhet kryesore në tekst;	përralla,
– Njeh gjinitë letrare në bazë të veçorive formale të poezisë, prozës dhe dramës;	tregime,
– Njeh llojet letrare përrallën dhe fabulën;	tekste të thjeshta dramatike,
– Përcakton ngjarjen kryesore dhe personazhin, të cilët janë bartës të ngjarjes kryesore në tekstin letrar – artistik;	tekste të ndryshme të karakterit njohës, edukativ dhe dokumentar,
– Përcakton kohën dhe vendin e zhvillimit të ngjarjes në tekstin letrar – artistik;	gjëegjëza,
– Dallon lidhjet në mes të ngjarjeve dhe përcakton kronologjinë e ngjarjeve në tekstin letrar – artistik; Dallon rrëfimin nga përshkrimi dhe dialogu;	fjalë të urta,
– Dallon poezinë nga tregimi, proza; Mëson përmendësh pjesë të shkurtra letrare (vargje, fjalë të urta, gjë e gjëza dhe enigma);	urime,
– Bën renditjen e ngjarjeve në tekstin letrar dhe veçon personazhet kryesore në tekst;	letra të thjeshta
– Dallon gjinitë letrare të poezisë, prozës dhe dramës në bazë të pjesëve të lexuara; Dallon llojet letrare, përrallën dhe fabulën;	porosi, falënderime, letra, adresa, ftesa, njoftime,
– Veçon ngjarjen kryesore dhe	Shënime personale.
	Festa, koha e lirë, profesione.
	Elementet themelore të rimës, dialogut, vargut e prozës përmes shembujve praktikë.
	Përmbajtje për lexim:
	Përsëri në shkollë
	Çdo vit, në shtator
	Pema e familjes
	Bebushi erdhi
	Gjyshër e prindër
	Miqtë e mi
	Të jesh i turpshëm
	Ata janë si ne

gjen personazhin kryesor, të cilët janë bartës të ngjarjes kryesore në tekstin letrar – artistik;	Mjedisi – Erdhi vjeshta
– Dallon kohën dhe vendin e zhvillimit të ngjarjes në tekstin letrar – artistik;	Java e librit
– Cakton format folklorike të fjalëve të urta popullore, enigmave dhe gjë e gjëzave;	Atdheu
– Dallon rimën, vargun dhe strofën në poezinë lirike;	Shtëpia ime
– Cakton vetitë karakteristike, ndjnjat, pamjen dhe veprimet e personazheve;	Në fshat
– Cakton raportet ndërmjet personazheve në tekstin letrar – artistik;	Profesionet e bukura
– Cakton veçoritë e rrëfimit nga përshkrimi dhe dialogu;	Letra e Babagjyshit
– Vëren lidhjet në mes të ngjarjeve dhe përcakton kronologjinë e ngjarjeve në tekstin letrar – artistik;	Kafshë të çuditshme
– Dallon prozën nga poezia;	Na ishin njëherë
– Mëson përmendësh pjesë të shkurtra letrare dhe i interpreton (vargje, fjalë të urta, gjë e gjëza dhe enigma);	Java e teatrit
– Përcakton renditjen e ngjarjeve në tekstin letrar dhe veçon personazhet kryesore në tekst;	Në dimër
– Dallon gjinitë letrare të poezisë, prozës dhe dramës në bazë të veprave të lexuara dhe autorëve të tyre;	Kafshët dhe natyra
– Përcakto llojet letrare, përrallën dhe fabulën në bazë të	Në botën e përrallave
	Unë jam...
	Festa e mamit dhe mësueses
	Erdhi pranvera
	Fabulat me kafshë
	Fundjavë e këndshme
	Kam frikë
	Tinguj e zhurma
	Qyteti dhe rregullat
	Në cirk
	Udhëtime fantastike
	Ëndrrat e së ardhmes
	Hapësira rreth nesh

shembujve të dhënë;	Tregime të së shkuarës
– Përcakton ngjarjen kryesore dhe gjen personazhin kryesor, të cilët janë bartës të ngjarjes kryesore në tekstin letrar – artistik;	Qershori
– Përcakton kohën dhe vendin e zhvillimit të ngjarjes në tekstin letrar – artistik; Përcakton format folklorike të fjalëve të urta popullore, enigmave dhe gjë e gjëzave;	Erdhi vera
– Përcakton vetitë karakteristike, ndjenjat, pamjen dhe veprimet e personazheve;	
– Përcakton lidhjet në mes të ngjarjeve dhe përcakton kronologjinë e ngjarjeve në tekstin letrar – artistik;	
– Përcakton veçoritë e dialogut nga përshkrimi dhe rrëfimi;	
– Lexon rrjedhshëm tekstin;	Elemente të përgjithshme kulturore për tema të ndryshme
– Nënvizon gjatë leximit fjalët kyç dhe pjesët më të rëndësishme;	Toni, qëndrimi, mimika, toleranca; njoftimi, lutja, kërkim-falja, falja e tjetrit, falënderimi.
– Tregon shkurtimisht me fjalët e veta përmbajtjen;	Gëzimi, hidhërimi, shqetësimi;
– Lidh pjesën që lexon me pushimet që ka kaluar gjatë verës;	Njohja e frutave, kafshëve, dukurive të natyrës.
KULTURË GJUHE	
– Lexon me saktësi e intonacion pjesën;	Kulturë komunikimi
– Tregon përmbajtjen duke përdorur grafik organizues;	Kalimi nga leximi i thjeshtë në lexim-kuptim
– Krahason veten me fëmijët parahistorikë, duke shkruar në tekst ndryshimin.	Pushimet e verës
– Përdor strategjitë e duhura për	Familja ime
	Ninullat (këngët e gjumit)

të lexuar tekste të thjeshta;	Përshkruaj mamën dhe babin
– Lexon duke i respektuar shenjat e pikësimit;	Përshkruaj shokun dhe shoqen
– Mëson fjalë të reja, dallon fjalën, fjalinë dhe paragrafin;	Piktura “Shiu”
– Lexon me zë një tekst të shkurtër dhe tregon funksionin e pjesëve plotësuese të tekstit (p.sh. foto, vizatim, pamje etj.);	Trego ngjarje
– Jep përshtypjet e veta në lidhje me një tekst të shkurtër letrar (poezi, përralla nga folklori, përralla nga autorë të ndryshëm, tregime, fabula) dhe joletrar (si p.sh.; kalendar, fjalor i thjeshtë);	Fjalët e përshëndetjes
– Shkruan tekste të thjeshta (urim, letër, kartolinë) sipas modeleve të dhëna;	Përshkruaj vjeshtën
– Ritregon me fjalët e tij përmbajtjen ose informacionin kryesor të një bisede, poezie, përralle, tregimi, rregulle praktike ose udhëzimi;	Të ruajmë mjedisin
– Flet rrjedhshëm, kuptueshëm dhe me intonacionin e duhur, kur tregon një ngjarje, një përvojë të tijën ose kur përshkruan diçka etj;	Librat që lexoj
– Diskuton në grupe të vogla për tema që i interesojnë, bën pyetje dhe jep përgjigje të thjeshta;	Vjershat e stërgjyshërve
– Përgatit materiale për organizimin e shfaqjeve dhe ekspozitave në klasë;	Dhoma ime
– Merr pjesë në lojë me role;	Flasim për fshatin/qytetin
– Lexon pjesën saktë e rrjedhshëm;	Më pëlqen të udhëtoj
– Shpjegon fjalët apo shprehjet e	Profesione të dobishme e të bukura
	Projekt. Përgatitemi për festën
	Letra, kartolina
	Unë i dua kafshët
	Këshilla për kafshët
	Përshkruaj dinozaurët
	Përshkruaj dimrin
	Uji është shumë i rëndësishëm
	Përshkruaj pinokun
	Si ndërtohet përralla
	Poezi për mamën dhe mësuesen
	Renditim veprimet e ngjarjes
	Te luleshitësja

reja;	Përshkruaj pranverën
– Shpjegon fjalët e reja dhe formon fjali me to;	Krahasojmë kafshët e fabulave
– Ritregon përmbajtjen me anë të pyetjeve;	Plani i punës
– Dallon mesazhin e çdo paragrafi.	Shkruaj një fabul
– Demonstron të kuptuarit e teksteve që dëgjon në situata të ndryshme;	Pasioni im
– Lexon me intonacion dhe me kuptim pjesën; tregon përmbajtjen e pjesës me fjalët e veta;	Përshkruaj personazhet
– Rendit punët që bëjnë pjesëtarët e familjes;	Kështjella e frikës
– Shkruan fjali që tregojnë mesazhin e pjesës;	Zhurmat e qytetit/fshatit
– Lidh pjesën që lexon me përvoja personale.	Të sigurt në rrugë
– Dëgjon me vëmendje bashkëbiseduesin;	Shqisat tona
– Dallon të vërtetat nga të gabuarat;	Në cirk
– Shpreh pëlqim dhe interes ndaj asaj që dëgjon.	Ajri
– Planifikon të shkruarin e një teksti përshkrues bazuar në një model të dhënë;	Të kesh mik një yll
– Organizon idetë duke shkruar një tekst rreth një faqe për një temë të caktuar;	Uji, ajri, toka zjarri
– Pyet për t’u sqaruar rreth tekstit që do të shkruajë;	Veprimet e personazheve
– Rrëfen histori e përvoja	Në ç`vend të botës jetoj unë?
	Të gjithë në pushime
	Teknika e hartimit të përmbajtjes me shkrim;
	Katër hartime shkollore;
	Katër korrigjime frontale;
	Katër korrigjime me shkrim;

personale duke u ndihmuar nga pyetjet: Kush? Kur? Ku? Cili? Çfarë? Si?

– Identifikon mjetet audio – vizuale dhe ato të teknologjisë informative dhe t'i përdor ato për të dëgjuar, për të komunikuar dhe për të bere regjistrime;

– Bën vizatime të thjeshta mbi baze imagjinare dhe shkruan fjali për përmbajtjen e figurës që ka vizatuar;

– Përdor lojën për të mësuar;

– Zhvillon dëshirën për të lexuar tekste të ndryshme qartë pa gabime dhe në mënyrë shprehëse;

– Posedon vetëdije për veçimin e programit televiziv dhe kohën e caktuar për shikimin e programeve televizive;

– Posedon informacione mbi dëmin e identifikimit me personazhe nga filmat vizatimorë, përkatësisht me personazhet nga emisionet televizive;

– Kupton rëndësinë e bibliotekës dhe librit si burim i diturisë.

Kultura mediatike

Filmi i animuar – vizatimor, teatri i kukullave, vizatimi ose kukulla në funksion të tregimit; gjallërimi i sendeve;

Përralla dhe filmi

Flutura

Mësojmë për Skenderbeun

Programet televizive për fëmijë; televizioni është medium i fuqishëm mediatik, sepse mund të përcjellë dhe transmetojë ngjarjet nga moment kur ndodhin, mund të emitojnë lloje të ndryshme programesh;

Biblioteka; biblioteka e shkollës ka pasuri të pazëvendësueshme librash, në të cilat është dituria dhe përgjigja për ato që nuk i dimë.

Konceptet kyçe të përmbajtjes: lexim dhe shkrim, letërsi, gjuhë dhe kulturë gjuhësore, kulturë mediash

Lektyrat shtëpiake

- “Vjersha të zgjedhura për fëmijë”, Agim Deva;
- “Na ish dy herë...”, Qëndresa Zeneli Rrahmani;
- “Vjershat e shkronjave”, Brunilda Tahiri;
- “Aventurat e Tobit”, Valbona Imeraj;

- “Pica, pica, vetëm ...pica”, Rudina Çupi;
- “Aventurat e Lushit në kuzhinë”, Stela Subashi;

Lektyrë sipas zgjedhjes (zgjedhje e lirë)

- “Fluturimi i Markut”, Sazan Goliku;
- “Pa e vrarë mendjen”, Natasha Poroçani;

Klasikët për të vegjël;

- Kopshti sekret;
- Sandokani, tigri i Malajzisë;
- Ishulli i thesarit;
- Rreth botës për 80 ditë;
- Aventurat e Tom Sojerit;
- Aventurat e Pinokut;
- Odiseja;
- Poliana;
- Udhëtimet e Guliverit;
- Hajdi;
- I mrekullueshmi i magjistari i Ozit.

UDHËZIMET METODOLOGJIKE

Metodologjia e mësimdhënies zë vend kryesor në realizimin e përmbajtjes programore. Gjatë realizimit të procesit mësimor, mësimdhënësi duhet të ketë parasysh strategjitë më efektive të cilat mundësojnë të nxënit efektiv. Mësimdhënësi duhet të jetë model për nxënësit në mënyrën e përdorimit të shkathtësive gjuhësore dhe vëmendja e tyre duhet të përqendrohet në arritjen e rezultateve të të nxënit për këtë klasë dhe në zhvillimin e kompetencave. Mësimdhënësi duhet që sistemin gjuhësor ta realizoj nëpërmjet shkathtësive gjuhësore (të dëgjuarit dhe të folurit ,të lexuarit dhe të shkruarit). Elemente themelore të gramatikës mësohen nëpërmjet teksteve të ndryshme letrare e jolettrare. Nxënësi duhet të jetë në qendër të të nxënit. Mësuesi duhet të bëjë përpjekje që ta njohë mirë karakterin e nxënësit, përparësitë dhe dobësitë e tij.

I. UDHËZIMET PËR ZBATIMIN E ÇËSHTJEVE NDËR PROGRAMORE

Gjuha dhe Letërsia shqipe është mjet komunikimi për të gjitha lëndët, mirëpo lidhje të drejtpërdrejta vihen me artet, muzikën, historinë, kulturën, matematikën, edukatën qytetare etj. Disa tema nga këto lëndë do të ndikojnë në zhvillimin e shkathtësive të komunikimit, në formimin kulturor dhe në krijimin e individualitetit të pavarur. Përveç çështjeve ndër lëndore,

përmes gjuhës shqipe do të mund të zhvillohen edhe disa çështje ndër programore si p.sh. tema për njohuri elementare nga shëndetësia, të drejtat e njeriut, çështjet gjinore etj. Temat mund të zgjidhen nga mësimdhënësi varësisht prej rëndësi që kanë (nga televizioni, revistat, gazetatat apo nga rrethi). Për më shumë shih çështjet ndër programore në plan programin bazë për klasën e dytë dhe Arsimin fillor në tërësi.

II. UDHËZIME PËR VLERËSIM

Vlerësimi bëhet me qëllim që të verifikojmë te nxënësit se c'shikallë i kanë zotëruar rezultatet e të nxënësve, të identifikohen vështirësitë më të cilat ballafaqohen nxënësit, t'u mundësohet nxënësve që ti identifikojnë përparësitë dhe pengesat e tyre si dhe t'u ndihmohet atyre në përmirësimin e pikave të dobëta. Mësimdhënësi në vazhdimësi duhet të vlerësojë njohuritë që ka fituar nxënësi si dhe shkallën e zotërimit të tyre.

Theks të veçantë gjatë vlerësimit duhet ti kushtojmë të shprehurit gojor në vazhdimësi ,të shprehurit gojor përmes ndërveprimit si dhe të shprehurit me shkrim si të shprehurit gojor për ngjarjet, tregimet, shpjegimet, mendimet e pavarura, zanoreve, bashkëtingëlloreve, fjalëve, fjalive.

III. UDHËZIMET PËR MATERIALET DHE BURIMET MËSIMORE

Nga mësimdhënësi mund të përdoren të gjitha burimet,mjetet dhe materialet të cila ndihmojnë arritjen e rezultateve të lëndës për këtë klasë.

Kultura Mediale dhe Tekstet e Digjitalizuar

Përmbajtjen e kulturës mediatike duhet pasur parasysh në kontestin e përmbajtjeve të fushave të ndryshme mësimore, gjuhës shqipe dhe përmbajtjen e lëndëve të tjera mësimore si dhe në kontekstin e jetës. Ato kanë funksion të ndikimit në të njëjtën kohë të veprimit negativ të përmbajtjeve të monitorëve të vegjël dhe të mëdhenj dhe përgatitjen graduale të nxënësve për pjesëmarrje relative të ngjarjeve nga filmi dhe televizioni.

Me rëndësi të madhe është që nxënësve tu japim sqarime në mënyrë të drejtë se ajo që është e mundur të realizohet në filma vizatimor e njëjta gjë është e pamundur të realizohet në jetën reale. Kjo mund të sqarohet edhe me shembullin e kërcimit nga ballkoni .

Nëse nga ballkoni kërcëjmë me ombrellë nuk është njësoj si me parashutë . Pra, ombrella nuk e zëvendëson parashutën.

Rëndësi të madhe do të kenë edhe përdorimi i **teksteve të digjitalizuar**. Ku mësimdhënësi do të mundohet që lënda të jetë sa më e kuptueshme për nxënësit. Nxënësit do të kenë mundësi të shohin dhe mësojnë më lehtë tingujt, shkronjat dhe fjalët në gjuhën shqipe.

BOSANSKI JEZIK

Naziv predmeta	BOSANSKI JEZIK
Cilj	Cilj nastave i učenja Bosanskog jezika je razvijanje sposobnosti i vještine upotrebe jezika u različitim životnim, svakodnevnim komunikacijskim situacijama, razvijanje čitalačke pismenosti i kulture, istraživanje iskustva i ideja književnosti, poticanje i vrednovanje vlastitoga stvaralaštva i stvaralaštva drugoga, te razumijevanje teksta u različitim kulturnim, međukulturnim i društvenim kontekstima.

Razred	Drugi		
Godišnji fond časova	180 časova		
ISHODI			
Po završetku razreda učenik će biti u stanju da:	OBLAST / TEMA	SADRŽAJI	
– vlada osnovnom tehnikom čitanja i pisanja;		Inerpretativno čitanje – usavršavanje tehnike čitanja i pisanja (tečnog i pravilnog, glasnog i tihog čitanja štampanih i pisanih tekstova uz pravilno naglašavanje riječi i govorne realizacije znakova interpunkcije odgovarajućom intonacijom).	
– čita tekst poštujući intonaciju rečenice / stiha;		Razumijevanje sadržaja na osnovu reprodukcije pročitano (uočavanje ključnih pojmova i povezivanje događaja u tekstu; utvrđivanje vremena dešavanja radnje; razlikovanje glavnih i sporednih likova; izražavanje ličnog stava o postupcima likova; razvijanje i razumijevanje ishoda uzročno-posljedičnog slijeda događaja; pisano izražavanje sadržaja pročitano, ilustrovanje pročitano).	
– pravilno piše štampana i pisana slova ćirilice, povezuje slova u strukturu riječi;		Usavršavanje tehnike pisanja uz poštovanje pravopisnih normi.	
– pravilno čita tekst napisan ćiriličnim pismom i razumije pročitano;	ČITANJE I PISANJE	Pisanje rečenica na osnovu reprodukcije pročitano; pisanje po diktatu; stvaralačko pisanje (samostalno pisanje kraćih vezanih tekstove prema zadatoj temi).	
– razlikuju književne vrste: pjesma, priča, basna, bajka, dramski tekst na osnovu osnovnih obilježja;	KNJIŽEVNOST	Upoznavanje i usvajanje ćiriličkog pisma.	
– samostalno pročitati tekst i odredi tok događaja, mjesto i vrijeme dešavanja u tekstu;		ŠKOLSKA LEKTIRA	
– odredi glavne i sporedne likove u tekstu i razlikuje njihove pozitivne i negativne osobine;		Proza	
– razumije poruku pročitano teksta i iskazuje u obliku kratke rečenice;		1. Ahmet Hromadžić: <i>Plamena</i>	
– navedi jednostavne primjere poređenja iz tekstova i svakodnevnog života;		2. Mirsad Bećirbašić: <i>Čemu se pčela smijala</i>	
– prepričava tekst na reproduktivnom nivou;		3. Ezop: <i>Lisica i gavran</i>	
– u prepričavanju uključuje elemente kreativnosti: promjenom toka događaja u		4. Ešref Berbić: <i>Čuvar</i>	

priči (uvođenjem novog lika u priču), promjenom završetka ili unošenjem elemenata opisa (proširivanje teksta);

– uočava dijelove teksta i formulira podnaslov dijela teksta;

– razlikuje osnovne dijelove teksta (naslov, pasus, ime autora, sadržaj);

– izražajno recitira pjesmu;

– izvodi dramske tekstove;

– iznosi svoje mišljenje o pročitanoj tekstu;

– zna šta je pjesma, stih i strofa;

– uočava stihove koji se rimuju;

– uočava osnovno raspoloženje u pjesmi;

– razlikuje glas i slog i prepozna samoglasnike i suglasnike;

– razlikuje vrste riječi u tipičnim slučajevima;

– određuje osnovne gramatičke kategorije imenica i glagola;

– razlikuje rečenice po obliku i značenju;

– uočava glavne dijelove u rečenici: subjekt i predikat;

– poštuje i primjenjuje osnovna pravopisna pravila;

– pravilno sastavi dužu i potpunu rečenicu i spoji više

5. Azra Mulalić: *Lastavice*

6. Ferida Duraković: *Važnost*

7. Ahmet Hromadžić: *Ledena gora*

8. Lav Nikolajevič Tolstoj: *Vrabac i laste*

9. Šimo Ešić: *Kako je procvjetala prva visibaba*

10. Bisera Alikadić: *Nena, Sena i čekmedže*

11. Narodna priča: *Nasrudin i car*

12. Gvido Tartalja: *Zna on unaprijed*

Poezija

1. Šukrija Pandžo: *List na putu*

2. Ismet Bekrić: *Jesen u gradu*

3. Muhidin Šarić: *Sunce i zima*

4. Ivica Vanja Rorić: *Dječak grli svijet*

5. Oton Žipančić: *Zlatna kantica*

6. Nasiha Kapidžić-Hadžić: *Trčimo za suncem*

7. Ismet Bekrić: *Moć djece*

8. Enes Kišević: *Veliko dijete*

9. Narodna lirska pjesma: *Spavaj, sine, od đula ti beša*

10. Izbor iz narodnog usmenog stvaralaštva

11. Izbor iz enciklopedija i časopisa za djecu

DOMAĆA LEKTIRA

1. Zehra Hubijar: *Bolje je znati nego imati*

rečenica u kraću cjelinu;

– koristi različite oblike usmenog i pismenog izražavanja: prepričavanje, pričanje, opisivanje;

– učestvuje u razgovoru i pažljivo sluša sagovornika;

– razlikuje igrani i animirani film;

– razvije svijest o selektiranju televizijskog programa u umjerenom vremenskom gledanju televizijskih sadržaja.

JEZIK

(gramatika i pravopis)

JEZIČKA KULTURA

2. Ahmet Hromadžić: *Zelena šuma*

3. Hans Kristijan Andersen: *Bajke*

Književni pojmovi:

Pjesma, osjećanja; stih, strofa, rima – na nivou prepoznavanja i imenovanja;

fabula – redoslijed događaja (prepoznavanje);

glavni i sporedni likovi, njihove osobine i postupci;

tema, poruka, mjesto i vrijeme zbivanja;

bajka;

basna;

narodna uspavanka;

dramski junak, dramska radnja, dramski sukob, dijalog pozornica, glumac – na nivou prepoznavanja.

Razlikovanje rečenica po značenju: obavještajne, upitne, uzvične rečenice i zapovjedne; razlikovanje rečenica po obliku: potvrdne i odrične rečenice; imenice: vlastite i zajedničke, rod i broj imenica; riječi koje kazuju radnju – glagoli; osnovni glagolski oblici za iskazivanje sadašnjeg, prošlog i budućeg vremena; pridjevi (opisni); brojevi (osnovni i redni) glavni dijelovi rečenice: subjekt i predikat; samoglasnici i suglasnici.

Znaci interpunkcije: tačka, uzvičnik i upitnik; dvije tačke i zarez u nabranju

Upotreba velikog slova u pisanju vlastitih imenica: ličnih imena i prezimena, nadimaka, država, gradova i sela (jednočlanih i višečlanih) i jednočlanih geografskih naziva.

Pisanje riječce /i/ u upitnim rečenicama i

riječce *ne* uz glagole

Rastavljanje riječi na slogove

Pisanje adrese

Skraćenice (mjerne jedinice i opće skraćenice)

Glasovne i slovne Skupine **ije/je**

Pravilan izgovor i pisanje glasova **č, ć, dž, đ i h.**

Drugo pismo (ćirilica): štampana i pisana slova

Osnovni oblici usmenog i pismenog izražavanja

Prepričavanje tekstova, crtanih i igranih filmova, pozorišnih predstava, pročitanih knjiga, televizijskih i radijskih emisija za djecu; detaljno (opširno) po zajedničkom i individualnom planu; sažeto prepričavanje; prepričavanje na osnovu uopćenih pitanja, prepričavanje sa promjenom kraja priče, proširivanje - nastavak priče.

Pričanje o doživljajima i događajima, stvarnim i izmišljenim.

Opisivanje poznatog predmeta, ljudi i prirode; samostalno biranje motiva uvježbavanje planskog pristupa u opisivanju.

Izveštavanje o sebi (kratka autobiografija).

Ortoepske vježbe - uvježbavanje pravilnog izgovora riječi, iskaza, rečenica, poslovice. Ortografske vježbe - prepisivanje teksta sa jednog pisma na drugo; uvježbavanje čitkog i urednog rukopisa, uz primjenu pravopisnih pravila.

Sintaksičke i stilske vježbe – proširivanje rečenica unošenjem ličnog tona, sažimanjem rečenice radi pojačanja njene informativne

MEDIJSKA KULTURA	moći.
	Kazivanje napamet naučenih tekstova.
	Scensko prikazivanje dramskog teksta.
	Filmska priča: animirani film i igrani, dječiji film.
	Televizija, televizijski program za djecu, televizijska emisija.

Ključni pojmovi sadržaja: čitanje i pisanje, književnost, jezik i jezička kultura, medijska kultura

UPUTSTVO ZA DIDAKTIČKO-METODIČKO OSTVARIVANJE PROGRAMA

Program nastave i učenja Bosanskog jezika zasnovan je na ishodima, odnosno na procesu učenja i učeničkim postignućima. Ishodi predstavljaju opis integriranih znanja, vještina, stavova i vrijednosti koje učenik gradi, proširuje i produbljuje kroz sve predmetne oblasti. Nastava bosanskoga jezika je u funkciji razvoja općih sposobnosti svijesti o jeziku i kulturi. To je moguće postići jasnim određenjem ciljeva i posredstvom sadržaja koji su povezani sa sadržajima drugih nastavnih predmeta.

I. PLANIRANJE NASTAVE I UČENJA

Planiranje nastave i učenja obuhvata kreiranje godišnjeg i operativnih planova, kao i razvijanje priprema za čas / dan / sedmicu. Godišnji plan kreira se u formi gantograma i sadrži broj časova po oblastima raspoređenih po mjesecima, a u skladu sa školskim kalendarom, planirani fondom časova po oblastima i godišnjim fondom časova.

Program nastave i učenja predmeta Bosanski jezik u drugom razredu osnovne škole čini pet predmetnih oblasti: Čitanje i pisanje, Književnost, Jezik, Jezička kultura i Medijska kultura. Preporučeni broj časova (sati) po predmetnim oblastima je: Književnost: 70 časova (sati), Jezik: 40 časova (sati), Jezička kultura: 65 časova (sati) i Medijska kultura: 5 časova (sati). Sve oblasti se prožimaju i nijedna se ne može izučavati izolovano i bez sadejstva sa drugim oblastima.

Operativni plan sadrži rubriku sa operacionalizovanim ishodima, definiranim nastavnim jedinicama, rubriku za planiranu međupredmetnu povezanost i rubriku za evaluaciju kvaliteta isplaniranog, kao i druge elemente prema procjeni nastavnika. Prilikom kreiranja godišnjeg i operativnih planova neophodno je voditi računa o školskom kalendaru i aktivnostima koje prate život škole. Priprema za čas podrazumijeva definiranje cilja časa, definiranje ishoda u odnosu na cilj časa, planiranje aktivnosti učenika i nastavnika u odnosu na cilj i definirane ishode, planirane načine provjere ostvarenosti ishoda, izbor nastavnih strategija, metoda i postupaka učenja i podučavanja.

II. OSTVARIVANJE NASTAVE I UČENJA

Čitanje i pisanje

U drugom razredu djeca su usvojila štampana i pisana slova latinice i ovladala čitanjem i pisanjem. Trebalo bi nastaviti rad na usavršavanju kvaliteta čitanja (pravilno čitanje, čitanje brzinom koja odgovara karakteristikama teksta, unošenje elemenata izražajnosti), čitanje s

razumijevanjem, kritičko čitanje i uočavanje uporišnih mjesta. Trebalo bi nastaviti sa vježbanjem čitanja naglas i u sebi.

Latiničnim pismom trebalo bi realizirati vježbe primjerene učenicima drugog razreda koje su navedene uz programske sadržaje. Raditi na estetskoj strani rukopisa imajući na umu da u drugom razredu učenički rukopis poprima obilježja njegove osobnosti.

Priprema za početno čitanje i pisanje na ćirilichnom pismu zahtijeva sličan postupak i način ostvarivanja programa onom u prvom razredu. Preporučuje se odvojeno učenje čitanja i pisanja, što pruža mogućnost da se drugo pismo kvalitetnije savlada. Slova drugog pisma obrađuju se po grupnom postupku obrade slova. Pošto su učenici ovladali izvjesnim operacijama usvajajući prvo pismo lakše će poimati oblike slova drugog pisma. Tekstove pisane ćirilicom i latinicom treba uspoređivati tek kad potpuno savladaju i drugo pismo. Tada treba prepisivati tekstove s jednog na drugo pismo. Nastava čitanja i pisanja u drugom razredu obuhvata i rad na književnom tekstu, artikulacione, govorne i pismene vježbe, te savladavanje elementarnih pojmova iz gramatike i pravopisa. Savladavanje štampanih i pisanih slova ćirilice načelno se ostvaruje do kraja prvog polugodišta. Čitanje i pisanje uvježbavati u drugom polugodištu do stepena automatizovanih radnji. Za usavršavanje čitanja i pisanja koriste se sistematska vježbanja: glasno čitanje teksta iz čitanke ili šire lektire, uz analitičku i kritičku procjenu takvog čitanja. Usavršavanje pisanja postiže se dosljednim zahtjevima koji se odnose na grafičku uzornost slova i njihovo valjano povezivanje. Ovi zahtjevi ostvaruju se sistematskim vježbama: prepisivanjem, diktatom, autodiktatom, samostalnim pisanjem rečenica i kraćih sastava.

KNJIŽEVNOST

Uvođenje najmlađih učenika u svijet književnih i neknjiževnih tekstova (popularnih, informativnih). Tekstovi iz lektire utiču na odgovarajuća metodička rješenja (prilagođavanje čitanja vrste teksta, opseg tumačenja i grupisanje sa odgovarajućim sadržajima iz drugih predmetnih područja – gramatike, pravopisa, jezičke kulture i slično.

Učitelj ima mogućnost da ponuđene tekstove prilagođava konkretnim nastavnim potrebama.

Čitanje i tumačenje teksta

- čitanje naglas (izgovor, jačina glasa, pauziranje, intonaciono prilagođavanje, naglašavanje, emocionalno podešavanje, tempo);
- osmišljeno kritički i dobronamjerno vrednovanje čitanja svakog učenika;
- osposobljavanje učenika za čitanje u sebi;
- tumačenje teksta ima svoje zahtjeve koji se nadovezuju na zahtjeve u prvom razredu (samostalno saopćavanje utisaka o pročitanoj tekstu, zauzimanje vlastitih stavova i rječito obrazlaganje i odbrana takvih shvatanja, otkrivanje i shvatanje poruke u tekstu, prepoznavanje odjeljka);
- sistematski i valjano podsticati na učlanjenje u biblioteku.

JEZIK

Gramatika

Zahtjevi u ovom programu nisu usmjereni samo na jezička pravila i gramatičke norme već prvenstveno na njihovu funkciju. Rečenica se ne upoznaje samo kao gramatička jedinica već i kao komunikativna jedinica. Osnovni programski zahtjev u nastavi gramatike jeste da se učenicima jezik predstavi i tumači kao sistem. Nijedna jezička pojava ne bi trebalo da se izučava izolirano, van konteksta u kojem se ostvaruje njena funkcija. U drugom razredu u okviru vježbi slušanja, govorenja, čitanja i pisanja, učenici zapažaju jezičke pojave bez njihovog imenovanja. Kod načina ostvarenja programa mora se obezbijediti:

- postupnost (izbor i raspored nastavnih sadržaja i konkretizacija nivoa programskih zahtjeva);
- selektivnost (ostvaruje se izborom najosnovnijih jezičkih zakonitosti i informacija o njima);
- davanje elementarnih informacija iz morfologije.

Akcentologiju ne treba obrađivati kao posebne nastavne jedinice, već treba učenike na ovom uzrastu navikavati da čuju pravilno akcentiranu riječ i da razlikuju standardni akcent od svoga lokalnog akcenta.

Pravopis

Savladavanje putem sistematskih vježbanja, elementarnih i složenih koje se organiziraju različitim oblicima pismenih vježbi.

U nastavi gramatike treba primjenjivati sljedeće postupke:

- podsticanje svjesne aktivnosti;
- zasnivanje težišta nastave na suštinskim vrijednostima;
- uvažavanje situacione uslovljenosti jezičkih pojava;
- otkrivanje stilske funkcije;
- sistematska osmišljena vježbanja u govoru i pisanju;
- njegovanje primjenjenog znanja i umjenja;
- povezivanje znanja o jeziku sa neposrednom govornom praksom;
- njegovanje kontinuiteta u sistemu pravopisnih i stilskih vježbanja;
- uočavanje suštine jezičke pojave do koje se dolazi doživljavanjem i shvatanjem umjetničkog teksta;
- vježbanja moraju biti sastavni činilac obrade nastavnog gradiva, primjene obnavljanja i utvrđivanja znanja;
- prevazilazilaženje nivoa prepoznavanja i reprodukcije, a strpljivo i uporno njegovanje višeg oblika znanja i umjenja: primjenljivost i stvaralaštvo. To se postiže njegovanjem pravopisnih i stilskih vježbi;

– saznanji krugovi započinju motivacijom, a završavaju saznavanjem, rezimiranjem i primjenom određenog gradiva;

– usaznajnom procesu zastupiti: indukciju, dedukciju, analizu i sintezu, konkretizaciju i apstrakciju.

JEZIČKA KULTURA

Usmeno i pismeno izražavanje

Opisivanje životnih pojava koje deskripcijom postaju najprepoznatljivije (predmeti, biljke, životinje, ljudi, pejzaž, enterijer i dr.) To je najsloženiji oblik jezičkog izražavanja na nivou najmlađeg uzrasta. Treba ih navikavati da lokalizuju ono što opisuju (vremenski, prostorno, uzročno), da uoče, izdvoje i zaokruže bitna svojstva (spoljašnja i uslovno rečeno unutrašnja) i da se odrede prema posmatranoj predmetnosti. Pošto je za opisivanje potreban veći misaoni napor i duže vrijeme za ostvarenje zamisli – valja prednost dati pismenoj formi opisivanja nad usmenim.

Prepričavanje i pričanje predstavljaju temeljne programske sadržaje za stjecanje, usavršavanje i njegovanje valjane i pouzdane jezičke kulture najmlađih učenika. Za prepričavanje ne treba obuhvatiti samo tekstove iz čitanke već i iz drugih medijskih oblasti (štampa, pozorište, film, radio, televizija).

Pismena vježbanja zamišljena su kao dopuna osnovnih oblika jezičkog izražavanja. Jezička kultura u najvećoj mjeri doprinosi jedinstvu cjelovitosti nastave bosanskoga jezika i čini da se ona realizira u funkcionalnom povezivanju naizgled različitih programskih sadržaja ali koji se najbolje ostvaruju upravo u takvoj metodičkoj sprezi.

MEDIJSKA KULTURA

Medijska kultura kao sastavni dio nastavnoga predmeta Bosanski jezik svojom sveobuhvatnošću nalazi primjenu u nastavi svih ostalih predmeta. S obzirom da Program nastave i učenja u drugom razredu stavlja naglasak na korelativnu vezu između nastavnih područja i predmeta, kroz integrativni pristup može obezbijediti povezivanje raznovrsnih sadržaja u jedinstven informativni sklop koji pruža raznovrsne oblike prenošenja poruka.

III. PRAĆENJE I VREDNOVANJE NASTAVE I UČENJA

Program nastave i učenja za predmet *Bosanski jezik* za drugi razred osnovne škole koncipiran je tako da svaka nastavna tema i sadržaji koji se nalaze u okviru nje budu usmjereni na ishode koje bi učenik trebalo usvojiti. Time se postiže indirektno povezivanje sa definiranim obrazovnim standardima za ovaj predmet. Početna procjena nivoa znanja i dosadašnjeg napredovanja učenika vrši se uz pomoć inicijalnog testiranja, a svaka naredna procjena bit će zasnovana na stalnom praćenju i bilježenju aktivnosti i učeničkog napredovanja. Formativno vrednovanje predstavlja savremenu metodu procjene kvaliteta znanja koje je usvojeno tokom jednog perioda nastavnoga procesa. Njegov rezultat daje povratnu informaciju i učeniku i nastavniku o tome koji dio gradiva je dobro naučen, a na kojem treba još raditi i koja metoda u nastavnome procesu je efikasna, a koju treba mijenjati. Ovakav vid vrednovanja predstavlja polaznu osnovu za koncipiranje dugoročnog planiranja nastave. Na osnovu formativnog vrednovanja, na kraju određene nastavne cjeline ili nastavnoga ciklusa, vrši se sumativno vrednovanje iskazano brojčanom ocjenom. Sumativno vrednovanje predstavlja procjenu ishoda učenja i pruža nam informacije o kvalitetu učenikovog znanja u toku i na kraju nastavnoga procesa.

MAĐARSKI JEZIK

A	
tantárgy	MAGYAR NYELV
neve	
Cél	A <i>magyar nyelv</i> tanításának célja, hogy a tanulók elsajátítsák a magyar irodalmi nyelv alapvető törvényszerűségeit és megfelelő módon tudják magukat kifejezni szóban és írásban, tudatosítva bennük az anyanyelv fontosságát a nemzeti identitás megőrzése szempontjából, képessé téve őket arra, hogy a magyar irodalmi és más műalkotások megismerésével ápolják a magyar nép hagyományait, kultúráját és a magyar világörökség kincseit.
Osztály	Második
Évi óraszám	180 óra

KIMENET	RÉSZTERÜLET/	TARTALOM
A tanév végére a tanuló:	TÉMA	
– ismeri és felismeri a szöveg és a könyv részeit, szerkezeti egységeit;		ISKOLAI OLVASMÁNYOK
– megérti a szöveg szó szerinti jelentését;		Költészet:
– elkülöníti a lényeges és kevésbé lényeges információkat;		Balázs Imre József: <i>A mese/Cseh</i>
– meghatározza a szöveg témáját;		Katalin: <i>Meghatározás</i>
– képes a szöveg alapján következtetések levonására;		Fecske Csaba: <i>Jó leszek/A nagymamánál</i>
– önálló véleményt formál a szövegről és a hősök magatartásformájáról;	IRODALOM	Cseh Katalin: <i>Esti kérdések</i>
– meghatározza a számára kevésbé érthető szövegrészeket;		Kányádi Sándor: <i>Őszvégi játék</i>
– megkülönbözteti a prózát és a verset;		Király Levente: <i>Kiszámoló</i>
– meghatározza a következő népi-kisepikai műfajokat: mondóka, közmondás, találós kérdés, szöveges népi gyermekjáték;		Kiss Ottó: <i>Állatos album</i>
		Kollár Árpád: <i>Milyen madár</i>
		Kovács András Ferenc: <i>Kanásznóta</i>
		Molnár Krisztina Rita: <i>Lecke</i>
		Tolna Éva: <i>Ünnep</i>
		Tóth Krisztina: <i>Kobra</i>
		Visky András: <i>Aranylevél</i>

– felismeri a verssort,
a versszakot és a rímet;

– meghatározza a szépirodalmi
szövegek szereplőinek jellemét,
rendszerét, egymáshoz való
viszonyát;

– felismeri a szövegben a
cselekménymozzanatok
összefüggéseit és az
eseménymozzanatok időrendjét.

Nemes Nagy Ágnes: *Lila fecske*

József Attila: *De szeretnék...*

Nemes Nagy Ágnes: *Mi van a
titkos úton?*

Weöres Sándor: *A kutya-tár*

Petőfi Sándor: *Anyám tyúkja*

Tamkó Sirató Károly: *Mondjam
még?*

Tandori Dezső: *Az asztal*

Zelk Zoltán: *Varázskréta*

Varró Dániel: *Miért üres a
postaláda mostanába?*

Kányádi Sándor: *Három
kérdőgető*

Próza:

Janikovszky Éva: *Már megint
(részletek)*

May Szilvia: *A Fásli Utcai
Állatkórház*

Csukás István: *Süsü, a sárkány
(részlet)*

Janikovszky Éva: *Már iskolás
vagyok*

Lázár Ervin: *A kék meg a sárga*

Népmese: *Kutya akart lenni*

Kolozsvári Grandpierre Emil: *A
pecsenye*

Népmese: *Három kívánság/A
halász és a nagyravágyó felesége*

Podolszki József nyomán: *A másik
zöld malac*

Népmese: *A róka és a gólya*

Gárdonyi Géza nyomán: *Micó*

Gyurkovics Tibor: *A nagy fehér bohóc*

Tersánszky Józsi Jenő: *Életmentés*

Lev Tolsztoj: *A két barát*

Zelk Zoltán: *Páracska*

Német tanító mese: *A molnár, a fia meg a számár*

Hans Christian Andersen:
Borsószem hercegkisasszony

Darvasi László: *A nem varázslás*

Népköltészeti alkotások:

mondóka, közmondás, szólás,
találós kérdés, szöveges népi
gyermekjáték.

Drámai szövegek:

Karinthy Ferenc nyomán: *Adagolás*

Dušan Radović: *Nebáncsvirág*

Tudományos és ismeretterjesztő szövegek

Válogatás a gyermekenciklopédiák
és a gyermeklapok szövegeiből..

HÁZI OLVASMÁNY

Válogatás a vajdasági és a magyar
gyermekirodalom
gyöngyszemeiből.

A Geronimo Stilton könyvek közül
tetszőlegesen legalább egy
választható.

Népmeseegyűjtemények (válogatás)

		Irodalomelméleti fogalmak:
		– vers;
		– megszemélyesítés;
		– hasonlat;
		– mese;
		– a cselekmény; helye és ideje;
		– a mű szereplője – külső és belső tulajdonságai és cselekedetei;
		– drámai szöveg a gyerekeknek;
		– párbeszéd;
		– tréfás vers;
		– a humor;
		– tanmese;
		– találós kérdés.
– Ismeri a hang, a szó és a mondat fogalmát;		Szituációs játékok, nyelvi játékok, különböző szövegek, illetve egyéb indukciós nyelvi anyag alkalmazása.
– felismeri, használja az ellentétes jelentésű és a rokon értelmű szavakat;		Kötelezően induktív megközelítési mód választása és használata a tanítói munkában.
– felismeri a szótövet és a toldalékot;		
	NYELV	
– helyesen leválasztja a szótagot;	Nyelvtan, helyesírás és	Az egyeditől, azaz a tanuló ismereteitől, nyelvhasználati tapasztalataitól kiindulva történik az általánosítás, majd a szabály, illetve a meghatározás megfogalmazása.
– helyesen ejti és írja a kiejtéstől eltérő helyesírású szavakat;	nyelvhelyesség	
– megkülönbözteti az alapvető szófajokat egymástól;		Szóbeli közlések és írásbeli szövegek felhasználásával vezetjük rá a tanulókat a nyelvi és nyelvhasználati jelenségek megfigyeléséhez, tudatosításához.
– felismeri a hang és a betű egymáshoz való viszonyát;		
– ismeri az ábécét, betűrendbe		Csoportmunka és páros munka alkalmazása a nyelvi indukciós

sorolja a szavakat;

– megfigyeli a hangok időtartamát; helyesírása tükrözi a hangok hosszúságát;

– felismeri a mondatfajták modalitását.

– A mondatokat helyesen hangsúlyozza;

– a beszédszüneteket betartva, megfelelő hangerővel és tempóval beszél;

– történetet mond el kép/képsor és saját élménye alapján, betartva az időrendi sorrendet;

– egyszerűen és érthetően tudja kifejezni gondolatait, ötleteit, érzelmeit és állásfoglalását a számára ismert eseményről, témáról;

– szóbeli, 4-5 mondatos leírást

anyag megfigyeléséhez: a szavak szerkezetének megfigyelése.

Közös elemzés és általánosítás a szavak szófaji jellegzetességének megfigyeléséhez.

A hang és a betű kapcsolata az ly helyesírási vonatkozásaihoz és a hanghosszúságok jelöléséhez kapcsolódóan.

A betűrend ismeretének fontossága példákon keresztül: a névsor.

A szövegfeldolgozással korreláció kialakítása ajánlott egy-egy nyelvtani jelenség megfigyelésekor.

Élőszavas történetmesélés, szituációs párbeszéd alkalmazása a mondatok modalitásának megfigyeltetése céljából. A mondatvégi írásjelek helyesírása.

A helyesírási ismeretek elsajátítása nyelvtani és nyelvhasználati ismeretekkel, valamint az egyéb anyanyelvi készségek kialakításával párhuzamosan történik.

Irányított és szabadon folytatott beszélgetés (párbeszéd).

Beszélgetés, a beszélgetés szabályai.

Elmesélés, elbeszélés kép/képsor vagy saját/közös élmény alapján.

Az események időrendi sorrendjével kapcsolatos gyakorlatok.

Irodalmi és ismeretterjesztő szövegek, események előadása.

Közös terv készítése és a rövid

NYELVI KULTÚRA **Beszéd**

ad a közvetlen környezetében
található tárgyakról,
növényekről, állatokról;

– képes közös terv alapján adott
témáról, tárgyról rövid szóbeli
közlésre;

– kerüli a szóismétlést;

– az új szavakat, a rokon értelmű
és ellentétes jelentésű szavakat
megfelelő módon építi be
szókincsébe;

– kívülről/fejből mond rövid
szépirodalmi szöveget;

– rövid jelenetekben szerepel;

– alkalmazni tudja a
kommunikáció nyelvi fordulatait
a szerepjátékokban és a
mindennapi élethelyzetekben.

– Figyelmesen hallgatja
beszédpartnerét, és nem szakítja
félbe;

– meghallgatja, megérti és
értelmezi az üzenetet;

– megérti a felolvasott
ismeretterjesztő szöveget;

– átéli az irodalmi szöveget a
bemutató olvasás során.

– Eszközhasználat szintjén tud
nyomtatott és írott betűkkel írni;

– képes a mondatok helyes
megszerkesztésére és a
tartalmilag összetartozó
mondatok összekapcsolására;

– tud rövid üzeneteket írni;

– ügyel a szórendre, a különböző
mondatfajták helyes

szóbeli közlés előkészítése.

Rokon értelmű szavak gyűjtése és
alkalmazásuk.

Iskolai és házi olvasmány.

Versek, prózarészletek.

Dráma- és dramatizált szövegek,
színpadi improvizációk.

Jelenetek előadása és bábozás.

Szituációs játékok.

Valós szituáció.

Utasítás, szóbeli üzenet.

A másokra figyelmet fejlesztő
Befogadás játékok.

Ismeretterjesztő szöveg
bemutatása.

Irodalmi szöveg bemutatása.

Másolás, tollbamondás, közös (élő)
fogalmazás lejegyzése.

Hibás szórendű mondat javítása.

Írás

Gondolattérkép készítése és
alkalmazása.

A mondatfajták kommunikációs
szerepe.

Iskolai és házi olvasmány.

használatára;	Kép, képsor, megadott szavak.
– le tudja írni a szöveg tartalmát kérdések segítségével vagy azok nélkül;	Hiányos vázlat kiegészítése.
– összefüggő mondatokat ír, és betartja az időrendi sorrendet;	Vázlat, vázlatkészítés, címadás.
– 4-6 mondatos történetet ír közös vagy egyéni élmény alapján;	Tartalmilag összefüggő mondatok írása.
– közös terv alapján adott témáról, tárgyról, növényről, állatról írásban összefüggő mondatokat alkot;	Iskolai és házi olvasmány.
– kerüli a szóismétlést;	Megfigyelés, anyaggyűjtés.
– az új szavakat, a rokon értelmű és ellentétes jelentésű szavakat megfelelő módon építi be szókincsébe;	Rokon értelmű és ellentétes jelentésű szavak gyűjtése.
– képes saját szövegének javítására.	Szólások, szóláshasonlatok jelentése.
	Önellenőrzés, javítás.

Kulcsszavak: irodalom, nyelv és nyelvi kultúra.

Korreláció: zenekultúra, képzőművészeti kultúra, szerb, mint nem anyanyelv, környezetismeret.

DIDAKTIKAI-MÓDSZERTANI UTASÍTÁS

A magyar nyelv tanításának és tanulásának tantervi alapját a kimenet elemei, a tanulási folyamat, valamint a tanulói eredmények képezik. A kimenet magában foglalja a rendszerbe épített tudás, a készségek, álláspontok és értékek leírását, amelyeket a tanuló gyarapít, fejleszt és elmélyít a tantárgyi részterületek révén.

I. A TANÍTÁS ÉS A TANULÁS TERVEZÉSE

A tanítás és a tanulás tervezése felöleli az éves és az operatív tervek elkészítését, valamint az órára, napra/hétre való előkészületeket. Az éves tervet Gantt-diagram formájában kell elkészíteni, amely összhangban van az iskolanaptárral és az évi óraszámmal, valamint havi felbontásban tartalmazza az óraszámot részterületenként.

A magyar nyelv tanításának és tanulásának programstruktúrája az általános iskola második osztályában a következő három részterületet foglalja magába: irodalom, nyelv és nyelvi kultúra. Az ajánlott óraszám részterületenként: irodalom – 70 óra, nyelv – 40 és nyelvi kultúra

– 70 óra. A tanítási részterületek összefüggnek egymással, és azokat nem lehet egymástól izoláltan tanítani.

Az éves tervvel összhangban ki kell alakítani az iskolai és házi olvasmányok szövegeinek jegyzékét, havonkénti lebontásban. A szövegek ilyen módon történő felosztása, mint eddig is, a szövegek bizonyos kritérium szerinti csoportosításán és összekapcsolásán alapul – az irodalmi mű jellege és szerepe; szövegfajta; a szöveg célja: írás-olvasás tanítása/olvasás/szövegértés/elmesélés/értelmezés; évszakok; jelentős dátumok és ünnepek; a tanulói közösség; a tartalmak és a kimenetek tantárgyi és tantárgyközi kapcsolata; tantárgyközi kompetenciák stb. Vagyis a szövegek korrelációját azok rokon tematikai-motivációs egységekbe való besorolása teszi lehetővé. A szövegrokonságon alapuló funkcionális összekapcsolás lehetséges példái (semmiképpen sem egyetlen):

- barátság (Tersánszky Józsi Jenő: *Életmentés*, Lev Tolsztoj: *A két barát*);
- család (Fecske Csaba: *Jó leszek*, Tolna Éva: *Ünnep*, Mészöly Miklós: *A nagy fehér bohóc*, Janikovszky Éva: *Már megint*);
- iskola (Janikovszky Éva: *Már iskolás vagyok*, Molnár Krisztina Rita: *Lecke*);
- humor (Népmese: *Kutya akart lenni*, Kolozsvári Grandpierre Emil: *A pecsenye*, Podolszki József: *Másik Zöld Malac*, Tamkó Sítató Károly: *Mondjam még?*);
- leírás (Nemes Nagy Ágnes: *Lila fecske*, Visky András: *Aranylevél*);
- mesevilág (*A három kívánság*, *A halász és a nagyravágyó felesége*, Hans Christian Andersen: *Borsószem hercegisasszony*) stb.

Az előző felsorolás azt példázza, hogyan lehet egy-egy szöveget más szövegekkel bizonyos motívumok, elbeszélési hangnem stb. alapján/mentén összekapcsolni. A második osztályban vannak olyan szövegek, amelyeket részenként, szünetelt olvasással dolgozunk fel. Ilyen például Zelk Zoltán: *Párácska* vagy *A molnár, a fia meg a szamár* című német tanítómese. Ezeket a szövegeket részenként, a tanító által megtervezett ütemben olvassák és elemzik a tanulók, több tanórán keresztül.

Az *operatív terv* az operacionizált kimeneteket, a definiált tanítási egységeket, a tantárgyközi kapcsolatokat (korrelációt), a megvalósítást, az értékelést, valamint (a tanító által lényegesnek tartott) egyéb elemeket tartalmazza. Az éves és az operatív terveket az iskolanaptárral és az iskolai élettal összhangban kell elkészíteni. Az *óravázlatnak* tartalmaznia kell az óra célját, a kimeneteket, a tanulói és a tanári tevékenységet/aktivitást, a megvalósított kimenet ellenőrzési módját (a visszacsatolást), a kiválasztott tanítási stratégiákat, módszereket, valamint a tanulási és tanítási eljárásokat.

II. A TANÍTÁS ÉS A TANULÁS MEGVALÓSÍTÁSA

IRODALOM

Az irodalmi nevelés folyamán mesék, elbeszélések, versek, képversek, képregények stb. feldolgozásával fejlesztjük, gazdagítjuk tanulóink személyiségét. Mindeközben pedig irodalmi fogalmakat sajátítanak el, természetesen nem definíciók megfogalmazásával, sokkal inkább a fogalmak megnevezésével és leíró megindoklásával (a szövegbefogadás és -értelmezés során).

Csak sokoldalú, átfogó elemzés során tárul fel a mesék értelme. Vizsgálható a mese címe, témája, tárgya; érzelmi, gondolati mondanivalója (üzenete); szerkezete, a mű által kitöltött idő, a szereplők rendszere, a jellemábrázolás módja, megformálásának sajátosságai; más irodalmi alkotásokkal való kapcsolata stb. Természetesen az adott szempontok közül minél többet alkalmazunk az elemzéskor, annál teljesebb képet kapunk a meséről.

A mese fő elemei (az elindulás, a feladat vállalása, a próbák, a visszatérés, a jutalom, büntetés) megadják a szerkezet vázát. A szerkezeti váz elkészítése, a műfaji sajátosságok tudatosítása a szövegértés fejlesztését teszi lehetővé. Ugyanakkor lehetséges a mese átstrukturálása (új cselekményfordulatok vagy új szereplők beillesztése). A meseszereplőkről történő beszélgetést tartalmassá, funkcionálissá tehetjük, ha megvilágítjuk attribútumaikat (külső tulajdonságaikat), mint pl. a korukat, nemüket, helyzetüket, külsejüket, különleges külső vonásaikat stb. Jellegetes stilisztikai eljárásokat vehetünk szemügyre, mint pl. az antropomorfizációt és a hiperbolizmust, vagy tanulmányozhatjuk a mesealakok szociális struktúráját. A mese mimetizálása, dramatizálása, a bábjáték elmélyítheti/elősegítheti a szöveg megértését. A tartalmi szintézis (a szövegfeldolgozás záró akkordjaként) a fő gondolatok összefoglalásával, illetve a szövegtartalom reprodukálásával valósulhat meg. Az összefoglalás segítője lehet a vázlat. A grafikai szervezők hatékonysága – a vázlatkör, az eseménylánc, a helyszínvázlat – hatékonysága igen nagy az olvasásértés folyamatában.

A műközpontú elemzéstől elrugaszkodva az olvasásközpontú szövegelemzéshez a folyamatolvasás/szünetelt olvasás/szakaszos olvasás vezet el bennünket. A folyamatolvasás lépései, feladatai (előremondás vagy jóslás; problémamegoldás, megbeszélés, vita; kérdések feltevése; dramatizálás; mesefolytatás, mesebefejezés stb.) a kreatív olvasást hivatottak fejleszteni. A mese illusztrálása kitűnő megoldás a megértéssegítési módok közül. Ugyanakkor a képzőművészeti alkotások vizualitása, a zeneművek érzelmegazdagsága segítheti az irodalmi alkotás élménnyé formálódását.

A versfeldolgozás legnehezebb mozzanata éppen az élmény megragadása és megfogalmazása. Kulcsot kell találnunk a vershez. A vers módszeres vizsgálata során rá kell világítanunk, hogy a költő a nyelvi-stilisztikai jelenségeket milyen funkcióban használta fel mondanivalójának kifejezésére. Eközben valamennyi nyelvi-stilisztikai eszköz (hang, szó, kifejezés, mondat, szövegtani jelenség, kép stb.) jelenségét, stílusértékét számba vesszük. A versszak, a verssor, a rím fogalmát a tanulók könnyen megértik, formai tagolódásuk folytán jól megtalálják a versben, de nem javasolt a versszakok szerinti feldolgozás, inkább a gondolati-érzelmi-képi egységet láttassuk meg. A költői kifejezőeszközök, a költői hatás alkotóelemei az egyszerűbben megfejthető hangutánzó, hangulatfestő szavakon át a hangulatteremtő alakzatokig (halmozás, fokozás, ismétlés) terjednek. Az érzékletesség és a hangulatosság kiemelt hordozói a megszemélyesítések, a hasonlatok stb. Jó esetben a versek formájának, valamint a kisebb szövegegységeknek az elemzése, értelmezése a szövegegész üzenetéhez visz közelebb – sohasem lehet öncélú. Miután részleteiben elemeztük a verset, körvonalazzuk a vers üzenetét.

A vers hangulatának, érzékletességének megragadására jó megoldás a vers ritmusának, zeneiségének felfedeztetése is. (A kezdeti versélmények jó, ha egyszerűen és élesen ritmizálható, tisztán összecsengő rímű versek olvasására alapulnak.) Ezen túl beszéltesük tanítványainkat a szöveghallgatással bennük létrejövő képekről, illetve rajzoltassuk le ezeket. A sokszínű dramatikus eljárások során a tanuló aktív jelentésadóként, jelentésteremtőként vesz részt. A vers ilyenfajta megközelítése lehetővé teszi a szöveg közös értelmezését, a költészet varázsának megőrzésével. (A nagycsoportos improvizációs játékoktól haladunk a mind kisebb csoportos játékok felé, valamint a mimes, beszéd nélküli gyakorlatoktól a szöveges improvizáción át a kötött szövegű színjátékokig.)

A kortárs gyermekverseknek kitüntetett szerepük kell, hogy legyen a versek között. Nyelvi világuk, a bennük ábrázolt tárgyi világ, élethelyzetek, kapcsolati dinamika ismerős az olvasónak. Ezek a szövegek a játékelmélet és a gyermekfilozófia jegyében létrejött alkotások a játék és a humor élményével ajándékozzák meg a befogadót.

Az oktatás során a tanulónak multimediális szövegekkel is találkoznia kell, mint például a képverssel és a képregénnyel. Mindeközben más látásmód elsajátítása a célunk. A képregénynek mint műfajnak a tanórai munkába beemelése a különböző műfajú szövegek kreatív olvasásának fejlesztése szempontjából lényeges.

Az ismeretterjesztő szövegek feldolgozásával megalapozhatjuk az önálló ismeretszerzést. Az ismeretközlő szövegek feldolgozása folyamán lényeges a címértelmezés, a szavak és kifejezések értelmezése, az adatkeresés, művelet az adatokkal, a lényeges információk elválasztása a lényegtelenről, az algoritmusok kibontása a szövegből (pl. állatleírás során az állat külső, testi tulajdonságai, lakóhelye, életmódja, táplálkozása, szaporodása stb.), vázlatkészítés, szöveg és ábra kapcsolatának kiemelése stb.

Összességében lényeges feladatunk a szövegtípus-választék bővítése. Különbő szövegeket kell választanunk, hiszen a megértés folyamatához szükséges készség, hogy a tanuló azonosítani tudja mint szövegtípust. A szövegtípus mintája, sajátos szerkezete, nyelvezete és stílusa az olvasónak jelentést sugall. Ezért különböző tartalmú és rendeltetésű szövegeket olvassunk.

A nagy népszerűséget megért irodalmi művek szolgálhatnak összehasonlító elemzésül, az irodalom és a film közötti különbség vizsgálatához, melynek alapján a tanulók levonhatják a következtetést a két média jellegéről, és fejleszthetik a médiával kapcsolatos ismereteiket. A tanulóknak rá lehet mutatni más hasonló témájú filmekre is (gyermekkalandok vagy a fantáziavilágban megélt kalandok, a magányos gyermek felnövése stb.).

NYELV

Nyelvtan

A nyelvtan II. osztályos tantervében a nyelv alapvető alkotóelemeinek vizsgálatával foglalkoznak a tanulók, indukciós szövegek (beszélgetés, szépirodalmi és egyéb szöveg, játék) segítségével vizsgálják a hang, a szó és a mondat jellegzetességeit, megjelenési formáit és szabályszerűségeit a nyelvben, különös tekintettel saját nyelvhasználatukra. A szó jelentésével és hangalakjával az ellentétes, illetve a rokon értelmű szavak példáinak felhasználásával foglalkoznak, mindez szorosan összekapcsolódik a szókincs bővítésével, belső korrelációt alakítva ki a kifejezőkészség fejlesztésével. A szavak vizsgálatával a tanulók eljutnak az alapvető szófaji kategóriák (ige, főnév, melléknév) tulajdonságainak körvonalazásáig, megismeréséig. Ebben az esetben szigorúan be kell tartani az induktív megközelítési módot, vagyis a tanulók a saját nyelvi kompetenciájuk és tapasztalataik előtérbe helyezésével, a nyelvi elemekkel kapcsolatos elemzési feladatok révén következtessenek a szavakkal kapcsolatban a szófaji általánosításokra. A közlések vizsgálatának folyamán az igeidőket (jelen, múlt, jövő) is meghatározzák, felismerik. Helyet kap a tantervben a szótagolás és az elválasztás, valamint a magyar nyelvben érvényes elválasztási szabályok ismerete. A tanterv a mondatok modalitásának megismerésével magában foglalja a mondatnak mint a kommunikáció alapvető elemének vizsgálatát is. A mondatfajták ismertetésén túl a velük kapcsolatos extralingvális nyelvi eszközökkel is (hangsúly, szórend, hanglejtés, beszédsszünet) foglalkoznak a tanulók. A tanulók gyakorlással, szituációs játékokkal sajátítsák el a mondat-, illetve szövegfonetikai eszközök helyes használatát.

Fontos, hogy a tanulók érzékelné tudják a szövegek nyelvi elemeinek szerepét, fő vonásait, a nyelvi problémaéztelés képességét életkoruknak megfelelően sajátítsák el. A nyelvi tudatosság megfelelő szintjén viszonyuljanak a nyelvhez: a jelentésbeli vonatkozások mellett a funkcionális szerepeket is vegyék figyelembe. A beszélgetőtársakkal történő szóbeli kommunikációban tartsák be az alapvető kommunikációs szabályokat.

Helyesírás

A helyesírásra vonatkozó tananyag ugyancsak a mondatokhoz kapcsolódik, tervbe veszi a nagybetű használatát és írásának gyakoroltatását akár az új mondatok, akár tulajdonnevek, akár címek írásának esetében. Ugyanígy a mondatvégi írásjelek használatának tudatosítása is a mondatokhoz kötődik. Az elválasztás tanításának szoros velejárója a kötőjel alkalmazása, s ugyanez az elem jelentkezik az -e kérdőszó előtt is. Tovább kell gyakoroltatnunk a j hang kétféle jelölését (j vagy ly), hogy a tanulóknak mindinkább megszilárduljanak az ide vonatkozó ismeretek (szó elején, szó belsejében, szó végén). A szóelemző írásmód szabályainak betartására fokozottan ügyelni kell. A hangok hosszúságára vonatkozó helyesírási szabályok ismertetése és gyakoroltatása fontos része a tananyagnak.

NYELVI KULTÚRA (SZÓBELI ÉS ÍRÁSBELI KIFEJEZŐKÉSZSÉG)

A *nyelvi kultúra* az alapvető íráskészség kialakítását, valamint a beszédfejlesztést, a beszédhallást (befogadást), az írás fejlesztését foglalja magában. Ezek a részterületek a beszédművelésre, az írásbeli kifejezőkészségre, a szókincs, vagyis a kommunikatív kompetencia fejlesztésére irányulnak. A második osztályban nem tanítunk külön fogalmazást, de az értelmes olvasással együtt annál nagyobb figyelmet kell fordítani a szóbeli kifejezőkészség permanens fejlesztésére és az írásbeli kifejezőkészség, azaz a fogalmazástanítás előkészítésére, megalapozására. Az alapozás lényege, hogy a tanulók viszonylag fejlett beszédalap birtokába jussanak. Ezért beszédüket a szó, a mondat és a szöveg szintjén egyaránt fejlesztjük, és a fejlesztés folyamatában nemcsak a nyelvi kultúra részterületeit használjuk ki, hanem a szövegelemzés, a nyelvtan és a helyesírás nyújtotta lehetőségeket is.

A *beszédfejlesztés* alapozását szolgáló (szó-, illetve mondat szintű) tevékenységformák közül kiemelünk néhányat: szógyűjtés adott szempontok szerint, szavak csoportosítása, rokon értelmű szavak felismerése adott szóhalmazból, szópárok alkotása, mondatalkotás képek segítségével, megadott szavakkal, kifejezésekkel, hiányos mondatok kiegészítése, kérdések alapján válasz megfogalmazása. A szövegszintű beszédfejlesztés módjai lehetnek: történetalkotás képsor segítségével, megkezdett történet folytatása, élmény vagy szöveg tartalmának elmondása. Az elbeszéléshez sokszor szükséges egy vázlat, egy terv, s azt kell megtanulniuk a tanulóknak használni. A szóbeli megnyilvánulás része a versmondás és a drámarészletekben való hangos szereplés is. Fontos szerepet játszanak ebben a párbeszéddel kapcsolatos feladatok (párbeszéd alkotása adott szöveg dramatizálásával, adott téma alapján, megjelölt téma alapján megadott mondatok felhasználásával vagy szereplők megadásával). A tanulók beszédkultúráját játékos aktivitásokkal is fejleszthetjük: nyelvi játékkal, játékos beszélgetéssel (pl. beszélgetés egy meseszereplővel), szituációs gyakorlatokkal (pl. beszélgetés az üzletben, a piacon, a szünetben, az iskolaudvaron) stb.

A *befogadás* (beszédhallás), a kommunikációs partner meghallgatása a kommunikáció lényeges eleme. A tanulókat arra utasítjuk, hogy az irányított és a szabadon folytatott beszélgetések során, de a valós szituációkban is, figyelmesen és kulturált módon hallgassák meg társukat. Az oktatási kontextusban (utasítások, szóbeli üzenetek közvetítésekor) a tanulók figyelemmel hallgatják mások beszédét, majd megfelelő módon reagálnak az elhangzott üzenetre, azaz a felnőttektől és a társaktól hallott szóbeli utasítás és kérés

alapján cselekszenek. A szimulált helyzetben és a másokra figyelést fejlesztő játékokban, ismeretterjesztő és irodalmi szöveg bemutatásakor is figyelmesen meghallgatják az elhangzottakat. A valós beszélgetésben, a megfelelő szituációkban mind a tanító, mind a társak beszédét, valamint a fogalmazványok és más szövegek reprodukálását is figyelemmel kell kísérniük.

Az írást a második osztályban a fokozatosság elve szerint tanítjuk. Először analógiás gyűjtőmunkát végeztetünk a tanulókkal: példákat gyűjtenek, csoportosítanak, válogatást végeznek, kikeresik a kakukktójt. Ezek a gyakorlatok segítik a fogalmak, a szabályok általános megértését és gyakorlati alkalmazását. A tanulókat önálló megfigyelésre és következtetésre ösztönözzük. Másolás, tollbamondás és öndiktálás tanításánál a fokozatosság elvét ugyanúgy betartjuk. A másolástanítás fokozatai például a következők: másolás írott szövegről, másolás nyomtatott szövegről, másolás szavanként, másolás mondatonként, másolás helyesírási előkészítéssel, másolás helyesírási előkészítés nélkül.

A tanulók az írást és az olvasást az irodalom, a nyelv és a nyelvi kultúra anyanyelvi részterületein belül is gyakorolják. Olyan gyakorlatot végeztetünk velük, amelyek a fogalmazástechnika közvetlen megalapozását szolgálják. A teljesség igénye nélkül megemlítenek néhányat: tagolatlan szöveg mondatokra bontása, összekevert mondatok sorrendbe állítása, a címadás gyakorlása (megadott címek közül kiválasztják a legmegfelelőbbet, megadott címet átalakítanak, értelmezik a címet), vázlatkészítés gyakorlása (hiányos vázlatot egészítenek ki, a vázlatpontokat időrendbe helyezik, vázlatot írnak képek segítségével, címet adnak a szöveg részleteinek/bekezdéseinek stb.).

Második osztályban az említett fogalmazás-előkészítő gyakorlatok eredményes végzése után a tanulók mondatokat és kisebb terjedelmű (elsősorban elbeszélő) szövegeket írnak. Ezeknek a mindennapi fogalmazási feladatoknak az a célja, hogy tájékoztassa valamiről az olvasót, közöljön vele valamit. Tudatosítani kell a tanulókkal, hogy írásuknak (összefüggő mondataiknak) a címről kell szólnia, a mondanivalót időrendben kell közölniük. Mondataik úgy kapcsolódjanak egymáshoz, mint a láncszemek, és gondolatsoruk minden lényeges elemet tartalmazzon.

A második osztályban az írásbeli kifejezőképesség (fogalmazás) alapvető formái: rövid szöveg tartalmának leírása, tartalmilag összefüggő mondatok írása és párbeszéd alkotása. Az elvárás minden esetben 4–6 összefüggő mondat lejegyzése.

A szöveg tartalmának leírása

Már az olvasási órán a tanulók megismerkedtek a szöveg tartalmával, a szereplőkkel, az esemény színhelyével, a cselekmények időrendjével. A fogalmazást előkészítő órán fontos felhívunk a tanulók figyelmét arra, hogy fogalmazásukba lényeges dolgok kerüljenek. Minden esetben értékelni kell mind a szóbeli, mind az írásbeli közlést.

Elbeszélő fogalmazás – tartalmilag összefüggő mondatok írása

Az elbeszélő fogalmazás kezdetben közösen készül. A témával kapcsolatban a tanulók mondatokat mondanak. Minden alkalommal közösen kiválasztják a legsikeresebbet, és azt a szerzője megjegyzi. Mikor kikerekedett a történet, a mondataikat a tanulók lediktálják egymásnak (élő fogalmazás). A fogalmazásokat a tanulók később, a második félévben, önállóan írják (közös vagy egyéni vázlat alapján). A történetalkotás lehet kép vagy képsor segítségével, egyéni vagy közös élmény alapján és képzelet alapján. A vázlat mellett eredményesen alkalmazható a gondolattérkép is.

A párbeszéd alkotása

A párbeszédet az olvasott szöveg dramatizálásával vagy szituációs játékokkal valósíthatjuk meg. A tanulókkal azt gyakoroltatjuk, hogy a kommunikációs partnerre figyelni kell. Azt kell náluk tudatosítani, hogy a kommunikációt szóban segíti a hangsúly, a hanglejtés, a mimika, a mozdulatok, ám írásban mindezeket mondatokkal kell lejegyezniük. Meg kell figyeltetnünk az idézett mondatok tagoló szerepét, és utalni a mondatfonetikai eszközökre.

A tanulókat egyéni íráskészségüknek megfelelő feladatokkal kell ösztönözni, motiválni. Külön figyelemmel kell kísérni az írási nehézséggel küzdő tanulók munkáját. Teret kell adni a játékos feladatoknak is. A nyelvi játékokat a tanulók érdeklődésének megfelelően, illetve a tananyag keretei között választjuk meg. Lehetnek játékos párbeszédok (pl. az egyik meseszereplővel), szituációs játékok (a játékboltban, az orvosnál stb.). Alkalmazhatunk különböző fejtörőket (rébuszt, keresztrejtvényt), találós kérdéseket, nyelvtörőket, kiszámolókat stb.

A nyelv gazdag szókészletéből való tudatos válogatás nem képzelhető el a tanulók szókincsének állandó bővítése nélkül. Ezért figyeltetjük meg az olvasmányok stílus eszközeit, nyelvi fordulatait, tanítjuk meg az új szavakat, kifejezéseket. A fogalmazás-előkészítés szakaszában nyelvi gyakorlatokkal fejlesztjük a tanulók szóhasználatát (rokon értelmű és ellentétes jelentésű szavak gyűjtése, a szavak hangulatának tisztázása, szóláshasonlatok, szólások, közmondások jelentésének megbeszélése). Arra tanítjuk őket, hogy keressék a megfelelő kifejezéseket, választékosan, igényesen fejezzék ki gondolataikat, és kerüljék a szóismétlést.

A fogalmazástanítás igen fontos feladata, hogy rászoktassuk a tanulókat az önellenőrzésre. A szövegjavítás kiterjed az írástechnikai, helyesírási, nyelvhelyességi, szórendi, stilisztikai hibákra egyaránt. Sőt, arra is meg kell tanítani őket, hogy a mondanivaló elrendezéséből elkövetett hibákat is észrevegyék és javítsák.

A második osztály végére a tanulók kifejezőképességének olyan szintre kell jutnia, amely alapja lesz az írásbeli kifejezőképesség fejlesztésének a harmadik osztályban.

III. A TANÍTÁSI ÉS TANULÁSI FOLYAMAT KÖVETÉSE ÉS ÉRTÉKELÉSE

A tanuló eredményeinek és tudásának értékelése és osztályozása *A tanulóknak az általános iskolai oktatásban és nevelésben való osztályozásáról szóló szabállyal* összhangban kell, hogy történjen. A tanuló előrehaladásának mértékét, valamint az értékelést a tanuló kezdeti tudásszintjéhez kell viszonyítani. A tanár a tanítási-tanulási folyamat során állandó jelleggel és egyértelműen visszajelez a tanulói tudás minőségére vonatkozóan. A visszajelzésnek útmutatóként kell szolgálnia a további munkához, de ugyanakkor motiválnia is kell vele a tanulót. Minden tanulói tevékenységet értékelni kell, de az értékelés és a visszajelzés mellett fontos feladat, hogy rászoktassuk a tanulókat az önértékelésre, és a hibák felismerésére, azonnali javítására. A tanulók felkészítésével és bátorításával arra kell törekedni, hogy a tantárgy kimenetének megvalósításában felmérjék a saját fejlődésüket, de ugyanígy a többi tanuló fejlődését is.

RUMUNSKI JEZIK

Denumirea
disciplinei

LIMBA ROMÂNĂ

Scopul

Scopul predării și învățării Limbii române este ca elevii să însușească legile de bază ale limbii române literare pentru o exprimare corectă orală și scrisă, să sesizeze importanța limbii pentru păstrarea identității naționale; să fie capabili să interpreteze opere de artă literară și alte opere de artă din patrimoniul

românesc, sârbesc și mondial, să cultive tradiția și cultura poporului român și să dezvolte interculturalitatea.		
Clasa	a doua	
Fondul anul de ore	180 de ore	
FINALITĂȚI		
La sfârșitul clasei elevul trebuie:	DOMENIU/TEMĂ	CONȚINUTURI
– să facă distincția dintre speciile literare: poezie, poveste, fabulă, basm, text dramatic;		TEXTE LITERARE
– să determine evenimentul principal, timpul și locul desfășurării evenimentului în textul citit;		Poezia
– să determine succesiunea evenimentelor în text;		Poezie populară: <i>Melc, melc, codobelc, Cățeluș cu părul creț, (numărătoare)</i>
– să observe personajele principale și secundare și să distingă trăsăturile lor pozitive și negative;		Poezie populară: <i>Un elefant se legăna pe o pânză de păianjen, Zece negrii mititei, Am pierdut o bătișuță</i>
– să deosebească versul de strofă;	LITERATURA	<i>Basmul pescarului și peștișorului de aur</i> (citire pe fragmente) de A S. Pușkin
– să observe versurile care se rimează;		<i>Răsfățatul mamei</i> Jovan Jovanović-Zmaj
– să explice semnificația proverbului și să recunoască învățătura/morala dintr-o fabulă;		<i>Leul</i> de Dušan Radović
– să enumere exemple simple de comparație din texte și din viața cotidiană;		<i>Vara</i> de Nichita Stănescu
– să citească un text respectând intonația propoziției/versului;		<i>Somnoroase păsărele</i> de Mihai Eminescu
– să recite expresiv o poezie;		<i>Omul și pasărea</i> de Ion Creangă
– să interpreteze texte		<i>Primăvara</i> de Vasile Alecsandri
		<i>Iarna pe uliță</i> de George Coșbuc
		<i>Greierul și furnica</i> după La Fontaine
		<i>Tanu</i> de Elena Farago
		<i>Povestea găștelor</i> de George Coșbuc
		<i>Vișinul leneș</i> de Ana Blandiana
		<i>Tot ce vede, tot ce știe</i> de Eugenia Ciobanu Bălțeanu

dramatice;

– să-și expună opinia proprie
despre text;

– să facă distincția dintre sunet
și silabă și să recunoască
vocalele și consoanele;

– să deosebească părțile de
vorbire în situații tipice;

– să determine categoriile
gramaticale de bază ale
substantivului și verbului;

– să deosebească propozițiile
după formă și înțeles;

– să respecte și să aplice
regulile ortografice de bază;

– să aplice tehnica citirii și
scrierii corecte a unui text;

– să găsească informațiile date
explicit într-un text simplu
(linear și nelinear);

– să folosească diferite
modalități de exprimare orală și
scrisă: repovestirea, povestirea,
descrierea;

– să alcătuiască în mod corect o
propoziție mai lungă și mai
complexă și să unească mai
multe propoziții într-un întreg
mai scurt;

– să participe la discuție și să-l
asculte pe conlocutor cu
atenție;

– să deosebească părțile de
bază ale unui text (titlul,
alineatul, numele autorului,
autorului, cuprinsul);

– să citească expresiv un text.

Cum te plictisești la gară Ana Niculina
Ursulescu

Limba românească de George Sion

Iarna de Nicolae Labiș

Vara de Nichita Stănescu

Cântec de leagăn de ȘT. O. Iosif

Poezii ocazionale de sărbători

Proza

Poveste populară: *Cei doi măgăruși*,
Povestea omului de zăpadă

Poveste populară: *Fructul cel mai
valoros*, (poveste bulgară), *Obiceiuri rele*

Fabulă populară: *Vulpea și barza*

Lupul, țapul și varza de Anton Pann

Prietenul adevărat la nevoie se cunoaște
de Anton Pann

Cheia după Mihail Sadoveanu

Rămas bun, Stuart Little de E.B.White

Școala de Edmondo de Amicis

Ursul păcălit de vulpe de Ion Creangă

Ciobănilă de Vasile Voiculescu

Povestea creionului de Paulo Coelho

Povestea dovieacului și a viței-de-vie de
Alexandru Mitru

Cioc! cioc! cioc! de Emil Gârleanu;
Toamnă de Emil Gârleanu

Proverbe, zicători

Broasca țestoasă cea fermecată de

Petre Ispirescu

Felix Salten: Bambi (fragment la alegere)

Textele dramatice

Cuiele din ușa de Pop Simion (adaptare)

Cinci pâini de Ion Creangă (adaptare)

Boierul și Păcală de Ioan Slavici (adaptare)

Căsuța din oală, poveste populară (adaptare)

Căsuța lui Cip și Dale (adaptare după desene animate de Walt Disney)

Texte informative și de popularizare a științei

Selecție din enciclopediile ilustrate și revistele pentru copii despre personalitățile importante din limba, literatura și cultura românească

LECTURA SUPLIMENTARĂ

1. Selecții de poezii, povești, fabule, basme din literatura română și legende românești

2. Selecție de poezii și povești din literatura din Voivodina

3. Selecție de poezii și povești din literatura sârbă

Selecție povești, fabule, basme din literatura universală

Noțiuni de teoria literară:

- vers, strofă, rimă;
- cântec de leagăn;
- fabulă;

	– basm; – tema, locul și timpul desfășurării acțiunii, ordinea întâmplărilor; – personajul principal și cele secundare (înfățișarea, trăsăturile de bază și comportamentul); – personajele textului dramatic pentru copii. Sunetul și silaba; vocalele și consoanele. Părțile de vorbire: substantivele (proprie și comune); genul și numărul substantivelor; verbele; timpurile verbale: trecut, prezent, viitor; formele verbale afirmative și negative; adjectivele (calificative); numerele (cardinale și ordinale). Propozițiile: enunțative, interogative, exclamative.
LIMBA	Propozițiile afirmative și negative.
Gramatica, ortografia și ortoepia	Scrierea cu majusculă a denumirii statelor, orașelor și satelor (simple și compuse) și a denumirilor geografice simple. Scrierea cu liniuță de unire: Semnele de punctuație: punctul (la sfârșitul propoziției; două puncte și virgula la enumerări; scrierea datei cu cifre arabe și romane. Scrierea abrevierilor: (unitățile de măsură și alte abrevieri: <i>Ș.E., nr., etc., pag. și de ex..</i>). Înțelegerea textului citit prin răspunsuri la întrebări.
CULTURA EXPRIMĂRII	Planul de repovestire a textelor scurte (lirice, epice, dramatice) alcătuit din întrebări simple. Planul unei descrieri pe baza observării

nemijlocite.

Exerciții de ortografie: transcriere, dictat și scriere independentă.

Exerciții de limbă: ghicitori, rebusuri, cuvinte încrucișate, asociații, alcătuirea propozițiilor, extinderea propozițiilor date..

Exerciții lexical-semantic: completarea propozițiilor, descrierea ființelor și animalelor.

Prezentarea scenică a textelor dramatice / dramatizate.

Termeni-cheie: literatură, limbă, cultura exprimării, gramatică.

INSTRUCȚIUNI PENTRU REALIZAREA METODICO - DIDACTICĂ A PROGRAMEI

Programa de predare și învățare a Limbii române se bazează pe finalități, adică pe procesul de învățare și nivelul de cunoștințe acumulate de către elevi. Finalitățile reprezintă integrarea cunoștințelor, abilităților, atitudinilor și nivelului de cunoștințe pe care elevul le acumulează, extinde și le aprofundează în toate cele trei domenii.

I. PLANIFICAREA PREDĂRII ȘI ÎNVĂȚĂRII

Planificarea predării și învățării cuprinde alcătuirea planurilor anuale și operaționale și elaborarea pregătirii pentru oră / zi / săptămână. *Planul anual* este creat sub forma unei diagrame Gantt, și conține un număr de ore din domeniile menționate, repartizate pe luni, în conformitate cu calendarul școlar, planificate pe baza fondului de ore pe domenii și pe baza fondului anual de ore.

Programa de predare și învățare a disciplinei școlare Limba română în clasa a doua a școlii elementare conține trei domenii: Literatură, Limbă și Cultura exprimării. Numărul recomandat de pe domenii este: Literatură - 70 de ore, Limba - 40 de ore și Cultura exprimării – 70 de ore. Între cele trei domenii există interferențe și nici unul nu poate fi abordat în mod izolat și fără corelația cu alte domenii.

Pe lângă planul anual, se alcătuiește lista textelor repartizate pe luni, dar și lectura școlară. Repartizarea textelor pe luni se bazează, ca și până acum, pe gruparea și legarea textelor în funcție de diferite criterii - specia operei literare și rolul ei; tipurile de texte; scopul textelor: pentru alfabetizare / citire / înțelegere / repovestire / interpretare; viteza cu care progresează elevii; anotimpurile; datele importante și sărbătorile; caracteristicile specifice ale colectivului elevilor, ale școlii și ale comunității locale; interferența dintre conținut și finalități la nivel de disciplină școlară și în context interdisciplinar; competențele interdisciplinare etc. Deci, corelarea este posibilă prin combinarea textelor într-un întreg tematico-motivațional, pornind de la criterii diferite.

- prietenia

- familia
- viața școlarului
- umorul
- singurătatea și problemele maturizării
- descrierea
- lumea basmelor
- povești cu pildă.

Exemplele de mai sus arată modul în care același text poate fi asociat cu altele în moduri diferite, în funcție de diversitatea motivelor sau tonului de narațiune. În clasa a doua, ca și în clasa întâi, se citește pe fragmente povestirea *Basmul cu pescarul și peștișorul de aur* al lui Aleksandr Sergheievici Pușkin sau alt basm din lectura suplimentară. Acest lucru înseamnă că, în câteva ore planificate, în conformitate cu planul pe care îl stabilește profesorul însuși și într-o dinamică adecvată, se citește și analizează, fragment cu fragment, basmul lui Pușkin în versuri.

Planul operațional conține rubrica pentru finalitățile operaționalizate, cu unități de învățământ definite, rubrica pentru corelarea interdisciplinară și rubrica pentru evaluarea calității celor planificate, precum și alte elemente, la alegerea profesorului. Cu ocazia alcătuirii planului anual și operațional, este necesar să se țină cont de calendarul școlar și activitățile care însoțesc viața școlii. *Pregătirea pentru oră* presupune definirea scopului orei, definirea finalităților în raport cu scopul orei, planificarea activităților elevilor și a profesorului în raport cu scopul și finalitățile definite, modalitățile de verificare a realizării finalităților, alegerea strategiilor de predare, a metodelor și procedeele de predare și învățare.

II. REALIZAREA PREDĂRII ȘI ÎNVĂȚĂRII

LITERATURA

În predarea literaturii este cel mai important ca la elevi să se dezvolte dragostea față de citit, să construiască un sentiment de frumusețe și valoare, de educare a gustului. Citirea necesită timp, perseverență și dedicare, iar cultivarea acestor caracteristici este baza învățării ulterioare. Prin citirea textelor literar-artistice și discuția pe marginea lor la oră se construiește gândirea critică, deoarece elevii trebuie să aibă o atitudine cu privire la comportamentul și caracteristicile personajelor, precum și cu privire la diversele întâmplări din text. Este deosebit de important că literatura pentru copii dezvoltă intens empatia, prin aceea că se cere de la cititor să se pună în locul unui personaj și să înțeleagă trăsăturile și comportamentul lui. Predarea literaturii consolidează identitatea națională și culturală a elevilor prin cunoașterea propriei literaturi și culturi precum și a literaturii și culturii altor popoare.

Textele de lectură cuprind o diversitate de genuri literare – *poezie, proză, texte dramatice pentru copii* fiind îmbogățite cu o selecție de texte popular-științifice și informaționale. Programa școlară obligatorie cuprinde în general opere din corpusul național fundamental, fiind îmbogățită cu creații literare pentru copiii din literatura sârbă și universală. Alegerea operelor trebuie făcută în funcție de vârsta elevului.

Anumite opere literare din corpusul obligatoriu sunt opționale. Profesorului i se dă posibilitatea de a alege dacă la oră va aborda:

- poezia populară;
- poezia populară;
- povestea populară;
- fabula.

Prin posibilitatea de a alege, profesorul va avea și mai multă creativitate în atingerea finalităților. Programa îi încurajează pe elevi să cunoască personalități importante din limba, literatura și cultura românească.

În interpretarea unor texte literare obligatorii abordate la oră și a celor citite din lectura școlară suplimentară, dar și din textele popular-științifice, informative din reviste pentru copii, enciclopedii, etc., trebuie remarcate tema, evenimentele principale, relațiile spațiale și temporale în textul citit, pildele și detaliile importante în descrierea ființelor și a natură; observarea personajelor principale și secundare ale operei literare, trăsăturile și comportamentul lor pozitiv și negativ; stările lor emoționale și disting noțiunile de bine și rău.

Elevul trebuie să observe diferențele formale dintre poezie, proză și textul dramatic și caracteristicile lor (de ex. absența elementului narativ în opera lirică, ritmul versurilor și strofelor, prezența rimei sau succesiunea evenimentelor în opera epică și dramatică), dar nu la nivelul de definire a noțiunilor. Elevul trebuie să diferențieze speciile literare: poezia lirică (cântecul de leagăn și poezia umoristică – după intonația interpretării) de povestire (fabulă și basm) și de textul dramatic dar fără introducerea noțiunilor de teorie literară. O terminologie mai detaliată va fi introdusă treptat în clasele mai mari.

Elevul trebuie să înțeleagă sensul figurat al ghicitorii, dar fără a fi numite procedeele stilistice din acestea; să recunoască specia literară de fabulă sau poveste alegorică (dar fără introducerea noțiunii de alegorie), să știe că în fabule și în basme personajele pot fi și animale, plante, obiecte, ființe antropomorfe (Norocul, Fericirea, Speranța) sau oameni și să înțeleagă sensul figurat al fabulei, să descopere și să explice pilda. Elevii sunt introduși în interpretarea proverbelor.

Cu prilejul abordării textelor literare, elevii își dezvoltă primele experiențe literar-estetice și își formează opiniile cu privire la textele literare pe care le audiază sau citesc. Învățătorul îi încurajează pe elevi să-și exprime opiniile și să le argumenteze cu exemple din text.

Elevii la această vârstă nu învață să deosebească la nivel teoretic poezia (cântecul de leagăn, poezia cu umor și pastelul) și operele în proză. De la ei se așteaptă doar să observe în text și să enumere exemple simple de comparații din viața de zi cu zi (de exemplu, roșu ca un trandafir, repede ca un iepure, harnic ca o albină etc.).

Cu prilejul abordării textelor dramatice pentru copii, elevii sunt motivați să realizeze o serie de activități creative care reies din opera dramatică (apariția scenică – interpretarea unui text dramatic, jocuri dramatice, jocuri de păpuși, dialoguri dramatice, vizionarea spectacolelor de teatru pentru copii, înregistrarea și comentarea fragmentelor dramatizate). De asemenea, elevii însușesc regulile de comportament la teatru.

Înșușirea noțiunilor literare de către elevi nu implică învățarea definițiilor, ci doar numirea și explicarea descriptivă a noțiunii, precum și observarea rolului pe care acea noțiune o are textul literar.

Operele literare care au fost ecranizate (*Bambi*, *Basmul pescarului și peștișorului*,) pot fi analizate comparativ și evidențiate diferențele dintre literatură și film, ceea ce poate servi elevilor să ajungă la o concluzie cu privire la natura celor două medii și să-și dezvolte cunoștințele mediatice. Elevilor li se pot menționa și alte filme cu tematică asemănătoare (aventuri pentru copii, sau aventuri într-o lume fantastică, creșterea unui copil singuratic etc.).

LIMBA

În predarea limbii, elevii însușesc varianta literară a limbii române în scris și oral. Programa se axează pe dezvoltarea finalităților și a competențelor elevilor pentru aplicarea regulilor gramaticale în comunicarea scrisă și orală.

Gramatica

Distincția dintre sunet și silabă în pronunțare - silaba este explicată numai pe baza unor cazuri tipice cu vocală la sfârșitul silabei, iar cazurile mai complexe vor fi abordate în clasele mai mari. Este de dorit să se facă o corelație cu materia din cultura muzicală (să li se explice că și cântecele se interpretează prin despărțirea cuvintelor în silabe).

La Morfologie se dezvoltă cunoștințe de bază despre substantive, verbe, adjective și numere. Pentru fiecare parte de vorbire mai întâi se introduce noțiunea iar apoi se menționează clasificarea ei în subdiviziuni. De exemplu. mai întâi trebuie abordată noțiunea de substantiv ca parte de vorbire, prin exemple tipice de substantive proprii și comune. După aceea se va face distincția între subdiviziunile substantivelor: proprii și comune. În ceea ce privește verbul, mai întâi va fi abordat verbul ca parte de vorbire, iar apoi se va face distincția între timpurile verbale. Numeralul ca parte de vorbire trebuie corelat cu noțiunea de număr în matematică.

Cunoștințele de sintaxă se bazează pe cele deja învățate și se extind prin diferențierea propozițiilor după formă și înțeles.

Ortografie

Regulile de ortografie sunt însușite treptat de către elevi, prin repetarea și exersarea conținuturilor deja învățate și învățarea conținuturilor lor, prin diverse exerciții atât la nivelul cuvântului, cât și la nivel de propoziții și texte. Este de dorit să se facă o corelație cu materia la matematică în legătură cu scrierea abrevierilor pentru unitățile de măsură (de ex. kilogram, kilometru etc). Este necesar ca elevii să însușească scrierea corectă a abrevierilor pe care le folosesc zilnic, mai concret, următoarele cinci: *Ș.E.*, *nr.*, *etc.*, *pag.* și *de ex.*

Exercițiile de ortografie permit elevilor să acorde o atenție deosebită regulilor ortografice și rolului lor în text. Rezolvarea sistematică a exercițiilor de ortografie adecvate permite ca în scurt timp atât cunoștințele teoretice de ortografie, cât și regulile ortografice să fie aplicate în practică spontan. Exercițiile de ortografie sunt cel mai bun mod de a învăța regulile ortografice, de a le verifica și de a înlătura eventualele obstacole în însușirea corectă a lor. La această vârstă ar trebui să se rezolve exerciții de ortografie simple care sunt potrivite pentru a însuși o singură regulă de ortografie dintr-un domeniu ortografic. Exercițiile de ortografie trebuie să fie pregătite, respectând în același timp principiile gradatției,

sistematizării, unității teoriei și practicii. Cu ocazia însușirii principiilor de ortografie, pot fi adecvate următoarele exerciții de ortografie: *copiere, dictare și scriere independentă*.

CULTURA EXPRIMĂRII (EXPRIMAREA ORALĂ ȘI SCRISĂ)

Dezvoltarea și avansarea culturii exprimării la elevi este una dintre cele mai importante sarcini de predare a limbii române. Scopul său final este ca elevii să însușească o comunicare bună și calitativă orală și scrisă.

Formele de bază ale exprimării orale și scrise sunt repovestirea, narațiunea și descrierea.

Repovestirea – în clasa a doua, predare culturii exprimării devine mai complexă și cu cerințele mai avansate în ceea ce privește această formă de exprimare orală și scrisă de către elevi. Este necesar să se încurajeze elevii să recunoască ce este important și ce nu este absolut nevoie să fie menționat când se repovestește ceva, pentru ca să nu se întâmple ca textul repovestit să fie mai lung decât cel original. De asemenea, repovestirea trebuie să se evalueze, adică să se arate elevilor ce au realizat cu mai mult sau mai puțin succes utilizând această formă de exprimare.

Narațiunea – cuprinde povestirea evenimentelor și întâmplărilor, povestirea bazată pe imaginație, pe tema dată, povestirea pe o imagine sau o serie de imagini.

Descrierea – este forma cea mai complexă de exprimare orală și scrisă în primul ciclu de învățământ. Din cauza numeroaselor limite de vârstă în activitatea cu cei mai tineri elevi, acest fel de exprimare lingvistică trebuie aplicat cu responsabilitate și respectând principiile de condiționare și gradație în realizarea ei: se va cere de la elevi să observe cu atenție, sesizeze, descopere, compare, și abia apoi conținutul descris să-l contureze în gând și să-i dea formă lingvistică. Deoarece descrierea este adesea pusă în relație strânsă cu citirea și interpretarea textului (în special al celui literar-artistic), este necesar ca în mod constat atenția elevilor să fie concentrată asupra locurilor și tipurilor de texte care sunt bogate în elemente descriptive (descrierea naturii, anotimpurilor, obiectelor, plantelor și animalelor, personajelor literare etc.), deoarece ele sunt cele mai bune modele pentru însușirea spontană a tehnicilor de descriere ca o abilitate permanentă.

Cultură exprimării la elevi se cultivă și prin activități de joc, în special prin exerciții lingvistice. Tipurile de jocuri ar trebui selectate în funcție de interesele elevilor sau în contextul conținutului didactic. Acestea pot fi jocuri de conversație, de exemplu, discuția cu un personaj literar, apoi jocuri de situație, respectiv situații din viața reală, de exemplu, o conversație într-un magazin, discuția cu medicul. Pot fi alese și rebusuri, ghicitori, cimilituri, exerciții de dicție, cuvinte încrucișate simple, asociații, alcătuirea propozițiilor, extinderea propozițiilor date.

Exercițiile lexico-semantică servesc la îmbogățirea vocabularului elevilor și de a le demonstra că există diferite posibilități în alegerea cuvintelor și expresiilor și în utilizarea eficientă a acestora. Prin aplicarea exercițiilor lexico-semantică la elevi se dezvoltă aptitudinea de a reflecta și de a căuta o expresie lingvistică adecvată pentru ceea ce doresc să spună (în funcție de situația de comunicare) și se mărește numărul acestor expresii în vocabularul lor. Exercițiile de acest tip ar trebui să fie puse în corelație cu interesele elevilor și conținuturile didactice. Simțul pentru exprimarea precisă și înțelegerea sensului cuvintelor și a expresiilor se dezvoltă prin diferite exerciții, cum ar fi *descrierea ființelor și obiectelor*, iar la elevii de această vârstă pot stârni interes și exercițiile de *completare a propoziției* (de exemplu, se dă o propoziție în care lipsește verbul).

III. MONITORIZAREA ȘI EVALUAREA PREDĂRII ȘI ÎNVĂȚĂRII

Urmărirea progresului și evaluarea realizărilor elevilor este formativă și sumativă și se realizează în conformitate cu *Regulamentul de notare a elevilor în instrucția și educația elementară*. Procesul de monitorizare și evaluare a unui elev ar trebui să înceapă cu o apreciere inițială a nivelului la care se află elevul. În procesul de predare și învățare profesorul într-un mod continuu și adecvat arată elevului calitatea cunoștințelor de care dispune, printr-un feedback suficient de clar și informativ, care să aibă rol de încurajare a elevului. Fiecare activitate este un prilej bun de apreciere a progresului și de oferire a unui feedback, iar elevii trebuie învățați și încurajați să-și evalueze propriul progres în realizarea finalităților la această disciplină școlară, dar și progresul altor elevi.

RUSINSKI JEZIK

Nazva predmeta	RUSKI ЯЗИК
Cіль	Cіль nastavi ruskogo яzika to rozvivane яzičnih sposobnoscoh i oспособйоване школярох же би ефикасно комуниковали на руским язiku; rozvivane думаня i критичкого одношеня ru дїйсности; upoznavane zoz tradiciю i kulturu svojogo naroda, pestuюci svidomosc o značenю ulogi яzika за очу ванe nacionalного iоdентитета; upoznavane zoz суčasnima kulturami drugih narodoh i univerzalnima vrednoscamі гуманистичної традиції.
Klasa	druga
Ročni fond godzinoh	180 godzini
VIHODI	
OBLASC/TEMA ZMISTI	
Po zakončenej klasi školяр:	
– rozlikue glas i sklad i prepoznavа samoglašniki i konsonanti;	Граматика
– rozlikue fajti slovoh u tipičnih prikladoh;	Virečene – rozumene virečenя як obviscenя, pitanя i rozkazu.
– одredzue osnovni gramatični katerorii menovnikoh i dїeslovoh;	Zamerkovйованe potverdzuюcih i одrekaюcih virečenъoh.
– rozlikue virečenя po formi i značenю;	Označovane virečenя u bešedi – intonaciя i pavza.
– počitue i primenюe osnovni pravopisni pravila;	Velъka počatna bukva na počatku virečenя i znak interpunkcii na koncu (točka, vikričnik i znak pitanя).
– vlada z osnovnu tehniku čitanя i pisanя;	Slova.
– preнайdze eksplicitno viraženi informacii u ednostavnim tekstu (linearnim	Obačovane i prepoznavane slovoh kotri znača menovane i kotri znača dїю – як glavniх slovoh u virečenю.
	Vlasni i zaednički menovniki.

i nelinearnim) – rozlikue knížovni faŭti: pisnu, pripovedku, basnu, skazku, dramski tekst; – odredzi glavne zbuvanč, čas i mesto zbuvanja u prečitanim tekstu; – obači glavni i pobočni podobi i rozlikue ih pozitivni i nerativni prikmeti; – rozlikue stih i strofu; – obačue stihi htori še rimuo; – pojašni značene prislovki i pouki htoru obačue u basni; – navedze ednostavni prikladi porovnanja z tekstoh i každodnъovogo života; – čita tekst počituoči intonaciu virečenja abo stiha; – virazno recitue pisnu; – vivodzi dramski tekst; – vinoši svojo dumanie o tekstu; – hasnue rozlični formi usnogo i pismenogo viražovanja: prepripovedovane, pripovedane, opisovane; – pravilno sostavi dlugše i podpolne virečene i skapča vecej virečenja do kratšej calosci; – učastvue u rozgvarci i merkuoči sluha sobešednika; – rozlikue osnovni časci teksta:(naslov, pasus, meno	Rozlikovane rodu i čisla slovoh u virečenju. Dieslova. Prešli, terašni i buduci čas. Opisni prikmetniki. Slova za označovane času, mesta, količestva, sposobu. Sklad i glas Vokali i konsonanti i dzelene slovoh na skladi u vigvarjanju i pisanju. Pravopis Poznavane i pravilne hasnovane šickih bukvoh. Povязovane bukvoh pri pisanju. Pisane z drukovanima i pisanima, veľkima i malima bukvami. Veľka bukva na počatku virečenja. Veľka bukva pri pisanju osobnih menoh i prezviskoh, ednoslovnih reorafskih menoh i menoh ulicoh. Pisane adresi. Rozkladane slovoh na skladi pri pisanju. Pisane neracii. Skracenja za meri i obšči skracenja: OŠ, itd. npr. Točka, znak pitanja, vikričnik, dva točki i zapjati pri načišľovanju.
---	---

avtora, zmist);

– virazno čita tekst;

ŠKOLSKA LEKTIRA

Poezia

Miroslav Antič, Ked som bul veľki

Ismet Bekrič, Hlapcovo щесce

Гіріор Вітез, Як жие Antonton

Ivan Franko, Lišak Mikita

Melaniя Pavlovič, Nítka

Miron Budinski, Vredni stari ľudze

Miron Budinski, Naisce še boім

Mikola M. Kočiš, Hmara na verhu topoli

Mikola M. Kočiš, Dodня pred dnьom

Mikola M. Kočiš, Večar

KNÍŽOVNOSC

Miron Kološňi, Zdogadovane na dzecinstvo

Miron Kološňi, Яка моя mac

Irina Gardi Kovačevič, Šleboda

Irina Gardi Kovačevič, Nešor

Serafina Makaї, Мой осес

Serafina Makaї, Veľka griška

Serafina Makaї, Говля na visokeй nogi

Vasilь Mudri, Kovalь

Яkim Oleяг, Kominяг

Mitro Nadь, Ked slunko

Gavriil Nadь, Bramuška i pčolka

Дюра Папгаргаї, Моӹ поӹувас вељку stvar

Mihal Simunovič, Мой pes

Ruski narodni pisnї, Navračali

Proza

Dušan Radovič, Pripovedka o malim palcu

Ўiovanka Ўiorračevič, Pegi

Karlo Kolodi, Pinokio

Mиhaйло Tomčani, Яй, novi čižmi

Miron Kaнyoн, Dimčok i dimisko

Miron Kaнyoн, Eden od šmelih

Mihal Kovač, Za valalom

Mikola Skuban, Vracena cmota

Люbomir Sopka, Gledane

Štefan Čakan, Заячок i pčolka

Basna, Nalpa i eй dzeci

Basna, Liška i žuraveљ

Basna, Gavran i liška

Ruska narodna pripovedka, Guska na ednej nogi

Rosijska skazka, Hvosti

Dramski teksti

Dramski teksti zoz Zagradki po viboru

Popularni i informativni teksti

Vibor popularnih i informativnih tekstoh zoz časopisa za dzeci Zagradka

DOMAŠNJA LEKTIRA

H. K. Andersen, Skazki, vibor

A. S. Puškin, Skazka o ribarovi i ribki

Vibor zoz súčasnej poezii i prozi za dzeci na ruskim jazyku

Кни́жовни ро́пця:

– stih, strofa, rima

– basna

– skazka

– tema, mesto i čas zbuvanja

– podija

– rjadoslid zbuvanjoh

– glavna i pobočni podobi

– podobi u dramskim tekstu

Čítane

Dalše uvežbovane tehniky čítanja naglas i u sebe z rozuměnom prečitanogo.

Uskladzovane intonacii i tempa čítanja zoz prirodu teksta.

Čítane i vivodzene dramatizovanogo teksta po ulogoh.

Unapryamene čítane – čítane zoz napredok zadatim zadatkom.

Čítane u sebe jak priihtovane za samostojne čítane i učene.

Robota na tekstu

Zamerkovjovane važnejših čaloscov u tekstu (pasus, epizoda) i odredzovane možlívih podnaslovoh.

Ušorjovane časov teksta do hronologijnej i smislovej logičnej čalosci.

**ЯЗІЧНА
KULTURA**

Obačovane harakterističnĳh detaľoh pri opisu ambientu, podoboh i podĳĳoh.

Obačovane hronoloriĳ zbuvanųoh i vųzoh pričina – pošľĳdok.

Zaberane vlasnogo stanoviska ru postupkom podoboh.

Zamerkovųovane sušcnogo u tekstu i ųĳogo rozumene.

Rozumene funkciĳ naslova i podnaslova u tekstu.

Prepripovedovane na osnovi zaednĳckogo i individualnogo planu pripovedanų – detaľno i zųato.

Predluųovane i dopolnųovane pripovedki.

Zamerkovųovane opisu, direktnej bešedi i dialoru.

Tolkovane poručenųoh, namiroh i čuvstvoh viraųenĳh u tekstu.

Obačovane rozľičnĳh značenųoh slovoh u zavisnosci od kontekstu i ųĳh hasnovane u bešedi.

Rozlikovane pripovedki, skazki, basni, zagadki i prislovki.

Uputųovane škoľųa na sposob hasnovanų učebnĳka, biblioteki i gledane i nahodzene konkretnogo zmĳstu u učebnĳku abo zadatku.

Usne vislovųovane

Prepripovedovane zmĳstu kratšĳh tekstoh, teatralnĳh predstavoh, filmoh i TV emisiĳĳoh za dzeci – spram planu sostavenogo zoz detaľnĳh pĳtanųoh i spram planu z poobščenĳma pĳtanųami.

Prepripovedovane po čascoh i u calosci.

Pripovedane o podĳĳĳoh spram šora slikoh, spram ednej слиki, abo po planu u formi

питањох, або поднасловох.

Opisovane predmetoh, ljudzoh, životin'oh, rošlinoh.

Obačovane i menovane viraznih prikmetoh.

Opisovane po planu.

Menovane i opisovane z'яven'oh u prirodi.

Identitet – menovane rodzinstva, sušedstva, poznatih i nepoznatih.

Pripovedane o sebe i svoej ulogi u podij'oh.

Pripovedane o isteij podii z vescej ugloh patrenja.

Komunikacija – obačovane, menovane i opisovane odošen'oh u prirodi.

Virazovane dzeki (afirmativno i procivno) – scem, budzem, žadam, nazdavam še i podobne.

Menovane predmetoh i z'яven'oh z rižnima slovami

Zbogacovane slovnika z hasnovan'om jazičnih baviskoh – zagadki, rebusi, križalki, osmosmerki, asociaciji i podobne.

Scenske prikazovane dramskogo abo dramatizovanogo teksta.

Pisane vislov'ovane

Prepisovane virečen'oh i virivkoh z tekstoh z cil'om že bi še usoveršovalo tehniku i švidkosc pisanja.

Prepisovane kratših virečen'oh z napredok zadatim zadatkom.

Pisani odviti na postaveni pitanja i postavljane pitan'oh na zadati odvit.

Diktati – rižni fajti tvorčih diktatoh,

	kontrolni i avtodiktat.
	Zapisovane zmistoh kratših tekstoh abo opisu podiïhoh spram planu sostavenogo z poobščenih pitan'oh.
	Opisovane spram sliki kotra predstavja calosnu podiïu spram planu z poobščenima pitanjiami.
	Opisovane ednostavnejših podiïhoh i predmetoh spram planu u formi tezoh.
	Opis osobi.
	Zaednički pisani sostav (prepri povedovane, pri povedane, opisovane) z namiru že bi še obačeli osnovni pravila o loričnim rjadošliđu podiï.
	Pisane rozgľadničoh, vinčovankoh, povolankoh, kratkih pismoh.

Ключні поняса: knižovnosc, jazyk i jazyčna kultura.

UPUTSTVO ZA DIDAKTIČNO-METODIČNE VITVORIJOVANJE PROGRAMI

Nastavnu programu predmeta Ruski jazyk u drugej klasi osnovnej školi tvoria tri nastavni oblasci – Knižovnosc, Jazyk i Jazyčna kultura. Zasnovana e na vihodoh, odnosno na procesu učenja i školjarskih poscignucoh.

I. PLANOVANJE NASTAVI I UČENJA

Planovane nastavi i učenja Ruskogo jazyka oblapja pravene ročnogo i operativnih planoh, jak i pisane priihtovan'oh za godzini. Ročni plan ma u sebe čislo godzinoh po oblascoh rozporedzenih po mešacoh, u skladze zoz školskim kalendarom, planovanim fondom godzinoh po oblascoh i ročnim fondom godzinoh. Preporučene čislo godzinoh po predmetnih oblascih Knižovnosc – 70 godzini, Jazyk – 40 godzini i Jazyčna kultura – 70 godzini. Šicki oblasci še prepletaю i an'i ednu ne mož viučovac izolovano od drugih oblascih. Pri planovanju treba vodzic rahunku o korelacii z drugima nastavnima predmetami i funkcionalno povязovac teksti do zrodnih tematičnih calosch. Operativni plan treba že bi mal rubriku zoz operacionalizovanima vihodami, definovanima nastavnima edinkami, rubriku za medzipredmetnu povязanosc i rubriku za evaluaciju kvaliteta planovanogo, jak i drugi elementi ked su potrebni nastavnikov. Priihtovane za godzinu podrozumюe definovane cily godzini, definovane vihodoh u odošenю na cily godzini, planovane aktivnosch školjroh i nastavnika, planovane sposoboh preverjovanja vitvorenosci vihodoh, vibor nastavnih metodoh i postupkoh učenja, jak i nastavnih sredstvoh htori budu pohasnovani.

II. VITVORIJOVANJE NASTAVI I UČENJA

KNIŽOVNOSC

Preporučeni zmisti zoz oblasci Knížovnosc zvladuju še u ceku calogo školskogo roka, zoz pomocu Čitanki jak osnovnogo nastavnogo sredstva, tak že učitel' planue ih realizaciju u skladze zoz individualnima harakteristikami školjaroj i vkupnima možlivoscami kolektiva, rukovodzaci še zoz vihodami učenyj.

Daljše uvežbovane tehniky čitanyj naglas i u sebe z razumen'jom prečitanyj podrozumjoe ne lem planovani teksti zoz školskej i domašnej lektiry, ale nastavnik ma možlivosc vibrac daeden tekst zoz sučasnej literatury za dzeci po ruski, abo vibrani knížovni, jak i naukovopopularni teksti zoz časopisa za dzeci Zagradska, jak i čitane odvitujućih tekstov zoz učebnikov za drugi nastavni predmeti (tekstualni zadatki zoz matematiky, uputstva za robotu u nastavi predmeta Švet kolo nas, uputstva za rižni fajti nastavnih listkov jak za individualnu, tak i za grupnu robotu i podobne). Na tot sposob školjare vežbaou jak čitane naglas tak i čitane u sebe, zoz napredok zadatim zadatkom i priihitju še za samostojne učene. Kvalitetne čitane ma veljo funkcij, a skorej šickogo funkciju transfera, poneže bez čitanyj i razumenja prečitanyj skoro že net učenyj drugih predmetov. Uspišnosc u šickih drugih predmetov i oblascov učenyj direktno zaviši od kvaliteta čitanyj odnosno razumenja prečitanyj.

Robota na tekstu

Čitane knížovnogo tekstu služi i jak priklad za razumene i prepoznavane poručenyj htori tekst noši, ale i prepoznavane knížovnej fajti (pripovedka, skazka, basna, zagadka, prislovka i dramski tekst) i ej harakteristikov, bez definovanyj ponjascov. U drugej klasi treba obracic uvagu na obačovane važnejših caloscov u tekstu, na pohopjovane pasusa jak časci širšego teksta, ušorjovane čascov teksta do hronologičnej i smislovej loičnej calosci. Pri analizovanju ambientu, podobov i podijov osposobjovac školjaroj že bi obačovali harakteristični detalji, prepoznavali pričinoj – pošlidskovo vjazi, a okreme že bi šleobodno vinošeli svojjo stanoviska i arumentovali ih zoz prikladami zoz tekstov. Školjaroj treba motivovac že bi prepoznavali i tolkovali poručenyj, namiri i čuvstva u prečitanyj tekstov, ale i že bi ih povjzovali zoz vlasnim iskustvom. Tolkovane teksta še najvecej zvodzi na elementi razumenja podij, fabuli i osnovnogo poručenyj. Do tih elementov mož dojsc zoz šleobodnu rozgvarku, ale školjaroj vše baržej treba unaprmovac na prepoznavane odredzenih zjavenjov u realnim živoce.

Obrobok dramskih tekstov za dzeci jak i dramatizacija obrobennyj tekstov omožljivjoe motivovane školjaroj na rižni tvorči aktivnosci jak co to scenski nastup, dramske bavisko, babkarske bavisko, dramski dijlori. Rozvivane knížovnih ponjascov pri školjaroj ne podrozumjoe učene definicijov, ale menovane i opisne obgruntovane ponjascov, obačovane ulogi odredzenogo ponjasa u knížovnoumetničkim tekstu.

ЯЗИК

Граматика i pravopis

U nastavi jazyka školjare še osposobjoo za pravilnu usnu i pisanu komunikaciju na standardnim ruskim jazyku. Preto pogledovanyj u tim programu ne unaprmeni lem na jazyčni pravila i gramatični normi, ale na ih funkciju. Programa unaprmjena na rozvivane vihodov i školjarskih kompetencijov za primenu gramatičnih pravilov u pisanej i bešednej komunikacij.

Planovani gramatični i pravopisni pravila še ne usvojoou i uvežboou izolovano, ale povjzano zoz drugima nastavnima oblascami, bez oglyadu či to budu pohasnovani prikladi zoz daednogo knížovnogo dila, či usvoene pravilo zlepšue školjarsku usmenu abo pisanu komunikaciju. Tak napríklad razumene virečenyj jak obvisčenyj, pitanja i rozkazu i označovane virečenyj u bešedi z hasnovan'jom odvitujućej intonacij i pavzov najlegčejše mož

uvežbovac zoz viraznim čitanьom odvitуюcih tekstoh, zoz čitanьom diяloroh i dramatizaciю obrobениh knїžovnih diłoh. Tak školyare efikasnejše usvoюю i znanя vязani za pravilne hasnovane znakoh interpunkcii bo na praktičnih prikladoh vidza rozliki medzi nїma i їh funkciю, як u knїžovnih diłoh, tak i u každodньovej komunikacii. Zoz morfoloģii še rozvivаю osnovni znanя o menovnikoh, diєslovoh i prikmetnikoh. Za každy fajtu slovoh perše še uvodzi ponyaje, a potom rozlikovane podfajtoh.

Pravopisni pravila školyare usvoюю postupne, zoz povtorїovanьom uź naučєnogo i postupnim uvodzenьom novih zmistoh, i to preїr' rižnih vežbanьoh як na urovню slovoh, tak i na urovню virečєnьoh i teksta. Pravopisni vežbi omožlivюю školyarom že bi usvoєne pravopisne znanє praktično i spontano primєnьovali. U tim vozrostu bi trebalo primєnьovac prosti pravopisni vežbi htori vigodni za zvladovane lem ednogo pravopisnogo pravila, počitуюci principi postupnosci, sistematičnosci, edinstva teorii i praksi.

ЯЗІЧНА КУЛЬТУРА

Usne vislovїovane

Usne vislovїovane u drugej klasi časta forma komunikacii u školi. Za rozvoj i kultivovane usnej komunikacii treba co vecej hasnovac dzecom pricаgуюci baviska predstavяня, baviska ulogoh, dramski baviska, recitovane, babkarski baviska, baviska asociacii, zdumovane pripovedkoh zoz їh preširїovanьom, uvodzenьom novih podoboh, premenku podїїoh i podobne. Školyare tiž treba že bi naučєli opisovac, podnesc zvit, prepripovedac samostojno, po paroh abo u r'rupi. Taki inter'rativni baviska opuщюю školyaroh. Mož ih kombinovac zoz risovanьom risunkoh, abo stripoh, lebo ih obogacic zoz ruhami i muziku co iще baržej pomocнює їh motivaciїni harakter. To možu buc i bešedni baviska npr. rozgvarka zoz knїžovnu podobu, abo situaciїni baviska odn. stvarni situaciї.

Poznejše usna komunikacija še baržej opera na dzecinske iskustvo i rozviva še prez zloženši aktivnosci. Cilь takih aktivnoscoh rižnorodni:

- porušovane školyaroh že bi učasťovali u komunikacii
- pestovane razično pravilnej komunikacii
- že bi znali podnesc zvit o vlasnej roboti i roboti drugih,
- že bi znali opisac predmeti, ľudzoh, životinї, rošlini, zяvenя u prirodi, abo слиki
- že bi znali vipripovedac svojo dožica, pravilno spatраюci svoju ulogu u podїї, abo že bi pripovedali o podїї z vecej ugloh patrenя
- osposobїovane školyaroh že bi viražovali dzeku (afirmativno i procivno: scem, budzem, žadam, nazdavam i raduem še i podobne).

Pisane vislovїovane

Pisana komunikacija podrozumює odošєne školyara zoz tekstem. Najčastejši vežbi za rozvoj pisanej komunikacii to: prepisovane, diktat, pisane odvitoh na pitаня, opis, pisane prepripovedovane teksta, pisani sostavi o odredzenej temi itd.

Prepisovane virečєnьoh i virivkoh z tekstoh še vežba z ciljom že bi še usoveršovало tehniku i švidkosc pisanя, ale prepisovane može buc i z napredok zadatim zadatkom (dopolњovane

virečеньoh, ušorjovane deformovanogo virečenia, prenahodzene gledanih prikladoh i podobne).

Diktat jak forma pisanogo vežbanja nameneni za rozvivane pravopisnih naviknuoh i za preverjovane obščej pismenosti škoľaroh, ale še zoz ním možu rišovac i jazični i stilski zadatki. U drugej klasi mož popri diktatoch z tolkovanjom, diktatoch zoz zoperanjom griškoh, kontrolnih i avtodiktatoch, hasnovac i tvorči diktati zoz urucovanjom slovoh, abo premenku slovoh (premenka rodu, čisla slovoh, abo pisane u drugim čaše).

Pri pisanim prepripovedovanju potrebne osposobjovac škoľaroh že bi obačovali co značne, co mož poscignuc zoz vrednovanjom prepripovedovanja i naglašovanjom škoľarom co uspišne, a co menej uspišne u teij formi viražovanja.

Pripovedane oblaja pripovedane zbuvanjom i dožicoh, pripovedane na osnovi mrii, na zadatu temu, pripovedane na osnovi sliki, abo šora slikoh.

Opisovane najzloženska forma usnogo i pismenogo viražovanja. Škoľaroh perše treba osposobic že bi še merkuojci pripatrali, obačovali, odkrivali, zamerkovjovali, porovnovali, a až vec datu predmetnosc dumkovo zaokružovali i jazično oformjovali. Pri čitanju knižovnoumetničkih tekstoh treba škoľarsku povagu unapjamic na gevti mesta u htorih est dajki opisni elementi, bo to najlepši prikladi za spontane usvojovane tehniky opisovanja.

Jazičnu kultura škoľaroh pestue še i prez baviskovo aktivnosc, okreme prez jazični vežbi. Fajtu baviska treba vibrac spram interesovanjom škoľaroh, abo u kontekstu nastavnogo zmista. To možu buc rebusi, zagadki, rozčitovanki, ednostavni križalčki, osmosmerki, asociacij, preširjovane zadatih virečеньoh itd.

Leksično-semantični vežbi služa za zbgacovane slovnika škoľaroh ukazuojci na rozlični možljivosci pri viberanju slovoh i virazoh, Tak še pri škoľaroh rozviva zviknuce že bi gledali adekvatni jazični viraz za toto co scu viražic, zavisno od komunikativnej situacij i zveksue še fond takih slovoh i virazoh u ih slovniku.

III. PROVADZENJE I VREDNOVANJE NASTAVI I UČENJA

Provadzene napredovanja i ocenjovane poscignucoh škoľaroh treba že bi bulo formativne i sumativne i realizue še spram Pravilnika o ocenjovanju škoľaroh u osnovnim obrazovanju i vospitanju. Provadzene i vrednovane škoľara počina zoz inicijalnim presenovanjom urovnja na htorim še škoľar nahodzi. Pod čas realizacij nastavi i učenja nastavnik porjadno ukazue škoľarovi na kvalitet joga poscignucoh, tak že bi povratna informacija bula prilagodzena, dostatočno jasna i motivacijna. Škoľaroh treba osposobjovac že bi presenovali vlasne napredovane spram vitvorjovanja vihodoh predmeta, jak i napredovane drugih škoľaroh.

SLOVAČKI JEZIK

Názov predmetu	SLOVENSKÝ JAZYK
Cieľ	Cieľom učenia slovenského jazyka je, aby žiaci zvládli základné zásady slovenského spisovného jazyka kvôli ústnemu a písomnému vyjadrovaniu, pestovali povedomie o význame úlohy jazyka v zachovávaní národnej identity; aby boli schopní analyzovať zvolené literárne a iné umelecké diela zo slovenského a svetového umeleckého dedičstva, pestovať tradície a kultúru slovenského národa a rozvíjať interkultúrnosť.

Ročník	druhý
Ročný počet hodín	180 hodín

VÝKONY		
Po skončení ročníka žiak bude schopný:	OBLASŤ/TÉMA	OBSAHY
– rozlišovať literárne žánre: báseň, poviedku, bájku, rozprávku, dramatický text;		ŠKOLSKÁ LEKTÚRA
– určiť základnú udalosť, čas a miesto konania deja v prečítanom texte;		Poézia
– určiť poradie udalostí v texte;		Ľudová pieseň: <i>Spievanky, Tancuj, tancuj Kukulienka, Bodaj by vás, Moje milé premilené jahody,...</i>
– určiť hlavné a vedľajšie postavy a odlišiť ich kladné a záporné vlastnosti;		Alojz Čobej: <i>Čo všetko deťom k šťastiu treba</i>
– rozlíšiť verš a strofu;		Štefan Moravčík: <i>Slovenčina, Veľká noc- veľký deň</i>
– určiť verše, ktoré sa rýmujú;		Mária Rázusová-Martáková: <i>Mesiačikove úbehy /Ranená breza</i>
– vysvetliť význam príslovia, porekadla a ponaučenia , ktoré zistil v bájke;	LITERATÚRA	Ľudmila Podjavorinská: <i>Na tanci, Prosba vtáčkov</i>
– uviesť jednoduché príklady prirovnania z textov a každodenného života;		Elena Čepčeková: <i>Prvý sneh</i>
– čítať text a správne uplaňovať intonáciu vety/verša;		Juraj Tušiak: <i>Keď moja mama nie je doma, Do školy, Zajkove nové nohavičky</i>
– umelecky recitovať báseň;		Ljubivoje Ršumović: <i>Uch, ale je škola skvelá</i>
– predviesť dramatické texty;		Krista Bendová: <i>Ako Jožko Pletko pozašival všetko/ Tanierik</i>
– vyjadriť svoju mienku o texte;		Pavel Mučaji: <i>Lastovičkám na cestu</i>
– rozlišovať hlásku a slabiku a poznať samohlásky,		Ľubomír Feldek: <i>Bájka o elektrickom drôte</i>
		Gabriela Hertlíková: <i>Vianočné darčeky, Mikuláš</i>
		Iveta Bognárová: <i>Posledný deň školského roka</i>

spoluhlásky a dvojhlásky;

– rozlišovať slovné druhy
v typických príkladoch;

– určiť základné gramatické
kategórie podstatných mien a
slovies;

– rozlišovať vety podľa
významu;

– rešpektovať a uplatňovať
základné pravidlá pravopisu;

– poznať
najfrekvencovanejšie vybrané
slová;

– vyhľadať explicitne
vyjadrené informácie
v jednoduchom texte
(lineárnom a nelineárnom);

– využívať rôzne formy
ústneho a písomného
vyjadrovania: prerozprávanie,
rozprávanie, opis;

– správne utvoriť dlhšiu
a úplnú vetu a spojiť viac viet
do kratšieho celku;

– zúčastniť sa v rozhovore a
pozorne počúvať
spolubesedujúceho;

– rozlíšiť základné časti textu
(názov, odsek, meno autora,
obsah).

– poznať tradičné slovenské
zvyky a predniesť vinše
vzťahujúce sa na sviatky

Ján Smrek: *Na jar*

Ľudové riekanky: *Keď slnko zasvieti, Nesie
vtáčik slámku,...*

Hádanky, vyčítanky, uspávanky, vinše
(výber).

Próza

Ľudová rozprávka: *O medovníkovom
domčeku* (podľa P. Dobšínskeho), *O
dvanástich mesiačikoch* (podľa B.
Nemcovej), *Ako zvieratká prezimovali,...*

Ezopská bájka: *Lev a myš*

Dositej Obradovič: výber z bájok

Jozef Pavlovič: *Prečo sú zajace nevzdelané*

Sibyla Mislovičová: *Nie je myš ako myš*

Božena Trilecová: *Doktor Blažej*

Daniel Hevier: *Upratovačka a rozhadzovači*

Mária Haštová: *Srnka Cupilupka*

Mária Ďuričková: *Nedokončená rozprávka*

Mária Jančová: *Rozprávka o ježkovi*

Tomáš Čelovský: *Keď narastiem*

Silvia Čaňová: *Ako sa do hory volá, tak sa z
hory ozýva*

Ľudové porekadlá a príslovia.

Dramatické texty

Detské ľudové hry: výber

Anna Nemogová Kolárová: *Tomáš dostáva
darčeky*

Žartíky

Populárne a informatívne texty

Výber z ilustrovaných encyklopédií a časopisov pre deti o významných osobnostiach slovenského jazyka, literatúry a kultúry

DOMÁCA LEKTÚRA (najmenej tri diela podľa výberu)

1. Výber z krátkych foriem ľudovej slovesnosti (hádanky, príslovia, porekadlá, vyčítanky)
2. Hans Christian Andersen: *Palculienka, Princezná na hrášku*
3. Výber z veršov Márie Rázusovej Martákovej a Ľudmily Podjavorinskej
4. Mária Ďuričková: *O Gul'kovi Bombul'kovi*
5. Jozef Cíger Hronský: *Budkáčik a Dubkáčik*
6. Výber z krátkych rozprávok pre deti
7. A. S. Puškin: *Rozprávka o rybárovi a rybke*

Literárne pojmy:

- verš, strofa, rým;
 - ľudová uspávanka;
 - bájka;
 - rozprávka;
 - téma, miesto a čas konania deja, sled udalostí;
 - hlavná a vedľajšia postava (výzor, základné vlastnosti a správanie);
 - postavy v detskom dramatickom texte.
- Hláska a slabika; samohlásky, spoluhlásky a dvojhlásky.

JAZYK

Gramatika,

**pravopis a
ortoepia**

Slovné druhy: podstatné mená (vlastné a všeobecné); rod a číslo podstatných mien; slovesá; slovesné časy: minulý, prítomný, budúci čas; prídavné mená (akostné); číslovky (základné a radové).

Vety: oznamovacie, opytovacie, rozkazovacie a zvolacie.

Veľké písmeno: písanie názvov štátov, miest a dedín (pozostávajúcich z jedného alebo viac slov) a jednoduchých geografických názvov.

Interpunkcia: bodka (na konci vety a za radovým číslom); dvojbodka a čiarka pri napočítaní; písanie dátumu arabskými a rímskymi číslicami.

Písanie skratiek: (jednotky miery a najfrekvencovanejších skratiek ZŠ, č., *atď.*, *str.* a *npr.*).

Písanie y/ý vo vybraných slovách.

Písanie i/í po obojakých spoluhláskach.

Porozumenie prečítaného prostredníctvom odpovedí na otázky.

Osnova na prerozprávanie krátkych textov (lyrických, epických, dramatických) zložená z jednoduchých otázok.

**JAZYKOVÁ
KULTÚRA**

Osnova opisovania na základe priameho pozorovania.

Pravopisné cvičenia: odpisovanie, diktát a samostatné písanie.

Jazykové cvičenia: hádanky, rébusy, krížovky, ošesmerovky, asociácie, tvorenie viet, rozvíjanie zadaných viet.

Lexikálno-sémantické cvičenia: dopĺňanie viet, opis bytostí a predmetov.

Prednes dramatického/ zdramatizovaného textu.

Kľúčové pojmy: literatúra, jazyk, jazyková kultúra

POKYNY NA DIDAKTICKO-METODICKÚ REALIZÁCIU PROGRAMU

Program vyučovania a učenia *slovenského jazyka* založený je na výkonoch, respektíve na procese učenia a žiackych výkonoch. Vzdelávacie výkony predstavujú opis zjednotených vedomostí, zručností, postojov a hodnôt, ktoré žiak buduje, rozširuje a prehľbuje cez tri vzdelávacie oblasti tohto vyučovacieho predmetu.

I. PLÁNOVANIE VYUČOVANIA A UČENIA

Plánovanie vyučovania a učenia zahŕňa vypracovanie ročného a operatívnych plánov, ako aj zveľadenie príprav na hodinu/deň/týždeň. *Ročný plán* sa vypracúva vo forme Ganttovho diagramu a obsahuje počet hodín podľa oblastí, ktoré sú rozvrhnuté podľa mesiacov a v súlade so školským kalendárom, plánovaným počtom hodín podľa oblastí a ročným fondom hodín.

Program vyučovania a učenia predmetu *Slovenský jazyk* v druhom ročníku základnej školy obsahuje tri vzdelávacie oblasti: literatúra, jazyk a jazykovú kultúru. Odporúčané rozdelenie hodín podľa vzdelávacích oblastí: literatúra – 70 hodín, jazyk – 40 hodín a jazyková kultúra – 70 hodín. Všetky tri oblasti sa navzájom integrujú a ani jedna sa nemôže vyučovať oddelene a bez vzájomnej spätosti s inými oblasťami.

K ročnému plánu sa zostavuje aj zoznam textov, ktoré sú rozvrhnuté na každý mesiac a zároveň aj zoznam diel na domácu lektúru. Mesačný rozvrh textov, ako aj doteraz, sa zakladá na zoskupovaní textov a zároveň spájaním textov podľa rôznych kritérií – podstata a úloha literárneho diela; druhy textov; účel textov: na získavanie gramotnosti /čítanie/ čítanie s porozumením /prerозprávanie /analýza; rýchlosť napredovania žiakov; ročné obdobia; významné dátumy a sviatky; zvláštnosti žiackeho kolektívu, školy a lokálne spoločenstvá; predmetová a medzipredmetová spätosť obsahov a výkonov; medzipredmetové kompetencie atď. Teda, korelácia sa umožňuje kombinovaním textov do podobných tematicko-motívových celkov podľa rôznych kritérií. Príklady funkčného spájania textov podľa podobnosti diel môžu byť nasledujúce (ale vôbec nie jediné):

- priateľstvo (Anna Nemogová Kolárová – *Tomáš dostáva darčeky*, Anna Minichová – *Najsladšia mandarínka* (ako výberový text));
- rodina (ľudové uspávanky, Alojz Čobej – *Čo všetko deťom k šťastiu treba*, Krista Bendová – *Tanierik*, Gabriela Hertlíková – *Mikuláš a Vianočné darčeky*);
- žiacke obdobie (Ljubivoje Ršumović – *Uch, ale je škola skvelá*, Juraj Tušiak – *Do školy*, Iveta Bognárová – *Posledný deň školského roka*, Daniel Hevier – *Upratovačka a rozhadzovači*);
- humor (ľudová riekanka: *Nesie vtáčik slámku*, ľudové piesne: *Tancuj, tancuj, Bodaj by vás*, Ľudmila Podjavorinská – *Na tanci*, Krista Bendová – *Ako Jožko Pletko pozašival všetko*, Juraj Tušiak – *Zajkove nové nohavičky*, Sibyla Mislovičová – *Nie je myš ako myš*);
- dospievanie (Tomáš Čelovský – *Keď narastiem*);
- opis prírody (ľudová riekanka – *Keď slnko zasvieti*, Elena Čepčeková – *Prvý sneh*, Pavel Mučaji – *Lestovičkám na cestu*, Mária Rázusová Martáková – *Mesiačikove úbehy*);
- svet rozprávok (Alexander Sergejevič Puškin: *Rozprávka o rybárovi a rybke*, ľudové rozprávky);

- poučné rozprávky (Ľubomír Feldek – *Bájka o elektrickom drôte*, bájky, Silvia Čaňová – *Ako sa do hory volá, tak sa z hory ozýva*, František Hrubín – *O nepodarených kozliatkach* (ako výberový text)).

Uvedenými príkladmi sa poukazuje na to, ako sa ten istý text môže spojiť s inými na rôzne spôsoby podľa rôznych motívov alebo tónu rozprávania. V druhom, tak ako aj v prvom ročníku, číta sa text na po častiach *Rozprávka o rybárovi a rybke* Alexandra Sergejeviča Puškina. To znamená, že sa na niekoľkých plánovaných hodinách, podľa plánu, ktorý si sám učiteľ utvorí, a zodpovedajúcou dynamikou bude čítať a analyzovať časť za časťou Puškinova veršovaná rozprávka.

Operatívny plán obsahuje rubriku s operacionalizovanými výkonmi, definovanými vyučovacími jednotkami, rubriku na plánovanú medzipredmetovú spätosť a rubriku na hodnotenie kvality naplánovaného, ako aj iné prvky podľa odhadu učiteľa. Pri vypracovaní ročného a operatívnych plánov nevyhnutné je dbať na školský kalendár a aktivity, ktoré sprevádzajú život v škole.

Príprava na hodiny má mať definovaný cieľ hodiny, definované výkony v súlade s cieľom hodiny, plánovanie aktivít žiakov a učiteľa v súlade s cieľom a definovaných výkonov, plánované formy hodnotenia dosiahnutých výkonov, výber stratégií učenia, metód a postupov učenia a doučovania.

II. REALIZÁCIA VYUČOVANIA A UČENIA

LITERATÚRA

Vo výučbe literatúry najdôležitejšie je u žiakov rozvíjať lásku k čítaniu (využívajúc aj báseň Tomáša Janovica *Moja knižnica*, Daniela Heviera *Prosím Ťa, čo nosíš*, ako i z Cd-čka báseň Vladimíra Reislea *Knižka*), budovať pocit pekného a hodnotného, pestovať vkus. Čítanie potrebuje čas, vytrvalosť a oddanosť a pestovanie týchto vlastností je základom ďalšieho učenia. Prostredníctvom čítania literárno-umeleckých textov a rozhovorom o nich na hodine, buduje sa kritické myslenie, lebo žiaci majú mať názor na konanie a vlastnosti postáv, ako aj na rôzne udalosti v texte. Je obzvlášť dôležité, aby literatúra u detí intenzívne rozvíjala empatiu tým, že sa od čitateľov žiada, aby sa postavili do pozície druhého a aby pochopili najrôznejšie charakteristiky a konanie postáv. Výučba literatúry posilňuje národnú a kultúrnu identitu žiakov tým, že spoznávajú svoju literatúru a kultúru, ako aj literatúru a kultúru iných národov.

Školská lektúra je rozčlenená podľa literárnych druhov – *poézia, próza, dramatické texty pre deti* a obohatená výberom náučno-populárnych a informatívnych textov. Povinná časť školskej lektúry pozostáva hlavne z diel, ktoré patria do základného národného korpusu, ale je obohatená aj dielami pre deti zo svetovej literatúry. Výber diel je vekuprimeraný žiakom.

Jednotlivé diela z povinného korpusu sú voliteľné. Učiteľovi sa odporúča, aby spracoval najmenej:

- tri ľudové piesne
- riekanku *Nesie vtáčik slámku*, okrem na rozbor postupnosti dianiaí, aj na hovorové cvičenie a splývavú správnu výslovnosť pri spodobovaní spoluhlások
- najmenej dve bájky: *Lev a myš* a *aspoň jednu* z diela Dositeja Obradovića
- najmenej jedno dielo Ľudmily Podjavorinskej, Márii Rázusovej Martákovej a Kristy Bendovej

Voliteľnosť umožňuje učiteľovi väčšiu kreativitu pri dosahovaní výkonov. Programom sa podporuje spoznávanie sa žiakov s významnými osobnosťami slovenského jazyka, literatúry a kultúry. Nevyhnutné je žiakom prezentovať význam zaznamenávania svitakov a prezentovať slovenské tradičné zvyky a obyčaje.

Pri interpretácii textov školskej a domácej lektúry, ale aj populárnych, informatívnych textov z časopisov pre deti, encyklopédií a pod. je potrebné všimnúť si tému, hlavné udalosti, priestorové a časové vzťahy v prečítanom texte, ponaučenia a dôležité detaily v popisoch bytostí a prírody; všimnúť si hlavné a vedľajšie postavy v literárnom diele, ich pozitívne a negatívne vlastnosti a postupy; ich emocionálne stavy a rozlišovať pojmy dobro a zlo.

Žiak by si mal všimnúť formálne rozdiely medzi poéziou, prózou a dramatickým textom a ich základné charakteristiky (napríklad neprítomnosť fabuly v lyrike, rytmus veršov a strof, prítomnosť rýmov alebo sled udalostí v epike a dramatickom diele), ale nie na úrovni definovania pojmov. Žiak by mal rozlišovať literárne druhy: lyrickú báseň (uspávanku a vtipnú báseň – podľa melódie prednesu) od poviedky (bájk a rozprávky) a dramatického textu, ale bez uvádzania definície literárno teoretických pojmov. Podrobnejšie terminologické určovanie sa uvádza postupne v starších ročníkoch.

Žiak by mal pochopiť prenesený význam hádanky, ale existujúce štylistické postupy v nej sa nemenujú; rozpoznať žáner básne ako príbehu s preneseným významom (neuvádza sa pojem alegórie); že v rozprávkach a bajkách postavy môžu byť aj zvieratá, rastliny, predmety, antropomorfné bytosti (Šťastie, Nádej) alebo ľudia, má pochopiť prenesený význam bajky, odhaliť a vysvetliť ponaučenie. Žiaci sa učia tlmočiť porekadlá.

Pri spracovaní literárnych textov žiaci si rozvíjajú prvé literárno-estetické skúsenosti a vytvárajú vlastné postoje o diele, ktoré počúvajú alebo čítajú. Učiteľ podnecuje žiakov, aby vyjadrili svoje názory a argumentovali ich príkladmi z textu.

Poéziu (uspávanku, vtipnú a opisnú báseň) a prózu sa žiaci neučia rozlišovať na teoretickej úrovni. Prirovnanie ako štylistický prostriedok sa tiež nespracúva na teoretickej úrovni, ale sa od žiakov očakáva, aby si ho všímali v texte a aby uvádzali jednoduché príklady prirovnaní z každodenného života (napríklad: červená ako ruža, rýchly ako zajac, usilovný ako včela atď.).

Pri spracovaní dramatických textov pre deti žiaci sa motivujú k radu tvorivých aktivít, ktoré vznikajú v súvislosti s dielom (scénické predvedenie – predvádzanie dramatického textu, divadelné hry, bábkové divadlo, dramatizované dialógy, sledovanie detských divadelných predstavení, nahrávanie a komentovanie dramatizovaných úryvkov). Žiaci si tiež osvojujú pravidlá správania v divadle.

Rozvíjanie literárnych pojmov u žiakov neznamena učenie definícií, ale pomenovanie a opisné vysvetľovanie pojmu; určovanie úlohy určitého pojmu v literárno-umeleckom texte.

Literárne diela, ktoré boli sfilmované (*Rozprávka o rybárovi a rybke, Princezná na hrášku, O dvanástich mesiačikoch,...*) môžu poslúžiť na komparatívnu analýzu a zisťovanie rozdielov medzi literatúrou a filmom, na základe ktorej môžu žiaci prísť k záveru o podstate dvoch médií a rozvíjať svoju mediálnu gramotnosť. Žiakov možno usmerniť aj na iné filmy s podobnou tematikou (detské dobrodružstvá alebo dobrodružstvá vo svete fantázií, dospievajúce osamelého dieťaťa a pod.).

JAZYK

Vo vyučovaní jazyka žiaci sa uschopňujú pre správnu ústnu a písomnú komunikáciu v spisovnom slovenskom jazyku. Program je usmernený na vývoj dosiahnutia výkonov a získanie žiackych kompetencií na uplatnenie gramatických pravidiel v písomnej a ústnej komunikácii.

Požiadavky v tomto programe nie sú usmernené len na osvojenie jazykových pravidiel a gramatických noriem, ale aj pochopenie ich funkcie a správne uplatnenie v ústnom a písomnom vyjadrovaní.

Gramatika

Rozlišovanie hlásky a slabiky pri ústnom vyjadrovaní – slabika sa vysvetľuje iba na typických prípadoch so samohláskou na konci slabiky, zatiaľ čo ostatné prípady sa spracúvajú vo vyšších ročníkoch. Je žiaduce vytvoriť koreláciu s výučbou hudobnej kultúry (poukazovať na to, že piesne sa spievajú tak, že sa slová delia na slabiky).

Z morfológie sa rozvíjajú základné poznatky o podstatných menách, slovesách, prídavných menách a číslovkách. Pre každý slovný druh sa najprv uvádza pojem a neskôr rozdelenie. Napríklad, najprv by sa malo pracovať na pochopení pojmu podstatných mien ako slovného druhu a to na typických príkladoch vlastných a všeobecných podstatných mien. Potom sa uvádza rozlišovanie druhov podstatných mien: vlastné a všeobecné. Slovesá sa najprv spracúvajú ako slovné druhy a neskôr sa uvádza rozlišovanie kategórie času. Číslovky ako slovný druh sa spracúvajú v prepojení s výučbou matematiky.

Syntaxické poznatky sa nadväzujú na už naučené a rozširujú sa rozlišovaním viet podľa významu.

Pravopis

Pravidlá pravopisu si žiaci osvojujú postupne opakovaním a precvičovaním už naučeného a spoznávaním nových obsahov prostredníctvom rôznych cvičení tak na úrovni slova, ako aj na úrovni viet a textov. Je žiaduce vytvoriť koreláciu s vyučovaním matematiky v súvislosti s písaním skratiek pre merné jednotky. Je potrebné, aby si žiaci osvojili správne písanie všeobecných skratiek, ktoré používajú denne ZŠ, č., atď., str., npr..

Pravopisné cvičenia umožňujú žiakovi venovať osobitnú pozornosť pravopisným požiadavkám a ich funkcii v texte. Systematické uplatňovanie zodpovedajúcich pravopisných cvičení umožňuje, aby teoretické pravopisné vedomosti včas prerástli na zručnosti, ako aj na praktické a spontánne uplatňovanie pravopisných pravidiel. Pravopisné cvičenia sú najlepším spôsobom, ako sa pravidlá pravopisu naučiť, overiť si ich, všimnúť si chyby a opraviť ich. V tomto veku by sa mali používať jednoduché pravopisné cvičenia, vhodné na ovládanie jedného pravopisného pravidla z jednej pravopisnej oblasti. Pravopisné cvičenia je potrebné pripravovať rešpektujúc princíp postupnosti, systematickosti, jednoty teórie a praxe. Pri ovládaní pravopisu je vhodné použiť nasledujúce pravopisné cvičenia: odpisovanie, diktáty a samostatné písanie.

JAZYKOVÁ KULTÚRA (ÚSTNE A PÍSMNÉ VYJADROVANIE)

Rozvíjať a zdokonaľovať jazykovú kultúru žiakov je jednou z najdôležitejších úloh vyučovania materinského jazyka. Jej konečným cieľom je, aby žiaci mali schopnosť kvalitne a prakticky účelovo ústne a písomne komunikovať.

Základné formy ústneho a písomného vyjadrovania sú prerozprávanie, rozprávanie a opisovanie.

Prerozprávanie – v druhom ročníku, vyučovanie jazykovej kultúry triedy (kategorizuje) a zvyšuje požiadavky v pláne tejto formy ústneho a písomného vyjadrovania žiakov. Treba podnecovať žiakov, aby sa snažili zistiť, čo je podstatné, a čo sa nemusí spomínať, keď rozprávajú o texte, aby sa nestalo to, že prerozprávajú text bude dlhší, od toho o ktorom rozprávajú. Rozprávanie o texte treba tiež hodnotiť, t. j. poukázať žiakom na menšie alebo väčšie vydarené segmenty tejto formy vyjadrovania.

Rozprávanie – zahŕňa rozprávanie udalostí a zážitkov, rozprávanie podľa vlastnej predstavivosti, podľa zadanej témy, rozprávanie podľa obrázka alebo skupiny obrázkov. Pri ústnom a písomnom prejave žiakov sa ako východiskový text pri zaznamenávaní sviatkov môže využiť báseň Jozefa Pavloviča *Mikuláš*, Štefana Moravčíka *Vianočná vločka*. Pri rozbere práce v škole sa v korelácii s hodinami sveta okolo nás môže využiť text Kristy Bendovej *Bola raz jedna trieda a Dobré rady pre žiakov* ako i báseň Miroslava Degloviča *Na prázdniny*. Učivo o ročných obdobiach sa vo svete okolo nás môže spracovať v korelácii s básňami Eleny Čepčekovej *Ježkova komôrka*, Márie Topol'skej *Prvé lúče* a Gustav Langauera *To je krása*.

Opisovanie – najzložitejšia forma ústneho a písomného vyjadrovania v predmetnom vyučovaní. Kvôli početným vekovým obmedzeniam v práci s najmladšími žiakmi k tejto forme vyjadrovania treba pristupovať zvlášť zodpovedne a rešpektovať princípy podmienok vyučovania a dbať na postupnosť pri určovaní požiadaviek: uschopňovať žiakov, aby pozorne pozorovali, zisťovali, odhaľovali, všímali si, porovnávali, a iba potom svoje postrehy zmysluplne zakrúžkovali a jazykovo sformovali. Keďže sa opisovanie často spája s čítaním a posudzovaním textu (zvlášť literárno-umeleckého), treba stále usmerňovať pozornosť žiakov na tie miesta, v tomto druhu textov, ktoré majú mnoho prvkov opisu (opis prírody, ročných období, predmetov, rastlín a živočíchov, literárnych postáv a pod.), lebo sú to aj najlepšie vzory na spontánne osvojovanie techník opisovania ako trvalej zručnosti.

Jazyková kultúra žiakov sa pestuje prostredníctvom hravých aktivít, najmä prostredníctvom jazykových cvičení. Druhy hier treba voliť podľa záujmov žiakov alebo v kontexte obsahu vyučovania. To môžu byť hovorové cvičenia, napríklad rozhovor s literárnou postavou, potom situačné hry, prípadne skutočné situácie, napríklad rozhovor v obchode, rozhovor u lekára. Možno si zvoliť aj rébusy, hádanky, rečňovanky, riekanky, vyčítanky, jednoduché krížovky, osemsmerovky, asociácie, tvorenie viet, rozvíjanie zadaných viet.

Lexikálno-sémantickými cvičeniami sa obohacuje slovná zásoba žiakov a poukazuje sa nimi na rôzne možnosti pri voľbe slov a výrazov a usmerní na ich účelovejšie využitie. Uplatnením lexikálno-sémantických cvičení sa u žiakov vytvára zvyk premýšľať a hľadať adekvátny jazykový výraz na to, čo chcú vyjadriť (v závislosti od komunikačnej situácie) a zvyšuje sa fond takých výrazov v ich slovnej zásobe. Druhy takých cvičení tiež treba zladíť so záujmami žiakov a vyučovacími obsahmi. Zmysel pre presné vyjadrovanie a porozumenia významu slov a výrazov rozvíja sa prostredníctvom rôznych cvičení, napríklad *opis bytostí a predmetov*, a pre žiakov tejto vekovej skupiny zaujímavé a podnetné môžu byť aj cvičenia *dopĺňania viet* (napríklad uviesť vety, v ktorých chýba sloveso).

III. SLEDOVANIE A HODNOTENIE VYUČOVANIA A UČENIA

Sledovanie napredovania a hodnotenie dosiahnutia výkonov žiakov formatívne a sumárne a realizuje sa v súlade s *pravidlami o známkovaní žiakov v základnom vzdelávaní a výchove*. Proces sledovania a hodnotenia jedného žiaka treba začať iniciálnym odhadom úrovne, na ktorej sa žiak nachádza. Odporúčajú sa vstupné a výstupné testy. Počas procesu vyučovania a učenia učiteľ sústavne a primeraným spôsobom upozorňuje žiaka na kvalitu jeho dosiahnutých výsledkov tak, aby spätná informácia bola prispôbená, dostatočne jasná a informatívna, aby mala úlohu podporujúcej spätnej informácie. Každá aktivita je dobrá príležitosť na hodnotenie napredovania a získavaním spätnej informácie žiakov treba

uschoptňovať a podnecovať, aby hodnotili vlastné napredovanie v dosiahnutí výkonov predmetu, ako aj napredovanie iných žiakov.

HRVATSKI JEZIK

Naziv predmeta	HRVATSKI JEZIK		
Cilj	Cilj nastave hrvatskoga jezika jest jasno, točno i prikladno sporazumijevanje hrvatskim standardnim jezikom, te ovladavanje pravilnim usmenim i pisanim izražavanjem, njegujući svijest o značaju uloge jezika u očuvanju nacionalnoga identiteta; osposobljavanje za tumačenje odabranih književnih i drugih umjetničkih djela iz hrvatske i svjetske baštine, radi njegovanja tradicije i kulture hrvatskoga naroda i razvijanja interkulturalnosti.		
Razred	drugi		
Godišnji fond sati	180 sati		
ISHODI			
Nakon završene teme/područja, učenik će moći:		PODRUČJE/TEMA	SADRŽAJI
– razlikovati književne vrste: pjesmu, priču, basnu, bajku, igrokaz			ŠKOLSKA LEKTIRA
– razlikovati osnovne dijelove teksta (naslov, ulomak, ime autora)			Poezija
– odrediti glavni događaj, vrijeme i mjesto događaja u pročitanoj tekstu			Josip Balaško, <i>Kasnojletni razgovor</i>
– odrediti redoslijed događaja u tekstu			Ivana Petriševac, <i>Jesen</i>
– razlikovati glavne i sporedne likove			Danica Divjak, <i>Darežljivi kišobran</i>
– zamijetiti važne pojedinosti o likovima: osnovne etičke osobine (npr. hrabar – kukavica)		KNJIŽEVNOST	Milan Taritaš, <i>Moja domovina</i>
– zamijetiti uzročno – posljedičnu i vremensku povezanost događaja u priči			Rade Brajnović, <i>Baka i djed</i>
– razumijeti tekstove s jasnim fabulativnim tijekom, stilski i sadržajno primjerene učeniku			Ivan Boždar, <i>Dušni dan</i>
– razlikovati dijelove pjesme: kiticu i stih, pjesničke slike			Vesna Parun, <i>Jež i istina</i>
– razumijeti pjesme i pojedine			Ruža Zubac-Ištuk, <i>Mišica i tri sina</i>
			Tatjana Pokrajac-Papucci, <i>Kalendar, Doživjeti stotu</i>
			Ivan Tomičević, <i>Kako pozdraviti</i>

pjesničke slike, stilski i sadržajno primjerene učeniku

- uočiti stihove koji se rimuju
- izražajno kazivati stihove
- objasniti značenje poslovice i pouke u basni
- načiniti usporedbu jednostavnog teksta i svakodnevnog života
- izvoditi igrokaze i iznijeti svoje mišljenje o igrokazu
- razlikovati otvornike i zatvornike
- rastavljati riječi na slogove
- odrediti broj slogova u riječi prema broju otvornika
- pravilno rastavljati riječi na kraju retka
- razumjeti imenice kao riječi kojima imenujemo sve što nas okružuje
- razlikovati imenice među drugim riječima u govornoj i pisanoj komunikaciji
- prepoznati i razlikovati izjavnu, upitnu i uskličnu rečenicu
- prepoznati i razlikovati jesnu (potvrdnu) i niječnu (odričnu) rečenicu
- pravilno sastaviti i povezati rečenice u smislenu, jasnu i razumljivu cjelinu
- poštivati pravopisnu normu
- pravilno pisati veliko početno slovo u imenima s kojima učenik dolazi u doticaj (jednočlanim i višечlanim), imenima ulica i trgova te naseljenih mjesta

Vera Zemunić, *Zimski prijatelji*

Branislav Oblučar, *Ptice na žici*

Shel Silverstein (Šel Silverstajn), *Važno*

Dunja Kalilić, *Teta mašta*

Mladen Bjažić, *More*

Gustav Krklec, *Praznik ljeta*

Proza

Sanja Pilić, *Sunčica i voće*

Prema narodnoj priči, *Zašto kosa nisu pozvali u berbu*

Marina Gabelica, *Obiteljsko stablo*

Željka Horvat Vukelja, *Brezina i jablanova ljubavna priča, Gospodin Edner, Šašavdan, Vrtoglava slikopriča, Vodoravno i okomito, Dosadnjaković*

Dubravko Torjanac, *Sunce kod liječnika*

Bruno Kuman, *Crveni lonac*

Sanja Polak, *Knjiga i knjižnica, Želim, želim*

Tamara Vrbanović, *Božićna djela, Maškare, Proljetno sunce*

Ivana Bolfan, *Blatna čizmica*

Doris Jannausch (Janauš), *Kako je sveti Nikola došao na Uskrs*

Braća Grimm(Grim), *Zvezdani taliri*

Grzegorz Kasdepke, *Pismo*

– pisati višestrlana vlastita imena, niječnicu u skladu s pravopisnom normom	Ema Pongrašić, <i>Savršen kućni ljubimac</i>
– rabiti pravopisni znak spojnicu	Vera Fučko-Trstoglavec, <i>Zimska priča</i>
– pravilno izgovarati i pisati skupove ije/je/e/i u češće rabljenim riječima	Denin Serdarević, <i>Izgubljeni vijak</i>
– pravilno izgovarati i pisati niječnice (riječce ne i ni) u niječnim izjavnim rečenicama	Vera Zemunić, <i>Veljača i ožujak</i>
– pravilno izgovarati i pisati riječicu // u upitnim rečenicama	Marica Milčec, <i>Glavno da se bira</i>
– uljudno razgovarati i slušati sugovornika u razgovoru	Ana Đokić, <i>Sedmi rođendan i osmo proljeće, Bajka o kuharu koji nije volio kuhati</i>
– postavljati pitanja i odgovarati na pitanja cjelovitom rečenicom	Sanja Pilić, <i>Sretan Uskrs, Ljubav sve rješava</i>
– oblikovati i ispričati kratku priču prema poticaju	Ljerka Pukey, <i>Bubamara i krijesnica</i>
– opisati lik i predmet prema planu opisa	Đurđica Stuhltreiter (Štulrajter), <i>Znatiželji mrav</i>
– samostalno pisati kraće vezane tekstove, sastavke, prema zadanoj poticaju	Bruno Kuman, <i>Pticani, Riblja škola</i>
– oblikovati pisanu poruku koja se uobičajeno upućuje primatelju kao razglednica i čestitka	Srećko Božić, <i>Jež iglič i otpad u šumi</i>
– oblikovati usmenu i pisanu obavijest	Margo Fallis, <i>Zašto klokani skaču</i>
– usmeno izvješćivati o prošlosti događaju bez suvišnih pojedinosti	Ana Đokić-Pongrašić, <i>Mala sirena iz litora</i>
– glasno čitati ulomke svakoga obrađenoga književnoumjetničkoga teksta uz poštovanje intonacije rečenice ili stiha	Dramski tekstovi
– odgledati kazališne predstave i film primjerene njegovoj dobi	Jasna Popović-Prole, <i>Ispod strehe</i>
– razlikovati kazališnu predstavu od	Gorana Benić-Huđin, <i>Jabuka i crv</i>
	Blaženka Mavrić, <i>Jesenski razgovor</i>
	Denis Mazur, <i>Veliko čudo za</i>

filma

- razlikovati pozornicu od gledališta
- zamijetiti i odrediti slijed događaja u filmu
- ispričati priču kratkoga crtanoga filma
- razlikovati glavne i sporedne likove u filmu

mali bor

Sanja Petrov, *Tri smijeha i mali smješko*

Jadranka Čunčić-Bandov, *Snjegović, Lav i papiga, Proljetno buđenje*

Gordana Katić, *Zemlje i voda*

Ljerka Puček, *Abeceda, Mišićeva želja*

Blanka Dovjak-Matković, *Naj...*

Hrvoje Zalar, *Na raskrižju*

Ksenija Grozdanić, *Kako osvojiti njezino srce*

Milijana Kovačević, *Livadi u pomoć*

Josip Balaško, *Čvorak i trešnja*

Popularno znanstveni i informativni tekstovi

Izbor iz ilustriranih enciklopedija i časopisa za djecu.

DOMAĆA LEKTIRA

(izabrati pet djela, obvezno prvo)

1. Hans Christian Andersen, *Bajke* (izbor)

2. Ratko Zvrko, *Grga Čvarak*

3. Karel Čapek, *Poštarska bajka*

4. Carlo Collodi, *Pinokio*

5. Alan Aleksandar Milne, *Medo Winnie zvani Pooh*

6. Dubravko Horvatić, *Stanari u slonu*

7. Nevenka Videk, *Pismo iz Zelengrada*

8. Nada Iveljić, *Nebeske barke, Pronađeno blago, Božićna bajka*

9. Želimir Hercigonja, *Poštar zeko Brzonogi, Prašnjavko, Kjel crna labud ptica, Vodenjak i stara kruška*

10. Andrea Peterlik-Huseinović, *Plavo nebo, Ciconia ciconia*

11. Desa Muck, *Anica i sportski dan, Anica i čarobnica Lili*

12. Ela Peroci, *Djeco, laku noć*

13. Mila Željeznjak, *Sretne priče*

14. Ivica Bednjanec, *Male ljubavi*

15. Hrvoje Kovačević, *General Kiro miš*

16. Božidar Prosenjak, *Miš*

17. Larisa Mravunac, *Dječak u zvjezdanim čizmama*

18. Charles Perrault, *Bajke* (izbor: *Vile, Kraljević Čuperak, Mačak u čizmama, Pepeljuga, Ljepotica i zvijer*)

19. Nada Zidar-Bogadi, *Sretni cvrčak*

Književni pojmovi:

- pjesma, kitica, stih, pjesnička slika

	• priča • događaj, redoslijed događaja; mjesto i vrijeme zbivanja • književni lik, glavni i sporedni likovi – izgled, osnovne osobine i postupci • dramski tekst za djecu • bajka • šaljiva pjesma • basna
	zagonetka. Glas, slovo, riječ, rečenica Točka, upitnik, uskličnik Izjavna rečenica, upitna rečenica, usklična rečenica, jesna rečenica i niječna rečenica Red riječi u rečenici
JEZIK	Otvornici, zatvornici, slog, spojnica
Gramatika, pravopis i ortoepija	Skupovi <i>i</i> , <i>e</i> , <i>ije</i> i <i>je</i>
	Pisanje niječnica <i>ne</i> i <i>ni</i>
	Čestica <i>li</i>
	Imenice
	Imena, veliko početno slovo, točka, upitnik, uskličnik
	Jezična kultura
	Govornik, sugovornik
	Pripovijedanje prema poticaju
	Opisivanje, opis
JEZIČNA I MEDIJSKA KULTURA	

Obavijest

Izvješćivanje o prošlom
događaju Izvješćivanje o
obavljenom zadatku

Izražajno (interpretativno)
čitanje

Pisanje čestitke i razglednice

Sastavak

Poštivanje pravopisne norme

Medijska kultura

Sanja Pilić, *Kiki i ostali* (strip)

Joško Marušić, *Odlikašići*
(strip)

Kazališna prestava po izboru,
kazalište

Božićna bajka, animirani film

POPIS FILMOVA:

1. Vrbanić, *Svi crteži grada*

2. D. Vukotić, *Kauboj Jimmy*

3. Z. Grgić, *Posjet iz svemira*

4. A. Marks, *Kako je Ana kupila
kruh*

5. M. Lovrić, *Putovanje
plavnog lonca, Ružno pače*

6. Lj. Jojić, *Svinjar, Kraljevna
na zrnju graška*

7. K. Golik, *Gliša, Raka i Njaka*

8. M. Jović i S. Fabrio, *Metla i
Metlenko*

9. W. Disney, *Snjeguljica i*

sedam patuljaka ili Pinokio

10. Filmovi iz serije animiranih i komičnih filmova o Loleku i Boleku, Tomu i Jerryju, Mickeyu Maus, profesoru Baltazaru, Charlieju Chaplinu

11. Televizijske emisije s tematikom doma, škole, zavičaja

Ključni pojmovi: književnost, jezik te jezična i medijska kultura.

UPUTE ZA DIDAKTIČKO-METODIČKO OSTVARIVANJE PROGRAMA

Program nastave i učenja Hrvatskoga jezika zasnovan je na ishodima, odnosno na procesu učenja i učeničkim postignućima. Ishodi predstavljaju opis integriranih znanja, vještina, stavova i vrijednosti koje učenik gradi, proširuje i produbljuje u svim trima predmetnim područjima.

III. PLANIRANJE NASTAVE I UČENJA

Planiranje nastave i učenja obuhvaća kreiranje godišnjeg i mjesečnih planova, kao i razvijanje priprema za sat/dan/tjedan. *Godišnji plan* kreira se u obliku gantograma i sadrži broj sati po području raspoređenih po mjesecima, a u skladu sa školskim kalendarom, planiranim fondom sati po područjima i godišnjim fondom sati. Nastavni program predmeta *Hrvatski jezik* u drugom razredu osnovne škole čine tri predmetna područja: književnost, jezik te jezična i medijska kultura. Preporučeni broj sati po predmetnim područjima je: Književnost – 70 sati, Jezik – 40 sati te Jezična i medijska kultura – 70 sati. Sva se područja prožimaju i ni jedno se ne može izučavati izolirano i bez sudjelovanja drugih područja.

Uz godišnji plan, oblikuje se lista raspoređenih tekstova po mjesecima, kao i domaća lektira. Distribucija (razdioba) tekstova po mjesecima, kao i do sada, zasnovana je na grupiranju i povezivanju tekstova u skladu s različitim kriterijima – priroda i uloga književnog djela; vrste tekstova; svrha tekstova: za opisivanje/čitavanje/razumijevanje/prepričavanje/tumačenje; brzina napredovanja učenika; godišnja doba; značajni datumi i blagdani; posebnosti učeničkoga kolektiva, škole i lokalne zajednice; predmetna i međupredmetna povezanost sadržaja i ishoda; međupredmetne kompetencije itd. Dakle, korelativnost je omogućena kombiniranjem tekstova u srodne tematsko-motivske cjeline prema različitim kriterijima. Mogući primjeri funkcionalnoga povezivanja tekstova po srodnosti djela mogu biti sljedeći (nikako i jedini):

- tema blagdani u prosincu: Tamara Vrbanović *Božićna djela*, Doris Jannausch *Kako je sveti Nikola došao na Uskrs*, braća Grimm *Zvezdani taliri*, Denis Mazur *Veliko čudo za mali bor*, Sanja Polak *Želim, želim*. Medijska kultura *Božićna bajka* animirani film
- tema obitelj: Marina Gabelica *Obiteljsko stablo*, Rade Brajnović *Baka i djed*, Nevenka Videk *Baka godine*
- tema jesen: Ivana Petriševac *Jesen*, Danica Divjak *Darežljivi kišobran*, prema narodnoj priči *Zašto kosa nisu pozvali u berbu*, Blaženka Mavrić *Jesenski razgovor*

- tema zima: Vera Zemunić *Zimski prijatelji*, Jadranka Čunčić-Bandov *Snjegović*, Vera Fučko-Trstoglavec *Zimska priča*
- tema proljeće i Uskrs: Tamara Vrbanović *Proletno sunce*, Jadranka Čunčić-Bandov *Proletno buđenje*, Ana Đokić *Sedmi rođenda i osmo proljeće*, Sanja Pilić *Sretan Uskrs*
- tema životinje: Ljerka Puček *Pismo za vjevericu, Bubamara i krijesnica*, Jadranka Čunčić-Bandov *Lav i papiga*, Đurđica Stuhldreiter *Znatizeljni mrav*, Srećko Božić *Jež Igljčić i otpad u šumi*, Josip Balaško *Čvorak i trešnja*, Margo Fallis *Zašto klokani skaču*
- tema ljeto: Bruno Kuman *Riblja škola*, Mladen Bjažić *More*, Ana Đokić-Pongrašić *Mala sirena iz litora*, Gustav Krklec *Praznik ljeta*.

Navedeni primjeri pokazuju kako se u okviru iste teme različiti tekstovi mogu povezivati s drugima na različite načine, prema različitim motivima ili tonu pripovijedanja. U drugom, kao i u prvom razredu, čitaju se slikopriče Željke Horvat-Vukelja. To podrazumijeva da se na nekoliko planiranih sati, prema planu koji učitelj sam osmisli i odgovarajućom dinamikom, čitaju i analiziraju četiri slikopriče.

Mjesečni plan sadrži rubriku s operacionaliziranim ishodima, definiranim nastavnim jedinicama, rubriku za planiranu međupredmetnu povezanost i rubriku za vrednovanje kvaliteta isplaniranog, kao i druge elemente prema procjeni nastavnika. Pri kreiranju godišnjega i mjesečnih planova, neophodno je voditi računa o školskom kalendaru i aktivnostima koje prate život škole.

Priprema za sat podrazumijeva definiranje cilja sata, definiranje ishoda u odnosu na cilj sata, planiranje aktivnosti učenika i nastavnika u odnosu na cilj i definirane ishode, planirane načine provjere ostvarenosti ishoda, izbor nastavnih strategija, metoda i postupaka učenja i podučavanja.

II. OSTVARIVANJE NASTAVE I UČENJA

KNJIŽEVNOST

U nastavi književnosti najvažnije je kod učenika razvijati ljubav prema čitanju, graditi osjećaj za lijepo i vrijedno, odgajati ukus. Čitanje traži vrijeme, istrajnost i posvećenost, a njegovanje tih karakteristika predstavlja temelj za sva dalja učenja. Čitanjem književnoumjetničkih tekstova i u razgovoru o njima na satu, gradi se kritičko mišljenje, jer učenici trebaju imati sud o postupcima i osobinama likova, kao i o različitim događajima u tekstu. Posebno je važno što književnost kod djece intenzivno razvija empatiju, time što od čitatelja traži da se stave na mjesto drugoga i da razumiju različite osobine i postupke likova. Nastava književnosti jača nacionalni i kulturni identitet učenika, upoznavanjem svoje književnosti i kulture, kao i književnosti i kulture drugih naroda.

Školska lektira razvrstana je po književnim rodovima – *poezija, proza, dramski tekstovi za djecu* i obogaćena izborom znanstveno popularnih i informativnih tekstova. Obvezni dio školske lektire sastoji se, uglavnom, od djela koja pripadaju osnovnom nacionalnom korpusu, ali je obogaćen i djelima za djecu iz svjetske književnosti. Izbor djela primjeren je uzrastu učenika.

Pojedina djela iz obveznog korpusa su izborna te se učitelju pruža mogućnost odabira, što dopušta nastavniku veću kreativnost u dostizanju ishoda. Programom se potiče upoznavanje učenika sa značajnim osobama hrvatskoga jezika, književnosti i kulture (Jadranka Čunčić-Bandov, Željka Horvat-Vukelja ...). **Potrebno je da učitelj najmanje pet sati, od planiranih 70,**

posveti obradi triju književnih tekstova po izboru iz zavičajne književnosti vojvođanskih Hrvata primjerenih dobi učenika.

Pri tumačenju tekstova iz školske i domaće lektire, ali i popularnih, informativnih tekstova iz časopisa za djecu, enciklopedija i sl., treba uočiti temu, glavne događaje, prostorne i vremenske odnose u pročitanoj tekstu, pouke i bitne pojedinosti u opisima bića i prirode; uočiti glavne i sporedne likove u književnom djelu, njihove pozitivne i negativne osobine i postupke; njihova emocionalna stanja i razlikovati pojmove dobra i zla.

Učenik treba uočiti formalne razlike između poezije, proze i dramskoga djela te njihove osnovne karakteristike (npr. odsustvo fabule u lirskom djelu, ritmičnost stihova i strofa, prisustvo rime ili nizanje događaja u epskom i dramskom djelu), ali ne na razini definiranja pojmova. Učenik treba razlikovati književne vrste: lirsku pjesmu (uspavanku i šaljivu pjesmu – po tonu pjevanja) od priče (basne i bajke) i igrokaza, ali bez uvođenja definicija književnoteorijskih pojmova. Detaljnije terminološko određivanje uvodi se postupno u starijim razredima.

Učenik treba razumijeti preneseno značenje zagonetke, ali se ne imenuju postojeći stilski postupci u njoj; prepoznati žanr basne kao priče s prenesenim značenjem (ne uvodi se pojam alegorije), da u basnama i bajkama likovi mogu biti i životinje, biljke, predmeti, antropomorfna bića (Sreća, Nada) ili ljudi, da otkrije i objasni pouku. Učenici se uvode u tumačenje poslovice.

Tijekom obrade književnih tekstova, učenici razvijaju prva literarno-estetska iskustva i oblikuju svoje stavove o djelu koje slušaju ili čitaju. Učitelj potiče učenike da iznose svoje stavove i potkrepljuju ih primjerima iz teksta.

Poeziju (uspavanku, šaljivu i opisnu pjesmu) i prozna djela učenici ne uče razlikovati na teorijskoj razini. Usporedba kao stilski figura također se ne uči na teorijskoj razini, već se od učenika očekuje da je uoči u tekstu i navodi jednostavne primjere usporedbe iz svakodnevnoga života (na primjer: rumen kao jabuka, brz kao zec, vrijedan kao pčela itd).

Pri obradi igrokaza za djecu, učenici se motiviraju na cijeli niz stvaralačkih aktivnosti koje nastaju povodom djela (scenski nastup – izvođenje igrokaza, dramska igra, lutkarska igra, dramski dijalozi, gledanje dječje kazališne predstave, snimanje i komentiranje dramatiziranih ulomaka). Pritom učenici usvajaju i pravila primjerenoga ponašanja u kazalištu. Uz aktivno slušanje, a potom i samostalno čitanje jednostavnih književnih i ostalih vrsta tekstova, učenici se osposobljavaju da sadržaje dovode u vezu s ilustracijama koje prate književni, popularni i informativni tekstovi.

Razvijanje književnih pojmova kod učenika ne podrazumijeva učenje definicija, već imenovanje i opisno obrazlaganje pojma, uočavanje uloge određenog pojma u književnomjjetničkome tekstu.

Književna djela koja su doživjela ekranizaciju (*Bajka o ribaru i ribici*, *Carevo novo ruho*, *Djevojčica sa žigicama*) mogu poslužiti za komparativnu analizu i uočavanje razlike između književnosti i filma, čime učenici mogu doći do zaključka o prirodi dvaju medija i razvijati svoju medijsku pismenost. Učenici se mogu uputiti i na druge filmove sa sličnom tematikom (dječje avanture ili avanture u fantastičnom svijetu, odrastanje usamljenog djeteta i sl.).

U nastavi jezika, učenici ovladavaju pisanim i usmenim standardnim hrvatskim jezikom. Program je usmjeren na razvijanje ishoda i učeničkih kompetencija za primjenu gramatičkih pravila u pisanoj i govornoj komunikaciji.

Gramatika

Razlikovanje glasa i sloga u izgovornom smislu – slog se objašnjava samo na temelju čestih slučajeva sa samoglasnikom (otvornikom) na kraju sloga, dok se drugi slučajevi obrađuju u višim razredima. Poželjno je napraviti korelaciju s nastavom Glazbene kulture (ukazati im na to da pjesme pjevaju tako što dijele riječi na slogove).

Iz morfologije se razvijaju osnovna znanja o imenicama. Za obradu imenica najprije se uvodi pojam, a zatim razlikovanje podvrsta. Npr. najprije treba raditi na shvaćanju pojma imenice kao vrste riječi i to na čestim primjerima vlastitih (osobnih) i zajedničkih (općih) imenica. Nakon toga uvodi se razlikovanje podvrsta imenica: vlastitih i zajedničkih. Sintaksička znanja nadovezuju se na već naučena i proširuju razlikovanjem rečenica po obliku i značenju.

Pravopis

Pravopisna pravila učenici usvajaju postupno, uz ponavljanje i vježbanje već naučenoga te upoznavanjem s novim sadržajima, što će učiniti različitim vježbama kako na razini riječi tako i na razini rečenica i tekstova. Poželjno je napraviti korelaciju s nastavom matematike u vezi s pisanjem kratica za mjerne jedinice. Potrebno je da učenici usvoje pravilno pisanje općih kratica koje svakodnevno upotrebljavaju, i to samo pet: *OŠ, br., itd., str. i npr.*

Pravopisne vježbe omogućavaju učenicima da posebno obrate pozornost na pravopisne zahtjeve i na njihovu ulogu u tekstu. Sustavna primjena odgovarajućih pravopisnih vježbi omogućava da teorijsko pravopisno znanje blagovremeno prijeđe u umijeće, kao i da pravopisna pravila učenici praktično i spontano primjenjuju. Pravopisne vježbe predstavljaju najbolji način da se pravopisna pravila nauče, provjere, kao i da se uočeni nedostaci otklone. U tom uzrastu trebalo bi primjenjivati jednostavne pravopisne vježbe koje su pogodne za ovladavanje samo jednog pravopisnog pravila iz jednog pravopisnog područja. Pravopisne vježbe potrebno je pripremiti i pritom poštovati načelo postupnosti, sustavnosti, jedinstva teorije i prakse. Pri ovladavanju pravopisnih načela, pogodne mogu biti sljedeće pravopisne vježbe: *prepisanje, diktat i samostalno pisanje.*

JEZIČNA I MEDIJSKA KULTURA

Razvijanje i unapređivanje jezične kulture učenika predstavlja jedan od značajnih zadataka nastave hrvatskoga jezika. Njen krajnji cilj jest osposobiti učenike za kvalitetnu i svrsishodnu usmenu i pisanu komunikaciju.

Osnovni oblici usmenog i pisanog izražavanja su prepričavanje, pričanje i opisivanje.

Prepričavanje – u drugom razredu, nastava jezične kulture usložnjava i povećava zahtjeve na planu tog oblika usmenog i pisanog izražavanja učenika. Potrebno je poticati učenike na razlikovanje bitnoga od nebitnoga tijekom prepričavanja, da se ne bi dogodilo da prepričani tekst bude dulji od onoga koji prepričavaju. Potrebno je, također, vrjednovati prepričavanje, tj. ukazati učenicima na manje ili više uspjele dijelove tog oblika izražavanja.

Pričanje – obuhvaća pričanje događaja i doživljaja, pričanje na temelju mašte, na zadanu temu, pričanje na temelju slike ili niza slika.

Opisivanje – najsloženiji oblik usmenog i pisanog izražavanja u razrednoj nastavi. Zbog brojnih uzrasnih ograničenja u radu s najmlađim učenicima, toj vrsti jezičnog izražavanja potrebno je pristupiti posebno odgovorno i poštivati načela nastavne uvjetovanosti i postupnosti pri postavljanju zahtjeva: osposobljavati učenike na pažljivo promatranje, uočavanje, otkrivanje, zapažanje, uspoređivanje, pa tek onda dati predmetnost da misaono

zaokruže i jezično uobliče. Budući da se opisivanje često dovodi u blisku vezu s čitanjem i tumačenjem teksta (posebno književnoumjetničkoga), potrebno je stalno usmjeravati pozornost učenika na ona mjesta u toj vrsti tekstova koja obiluju opisnim elementima (opis prirode, godišnjih doba, predmeta, biljaka i životinja, književnih likova i sl.), jer su to i najbolji obrasci za spontano usvajanje tehnika opisivanja kao trajne vještine.

Jezična kultura učenika njeguje se i igrovnim aktivnostima, posebno jezičnim vježbama. Vrste igara potrebno je odabrati prema interesovanjima učenika ili u kontekstu nastavnog sadržaja. To mogu biti razgovorne igre, na primjer, razgovor s književnim likom, zatim situacijske igre, odnosno stvarne situacije, na primjer, razgovor u prodavaonici, razgovor kod liječnika. Mogu se odabrati i rebusi, zagovetke, pitalice, brzalice, razbrajalice, jednostavne križaljke, osmosmjerke, asocijacije, sastavljanje rečenica, proširivanje zadanih rečenica.

Leksičko-semantičke vježbe služe bogaćenju rječnika učenika i na ukazivanje na različite mogućnosti pri izboru riječi i izraza, a služi i kao uputa na njihovu svrsishodniju uporabu. Primjenom leksičko-semantičkih vježbi kod učenika se stvara navika da promišljaju i traže odgovarajući jezični izraz za ono što žele iskazati (ovisno o komunikacijskoj situaciji) i povećava se fond takvih izraza u njihovu rječniku. Vrste tih vježbi, također, treba usaglasiti s interesovanjima učenika i nastavnim sadržajima. Smisao za precizno izražavanje i razumijevanje značenja riječi i izraza razvija se različitim vježbama, na primjer *opis bića i predmeta*, a za učenike tog uzrasta izazovne mogu biti i vježbe *dopunjavanja rečenica*.

Aktivnosti i sadržaji iskazani u području *Medijska kultura* uvjetovani su razvojnomo dobi i interesima učenika, fizičkim okruženjem (lokalne zajednice i njihova ponuda društveno-kulturnih i umjetničkih sadržaja) te upućivanjem na digitalne sadržaje dostupne svima, bez obzira na mjesto školovanja ili stanovanja. Sadržaji izvanučioničkoga tipa zahtijevaju pojedinačni angažman svakoga učenika, aktiviranje stečenih znanja i kompetencija u smislu neposrednoga iskustvenoga učenja. Učitelj ima obvezu pratiti i poticati individualni razvoj učenika. Preporuča se najmanje jedanput na godinu zajednički posjet učenika i učitelja određenomu izabranom sadržaju.

III. PRAĆENJE I VREDNOVANJE NASTAVE I UČENJA

Praćenje napredovanja i ocjenjivanje postignuća učenika jest formativno i sumativno te se ostvaruje u skladu s *Pravilnikom o ocjenjivanju učenika u osnovnom obrazovanju i odgoju*. Proces praćenja i vrednovanja jednog učenika treba započeti inicijalnom procjenom razine na kojoj se učenik nalazi. Nastavnik tijekom procesa nastave i učenja kontinuirano i na primjeren način ukazuje učeniku na kvalitet njegova postignuća, tako što će povratna informacija biti prilagođena, dovoljno jasna i informativna da bi imala ulogu poticajne povratne informacije. Svaka aktivnost dobra je prilika za procjenu napredovanja i davanje povratne informacije, a učenike treba osposobljavati i ohrabrivati za procjenjivanje vlastita napretka u ostvarivanju ishoda predmeta, kao i napredak drugih učenika.

IV. DODATNI SADRŽAJI PROGRAMU SVET OKO NAS KOJI IZRAŽAVAJU POSEBNOST NACIONALNE MANJINE

1. SLOVAČKA NACIONALNA MANJINA

Tema: GDE ČOVEK ŽIVI

1) Slovački običaji, tradicija i praznici nekad i sad – u mojoj porodici i u mom naselju: običaji na dan Svetog Nikole i Svete Lucije, Božić, Uskrs;

2) Naselja Slovaka kod nas nekad i sad.

2. MAĐARSKA NACIONALNA MANJINA

Tema: GDE ČOVEK ŽIVI
(HOL ÉL AZ EMBER?)

1) Moje prebivalište nekad i sad

(Lakóhelyem régen és ma);

2) Istorijska predanja

(Történelmi mondák).

3. BOŠNJAČKA NACIONALNA MANJINA

Teme:

1) Drugi i ja;

2) Prava i obaveze Bošnjaka;

3) Porodični praznici Bošnjaka.

IV. DODATNI SADRŽAJI PROGRAMU LIKOVNA KULTURA KOJI IZRAŽAVAJU POSEBNOST NACIONALNE MANJINE

1. SLOVAČKA NACIONALNA MANJINA

Tema: Preoblikovanje materijala ili predmeta njihovim spajanjem (vezivanje)

Pravljenje dečjih igračaka kojima je u osnovi deo tradicionalne narodne nošnje ili obeležavanje narodnih običaja

Preporuke:

– Vizuelni simboli Slovaka u naselju i mestu – grb grada, grb fudbalskog kulba, simbol grada/mesta (kulturnoistorijski spomenik, likovna kolonija, tradicionalna manifestacija...). Kako je korelacija sa drugim nastavnim predmetima obavezna i na časovima likovne kulture učiće se slovački simboli koje učenici viđaju u svom mestu. Ova tema može da se veže za sledeće sadržaje/pojmove: razni znaci i simboli, konstrukcija, kluaž, ambijent, scenski prostor. Učenici ne moraju samo da slikaju simbole, mogu da u zajedničkom radu naprave maketu svog mesta (od kartonskih kutijica, delova polomljenih igračaka...), a zatim da je oslikaju i dodaju simbole na odgovarajućim mestima.

– Kontrast u likovnim delima Slovaka. Ova tema može da se veže za sledeće sadržaje/pojmove: oblici, kontrast, nasleđe vizuelne kulture, dizajn. U okviru teme može da se napravi kontrast između narodnog i savremenog umetnika, slike i skulpture, kontrast u tematici dva dela... ili da se odaberu dva dela jednog umetnika koja očigledno ilustruju kontrast. Odlučite da li ćete nešto od toga da predložite u sadržaju ili da sadržaj ostavite ovako otvoren.

– Slovačka umetnička fotografija. Ova tema može da se veže za sledeće sadržaje/pojmove: zamišljanja, ambijent, scenski prostor. Isto kao i u prethodnoj temi, odlučite da li će se sadržaj konkretizovati.

2. BOŠNJAČKA NACIONALNA MANJINA

- **Ćilim**, obeležja tradicionalnog bošnjačkog ćilima, istorijat i upotreba (KRETANJE OBLIKA U PROSTORU-OBLICI)
- **Ibrik**, upotrebni predmeti u bošnjačkom domaćinstvu (DEJSTVO SVJETLOSTI NA KARAKTER OBLIKA-OBLICI)
- **Bajramska čestitka**, obilježavanje bošnjačkih blagdana (LIJEPO PISANJE SA KALIGRAFIJOM-SPORAZUMIJEVANJE)
- **Minder**, enterijer stare bošnjačke kuće (AMBIJENT-SCENSKA UMJETNOST-PROSTOR)
- **Tablja, sehara, fes, dževahir kutija**, stari upotrebni predmeti kod Bošnjaka (PREOBLIKOVANJE MATERIJALA RAZLIČITOG PORIJEKLA-PROSTOR)
- **Nasrudin-hodža**, ilustracija priča o Nasrudin efendiji (ZAMIŠLJANJA-LIKOVNE IGRE)

IV. DODATNI SADRŽAJI PROGRAMU MUZIČKA KULTURA KOJI IZRAŽAVAJU POSEBNOST NACIONALNE MANJINE

1. SLOVAČKA NACIONALNA MANJINA

Preporučene kompozicije za pjevanje:

Narodne pesme

1. *Spievanky, spievanky* – slovačka narodna pesma
2. *Počúvajte, muzikanti* (Poslušajte, muzičari) – slovačka narodna pesma
3. *Zdravia, šťastia, pokoj svätý* (Zdravlja, sreće, spokoja) – slovačka koleda

Dečije pesme

1. Kvetoslava Benkova – Juraj Tušjak: *Do školy* (U školu)
2. Štefan Kantor: *Hodiny tikajú* (Sat kuca)
3. A. Biljova – K. Ondrejka: *Kvap, kvap, kvap*
4. E. Hradecki – J. Hostan: *Muzikant* (Svirač)
5. Juraj Suđi – Juraj Tušjak: *Jedlička* (Jelka)
6. J. Ferik – P. Štefanik: *V novom roku* (U novoj godini)
7. P. Tomaš – B. Timotijević: *Nevedel som* (Nisam znao)
8. J. Hudak – G. Glovacki: *O pozdravoch* (O pozdravima)
9. L. Galko – Marija Razusova-Martakova: *Tancovala veverička* (Igrala je veverica)
10. Samuel Kovač st. – Ana Majerova: *Marcový dar* (Martov poklon)

11. Alojz Čobej: *Dám ti všetko, čo mám* (Daću ti sve što imam)
12. J. Nosal – J. Tušjak: *Pesnička o jari* (Pesmica o proleću)
13. Marjena Stanković-Krivak – T. Častven: *Kohútov hnev* (Naljutio se petao)
14. Alojz Čobej: *Pišťalôčka víbová* (Frulica od vrbe)
15. Juraj Đurica – Ana Majerova: *Aprílová* (Aprilska)
16. *My sme deti veselé* (Mi smo deca vesela) – dečja igra
17. Mihal Bolehradski – Mihal Babinka: *Nahnevaný šarkan* (LJut zmaj)

Brojalice

1. *Tik, tak, tik, tak*
2. *Padá sniežik, padá* (Pada sneg, pada)
3. *Hádanka* (Zagonetka)

Sviranje na dečjim instrumentima

1. *Tik, tak, tik, tak*
2. *Padá sniežik, padá* (Pada sneg, pada)
3. *Hádanka* (Zagonetka)

Preporučene kompozicije za slušanje: Narodne pesme

1. Slovačke narodne pesme u izvođenju narodnog orkestra
2. *Dnešný deň sa radujme* – slovačka koleda

Pesme za decu

1. Bernard Herstek: *Detská zima* (Dečja zima)
2. Ondrej Maglovski: *Po nábreží* (Po rečnoj obali) – obrada slovačke narodne pesme
3. Julius Letnjan: *Zázračná muzika* (Čarobna muzika) – izbor
4. Jan Ciker: *Ninaj, ninaj, Jezuliatko*
5. M. Šmid: *Tancuj, tancuj* – obrada slovačke narodne pesme
6. O. Ferenc: *Adam v škole nesedel* (Spievaná abeceda) (Adam u školi nije pazio – abeceda u pesmi)

2. RUMUNSKA NACIONALNA MANJINA

Preporučene kompozicije za pevanje po sluhu i pratnju na ritmičkim instrumentima:

- M. Ungureanu „Scărița muzicală” (M. Ungureanu „Muzička lestvica”)
- Petru Bălțeanu „Prima zi de școală” (Petru Balteanu „Prvi školski dan”)
- Gr. Hiliță „Școlărița” (Gr. Hilica „Učenica”)
- Popular „Masă bună” (Narodna „Dobra trpeza”)
- Grigore Teodosiu „Acum e toamnă, da!” (Grigore Teodosiju „Da, sada je jesen”)
- D. Vicol „Rândunica” (I.D. Vicol „Lastavica”)
- George Breazul „Porumbița”, (George Breazul „Golubice”)
- M. Ungureanu „Scărița muzicală” (M. Ungureanu „Muzička lestvica”)
- Cântec popular din Muntenia „Vine capra de la munte”, (Narodna pesma iz Muntenije „Silazi koza sa planine”)
- D.G. Kiriak „Hora mare” (D.G. Kiriak „Veliko kolo”)
- Culegere Niță Frățilă „Ușa căruța” (Zapis Nice Fracile „Uca karuca”)
- Alexandru Pașcanu „De-a trenul” (Aleksandar Paškanu „Igramo se voza”)
- Marin Constantin „Toamna” (Marin Konstantin „Jesen”)
- Jean Lupu „Tractorul” (Žan Lupu „Traktor”)
- Ion Nicorescu „Clopotețul” (Jon Nikoresku „Zvonce”)
- Gh. Ucenescu „Neculiță intră-n școală” (G. Učenesku „Nikolica ulazi u školu”)
- Tiberiu Olah „Trio pisicuța” (Tiberiu Olah „Trio mačkica”)
- Daniel Stăuceanu „Cimpoiul” (Danijel Staučeanu „Gajde”)
- Ana Matora – Ionescu „Ciocanele” (Ana Matora Jonesku „Čekići”)
- P. Delion „Margareta” (P. Delion „Margareta”)
- D. Georgescu Kiriak „Ochiul lui Dumnezeu” (D. Georgescu Kiriak „Božije oko”)
- „Vioara”, („Violina”)
- Dans popular „Să cântăm, să jucăm” (Narodna igra „Da pevamo, da igramo”)
- Popular „Sus, mai sus, în vârf de nuc” (Narodna „Gore, gore, na vrh oraha”)

- Gr. Teodossiu „Iarna a sosit în zori” (Gr. Teodosiju „Zima je jutros došla“)
- „În pădure” („U šumi”)
- Dan Voiculescu „Numărătoare cu veverița” (Dan Vojkulesku „Brojalica sa vevericom”)
- George Breazul „Cântec de stea” (George Breazul „Zvezdarska pesma”)
- Timotei Popovici „Astăzi s-a născut Hristos” (Timotej Popović „Danas se rodio Hristos”)
- George Breazul „Astăzi Domnul s-au născut” (George Breazul „Danas nam se Gospod rodio”)
- N. Lungu „Plugușorul”, (N. Lungu „Plugušor”)
- Ilie Cojocar „Moș Gerilă-n satelit” (Ilije Kožokar „Deda Mraz u satelitu”)
- L. Comes „Săniuța” (L. Komes „Sanke”)
- D.D. Stancu „Cântec nou” (D.D. Stanku „Nova pesma”)
- J. Lupu „Scărița” (J. Lupu „Lestvica”)
- „Scărița muzicală” („Mužička lestvica”)
- Alex. Pașcanu „Șade rața pe butoi” (Aleksandar Paškanu „Sedi patka na buretu”, brojalica)
- Alexandru Pașcanu „Unu, doi” (Aleksandru Paškanu „Jedan, dva”)
- I.D. Vicol „Foaie verde busuioc” (I.D. Vikol „Zeleni bosiljče”)
- I. Vintilă „Săptămâna” (I. Vintila „Nedelja”)
- „Buni părinți”, („Dobri roditelji”)
- V.D. Nicolescu „Ghiocelul” (V.D. Nikolesku „Visibaba”)
- D.G. Kiriak „Cântecul raței” (D.G. Kiriak „Pačija pesma”)
- Szenik „Treci ploaie trecătoare” din folclorul copiilor (Szenik „Prođi kišo” iz dečijeg folklor)
- Marțian Negrea „Mamei”, (Marcijan Negrea „Za mamu”)
- Alex. Pașcanu „De ziua mamei” (Aleks. Paškanu „Za majčin dan”)
- L. Comes „Cântec de primăvară”, (L. Komes „Prolečna pesma”)
- Corneliu Mereș „Copăcelul” (Korneliju Mereš „Drvence”)
- „Albina” („Pčela”)
- Liviu Comes „Stârc, cocostârc” (Livijus Komes „Roda”)

- C. Rusnac „*Bunica*” (K. Rusnak „*Baka*”)
- D.D. Stancu „*Greierașul*” (D.D. Stanku „*Cvrčak*”)
- A.M. Ionescu „*Pisicuța, pis, pis, pis*” (A.M. Jonesku „*Mačkice, pis, pis, pis*”)
- Claude Auge „*Mincinosul*” (Claude Auge „*Lažov*”)
- George Breazul „*Melcul supărat*” (George Breazul „*LJuti puž*”)
- J. Lupu „*Dor de țară*” (J. Lupu „*Čežnja za domovinom*”)
- D.D. Stancu „*Tot ce e pe lume*” (D.D. Stanku „*Sve na svetu*”)
- „*Lăzărelul*” („*Lazarel*”)
- Temistocle Popa „*Zi de sărbătoare*” (Temistokle Popa „*Dan praznika*”)
- Corneliu Mereș „*Dimineața veselă*” (Korneliju Mereš „*Veselo jutro*”)
- Tănase Constantinescu „*Concertul*” (Tanase Konstantinesku „*Koncert*”)

Preporučene kompozicije za slušanje:

- Petru Bălțeanu „*Prima zi de școală*” (Petru Balteanu „*Prvi školski dan*”)
- Gr. Hiliță „*Școlărița*” (Gr. Hilica „*Učenica*”);
- Grigore Teodosiu „*Acum e toamnă, da!*” (Grigore Teodosiju „*Da, sada je jesen*”)
- D.G. Kiriak „*Hora mare*” (D.G. Kiriak „*Veliko kolo*;)
- D. Vicol „*Rândunica*” (I.D. Vikol „*Lastavica*”);
- Gh. Ucenescu „*Neculiță intră-n școală*” (G. Učenesku „*Nikolica ulazi u školu*”)
- Dans popular „*Să cântăm, să jucăm*” (Narodna igra „*Da pevamo, da igramo*”)
- Gr. Teodossiu „*Iarna a sosit în zori*” (Gr. Teodosiju „*Zima je jutros došla*”)
- Timotei Popovici „*Astăzi s-a născut Hristos*” (Timotej Popović „*Danas se rodio Hristos*”)
- I.D. Vicol „*Foaie verde busuioc*” (I.D. Vikol „*Zeleni bosiljče*”)
- I. Vintilă „*Săptămâna*” (I. Vintila „*Nedelja*”)
- Marțian Negrea „*Mamei*” (Marcijan Negrea „*Za mamu*”)
- Claude Auge „*Mincinosul*” (Claude Auge „*Lažov*”)
- Temistocle Popa „*Zi de sărbătoare*” (Temistokle Popa „*Dan praznika*”)

3. RUSINSKA NACIONALNA MANJINA

Preporučene kompozicije za pevanje ili sviranje: Narodne pesme

1. *Išlo dzivče po vodu* (Išla je devojka po vodu) – rusinska narodna pesma
2. *Prečistaja Dīva* (Prečista Djeva) – rusinska božićna pesma
3. *Zlamala še kormanь-deska* (Slomilo se ralo) – rusinska narodna pesma
4. *Eŭ ked bi я bidu znala* (Kad bi` za nevolju znala) – rusinska narodna pesma

Dečje pesme

1. *Geŭ do školi dzeci mali* (Hej, u školu deco mala) – M. Koljesar
2. *Tik i tak* (Tik i tak) – M. Hornjak
3. *Šlīmak* (Puž) – M. Hornjak
4. *Ribar* (Ribar) – M. Hornjak
5. *Pisnя medvedza* (Pesma medveda) – I. Timko
6. *Perši šnīg* (Prvi sneg) – M. Hornjak, M. Hornjak-Lelas
7. *Vee, vee* (Veje, veje) – S. Makaji, T. Barna
8. *Ruki* (Ruke) – M. Kovač, J. Ramač– Čamo
9. *Kolīsanka* (Uspavanka) – M. Rimar, T. Barna
10. *Ne mam zlata* (Nemam zlata) – N. Golub
11. *Pisnя Nяfka* (Pesma Njafka) – I. Timko
12. *Prišla яr* (Stoglo je proleće) – M. Hornjak
13. *Perša ljubov* (Prva ljubav) – V. Dudaš
14. *Kozo, kozo bradata* (Kozo, kozo bradata) – M. Kovač, I. Kovač

Muzičko-didaktičke igre

1. *Mak* (Mak) – dečja
2. *Plīva šarkanь* (Pliva zmaj) – rusinska narodna pesma
3. *Posadzim я grušku* (Posadiću krušku) – dečja pesma
4. *Tač, tač, rapotač* (Tač, tač, rapotač) – dečja pesma
5. *Spadla koza* (Pala je koza) – dečja pesma

Brojalice

1. *Eden rok* (Jedna godina)
2. *Grac Mižo na tamburi* (Svira Mižo na tamburi)
3. *Eden elenъ, dva donrovi* (Jedan jelen, dva bumbara)

Sviranje na dečjim instrumentima

1. *Geŭ do školi dzeci mali* (Hej, u školu deco mala) – M. Koljesar
2. *Ribar* (Ribar) – M. Hornjak
3. *Prečistaja dŭva* (Prečista djeva) – rusinska božićna pesma
4. *Zlamala še kormanъ-deska* (Slomilo se ralo) – rusinska narodna pesma

Preporučene kompozicije za slušanje: Narodne pesme

1. Rusinske narodne pesme u izvođenju narodnog orkestra
2. *Говля танец* (Govlja–igra) – rusinska narodna igra
3. *V Viflєmi dnes Mariя* (U Vitlejemu je danas Marija) – rusinska božićna pesma
4. *Zakarpatska svita* (Zakarpatska svita) – obrade narodnih melodija

Pesme za decu

1. *Školski dzvon* (Školsko zvono) – M. Kovač, M. Hornjak
2. *Tik-tak* (Tik-tak) – M. Hornjak
3. *Olenka* (Olenka) – I. Timko
4. *Koliskova* (Uspavanka) – M. Kovač, T. Barna
5. *Privatna zoo zagrada* (Privatni zoo vrt) – D. Papharhaji, M. Bođanec

4. MAĐARSKA NACIONALNA MANJINA Preporučene kompozicije za pevanje: (dopuna)

Narodne pesme

1. Kinyílt a rózsa
2. Ti csak esztek isztok
3. A gúnárom elveszett

4. Virágéknál ég a világ
5. Esik eső karikára
6. Azért mondom néktek
7. Icike-picike a Csabai utca

Dečije pesme

1. Nepoznat autor: Már tapsoljunk, újra vigadjunk
2. Nepoznat autor: Egyél libám, egyél már
3. Járdányi Pál: Hervad már
4. Járdányi – Weöres: Sándor napján megszakad a tél
5. Kodály – Weöres: Mély erdőn
6. Nepoznat autor: Úszik a kácsa
7. Kodály – Weöres: Jön a kocsí most érkezünk
8. Ádám Jenő – Szabó Lőrinc: Háp, háp, háp!
9. Nepoznat autor: Ess eső, ess!
10. Nepoznat autor: A Kállói szőlőbe
11. Nepoznat autor: Láttál-e már valaha?
12. Nepoznat autor: Béka a fa tövén
13. Nepoznat autor: Suttog a fenyves zöld erdő
14. Nepoznat autor: Télapó itt van
15. Vass L. – Várkonyi: Ezüst fenyő, szép sudár
16. Nepoznat autor: Jaj de árva ez az erdő
17. Kodály: Száll a madár
18. Kodály – Weöres: Zsong-bong a határ
19. Kodály – Weöres: Zajgás, nevetés
20. Nepoznat autor: Zúg, dong
21. Nepoznat autor: Fut, szalad a pejki

22. Nepoznat autor: Árok széllén búzaszál nőtt

23. Nepoznat autor: A part alatt

24. Nepoznat autor: Süssünk, süssünk valamit

Muzičke-didaktičke igre

1. Elvesztettem zsebkendőmet

2. Ispiláng, ispiláng

3. Hold, hold, fényes lánc

4. Méz, méz, méz

5. Tüzet viszek

Brojalice

1. Egy petty, libapetty

2. Sírjunk, ríjunk

3. Két kis kakas összeveszett

Preporučene kompozicije za slušanje: (dopuna)

Narodne pesme

1. Katalinka, szállj el

2. Még azt mondják, nem illik

Pesme za decu

1. Kodály: Hajnövesztő

2. Egyél, libám – Jedi, gusko /dečji hor/

3. Kodály: Méz, méz, méz – Kodalj: Med, med, med

4. Járdányi Pál: Gergő nótái – Pal Jardanji: Grgine pesme /horska kompozicija/

5. Karácsonyi ének – Pásztorok, pásztorok, Božićna pesma – Pastiri, pastiri

6. Népdalok furulyán – Narodne pesme na fruli

7. Járdányi Pál: Tavaszköszöntő – Pal Jardanji: Pozdrav proleću

5. HRVATSKA NACIONALNA MANJINA

Preporučene numere za pevanje:

Narodne pesme i igre

- *Radujte se narodi*
- *Dober vam večer – narodna*
- *Naša doda moli Boga – narodna iz Slavonije*
- *Zvoni zvonice, čoban tira ovce*

Dečje pesme

- *Kruška, jabuka, šljiva*
- *Kišobran za dvoje – Đ. Jusić-G. Brajović*
- *Blistaj, blistaj zvijezdo mala – pjesma iz Francuske*
- *Majka – iz zbirke „Vijenac“*
- *Proljetna pjesma – Z. Špoljar*
- *Himna zadrugara – A. Dedić-D. Britvić*
- *Magarac i kukavica – A. E. M. Gretri*
- *Jesenska pesma – V. Stojanov*
- *Plava uspavanka – M. Matanović*

Didaktičke igre

- *Mi smo deca vesela*
- *Ježalo, dragalo – bunjevačka sagra*
- *Čvorak – Slavonija*

Brojalice

- *Iš, iš, iš*

Sviranje na dečjim instrumentima

- *Koka snijela jaje*

Preporučene numere za slušanje:

Pesme za decu

- *Nek svud ljubav sja – iz Belgije*
- *Pačji ples*

Narodne pesme i plesovi

- *Srićna noć je prispila – božićna pesma*
- *Bože daj – bunjevački ples*
- *Ajde Ive, ajde Vince (Cupanica – kolo)*

Domaći kompozitori

- *Ero s onoga svijeta – Završno kolo iz opere – J. Gotovac*

Video primeri

- Jakov Gotovac – Ero s onoga svijeta, Završno kolo iz opere

<https://www.youtube.com/watch?v=2tdDX-2d5C4>

- Amilcare Ponchielli – Igra satova

<https://www.youtube.com/watch?v=MJ7IGnQPZPQ>

- Karneval životinja – Camille Saint-Saens

<https://www.youtube.com/watch?v=k2RPMJmSp0>

- Divlji jahač – Robert Schumann

<https://www.youtube.com/watch?v=A1jAvAeaXdg>

- Četiri godišnja doba – Antonio Vivaldi: Proljeće i ljeto

https://www.youtube.com/watch?v=2m7hv6M_OyA

- Pink Panther – Henry Mancini

<https://www.youtube.com/watch?v=QcDkUf6rz60>

6. BOŠNJAČKA NACIONALNA MANJINA

Sadržaji za izvođenje:

Pesme:

1. *Đevojka je mala, narodna pesma*
2. *Momak jede jabuku, narodna pesma*
3. *Ja posijah proju, narodna pesma*
4. *More mila, narodna pesma*
5. *Uvelo mi lišće, narodna pesma*
6. *Suknja b`jela, narodna pesma*

7. *Tetkino, tetkino, Damir Pjanić*

Pesme modeli:

1. *Lako ti je vodu pregaziti*

2. *Siđela sam*

Muzičke igre:

1. *Golubovi, tradicionalna dečja igra*

2. *Poskakuša, narodna igra uz pevanje*

3. *Ej u Agana, narodna igra uz pevanje*

4. *Tri junaka, narodna igra uz pevanje*

Brojalice:

1. *Ide kolo*

2. *Hajd` izađi medvjede*

3. *Jedan kovač*

4. *Jedan, doden, diven, disen*

Sadržaji za slušanje:

1. *Nebo i planete, Nedžad Merdžanović, Hamdija Salihbegović*

2. *Za decu svijeta na kril`ma vjetra, Senad Arnautović*

3. *Amsel Paka Poan, Adnan Mušanović*

4. *Ševin Kljun, Asim Horozić*

5. *Frizeraj, Rifat Ramović*

6. *Došlo pismo iz Bosne, obrada i stilizacija Rešad Arnautović*

7. *Sobna željeznica , Džefriz Pučić*

8. *Blizanci, Aida Hudović*

9. *Maleni bratić, Nihad Huković*

Naziv predmeta: MATERNJI JEZIK/GOVOR SA ELEMENTIMA NACIONALNE KULTURE

BOSANSKI JEZIK SA ELEMENTIMA NACIONALNE KULTURE

Naziv

BOSANSKI JEZIK SA ELEMENTIMA NACIONALNE KULTURE

predmeta												
Cilj	Cilj nastave i učenja <i>bosanskoga jezika sa elementima nacionalne kulture</i> je sticanje znanja o osobenostima bosanskoga jezika, književnosti i kulture Bošnjaka, kao i razvijanje sposobnosti i vještine upotrebe jezika u različitim životnim, svakodnevnim komunikacijskim situacijama, te razvijanje svijesti o sopstvenom nacionalnom identitetu, vrednovanju vlastitog kulturnog stvaralaštva i stvaralaštva drugih naroda.											
Razred	Drugi											
Godišnji fond časova	72 časa (sata)											
ISHODI												
Po završenoj temi / oblasti učenik će biti u stanju da:	<table border="1"> <thead> <tr> <th data-bbox="574 683 845 795">OBLAST / TEMA</th><th data-bbox="845 683 1410 795">SADRŽAJI</th></tr> </thead> <tbody> <tr> <td data-bbox="574 795 845 1377" rowspan="8"> – ima izražen interes za knjigu, znanje i čitanje sadržaja koje nudi knjiga; – zna klasificirati elemente toka događaja u priči; – može uočiti važne pojedinosti u književnome tekstu; – uočava likove i njihove osobine; – uočava prihvatljivo i neprihvatljivo ponašanje pojedinih likova; – prepoznaje slijed događaja u književnome tekstu; – sastavlja plan priče; – prepoznaje dijelove teksta koje govore likovi i one dijelove koje govori pripovjedač; – shvata i izvlači pouku priče; – razumije osjećanja koja u njemu budi priča; </td><td data-bbox="845 795 1410 1377"> Lektira Hadžem Hajdarević: <i>Bajramske cipele</i> Ahmet Hromadžić: <i>Dječak i ptica</i> Suada Hodžić: <i>Prvak Nino</i> Mevluda Melajac: <i>Vrapčići</i> Ela Peroci: <i>Papučica maca</i> Narodna priča: <i>Nasrudin i car</i> Narodna priča: <i>Lisica i roda</i> </td></tr> <tr> <td data-bbox="845 1377 1410 1444">Braća Grim: <i>Hrabri krojač</i></td></tr> <tr> <td data-bbox="845 1444 1410 1512">Zehra Hubijar: <i>Zeko i djeca</i></td></tr> <tr> <td data-bbox="845 1512 1410 1579">Grugor Vitez: <i>Zalazak sunca</i></td></tr> <tr> <td data-bbox="845 1579 1410 1646">Mirsad Bećirbašić: <i>Naušnice od trešanja</i></td></tr> <tr> <td data-bbox="845 1646 1410 1713">Hajro Ikić: <i>Pismo učitelju</i></td></tr> <tr> <td data-bbox="845 1713 1410 1780">Omer Turković: <i>Hor hrčaka</i></td></tr> <tr> <td data-bbox="845 1780 1410 1848">Muharem Omerović: <i>Kad djeca vožnju uče</i></td></tr> </tbody> </table>	OBLAST / TEMA	SADRŽAJI	– ima izražen interes za knjigu, znanje i čitanje sadržaja koje nudi knjiga; – zna klasificirati elemente toka događaja u priči; – može uočiti važne pojedinosti u književnome tekstu; – uočava likove i njihove osobine; – uočava prihvatljivo i neprihvatljivo ponašanje pojedinih likova; – prepoznaje slijed događaja u književnome tekstu; – sastavlja plan priče; – prepoznaje dijelove teksta koje govore likovi i one dijelove koje govori pripovjedač; – shvata i izvlači pouku priče; – razumije osjećanja koja u njemu budi priča;	Lektira Hadžem Hajdarević: <i>Bajramske cipele</i> Ahmet Hromadžić: <i>Dječak i ptica</i> Suada Hodžić: <i>Prvak Nino</i> Mevluda Melajac: <i>Vrapčići</i> Ela Peroci: <i>Papučica maca</i> Narodna priča: <i>Nasrudin i car</i> Narodna priča: <i>Lisica i roda</i>	Braća Grim: <i>Hrabri krojač</i>	Zehra Hubijar: <i>Zeko i djeca</i>	Grugor Vitez: <i>Zalazak sunca</i>	Mirsad Bećirbašić: <i>Naušnice od trešanja</i>	Hajro Ikić: <i>Pismo učitelju</i>	Omer Turković: <i>Hor hrčaka</i>	Muharem Omerović: <i>Kad djeca vožnju uče</i>
OBLAST / TEMA	SADRŽAJI											
– ima izražen interes za knjigu, znanje i čitanje sadržaja koje nudi knjiga; – zna klasificirati elemente toka događaja u priči; – može uočiti važne pojedinosti u književnome tekstu; – uočava likove i njihove osobine; – uočava prihvatljivo i neprihvatljivo ponašanje pojedinih likova; – prepoznaje slijed događaja u književnome tekstu; – sastavlja plan priče; – prepoznaje dijelove teksta koje govore likovi i one dijelove koje govori pripovjedač; – shvata i izvlači pouku priče; – razumije osjećanja koja u njemu budi priča;	Lektira Hadžem Hajdarević: <i>Bajramske cipele</i> Ahmet Hromadžić: <i>Dječak i ptica</i> Suada Hodžić: <i>Prvak Nino</i> Mevluda Melajac: <i>Vrapčići</i> Ela Peroci: <i>Papučica maca</i> Narodna priča: <i>Nasrudin i car</i> Narodna priča: <i>Lisica i roda</i>											
	Braća Grim: <i>Hrabri krojač</i>											
	Zehra Hubijar: <i>Zeko i djeca</i>											
	Grugor Vitez: <i>Zalazak sunca</i>											
	Mirsad Bećirbašić: <i>Naušnice od trešanja</i>											
	Hajro Ikić: <i>Pismo učitelju</i>											
	Omer Turković: <i>Hor hrčaka</i>											
	Muharem Omerović: <i>Kad djeca vožnju uče</i>											
KNJIŽEVNOST												

– doživljaj priče može izraziti riječima, pokretom, crtežom, zvukom;

– zna da je bajka priča o čudesnim, nestvarnim likovima i događajima;

– zna da je basna kratka priča u kojoj su glavni likovi životinje, biljke i predmeti;

– može analizirati pjesmu, učiti je napamet i recitirati je izražajno;

– uočava da u igrokazu glumci likove predstavljaju na pozornici;

– glumi;

– prepoznaje teorijske pojmove;

– istražuje i upoznaje se sa životom i običajima Bošnjaka;

– zna o kulturno-historijskom naslijeđu Bošnjaka;

– istražuje i upoznaje se sa ličnostima iz historije Bošnjaka;

Ibrahim Kajan: *Igra žmurke*

Zehniya Bulić: *Biciklo*

Bela Džogović: *Maslačak*

Nasiha KapidžićHadžić: *Sjenice*

Halil Kadrić: *Prije prvog školskog sata* (igrokaz)

Enes Kahvić: *Najbolji majstor* (igrokaz)

Razumijevanje i doživljavanje proznoga književnoga teksta.

O čemu ili o kome se govori u tekstu, slijed događaja, glavni događaj.

Određivanje glavnog, najuzbudljivijeg, najljepšeg dijela priče (zapažanje i dojmovi).

Osobine likova (prepoznavanje i zauzimanje stava prema liku).

Uočavanje i doživljavanje osnovnog raspoloženja u pjesmi.

Dramski tekst (igrokazi): pozorište, publika, pozornica, glumci.

Bajka je priča o čudesnim, nestvarnim događajima i likovima (definiranje samo na nivou prepoznavanja).

Razlika između bajke i basne.

– zna upotrijebiti veliko slovo na početku i tačku na kraju rečenice;

– pravilno piše veliko početno slovo u pisanju vlastitih imena ljudi, u nazivima sela, gradova i naseljenih mjesta;

– piše veliko početno slovo u nazivima praznika i blagdana;

– u učestalim riječima pravilno upotrebljava skupove je/ije;

– može govoriti u kontinuitetu i služiti se oblicima izražavanja koji su predviđeni programom;

– zna razgovarati s drugom osobom / osobama, direktno ili telefonom uz uvažavanje pravila lijepog ponašanja;

– može ispričati priču predstavljenu nizom slika ili jednom slikom (kao običan slijed događaja);

– može prepričati tekst pomoću detaljnih pitanja;

– može napisati priču ispričanu

JEZIK

(rječnik, gramatika, ortoepija, ortografija)

JEZIČKA KULTURA

Basna je kratka priča u kojoj su glavni likovi životinje, a ponekad biljke i predmeti. **Pouka** i moral basne.

Nacionalna kultura

Život i običaji Bošnjaka.

Praznici, blagdani i značajni događaji Bošnjaka.

– Razumijevanje pojmova: rečenica, riječ, slog.

– Veliko slovo na početku i tačka na kraju rečenice.

– Veliko početno slovo u pisanju vlastitih imena ljudi.

– Veliko početno slovo u pisanju imena sela i gradova.

– Pisanje naziva praznika.

– Skupovi je/ije u učestalim riječima

– Glasovi – slova č, ć, dž, đ, h u izgovorenim i napisanim riječima.

– Pravilno izgovaranje i pisanje afrikata.

Vježbe usmenog izražavanja

Pričanje

– Situacioni i telefonski razgovor.

– Pričanje događaja predstavljenog nizom slika

Prepričavanje

– Prepričavanje teksta na osnovu detaljnih pitanja.

Opisivanje

– Opis predmeta (doživljavanje svim čulima i izražavanje doživljaja riječima); opisivanje kao vježba

nizom slika ili jednom slikom;

– prepričava priču u pisanoj formi (po nizu slika, po jednoj slici, po detaljnim pitanjima);

– zna napisati čestitku, poruku;

.

– prepoznaje filmske priče, rado ih gledaju i prepričava sadržaj;

– usvoji pojam televizijske emisije i priča o emisijama koje odgovaraju njegovom / njenom interesu i uzrastu;

– rado gleda crtani film i prepričava sadržaj;

– uočava izražajne mogućnosti filma (slika, riječ, muzika, boja, zvuk).

MEDIJSKA
KULTURA

percepcije i izbora adekvatne riječi kao oznake.

Čestitka

– Čestitanje praznika i rođendana (igra uloga, ponašanje, učtivost u obraćanju, uvažavanje različitosti, poštovanje drugog).

– Vježbe pisanog izražavanja.

Pričanje događaja

– Pisani odgovori na pitanja koja se odnose na sadržaj niza slika.

– Dopunjavanje rečenica uzetih iz priče.

Prepričavanje teksta

– Prepričavanje na osnovu detaljnih pitanja (pisani odgovori na pitanja).

Pisanje rečenica o dragom predmetu (Koji je to predmet? Kako izgleda? Kakve je boje, veličine i od čega je izrađen?)

Pisanje čestitke (pravimo i pišemo čestitku).

– Filmske priče za djecu.

– Televizijske emisije kao poticaj i sredstvo za realizaciju svih sadržaja.

– Crtani film (nivo prepoznavanja).

– Šta sve može moj računar.

Ključni pojmovi sadržaja: književnost, jezik, jezička kultura, medijska kultura

UPUTSTVO ZA DIDAKTIČKO-METODIČKO OSTVARIVANJE PROGRAMA

U procesu nastave *Bosanskog jezika sa elementima nacionalne kulture* treba uvažiti osnovnu pedagošku pretpostavku da je učenik u centru obrazovno radne kreacije, pa stoga nastavnik mora upoznati i uvažavati intelektualno-mentalne i psihološke sposobnosti učenika, kako bi pronašao didaktičku formulu koja će garantirati da će učenici moći savladati nove sadržaje.

I. PLANIRANJE NASTAVE I UČENJA

U procesu nastave i učenja treba na zanimljiv način prezentirati pažljivo odabrane jezičko-literarne vrijednosti koje će učenici bez teškoća usvojiti, jer će im biti potrebne za dalje školovanje, bogaćenje opće kulture i znanja o životu.

Pored općih metoda, u savremenoj nastavi jezika i književnosti treba primijeniti i:

- metodu čitanja i rada na tekstu,
- metodu razgovora – dijalošku metodu,
- metodu izlaganja i objašnjavanja (monološku metodu),
- metodu praktičnog rada – naučno-istraživačku metodu iz oblasti jezika, dijalektologije, uočavanje prozodijskih osobina lokalnoga govora, sakupljanja raznih oblika usmene književnosti, rad na sredstvima medijske tehnologije.

Potrebno je primijeniti različite oblike rada kao što su: rad sa pojedincima – diferencirani rad, rad u parovima, rad u grupama, rad sa cijelim odjeljenjem – učenje kroz različite vrste igara, kao što su kvizovi, recitali, imitacije, skečevi i slično, kako bi se ponavljanjem i uvježbavanjem došlo do ciljanih rezultata.

Nastava *Bosanskog jezika sa elementima nacionalne kulture* daje temeljna znanja iz jezika, književnosti i nacionalne kulture.

Kod učenika treba probuditi interesiranje da čitaju, zapisuju, prikupljaju i sistematizuju leksiku svoga maternjeg jezika, da upoznaju, prihvate i afirmiraju osobenosti svoje kulture, običaja i načina života.

Nastava je koncipirana na upoznavanju, njegovanju i afirmiranju kulture Bošnjaka, ovladavanju bosanskim standardnim jezikom u usmenom i pismenom izražavanju, njegovanju i bogaćenju jezičkoga i stilskoga izraza, bogaćenju rječnika, upoznavanju učenika sa bogatom riznicom narodnoga stvaralaštva Bošnjaka, sticanju znanja iz historije i tradicije Bošnjaka.

Program nastave i učenja orijentiran je na ishode. Učenje i poučavanje će, umjesto na sadržaje, biti usmjereno na ishode učenja koji upućuju na to koja će znanja i vještine učenik usvojiti na kraju školske godine. Zato će u središtu nastavnoga procesa biti učenik, a ne nastavni sadržaji. Nastavnici će samostalno, ali i u dogovoru s učenicima, na temelju predloženih kriterija, načela, smjernica i preporuka, te svoga iskustva, analiza i procjene odabirati kako će i pomoću kojih tekstova i izvora njihovi učenici ostvariti ishode učenja. Učenici će istraživati i otkrivati koristeći prethodno usvojena znanja i iskustva. To omogućava individualizaciju nastave koja će tako biti učinkovitija i zanimljivija.

Savremeni odgojno-obrazovni proces prepoznatljiv je po usmjerenosti na učenika. Pomoću ishoda učenja prilikom planiranja i programiranja aktivnosti poučavanja i učenja moguće je ostvariti takav pristup. Prednosti primjene ishoda učenja u osnovnom obrazovanju su brojne, vrednujemo ih u odnosu na to šta pružaju učenicima i nastavnicima. Učenicima pomažu da

shvate šta je to što se od njih očekuje, doprinose racionalizaciji nastave i učenja i omogućavaju (samo) praćenje napredovanja. Daju im konkretnu predstavu o tome šta treba znati na kraju realizacije određene teme, cjeline, predmeta, razreda, pa i na kraju osnovne škole. Ishodi učenja mogu olakšati i pripreme učenika za pisane i usmene provjere. Predstavljaju osnov za izbor nastavnih sadržaja, što nastavniku daje slobodu da u nastavi koristi različite izvore i da učenike upućuje na to da tragaju za novim izvorima saznanja. Precizno definirani ishodi učenja omogućavaju i lakši izbor nastavnih strategija, metoda i postupaka, čime se olakšava didaktičko-metodičko kreiranje procesa poučavanja i učenja. Osim toga što ishodi učenja impliciraju aktivnosti učenika u nastavi i učenju, njihovom primjenom mogu se diferencirati zadaci za vrednovanje učeničkog izraza.

II. OSTVARIVANJE NASTAVE I UČENJA

Književnost

Književnost kao područje u nastavnom predmetu ima umjetničke i književnonaučne aspekte. U razrednoj nastavi je težište na umjetničkoj, doživljajnoj komponenti. Ovo područje je u funkciji usavršavanja tehnike čitanja, razumijevanja sadržaja i ostalih segmenata, a u skladu sa zahtjevima programa. Ne bi trebalo zaboraviti da stepen razvijenosti pamćenja, mišljenja, emocionalne zrelosti kao i stepen lingvističkog razvoja utječu na percepciju kao i na recepciju književnog djela. Književno djelo ukupnim bogatstvom i ljepotom djeluje poticajno na sve navedene aspekte, posebno na rječnik, jezičke i kulturološke aspekte, senzibilitet i doživljajno– spoznajni intenzitet u procesu komunikacije sa književnim tekstom.

Književnonaučne aspekte čine osnovni pojmovi o sadržaju teksta, događaju ili događajima, toku događaja, likovima i njihovim osobinama. Posredovanje nastavnika još uvijek je veoma važno u uspostavljanju komunikacije s tekstom. Pri izboru tekstova uvažavani su sljedeći kriteriji:

- psihološki kriterij (primjerenost teksta receptivnim mogućnostima učenika drugog razreda);
- estetski kriterij (umjetnička vrijednost teksta);
- etički kriterij (afirmacija sistema vrijednosti koji je neprolazan);
- nacionalni kriterij (poštovanje nacionalnog kriterija pri izboru književnih djela);
- gnoseološki kriterij (koliko književni tekstovi služe kao osnova znanjima o jeziku i književnosti).

Učenici se upoznaju sa nacionalnom kulturom kroz sadržaje iz književnosti, jezika i jezičke kulture, kao i kroz neke izdvojene sadržaje koji su usko povezani sa tradicijom i historijom Bošnjaka.

Jezik

Jezik kao nastavno područje obuhvata sljedeće sadržaje: rječnik, gramatiku, ortoepiju i ortografiju. Ove sadržaje dijete usvaja na sadržajima drugih područja nastave bosanskog sa elementima nacionalne kulture i sadržajima drugih nastavnih predmeta. Još uvijek učenici nisu spremni za usvajanje apstraktnih sadržaja, pa i elementarne pojmove treba zasnivati na komunikaciji, situacionom govornom kontekstu, komunikacijskim tekstovima i zadržati se na nivou prepoznavanja jezičkih sadržaja.

Raznovrsnim vježbama koje mogu imati identičnu polaznu osnovu (sliku, tekst, rečenice, govornu situaciju, film), ali različito usmjerenje: jezičko, stilsko, gramatičko, raditi dalje na poboljšanju govora. Još uvijek ima vremena za poboljšanja kvaliteta govora, te za čitanje i pisanje.

Sadržaji gramatike su apstraktnog karaktera i kao takve učenici ovog uzrasta ih teže razumiju s obzirom na konkretnost njihovog mišljenja, a pored toga dijete jo nije savladalo tečno čitanje. To će biti tako sve do trenutka kada proces čitanja postane automatiziran.

Kultura izražavanja

Sadržaji kulture usmenog i pisanog izražavanja su u funkciji razvoja jezičke pismenosti, kulture komunikacije, kulture komunikacije na usmenom i pisanom nivou. Ovi sadržaji su i u sadržajima svih drugih područja. Valja znati da vježbama pisanog izražavanja uvijek prethode vježbe usmenog izražavanja. Samo kod uvođenja u situacioni razgovor i upoznavanja pravila telefonskog razgovora ostajemo na nivou usmene komunikacije. Uvijek treba planirati one oblike pismenih vježbi koji su primjereni učenicima drugog razreda(prepisivanje riječi, rečenica prema slici, pisati čestitku razglednicu, pismo.

Medijska kultura

Sadržaj medijske kulture trebalo bi posmatrati u kontekstu sadržaja drugih područja nastave *Bosanskoga jezika sa elementima nacionalne kulture* i sadržaja drugih nastavnih predmeta, te u kontekstu života. Ima funkciju pravovremenog preveniranja negativnog djelovanja malih i velikih ekrana i postepenog osposobljavanja učenika za selektivni pristup sadržajima filma i televizije. Posebno je važno objasniti učenicima da ono što je moguće u crtanom filmu nije moguće i u stvarnom životu (kišobran ne može zamijeniti padobran). Nije naglasak na pojmovima i na njihovom definiranju, nego na razumijevanju komunikacije i poruke, odnosno snalaženja u toj komunikaciji.

III. PRAĆENJE I VREDNOVANJE NASTAVE I UČENJA

Program nastave i učenja za predmet *Bosanski jezik sa elementima nacionalne kulture* za drugi razred osnovne škole koncipiran je tako da svaka nastavna tema i sadržaji koji se nalaze u okviru nje budu usmjereni na ishode koje bi učenik trebalo usvojiti. Svaka procjena bit će zasnovana na stalnom praćenju i bilježenju aktivnosti i učeničkog napredovanja. Formativno vrednovanje predstavlja savremenu metodu procjene kvaliteta znanja koje je usvojeno tokom jednog perioda nastavnoga procesa. Njegov rezultat daje povratnu informaciju i učeniku i nastavniku o tome koji dio gradiva je dobro naučen, a na kojem treba još raditi i koja metoda u nastavnome procesu je efikasna, a koju treba mijenjati. Ovakav vid vrednovanja predstavlja polaznu osnovu za koncipiranje dugoročnog planiranja nastave. Na osnovu formativnog vrednovanja, na kraju određene nastavne cjeline ili nastavnoga ciklusa, vrši se sumativno vrednovanje iskazano brojčanom ocjenom. Sumativno vrednovanje predstavlja procjenu ishoda učenja i pruža nam informacije o kvalitetu učenikovog znanja u toku i na kraju nastavnoga procesa.

BUNJEVAČKI JEZIK SA ELEMENTIMA NACIONALNE KULTURE

Naziv predmeta:	BUNJEVAČKI JEZIK SA ELEMENTIMA NACIONALNE KULTURE
Cilj	Cilj učenja <i>bunjevačkog jezika sa elementima nacionalne kulture</i> je nigovanje usmenog i pisanog bunjevačkog jezika ko i nigovanja tekovina nacionalne kulture Bunjevaca, običaja i tradicije.

drugi

72 časa

- Po završenoj oblasti učenik će bit u stanju da u usmenoj i pisanoj komunikaciji
- Razlikuje obavištajne, uzvične, upitne i zapovidne rečenice;
- Pravilno kopristiti interpunkcijske znake nuz odgovarajuću vrstu rečenice;
- Razlikuje potvrdne i odrične rečenice;
- Uočava riči istog i suprotnog značenja;
- Uočava riči koje znače štogod umanjeno i uvećano;
- Pripoznaje zajedničke i vlastite imenice;
- Pripoznaje i određiva glagole;
- Pripoznaje i određiva glagolska vrimena;
- Razlikuje prošlo, sadašnje i buduće vrime;
- Pripoznaje i određiva prideve;
- Proširiva ričnik ričima istog i suprotnog značenja, uvećanog i umanjenog značenja;
- Proširiva fond riči kroz sadržaje: zajedničke i vlastite imenice, glagole i prideve;
- Pripoznaje glavne dilove rečenice;
- Čita naglas i u sebi sa razumivanjom;
- Usklađiva intonaciju i tempo čitanja sa

BUNJEVAČKI JEZIK

JEZIČKA
KULTURA

NACIONALNE
KULTURE

Obavištajne, upitne, uzvične i zapovidne rečenice

Potvrdne i odrične rečenice

Riči istog i suprotnog značenja

Imenice umanjenog i uvećanog značenja

Vlastite i zajedničke imenice

Riči koje kazivaje radnju – glagoli

Glagolska vrimena

Riči kojima se opisiva – pridevi

Glavni delovi rečenice – subjekat i predikat

Naša škola, Ljubomir Lotić

Uredno dāče

Bratu i sestri, kraljička narodna pisma

Oj, Ivane, korizmena narodna
pisma

Zaljubljeni bukvar, Ana
Popov

Uspavanka, narodna pisma

prirodom teksta;	Čestitka, Staniša Neorčić
– Slobodno saopštava utiske o pročitanoj tekstu;	Njuškinca, Suzana Kujundžić Ostojić
– Uočava hronologiju i povezanost događaja u tekstu;	Najdraža kuća, nepoznati autor
– Samostalno opisiva lik i ambijent prikazan u tekstu;	Majkina pogača, Učenički rad
– Sistematično usvaja književne pojmove;	Kolo igra, tamburica svira(odlomak), Nikola Kujundžić
– Otkriva i tumači poruku u tekstu;	Savit rodu mome, Kata Prčić
– Proširiva i obogaćiva fond bunjevački riči kroz književne tekstove;	Višnja, Marko Peić
– Samostalno napamet kaziva poetske tekstove;	Sićanje na Uskrs (odlomak), Gabrijela Diklić
– Traži značenje nepoznati riči u ričniku;	Najlipša tica, narodna basna
– Bogaćenje jezičkog fonda (oko 20 punoznačni riči);	Lisica i jež, narodna basna
– Pripričava sadržaj kraći tekstova po datom planu;	Princeza na zrnju graška, Prema Hansu Kristijanu Andersenu
– Samostalno priča o događajima i doživljajima;	Put do novog kruva, Gabrijela Diklić
– Priča prema nizu slika izloženi u cilini;	Uredno đaće
– Opisiva predmet sa kojim se prvi put susriće;	Mlado lito
– Opisiva biljke i životinje na osnovu neposrednog posmatranja;	Mikulaš
– Pravilno izgovara bunjevačke riči i kraće rečenice;	Materice, prema Mari Đorđević Malagurski
– Razumi osnovno i prineseno značenje riči;	Oce
– Pripoznaje sinonime i homonime;	Božićna pisma, Crkvena narodna pisma
	Mlado lito
	Veselo, veselo

– Rišava rebuse i ukrštene riči;	Kraljička pisma,narodna pisma
– Samostalno određiva rišenja zagonetki;;	Kolo igra , tamburica svira– Nikola Kujundžić
– Samostalno piše čestitke;	Dužijanica
– Uočava i imenuje i poznaje osnovne karakteristike praznika kod Bunjevaca;	Sićanje na Uskrs – Gabrijela Diklić
– Pripoznaje i imenuje bunjevačke narodne običaje;	Milkino dete
– Usvaja i izvodi pokrete dičji, bunjevački narodni igara;	Muška i ženska narodna nošnja
– Pripoznaje i razlikuje mušku i žensku bunjevačku narodnu nošnju;	Palačinte
– Navodi samostalno osnovne karakteristike muške i ženske bunjevačke narodne nošnje;	Cviće u vazi
– Pripoznaje i imenuje tradicionalno bunjevačko ilo;	Božićne čestitke od slame
– Čisti slamu i lipi je na selotejp;	Uskršnje jaje– rad sa slamom
– Samostalno siče jednostavne oblike od slame i pravi kompoziciju (kolaž tehnika);	Kotarica za brašno
– Crta starinske predmete (drvene boje, flomasteri);	Pošto seko mliko
– Izvodi stare bunjevačke dičije sigre	Trganaca
	Sigra gusaka
	Pavle paune
	Sigra zlatni imena

Ključni pojmovi sadržaja: bunjevački jezik, književnost, nacionalna kultura, kultura izražavanja

UPUTSTVO ZA DIDAKTIČKO-METODIČKO OSTVARIVANJE PROGRAMA

Učenje bunjevačkog jezika sa elementima nacionalne kulture i u drugom razredu treba da se odvija kroz sigru i da u ditetu nastavni sadržaji izazivaju zainteresovanost ko i da pridstavlja zadovoljstvo i motivaciju za dalji rad.

I. PLANIRANJE NASTAVE I UČENJA

Nastava bunjevačkog koncipirana je tako da svakom učeniku daje mogućnost da proširi i pokaže svoje znanje i sposobnosti, zadovoljavajuć individualne karakteristike svakog učenika.

U realizaciji nastavni sadržaja u nastavi bunjevačkog, nastavnik treba da koristi savrime oblike, metode i nastavna sridstva kako bi nastava bila kvalitetnija i olakšala učenici usvajanje nastavni sadržaja. Tokom časa se priporučiva dinamičko sminjivanje aktivnosti sa ciljom održavanja dičije pažnje. Neophodna je korelacija sa ostalim predmetima srpski jezik, muzička kultura, svit oko nas, likovna kultura, fizičko vaspitanje, virska nastava i građansko vaspitanje. Ovaka korelacija omogućiva ostvarivanje veoma uspišni rezultata rada.

II. OSTVARIVANJE NASTAVE I UČENJA

Upoznavanje elemenata nacionalne kulture Bunjevaca uglavnom se ostvariva upoznavanjem i približavanjem dila tradicionalne književnosti, običaja i tradicije. Poštujuć princip postupnosti, učenicima će se olakšat usvajanje znanja. Teme su iste u sva četiri razreda, s tim da se obim gradiva povećava iz razreda u razred. U drugom razredu prema ishodima učenici pored pripoznavanja i imenovanja bunjevački narodni običaja treba da kažu i osnovne karakteristike samog običaja.

Neophodno je da nastavnik uvik primenjiva sistematsko ponavljanje. Nastava mora bit postavljena tako da omogući učeniku što češće verbalne aktivnosti.

Posebnu pažnju treba posvetit razvijanju kreativnosti, istraživačke sposobnosti, ko i kritičkog mišljenja učenika.

III. PRAĆENJE I VREDNOVANJE NASTAVE I UČENJA

Praćenje vridnovanja učenika se odvija kroz usmenu i pismenu proviru znanja najčešće primenom formativnog ocinjivanja. Ocine su brojčane i ne ulaze u prosik. Učenik se ocinjiva i na osnovu aktivnosti i zalaganja u toku časa. *Bunjevački jezik* pratimo i vridnujemo kroz usmeno izlaganje učenika, ko i na osnovu pismene provire koja je kombinacija slika i riči, odnosno, rečenica. *Književnost* pratimo na osnovu usmine provire, deklamovanja, odgovori na pitanja i dramatizacija. *Jezičku kulturu* pratimo i vridnujemo na osnovu pismenog izražavanja o ličnim događajima i doživljajima ko i pričanja na osnovu dati slika. *Elemente nacionalne kulture* pratimo i vridnujemo kroz praktične radove i na osnovu usmenog i pismenog izlaganja. Pismena provira podrazumiva imenovanje i zapisivanje naziva praznika, običaja, predmeta, odgovori na pitanja, a učenicima se pruža mogućnost da svoje znanje pokažu putom zadataka zaokruživanjom odgovara, povezivanjom, pricrtavanjom, dopisivanjom.

VLAŠKI GOVOR SA ELEMENTIMA NACIONALNE KULTURE

Numilji lu kurs	VUORBA ŠÎ KULTURA VLAHA
Cilju	Cilju lu învacatu lu <i>Vuorba šî kultura Vlah</i> a je sî sâ întarjaskă pućearja dî komunikacîje a lu şkuolarj atît sî puoată sî askulće şî sâ încaljagă vuorba vlasaskă, sî şcîje alje măjpruoasće zakuoanje lu vuorba şî kultura Vlah a kum ra puća sî lje kaće şî îngăzdeadză, pastrînd aşa aluor identitjet dî etnicitjet, ku grižă dî relacîja întră moşîja Vlahilor şî moşîja lumnji, dîspră întarjitu ljegaturilji întră kulturj.
Razu	Aduojlja
Fuondu dî şasurj pră an	72 dî şasurj
AŽUNSU	TJEMA
Dîpa še oguoaje ku tjema şkuolarju o	SUCÎNUTU

să puoată sî:

– aljagă glasu vorbit dîn sluova skrisă în latinjica vlasaskă; aljagă vuorbje šî spusurj vorbiće šî skrisă;

– încaljagă sucînutu lu tjekstu dî literatură karje îj să šeceaşce;

– kunuoaskă subjektu šî predikatu;

– kunuoaskă numiturilji šî verburilji;

– aljagă ruodu šî număru lu numiturj;

– aljagă fuorma lu verburj ku karje să spunje vrjeamja dî aku, vrjeamja še a trjekut šî vrjeamja še vinje;

– numărje šî spună numjeri pînă la sută pră vlasîaşce;

– kunoaskă šî sî aljagă kîncîku šî povastă;

– vadă în povastă potrivjala, vrjeamja (rîndu lu potrivjelurj) šî luoku unde şuo sa potrivit;

– vadă junaşi šî să aljagă întră aja še je la jej bun dîn aja še je njebun;

– spună še ginđeaşce dî aja še lukră junaşi în kîncîk or în povastă;

Glasu šî sluova; sluovilji štîmpujiće šî skrisă în latinjică.

Vuorbilji šî spusu în vuorbă šî skris.

Tjeksturlji împljinjiće ku sluovurj karje să lukră/tjeksturlji karje îs numiće dî šećit.

Tjeksturlji vlasăşc skrisă or štâmpujiće pră latinjică.

Žukarij dî ljimă.

Vježbujitu dî analiză šî sîntjeză; vježbujitu dî leksikă šî sintaksă; vježbujitu dî motuorjikă.

Subjektu šî predikatu în spus;

Suoarta lu vuorbje: numiturilji šî verburilji.

Numiturilji: ruodu šî număru.

Fuoarma lu verb: vrjeamja dî aku, vrjeamja še a trjekut šî vrjeamja še vinje.

Numilji lu numjerj dîn suta adîntînj.

Kîncîşilji vlasăşc aljeasă dî nastavnjik în rîndu ku anji lu şkuolarj.

Povješčilji vlasăşc aljeasă dî nastavnjik în rîndu ku anji lu şkuolarj.

Şumjelşilji vlasăşc.

Basnjilji vlasăşc.

Aljeasă tjeksturj (kîncîşe šî

VUORBA VLAHA

LITERATURA VLAHILOR

– vadă paragrafurlji în tjekest și să răzumenjaskă kum îs ljejac ku tjeckstu tuot;			povješč) a lu autorj vlasăšč aj dî aku.
– kunuoaskă șumalka și sî o încaljagă;			Lektjira: dPasujoni „Panda învacă kung-fu“ Beograd 2013.
– kunoaskă basna și sî o încaljagă;			Vuorba dirigujită și sluobîdă.
– spună kum trîabje spusu ku struktura pruoastă ku întonacija bună, ku sîamnu dî interpunkcîje la kăpatînj;			Kriśala dîn gură.
– sumjearnjik ja parće în vuorba dirigujită și sluobîdă;			Povăstujitu, propovăstujitu și dăskrisu.
– fakă o kriśală askultîndu să ku vuorbje aljeasă;	K		Povăstujitu lu tjeckstu dî literatură.
– prospună dîn gură; povîastuje dîn gură dî sljikă/sljiś și dî potrivjelurj;	U		Tjecksturlji dî dramă, dî dramatizacîje, improvizacîja la scjenă.
– prospună dîn gură dî aja še a vadzut la film or în teatăr;	L		Realizacîja lu tjeckst la scjenă (dî dramă și ku papuśă).
– dăskrije dîn gură dî stvarurj dîn okuolu aluor;	T		Îngazdatu lu vorbarj: vježbilji dî leksikă și sintaksă.
– dîn gură dăskrije dî bujedz și žuoavinj; vadă și spună aluor karaktjeristikurj;	U	Vorbitu	Žuoaka în vuorbă, dî ljimă și în situacîje.
– dîn gură povîastuje dî aja še asîmće și še îj sa potrivit nainće;	A	Askultatu	Katatu la filmurj și dusu în tetatăr.
– aljagă și sî să askulće în vuorbă ku vuorbje aljeasă; să askulće kum trîabje în vuorbă ku vuorbje nuoj;	LU		Dăskrisu dî bujedz și žuoavinj.
– spună dîn kap skurće tjecksturj dî literatură;	V		Situacîjilji dî istină și simulirjîce.
– askulće, încaljagă și parafrazirjaskă kriśala;	U		Kriśala dî askultat.
– askulće šećitu și povăstujitu lu kărc dî literatură și sî lje încaljagă;ćeeksturj dîspră încaljes și asî	O		Snimkurlji dî audio și video.
– recituje și/or la scjenă arată povješčilji dîn folkluoru vlasăsk dî aĊeturlji dî dzîljilji marj kum îs	R		Žukarij dî luvat sama la askultat.
	B		– Dzîljilji marj, aĊeturlji la (Kraśunu, Sîntuoader,
	Ă		
	ELEMENTURLJI DÎ KULTURĂ ȘÎ TRADICÎJE		

Krašunu šî Paščilji.	Paščilji, Sîmc, ...)
– fakă ku mînjilji stvarurj ku karje să askultă în ritualjilji la dzîljilji marj (fiarbuje uoavîlji dî Pašč, faše la maskje šî aša);	– Stvarurlji ku karje să askultă în ritualje dî dzîljilji marj vlasăšč.
– šćije sî žuoasē în žuok žuoku vlasăsk;	– Žuokurlji vlasăšč.
– aljagă elementurlji fundatuorj lu puortu Vlahilor dîn aluor luok.	– Puortu lumnji vlasăsk.
– šćije sî spună unde šî kum să boćadză;	– Ađeturlji ku karje să însamnă boćeadzu.
– kunoaskă pră še să aljeaze nunta vlasakă;	– Nunta.
– šćije sî numaskă zakuoanjilji dî pomană (Suoarilji, Luna, Puncă šî aša);	– Zakuoanjilji la pomană.
– kunuoaskă stvarurlji karje îs o komponentă materijalizujită în kultura Vlahilor.	– Stvarurlji karje îs o komponentă materijalizujită în kultura Vlahilor.

Terminurlji dî kjeaje lu sucînatură: vuorba vlasaskă, povăstujitu lumnji, kultura lu vuorbă, elementurlji dî kultură šî tradićije.

INSTRUKCÎJILJI DÎ DIDAKTIKĂ ŠÎ METUODIKĂ DÎ REALIZACÎJA LU PROGRAM

Programu dî edukacîje šî învacatu lu *Vuorba šî kultura Vlahi* are patru tjeme: Vuorba Vlahi, Literatura Vlahilor, Kultura lu vuorbă, Elementurlji lu tradićije šî kultură.

Să porîńseašće asta distribucîje lu śasuj: Vuorba Vlahi – 18 śasurj, Literatura Vlahilor – 12 śasurj, Kultura lu vuorbă – 18 śasurj šî Elementurlji dî kultură šî tradićije – 24 śasurj. Tuoăće tjemurlji îs înpopljećice šî njiśuna nu să poăće lukra skuos doparće šî firdă aljelalće tjemj.

VUORBA VLAHA

Edukacîja dîn *Vuorba Vlahi* să realizujeašće sîngur, ma kuprinde šî sucînaturj alu aljelalće tri tjemj, măjkusama dîn *Literatura Vlahilor* šî *Kultura lu vuorbă*.

Ka šî în razu aldîntînj, în aduojlja raz vorbitu dîn gură să lukră prîn žuoakă šî aktivnosturj ku karje să vjeažbuje komunikacîja (pozdravitu în situacîje dî tuoatădzî: *bună điminjaca, bună dzîva šî nje vjeđem*; izvinjitu). Škuolarji puot sî povîastuje katînd la sljikă or rîndurj dî sljiś. Puot sî propovîastuje tjekstu karje a askultat, sî propovîastuje aja še a vadzut šî a audzît în teatăr or în teatăr ku papuśă, încaljes šî sumjearnjik. Oćitulji trîabje sî ja sama dî sî fije glasurlji bun spusă šî sî fakă ku škuolarji komentarurj la aja še sa askultat.

Vježbilji dī vadzut īs dī vadzutu lu tuot īntrjeag šī lu detaljurj, katatu la stvarurj, poiviturj šī okuolu. Trīabje sī fije organizujiče prā tjemurj. Sā īnseapje dī la luoku īn škuoalā unde sā īnvacā, pā īnurmā sā trjeaše šī la okuol. Škuolarji puot sā kače la stvarurj, uoamjenj, žuoavinje, potrivjelurj, slijs, slijs īn rīnd, fotografije, objekturj dīn okuol šī aša. Škuolarji trīabje sī ja sama mājīntīnj la tuotalu, da prāurmā la djetaljurj. Sā katā la: fuormurj, fārburj, relacīje, miškaturj, mimikā šī gjesturj, djetaljurj pitulače šī aša.

Vježbilji dī askultat sā īnsep ku askultatu lu vuorba lu očitul, alc škuolarj, glumc šī spikjer. Vuorba še je askultatā sā komentarisīašče sī sā vadā prā še sā aljeaže vuorba alu vorbituorj. Askultatu trīabje sī fije īnpreonat ku mimikā šī gjesturj karje petrjek vuorba. Dī vrjeamja še sā askultā trīabje aljes aja še arje vrjedujalā dīn aja še nare, katat ku grižā šī koncentracīje. Sā askultā šī sunurlji dī onomatopejā, šušajelje, sunurlji artikuljisīc šī njeartikuljisīc.

Ka šī īn razu aldīntīnj trīabje sī sā fakā vježburj dī analjitikā kum īs vadzutu lu pozicīja lu glasurj īn vuorbilji karje īs vorbiče. Kīnd škuolarji īnvacā sī vadā pozicīja lu glasurj īn vuorbj, sā trjeaše la īnparcītu lu vuorbj prā glasurj. Sā īnseape ku vuorbj dīn duoa glasurj, da prāurmā dīn tri, patru šī mājmulče.

Vježbilji dī sintjezā sā organizujesk bārabar ku vježburli dī analizā. Vuorbilji karje īs dīsparcīče īn glasurj jar sā adunā īntruuna. Sā pornjeašče dī la al mājušor šī mjeaže kīrtā tuot mājgrjeau. Škuolarji sā sprimāsk sī šečaskā šī īncaljagā aja še a šečit, še o sī fije īn razurlji še vin.

Očitulji trīabje sī ja sama kum sā vorbāsk glasurlji ā, ī, dz, ś, ž.

Īn aduojlja raz škuolarji īnkā nu šečesk šī skriu ma sā kunosk ku grafemurlji dīn latinjica vlasaskā, kum īn razu dīntīnj sa kunoskut ku grafemurlji lu čiriljica vlasaskā.

Prīn situacīje dī vuorbā lu škuolarj trīabje aratat še je subjektu, da še predikatu īn spusurj. Sī lji sā arīače še je una, da še alta, šī kum sī lje kunoaskā šī aljagā. Tuot aša lje trīabje aratat še je numitura da še verbu. Lje trīabje aratat kum sā vjeađe numāru šī ruodu lu numitura.

Prīn povješč dī potrivjelurj še sā potrivāsk īn aāsta momjent la škuoalā, aratat lu škuolarj karakteristikurlji lu verbu ku karje sā spunje vrjeamja dī aku. Prīn vuorba dī tjemurj īn karje sā škuolarju īnvintā sī vorbaskā dī aja še cīnje minče dī njiskar potrivjelurj še a fuost, sā aratā fuorma lu verbu ku karje sā spunje vrjeamja še a trjekut. Ku vuorba dī aja še je īn plan sī fije īn dzīva, stamīna, lunā, or dī vro lunā or vrun an, aratat lu škuolarj fuorma lu verbu ku karje sā spunje vrjeamja še vinje.

Ku vuorba dī tjemā lu rođendanurlji lu aj dīn kasā šī lumnje dīn okuol sā puoače ušura lu škuolarj īnvacatu lu numaratu pīnā la sutā.

LITERATURA VLAHIŁOR

Aja še je sucīnat īn tjema *Literatura Vlahilor* sā lukrā prīstā tuot anu la škuoalā, dīn karca dī īnvacat ka un instrumjent dī edukacīje ka šī dīn alce izvuorā kum aljeaže nastavnjiku šī dīn kīncikatuoarje ku slijs, karje je ku Planu šī Programu lu edukacīje šī īnvacat datā dī lektirā. Aluor realizacīje očitulu plānirjeašče īn rīndu ku karakterjistika lu tuot škuolarju šī aluj ažunsurj dī īnvacat.

Dī vrjeamja kīnd škuolarji sā fak sī fije kadīrj, ku ažutatu lu očitul, sī īncaljagā povješčīlji šī kīncīšīlji, trīabje luvat sama sī sā vadā potrivjelurlji, relacījīlji dī arje šī vrjeamje šī aja še je aljes īn daskrisu lu stforurj šī priruodā. Škuolarji sā īnvintā sī ujce junaši īn povastā or kīncīk,

aluor karaktjeristikurj šî aja še lukră; aluor emuocîje (marjeac, trist, dî rîs) šî sî aljagă al bun dîn nje bun.

Să krişeaşce kă je bun sî să šećaskă tjecktu la postăc, aşi să ginđeaşce kă oćitulu, pră planu karje sîngur a fakut ku dînamika še a plănirjt spunje tjecktu postată dîpa postată šî vorbjeaşce ku ŝkuolarji dî aja še je šećit, dî aja vrjeamje ij motivisîaşce sî povîastuje šî sîngurj.

Kum îs tjecksturlji plănirjic ku programu pruoşć, skurc šî fakuc pră rîndîtu lu potrivjelurj pră hronoluogije, ŝkuolarju trîabje sî ujće *kînd šî unde* sa potrivit aja še să lukră în tjeckst šî sî încaljagă rîndîtu lu potrivjelurj, še sa în fabula lu tjeckst potrivjit întînj, da še prăurmă, še a fuost nainća lu vro potrivjală, da še dîpa jea vinje.

Ka šî în razu aldîntînj, šî în aduojlja raz ŝkuolarju trîabje sî fije kadîr sî ujće kum îs poezija ku proza aljeasă în fuormă (sî aljagă vjersu dîn tjecktu dî pruožă) šî aluor măjpucînje karaktjeristikurj (aja še în lirijkă nuje fabulă, ritmika lu vjers or rîndîtu lu potrivjelurj în epikă šî aşa ŝuoava), ma nu la nivuo lu definisîtu la tjerminurj. Ŝkuolarju trîabje sî aljagă kîncîku (šî kîncîku dî glumă – pră tuonu kum să kîntă) dîn povastă (basnă), ma fîrdă definisîtu lu tjerminurj dîn teorija lu literatură. Aja să lukră mjerekucîal šî la postăc în razurlji măjbatrînje.

Ŝkuolarju trîabje sî poată sî încaljagă še însamnă ŝumalka fîrdă formuljisîtu lu stil; sî kunoaskă žanru lu basnje ka povješčilji še însamnă ŝuoă altăše (fîrdă însēputu ku tjerminu lu aleguorije), kă în basnje junaşi puot sî fije nu numa žuoavinjilji, ma šî bujedzîlji, stvarurlji, kreaturilji antropomorfizujice (Naruoku, Nađearđa) or uoamjenji šî, măjprăurmă, sî poată sî încaljagă aja še basna însamnă šî să vadă aja še basna nje krişeaşce. Kum dî aăščă anj lu kopij să adaptirjeaşce, skurćadză tjecktu lu basnă nus spus elementurlji dî struktură lu žanru lu basnă (fabula šî krişala).

Ŝkuolarji să sprimăsk sî ujće în tjeckst vuorbje njekunoskuće šî măjpucîn kunoskuće šî să întrîabje oćitulu sî lje tulmaşaskă kum ra încalježa tjecktu măjbun. Purtac ku întrabărilji (*karje? še? unde? kînd? dî še?*) dî sucînatu še je spus, ŝkuolarji în rîndu ku aluor pućearje, să sprimăsk sî fakă ka raspunsurlji: spusurj, pasusurj, tjecksturj skurće. Kînd lukră tjecksturj dî aja še lumnja Vlahilor a fakut prîn vuorbă šî dîn literatura lu autorj, ŝkuolarji să kunosk măjîntînj ku estetikă în skisuoarje šî formirjesk aluor veđearje dî aja še askultă. Oćitulu ij învintă să spună aja še ginđesk.

Kînd lukră kîncîşilji dî lirijkă ŝkuolarji la postăc să învacă sî kunoaskă šî asîmće melodika lu kîncîşe šî sî lje recituje ku intonacîje. Aljesu lu tjecksturj în vjers dîn aăalja în pruožă nu să lukră la nivou lu teorije.

Să krişeaşce kă je bun sî să fakă dramatizacîja lu povješčilji dîn lumnje, bajkje šî basnje, kum sar ŝkuolarji aduše în vuoja bună la aktivnosturj dî kreacîje (jeşîtu la scjenă, žuoaka ku dramă, žuoaka ku papuşă...). Aşa ŝkuolarji prîn vaspitujitu lu ŝkuoală întuuna învacă šî bontuonu în teatăr.

Ŝkuolarji în aduojlja raz nađesk ku sucînatu lu program šî învacă la tjerminurj dîn literatură la postăc šî ku sistjem, da lu oćitulj să krişeaşce în kontinuitet sî să învjećă vuorbje nuoj kum sar îngazda vuorbarju lu ŝkuolarj. Supt învacatu la tjerminurj dî literatură nu să ginđeaşce la învacatu lu aluor definicîje, ma aluor numit šî dăskris, ujtatu lu aluj rolă în tjecktu al spus.

KULTURA LU VUORBĂ

Tjema *Kultura lu vuorbă* kuprinđe învajitu lu dua dîn patru părć dî literacîja lu ŝkuolarj, da aăalja îs vorbitu šî askultat. Dua karje uđesk, šećitu šî skisu, să învajjesk în aljelalće

razurj lu ciklusu dî învâcamînt la şkuoală. Edukacîja şî învacatu în asta tjemă îs şuşice kîrtă katatu lu kultura lu vuorbă, îngazdatu lu vuorbarj şî la învaljitu lu pućearja în komunikacîje lu şkuolarj. Lukru la edukacîje în tjema *Kultura lu vuorbă* să realizujeaşće înpopljećit ku aljće tjemurj dîn aăsta kurs, ka şî prîn lekcîje sîngurje.

Vorbitu lu şkuolarj să învaljeaşće prîn vuorbă în karje oćitulu îj îndîrjaptă sî ajbje măjbună aluor komunikacîje. În vuorba dî tjecktu dî literatură or dî vro tjemă, şkuolarji raspund la întrabărj, întrabă, spun še gîndesk. Vuorba sluobîdă, vuorba dî drustvă je fundu lu komunikacîja dî tuoatădzî şî dî aja şkuolarji trîabje îndîrjeptac în aja parće sî frumuos înseapă vuorba, înskimbje la informacîje şî sî ajbje bontuon. Şkuolarji să învintă sî formirjaskă krişală în karje o sî fije informacîje dîn vijaca şkuolji. Dî vreamja dî vuorbă şkuolarji să învintă sî vorbaskă, sî đea informacîje, sî spună še gîndesk, numaskă še asîmt ku vuorbilji aljeasă.

Foarma lu vorbit karje să krişeaşće je povăstujitu, propovăstujitu şî dăskrisu. Aja îs sucînuturlji lu program, sucînuturlji lu învacat. În aduojlja raz să nađeaşće ku învacatu lu şkuolarj şî la postăc să bagă în vuorbă şî învacă kum sî propovîastuje tjecktu, kum sî povîastuje or kum sî dăskrije. Vuorba să realizuje prîn vježbje dî vorbit ku azutarja lu plan. Planu lu şkuolarj azută sî progîndaskă sucînutu lu vuorbă, ma nu trîabje înpeđekac aăja karje puot sî vorbaskă sîngurj ku aluor plan, or fîrdă jeal. Dîn gură să propovîastuje vrun tjeckst skurt, aja še a vadzut în teatăr or la film. Să krişeaşće aăsta povăstujit: povăstujitu dî sljikă or pră rîndu dî sljiś (povasta în sljiś), povăstujitu dî petrekuće şî potrivjealje... Să dăskrije dî sezuoanje pră an, dî bujedz şî žuoavinje, dî drugarju or drugarjica a măjbună, dî aj dîn kasă şî aša. Şkuolarji să îndîrjaptă sî vorbaskă kum trîabje.

Învacatu dîn kap şî vorbitu lu tjecksturj aljeasă or aluor postăc je îndîrjeptat în parća lu îngazdatu lu vuorbarj şî vuorba kum trîabje. Să vorbăsk dîn kap aljeasă kîncîşe karje îs învacaće odată ku învacatu lu recitujitu đirjept. Prînga aja, să puot învaca şî dîn kap vorbi tjecksturli skurće postăc dîn povjeşć or dîn tjecksturj dî dramă (junaku). Cîlju lu asta suoartă dî vorbit je sî să vorbaskă ku întonacîje, da nu numa memorisîtu lu tjeckst. Dî aja trîabje luvat sama şî bun aljes aja še kopiji o sî învjeacă sî spună dîn kap, da vrunji dîn kriterijumurj îs vrjedujala lu tjeckst şî kum aduše ku anji lu kopij. Žuoakă dî scjenă măjbun je sî să realizuje pră tjecksturj dî literatură karje îs bunje dî improvizacîje la scjenă.

Îngazdatu lu vuorbarj dîspră vorbitu îndîrjeptat să realizuje askultîndu să ku vuorbje še trîabje la vorbit, învacînd şî askultînd ku vuorbje nuoj, ka şî larzînd kuprinsu lu aja še însamnă o vuorbă. Vuorbilji nuoj să învacă dîn vorbitu îndîrjeptat şî dîn tjeckstur dî literatură şî njeliteratură. Şkuolarji să îndîrjaptă în parća sî să askulće ku vuorbje dîn aluor vuorbarj karje je aktivirjit şî ku aăla še je pasivirjit şî še poaće măjbun spună înfuormacîja karje vrjea, ma şî sî puoată sî fakă ku vuorba măjfrumuos vorbitu.

Kultura lu ljimbă alu şkuolarj să ingažđeadză şî prîn žuoakă, măjkusama prîn žuoakă dî ljimbă. Žuoaka să aljeaže pră interesujalu lu şkuolarj or în kontjeckstu lu sucînatu dî edukacîje. Aja puoaće sî fije žuoakă ku vorbit (vorbitu ku papuša njekuminće, vorbitu ku junaku dîn literatură...), dîpa aja žuoakă dî situacîje, situacîj dîn tuotdîuna (vorbitu în prodavnjică, la stanjica dî autobus, la duoktuor,...). Sî puot alježa şî anagramurj, rebusă, palindruomurj, doînpłuće, pruoaşće vuorbje înkruşîsaće.

Askultatu arje marje vrjedujală în komunikacîje. Şkuolarji să învacă sî askulće suvorbituorju ku griže şî kultură. În kontjeckstu dî edukacîje şkuolarji askultă še ajlalc vorbăsk şî aja prodzîk ku reprodukujitu şî parafrizirjitu lu aja še a askultat, ka şî lukrînd pră rugatu şî înstrukcîjlji dîn gură a lu aj batrînj şî aluor drugarj. Askultatu ku grižă să trîabje sî ja parće şî în situacîjlji similirjiće (žuoaka dî vuorbă şî dî situacîje). Şkuolarji askultă šećitu lu oćitul şî spikjer.

Ka ši în razu aldîntînj, zuoaka dî învaljit askultatu ku grižă să lukră în kontjekstu lu edukacîje: askultatu ku grižă ku dačina, sî dзіšem, *Kunoaşce karje vorbjeaşce, askultă kum vorbjeaşce* (în şeate, jut), *Aud glasu...*

ELEMENTURLJI DÎ KULTURĂ ŞI TRADICÎJE

Tjema dîprăurmă karje să lukră în programu dî edukacîje ši învacat lu *Vuorba ši kultura Vlaha, Elementurlji dî kultură ši tradicîje*, makră dîkă să lukră băškaşît je lјegată ku aljelalce tjemj. Ja pră număru lu sasurj numic dî realizacîje arje măjmarje kuprins, da prîn ja să şkuolarji kunosk ku aluor kultură ši tradicîje kum ra puca sî o pastrjeadză ši înojaskă. Prîn mulce aktivnosturj în la sasur simulirjice situacîje şkuolarji să kunosk ku aja kum să faşe Paşčilji, Ažunu ši Kraşunu, da ši ku mînjilji să fakă stvarurj ku karje să askultă în ritualje dî dzîlje marj (fîrbujitu la uoavă dî Paşć, fakutu la maskje dî Sîntuoaderj ši aşa).

Şkuolarji să învintă kînd puot sî ariăce aja še a învacat la şas ši în situacîje dî tuoatădzî la aluor kăş. La şas şkuolarji să învintă sî ariăce aja še şćiu ši še a învacat la kasă. Aşa sî întarjeaşce învacamîntu prîn lјegatu lu aja še şkuolarju aduşe ku jeal dîn izvuoară dînafară dî şkuoală ku aja še îj dîa şkuoala, nastavnjiku ši kercîlji dî învacat.

În kultura vlasaskă mult să cjeanuje zuoaku ši kîncîku, dîspră še şkuolarji să învintă sî învjeacă pašurlji dî zuoak. Prînga aja, şkuolarji să kunosk ši ku puortu vlahilor dîn aluor luok ši okuol. Kunoskutu ku puortu lumnji puoaće sî fije petrjekut ku lukru la fakutu lu puort dîn arcîje ši/or dîn pîndză, ku ažutarja lu nastavnjik ši parinc, da dîpa aja ši înbrakatu la papuşă în aja, sî puoaće crtaji puortu ši aşa.

Dîn plastelin or aşa şoava şkuolarji puot sî fakă kolaşi (zakuoanjilji) dî pomană ši aşa învjeacă karje kum îl kjamă ši dî še je.

Katînd la video or la sliş ku tjema lu boćeadz, or în besîarikă la vrun boćeadz să puoaće învaca aja še trîabje dî boćedzatu. Aşa stîa trjaba ši ku nunta vlahilor ši ritualjilji karje mărg ku ja.

Ku dusu în muzej şkuolarji puot sî să kunoaskă ku stvarurlji dîn kultura ši tradicîja Vlahilor. Dîka aja nu să puoaće lukra ku audio ši video materijal lu şkuolarj să puot arata stvarurlji batrînje dîn tradicîja ši kultura Vlahilor.

Ka ši în razu aldîntînj, ši în aduojlja raz măjmult trîabje sî să kinuje sî să pastrjeadză ši pazaskă identitjetu ši marosîja Vlahilor, ma nu prîn frăzurj ma în praksă, aratînd la vrjedujala lu uoamjenj ši etnicitjeturj, poştujala întră etnij, tolerancîje ši interakcîje.

Kum să realizuje programu

Trîabje în tuotdîuna luvat sama dî a măjmarje dačină alu kurs: sî şkuolarji învjeacă frumuos sî vorbaskă pră vuorba vlasaskă ši şćije dî aluor kultură ši tradicîje. Trîabje bagat dî sama še şkuolarji şćiu întînj, ku še vin dî la aluor kăş ši în rîndu ku aja lukrat ku tuot şkuolarju băškaşît, purtînd dî grižă ši dî tuot kolektjivu.

Atmosfjera la şas trîabje sî fije relaksirjită, sî kaće o relacîje dî partnerj întră ocîtul/nastavnjik ši şkuolarj kum sar măjuşuor trjeşa barijera lu psihă la aktivizacîja lu pućearja lu vorbit ši învîacurj. Tuot še să lukră dî lјimbă să demonstrirjeaşce în kontjekst, nu să skuoace dînlăturj. Kînd să vjeaţbuje pućearja dî vuorbă dominirjesk dijaluogurlji în măjmulce fuoarmje în interakcîja lu nastavnjik ku şkuolarju ši şkuolarju ku şkuolarj. La vuorbit să kată sî nu fije komplikujit, sî fije njeînsîljit ši sî să spune kum trîabje.

PETRJEKUTU ŠÎ VRJEDUJALA LU EDUKACÎJE ŠÎ ÎNVACAT

Petrjekutu šî vrjedujala lu progrjesu škuolarilor sã lukrã dî sî sã puoatã azuns la azunsurj, da înseapje ku ocjena dîntînj lu nivou la karje je škuolarju šî în relacîje ku karje sã ocjenjeašce kîť progrjes a avut šî še ocjenã o sî ajbje. Fijekarje aktivnuost arje potencijal dî procjenjitu lu aja kîť sa mãrs naince šî dî sî sã kapiće informacîje napuoj. Tuot šasu dî edukacîje šî aktivnuosturli lu škuolarj je šansa dî sî sã formirjaskã ocjenã, dî sî sã registruje kîť škuolarju a mãrs naince šî sîj sã spunã še trîabje šîmãj sî lukrje.

Formirjitu lu ocjenã je un nou princip în edukacîje karje sucînje procjenujitu lu aja še sã šcîje, še sã puoace, cînutu šî rîndu la lukru, ka šî întarjitu lu kompetencîj dî vrjeamje lu eukacîje šî învacat. Măsuratu la formirjitu lu ocjenã sucînje astrîns la fakturj dî aja še škuolarji a lukrat, a mãjđeasã îs aãašca tjehnjike: realizacîja lu daćinj în praksã, petrekutu šî însamnatu lu aja še škuolarji lukrã dî vrjeamje dî edukacîje, komunikacîja întrã nastavnjik šî škuolarj, registru dî tuot škuolarju (mapa dî progrjes) šî aša. Rjezultaturli lu vrjedujalã ku formirjitu lu ocjenã la kãpatînju lu ciklusu dî edukacîje trîabje sî fije dat întruuna în ocjenã ku numãr.

Lukrã lu nastavnjik sã sucînje dîn plãnirjit, realizujit, petrjekut šî vrjedujit. Nastavnjiku trîabje în continuitjet sî petrjakã šî ocjenjaskã diferjencirjit prînga aja še škuolarji a fakut, šî procjesu lu edukacîje šî învacat, ka šî prã jeal sîngur šî aluj lukru. Ku tuot še sã aratã bun šî še azutã, nastavnjiku o sî sã ažuće ku aja în aluj praksã dî edukacîje, da tuot še sã aratã ka njedastul bun ar trãbuji ogođit sî fije mãjbun.

MAĐARSKI JEZIK SA ELEMENTIMA NACIONALNE KULTURE

A

tantárgy
neve

MAGYAR NYELV – ANYANYELV A NEMZETI KULTÚRA ELEMÉIVEL

Cél

A *magyar nyelv – anyanyelv*polás tanításának célja, hogy a szerb nyelvű tagozatra járó magyar anyanyelvű tanulók elsajátítsák a magyar nyelv alapvető nyelvhasználati szabályait, és megfelelő módon tudják magukat kifejezni szóban, tudatosuljon bennük az anyanyelv fontossága a nemzeti identitás megőrzése szempontjából.

Osztály

Második

Évi

óraszám

72 óra

KIMENET

RÉSZTERÜLET/

TARTALOM

A tanév végére a tanuló:

TÉMA

– Elsajátítja a helyes kiejtést, hangsúlyt, hanglejtést;

– pontosan artikulál, beszéde tagolt, érthető és közepes tempójú;

– helyesen ejti ki a rövid és a hosszú magán- és mássalhangzókat;

**NYELVI
KULTÚRA** **Beszéd**

Szókincsfejlesztő és mondatalkotási gyakorlatok.

Az életkornak megfelelő rövid mesék, történetek.

Irányított és szabadon folytatott beszélgetés (párbeszéd).

Nyelvi játékok.

- alapszinten képes verbális kommunikációra;
- rövid szóbeli üzenetet fogalmaz meg, megfelelő szavakkal;
- kívülről/fejből mond rövid népköltészeti alkotást, drámai szöveget, gyermekverset;
- képes egyszerű beszédhelyzetek eljátszására;
- a felolvasott rövid szöveggel kapcsolatban tud a feltett kérdésekre válaszolni (elmesélni a szöveg tartalmát).
- Figyelmesen hallgatja beszédpartnerét, és nem szakítja félbe;
- meghallgatja, megérti és értelmezi az üzenetet;
- megérti a felolvasott, rövid ismeretterjesztő szöveget;
- átéli az irodalmi szöveget a bemutató olvasás során.
- Felismeri a verset és a mesét;
- meghatározza a szöveg témáját;
- meghatározza a szöveg számára kevésbé érthető tartalmi elemeit;
- meghatározza a szöveg cselekményét, annak idejét és helyét;
- felismeri a szereplőket, és meg tudja különböztetni őket a pozitív és negatív

IRODALOM

- Beszélgetések, szituációs játékok.
- Dráma– és dramatizált szövegek, színpadi improvizációk.
- Jelenetek előadása és bábozás.
- Hibás szórendű mondatok javítása.
- Rokon értelmű és ellentétes jelentésű szavak gyűjtése.
- Önellenőrzés, közös javítás.

Valós vagy szimulált helyzetek.

Szóbeli közlés befogadása.

Felolvasott szöveg befogadása

Befogadás

Utasítás, szóbeli üzenet.

A másokra figyelmet fejlesztő játékok.

Ismeretterjesztő szöveg bemutatása.

Irodalmi szöveg bemutatása.

Választható és adaptálható

ISKOLAI OLVASMÁNYOK

Költészet:

Balázs Imre József: *A mese/Cseh*

Katalin: *Meghatározás*

Fecske Csaba: *Jó lesznek/A nagymamánál*

Kovács András Ferenc: *Kanásznóta*

Tolna Éva: *Ünnep*

tulajdonságaik alapján;

– képes rövid szöveget értelmezni;

– felismeri a rímet.

Tóth Krisztina: *Kobra*

Nemes Nagy Ágnes: *Lila fecske*

József Attila: *De szeretnék...*

Nemes Nagy Ágnes: *Mi van a titkos úton?*

Weöres Sándor: *A kutya-tár*

Tamkó Sirató Károly: *Mondjam még?*

Kányádi Sándor: *Három kérdezőgető*

Próza:

Janikovszky Éva: *Már megint (részletek)*

May Szilvia: *A Fásli Utcai Állatkórház*

Csukás István: *Süsü, a sárkány (részlet)*

Janikovszky Éva: *Már iskolás vagyok*

Lázár Ervin: *A Kék meg a Sárga*

Népmese: *Kutya akart lenni*

Kolozsvári Grandpierre Emil: *A pecsenye*

Népmese: *A róka és a gólya*

Darvasi László: *Pálcika, ha elindul (A nem varázslás)*

Népköltészeti alkotások:

mondóka, közmondás, szólás, találós kérdés, szöveges népi gyermekjáték.

Drámai szöveg:

Dušan Radović: *Nebáncsvirág*

– Megkülönbözteti és megnevezi a hangot, a szót és a mondatot; – odafigyel a helyes szórendre; – kérdő mondatokat tud szerkeszteni; – a főnevek többes számát helyesen használja; – a helyhatározó ragokat megfelelően használja.	NYELVTAN	Tudományos és ismeretterjesztő szövegek A magyar nemzeti kultúra elemeivel kapcsolatos szövegek. Válogatás a gyermekenciklopédiák és a gyermeklapok szövegeiből. Irodalomelméleti fogalmak: – vers; – mese; – a cselekmény; helye és ideje; – a mű szereplője – külső és belső tulajdonságai és cselekedetei. Csoportmunka, nyelvi játékok alkalmazása. Hallás után befogadott mesével, történettel kapcsolatban rövid mondat megfogalmazása, szereplők nevének felsorolása. A szerb nyelv hangrendszerétől eltérő magyar hangok ejtésének gyakorlása. Ismert történetekkel kapcsolatban kérdés megfogalmazása. Párbeszéd folytatása játék keretében, illetve ismert szöveggel kapcsolatban.
--	--	---

Kulcsszavak: nyelvi kultúra, irodalom, szövegértés, nyelvismeret, alapvető kommunikációs készség és nyelvhelyesség.

Korreláció: zenekultúra, képzőművészeti kultúra, szerb mint anyanyelv, környezetismeret.

DIDAKTIKAI-MÓDSZERTANI UTASÍTÁS

A *magyar nyelv – anyanyelvápolás* tanításának és tanulásának tantervi alapját a kimenet elemei, a tanulási folyamat, valamint a tanulói eredmények képezik. A kimenet magában foglalja a rendszerbe épített tudás, a készségek, álláspontok és értékek leírását, amelyeket a tanuló gyarapít, fejleszt és elmélyít a tantárgyi részterületek révén.

I. A TANÍTÁS ÉS A TANULÁS TERVEZÉSE

A tanítás és a tanulás tervezése felöleli az éves és az operatív tervek elkészítését, valamint az órára, napra/hétre való előkészületeket. Az éves tervet Gantt-diagram formájában kell elkészíteni, amely összhangban van az iskolanaptárral és az évi óraszámmal, valamint havi felbontásban tartalmazza az óraszámot részterületenként.

A magyar nyelv – anyanyelvápolás tanításának és tanulásának programstruktúrája az általános iskola második osztályában a következő három részterületet foglalja magába: nyelvi kultúra, irodalom és nyelv. Az ajánlott óraszám részterületenként: nyelvi kultúra – 30 óra irodalom – 30 óra és nyelvtan – 12. Az ajánlott óraszám tájékoztató jellegű, mivel a tanítási részterületek összefüggnek egymással, és azokat nem lehet egymástól izoláltan tanítani.

Az éves tervvel összhangban ki kell alakítani az iskolai olvasmányok szövegeinek jegyzékét, havonkénti lebontásban. A szövegek ilyen módon történő felosztása, mint eddig is, a szövegek bizonyos kritérium szerinti csoportosításán és összekapcsolásán alapul – az irodalmi mű jellege és szerepe; szövegfajta; a szöveg célja: szövegértés/elmesélés/értelmezés; évszakok; jelentős dátumok és ünnepek; a tanulói közösség; a tartalmak és a kimenetek tantárgyi és tantárgyközi kapcsolata; tantárgyközi kompetenciák stb. Vagyis a szövegek korrelációját azok rokon tematikai-motivációs egységekbe való besorolása teszi lehetővé. A szövegrokonságon alapuló funkcionális összekapcsolás lehetséges példái (semmiképpen sem egyetlen):

- barátság;
- család;
- iskola;
- humor;
- leírás;
- mesevilág stb.

Az operatív terv az operacionizált kimeneteket, a definiált tanítási egységeket, a tantárgyközi kapcsolatokat (korrelációt), a megvalósítást, az értékelést, valamint (a tanító által lényegesnek tartott) egyéb elemeket tartalmazza. Az éves és az operatív terveket az iskolanaptárral és az iskolai élettal összhangban kell elkészíteni. Az óravázlatnak tartalmaznia kell az óra célját, a kimeneteket, a tanulói és a tanári tevékenységet/aktivitást, a megvalósított kimenet ellenőrzési módját (a visszacsatolást), a kiválasztott tanítási módszereket, eljárásokat és a tanulási stratégiákat.

II. A TANÍTÁS ÉS A TANULÁS MEGVALÓSÍTÁSA

A nyelvi kifejezőkészség közvetlen kapcsolatban áll az egyén megismerő képességének a fejlődésével általában. A nyelvtanulás, a nyelv szerkezetének és szerepének megismerése sokkal eredményesebb, ha a tanító/tanár a nyelvet a kommunikáció szolgálatába állított természetes eszköznek fogja fel, mintha a nyelvi szabályokat elszigetelten, kontextusok nélkül tanítaná. Alapvető feladat az értelmes, kifejező beszédtechnika, a beszédmegértés és a nyelvi kommunikáció alakítása, a tanulók nyelvi tudásának továbbfejlesztése, melynek során lényeges a magyar nemzeti kultúra elemeinek megismerése.

A tanítási részterületek összefüggnek egymással, és nem lehet őket egymástól elkülönítve tanítani.

NYELVI KULTÚRA (SZÓBELI KIFEJEZŐKÉSZSÉG)

Az első osztályban a nyelvi kultúra az alapvető beszédfejlesztést, valamint a beszédhallás fejlesztését foglalta magába, a második osztályban ennek a részterületnek a készség szintjévé mélyítésén van a hangsúly. A nyelvi kultúra részterületének céljai az egyéb részterületekkel összhangban, vagy önálló tanegységek keretében valósulnak meg. A második osztályban figyelmet kell fordítani a szóbeli kifejezőkészség permanens fejlesztésére. Az alapozás lényege, hogy a tanulók viszonylag fejlett beszédalap birtokába jussanak. Ezért beszédüket a szó, a mondat és a szöveg szintjén egyaránt fejlesztjük, és a fejlesztés folyamatában nemcsak a nyelvi kultúra részterületeit használjuk ki, hanem a szövegelemzés és a nyelvhelyesség nyújtotta lehetőségeket is.

A *beszédfejlesztés* alapozását szolgáló (szó-, illetve mondat szintű) tevékenységformák közül kiemelünk néhányat: közös szógyűjtés adott szempontok szerint, szavak csoportosítása, rokon értelmű szavak felismerése adott szókészletről, szópárok alkotása, mondatalkotás képek segítségével, megadott szavakkal, kifejezésekkel, hiányos mondatok kiegészítése, kérdések alapján válasz megfogalmazása. A szövegszintű beszédfejlesztés történhet kép/képsor alapján. A szóbeli megnyilvánulás része a versmondás és a drámarészletekben való hangos szereplés is. Fontos szerepet játszanak ebben a párbeszéddel kapcsolatos feladatok (párbeszéd alkotása adott szöveg dramatizálásával, adott téma alapján, megjelölt téma alapján megadott mondatok felhasználásával vagy szereplők megadásával).

A tananyagot témakörök és témák szerint ajánlott feldolgozni. Az első osztályban javasolt témákon kívül még a következő témákat lehet feldolgozni:

NAPSZAKOK: reggel, dél, este, délelőtt, délután, éjjel.

ÉTKEZÉS: Reggeli, ebéd, vacsora, uzsonna (étkezés közben az illedelmes viselkedés szabályai). Egészséges táplálkozás. Az idő mérése (óra és perc). Töszámszavak 1–60-ig. Sorszámszavak 1–20-ig.

VÁSÁROLUNK: A piacon. A boltban. A játékboltban.

TERMÉSZET: Az évszakok váltakozása. A hónapok.

A tanulók beszédkultúráját játékos aktivitásokkal is fejleszthetjük: nyelvi játékkal, játékos beszélgetéssel (pl. beszélgetés egy meseszereplővel), szituációs gyakorlatokkal (pl. beszélgetés az üzletben, a piacon, a szünetben, az iskolaudvaron) stb.

A *befogadás* (beszédhallás), a kommunikációs partner meghallgatása a kommunikáció lényeges eleme. A tanulókat arra utasítjuk, hogy az irányított és a szabadon folytatott beszélgetések során, de a valós szituációkban is, figyelmesen és kulturált módon hallgassák meg társukat. Az oktatási kontextusban (utasítások, szóbeli üzenetek közvetítésekor) a tanulók figyelemmel hallgatják mások beszédét, majd megfelelő módon reagálnak az elhangzott üzenetre, azaz a felnőttektől és a társaktól hallott szóbeli utasítás és kérés alapján cselekszenek. A szimulált helyzetben és a másokra figyelmet fejlesztő játékokban, ismeretterjesztő és irodalmi szöveg bemutatásakor is figyelmesen meghallgatják az elhangzottakat. A valós beszélgetésben, a megfelelő szituációkban mind a tanító, mind a társak beszédét is figyelemmel kell kísérniük.

A nyelv gazdag szókészletéből való tudatos válogatás nem képzelhető el a tanulók szókincsének állandó bővítése nélkül. Ezért figyeltetjük meg az olvasmányok stílus eszközeit, nyelvi fordulatait, tanítjuk meg az új szavakat, kifejezéseket.

IRODALOM

Az irodalomra vonatkozóan az ajánlott szövegeket a tanulók a tanév folyamán fogadják be (a tanító/tanár felolvasása alapján), szem előtt tartva a magyar tagozatos második osztályosok számára készült tankönyvet/tankönyveket is. A tanító/tanár a gyerekek egyéni sajátosságainak és a közösség lehetőségeinek megfelelően tervez, és választja meg a felsorolt iskolai olvasmányok közül a megfelelőket.

A tanító az iskolában különböző szövegtípusokkal ismerteti meg a tanulókat, amelyeket meg is értenek, de megértik az enciklopédiák és a gyermeklapok szövegeit is. Észre tudják venni az eseményt, a cselekvésmozzanatokat, az időbeli és térbeli viszonyokat.

A tanterv egyszerű, rövid, néha adaptált szövegeket lát elő, így a tanulók könnyen felfedezhetik a szövegekben az események időrendi sorrendjét, meghatározzák az esemény helyét és idejét. A tanulónak meg kell különböztetnie a verset a mesétől.

Szoktatni kell a tanulókat arra, hogy megtalálják a számukra ismeretlen szavakat, megkérdezzék a tanítótól azok jelentését, hogy minél pontosabban megértsék a szöveg értelmét. A tanító kérdéseket tesz fel (ki?, mi?, hol?, mikor?, miért?) a felolvasott szöveg tartalmával kapcsolatosan. A tanulók válaszaikat egyéni képességeiknek megfelelően adják meg: mondatok, összefüggő mondatok vagy rövid szöveg formájában.

A verseket szavalják, a gyermekek számára írt drámaszövegek feldolgozásakor a tanulók számos kreatív tevékenységre motiváltak, amelyek a mű hatására keletkeznek (színpadi előadás, drámajáték, bábjáték, gyermekszínházi előadások, dramatizált részletek megbeszélése).

Első osztálytól a tantervi tartalmak azt sugallják, hogy az irodalomelméleti fogalmakat fokozatosan sajátítsák el. A tanítónak javasoljuk, hogy folyamatosan új szavakkal gyarapítsák a tanulók szókincsét. Az irodalmi fogalmak elsajátítása nem azt jelenti, hogy a gyerekek a definíciókat megtanulják, hanem megértik a fogalmak leíró magyarázatát, az irodalmi szövegben betöltött szerepüket.

A nyelvi kultúra keretében, valamint az irodalmi szövegek feldolgozásánál is, fejleszteni kell a szövegértés képességét. A tanító a tanév folyamán rendszeresen mond el rövid történetet (képpel vagy képsorral szemlélteve), mesét, amelyet a gyerekek hallás alapján befogadnak, beszélgetnek róla. Az aktív hallgatás során a tanulók képesek lesznek az irodalmi, az ismeretterjesztő és más szövegek befogadására.

NYELVTAN

A tanuló a tanító irányításával összehasonlítja a magyar és a szerb nyelv hangjait. Képek és indukciós szövegek kapcsán mondatokat és kérdéseket fogalmaz meg, majd egyszerű mondatokkal történetet mesél el. Megadott szavakból mondatokat alkot, a szórendre figyel, annak jelentőségét felismeri. Szavakat gyűjt adott témával kapcsolatban. A kérdésekre válaszokat fogalmaz meg.

III. A TANÍTÁSI ÉS TANULÁSI FOLYAMAT KÖVETÉSE ÉS ÉRTÉKELÉSE

A tanuló eredményeinek és tudásának értékelése és osztályozása *A tanulóknak az általános iskolai oktatásban és nevelésben való osztályozásáról szóló szabállyal* összhangban kell, hogy történjen. A tanuló előrehaladásának mértékét, valamint az értékelést a tanuló kezdeti tudásszintjéhez kell viszonyítani. A tanár a tanítási-tanulási folyamat során állandó jelleggel és egyértelműen visszajelez a tanulói tudás minőségére vonatkozóan. A visszajelzésnek

útnmutatóként kell szolgálnia a további munkához, de ugyanakkor motiválnia is kell vele a tanulókat. Minden tanuló tevékenységet értékelni kell, de az értékelés és a visszajelzés mellett fontos feladat, hogy rászoktassuk a tanulókat az önértékelésre.

NEMAČKI JEZIK SA ELEMENTIMA NACIONALNE KULTURE

Fach	DEUTSCH MIT EINBEZIEHUNG VON ETHNOKULTURELLEN KOMPONENTEN	
Ziele:	Ziele des Faches <i>Deutsch mit Einbeziehung von ethnokulturellen Komponenten</i> sind das systematische Beherrschen von Regeln der deutschen Bildungssprache in ihrer mündlichen Ausdrucksweise, die Entwicklung des Bewußtseins über die Rolle der Sprache im Aufbau der nationalen Identität, das Verstehen von ausgewählten literarischen und anderen Kunstwerken der Deutschen, die in den deutschsprachigen Ländern leben, wie auch der Donauschwaben wegen Achtung der Tradition, der Kultur und der Entwicklung von Interkulturalität als der Lebensweise der modernen Gesellschaft.	
Klasse:	Zweite	
Jahresstundenzahl:	72 Stunden	
LERNERGEBNISSE		
	THEMENFELD/ THEMA	INHALTE
Nach dem bearbeiteten Themenfeld/Thema wird der Schüler fähig sein:		
1. Deutsche Sprache und Literatur		
– seine Bedürfnisse, Gefühle und Gedanken seinen Sprachkenntnissen gemäß auszudrücken und sich dabei an die Verhaltensregeln zu halten;		Wortschatzerweiterung, lexikalische und syntaktische Übungen.
– einige Unterschiede zwischen der deutschen Bildungssprache und dem Donauschwäbischen zu erkennen;		Das Erlernen von neuen Wörtern und ihrer Bedeutung.
– einen Unterschied zwischen Laut und Buchstabe zu machen;	Sprache und sprachliche Äußerung	Satzbau in der mündlichen und schriftlichen Kommunikation.
– einen Unterschied zwischen gesprochenen und geschriebenen Wörtern und Sätzen zu machen;		Das deutsche ABCD.
– den gelesenen Text zu verstehen;		Die Rechtsschreibung – Substantive, Satzanfang.
– das richtige Wort zu finden und sich der neuen Lexik in der		Freies und gelenktes Sprechen.
		Freies und gelenktes Schreiben.
		Erzählen, Nacherzählen, Beschreibung.
		Rezitieren.
		Drama, dramatische Texte,

Alltagssprache zu bedienen;

– den Fragen des Sprechers zuzuhören und auf sie mit vollem Satz zu antworten;

– thematisch die Wörter und Sätze in einen logischen Text zu verbinden;

– die Gegenstände aus der nahen Umgebung mündlich zu beschreiben;

– Texte nachzuerzählen;

– Bildgeschichten zu erzählen.

– einen Unterschied zwischen dem Gedicht, Märchen und dramatischen Text zu machen;

– die Hauptfiguren zu erkennen und ihre positiven und negativen Eigenschaften zu unterscheiden;

– kürzere Texte auswendig zu lernen;

– an der szenischen Darstellung eines Textes teil zu nehmen;

– der Botschaft zuzuhören, sie zu verstehen und zu paraphrasieren;

Literatur

– der deutschsprachigen Ländern (BR Deutschland, Österreich, Schweiz)

– der Donauschwaben

szenische Darstellung.

Szenische Darstellung eines Textes (Drama,Puppenspiel); Kindervolksgedichte und Spiele.

Sprach, und –Situationsspiele.

Reale und Simulationssituationen.

Audiovisuelle Texte.

Hörverstehensspiele.

Abzählreime.

Gedichte

Ingrid Uebe: *Der kleine Brüllbär geht zur Schule*

Anne Steinwart: *Herbstanfang*

Volker Braun:*Der Baum*

Regina Schwarz: *Meine Schwester und ich*

Elisabeth Borchers: *November*

Alfons Schweigert: *Neujahr*

Robert Reinik: *Der Schneemann auf der Straße*

Franz Fühman: *In der Kuchenfabrik*

Regina Schwarz: *Vater*

Abzählreime nach Auswahl.

Dusan Radovic: *Stockdunkel war es– Kad je bio mrak*, Übersetzung Masa Dabic

Ljubivoje Rsumovic: *Ein Kind – Dete*, Übersetzung Cornelia Marx

Prosa

Hanneliese Schulze: *Ein ganz*

besonderer Ferientag

Kristina Koenig, Katarina Wieker:
Traumpony

Werner Färber, Michael Schober:
Polarforscher in Not

Rüdiger Bertram: *Trixi und die wilden Wikinger*

Kornelia Scholtes u.a. : *Am Kiosk*

Ursula von Kuester u.a.: *Der Igel*

Eva Simetsberger: *Fasching in der Schule*

Brüder Grimm: *Dornröschen*

Drama

Bernhard Linz: *Der gestiefelte Kater*

Auswahl von Texten für lesen und Schreiben:

Sandra Duscher u.a. *Rechtsschreib*
– *Stars 1*, Oldenburg, München, 2016

Annete Webersberger u.a.: *Deutsch – Stars 1*, Oldenburg, München, 2016

2. Ethnokulturelle Komponenten

– ethnokulturelle Komponenten und Werte zu erkennen;

– die Merkmale der Kindertracht von Donauschwaben zu erkennen;

– Ähnlichkeiten und Unterschiede zwischen den Kindertrachten der Donauschwaben und der Serben festzustellen;

– die traditionelle deutsche Feste zu erkennen (*Weihnachten, St. Nikolaus, St.*

Geschichte, Ethnokultur

– Feste

– Volkstrachten

– Deutsche Küche

– Volkstanz

– Theater, Film

Feste: *St. Martin, St. Nikolaus, Weihnachten, Ostern* in deutschsprachigen Ländern und bei den Donauschwaben.

St. Nikolaus, Weihnachten und Ostern bei den Serben.

Fasching in deutschsprachigen Ländern und bei den Donauschwaben.

Volkstanz: *Hupfpolka*.

Kindertracht der Donauschwaben.

Martin, Ostern)

– *den Fasching (Fünfte Jahreszeit)* zu erkennen;

– die Ähnlichkeiten und Unterschiede zwischen *Fasching* in Serbien und bei den Donauschwaben zu erkennen;

– die Ähnlichkeiten und Unterschiede zwischen Bräuchen bei Serben und bei den Donauschwaben festzustellen;

– einige Gerichte der donauschwäbischen Küche zu nennen;

– einen donauschwäbischen Volkstanz zu spielen;

– einen Teil oder die ganze Handlung eines Kinderspiels oder Kinderfilms zu erzählen;

– einige gemeinsamen Gerichte der donauschwäbischen und der serbischen Küche zu nennen.

– Volkslieder und Kinderlieder, **Musik** die zum Thema Feste, Jahreszeiten und das Alltagsleben haben zu singen

– Singen

– Zuhören

– Hörtexte zu illustrieren;

– mit verschiedenen Techniken seine Kreativität auszubauen.

Kindertracht der Serben.

Volksspeise der Donauschwaben und der Deutschen: *Sauerkraut und Bratwurst, Stollen...*

Gerichte die man in serbischen Familien kocht und deren Namen deutscher Abstammung sind: *Suppe und Rindfleisch, Grünzeug, Milchbrot, Schneenockerln, Gugelhupf.*

Gerichte, die während *des Faschings* vorbereitet werden.

Kindertheaterspiel, Kinderfilm nach eigener Auswahl.

Kulturveranstaltungen und Besuch bei dem Verein der Donauschwaben.

Texte nach eigener Auswahl aus der Schülerzeitschrift *Mini Spatzenpost.*

Zuhören und Singen

1. Volkslied: *Es regnet seinen lauf*

2. Volkslied: *Grün, grün sind alle meine Kleider*

3. Volkslied: *Ich gehe mit meiner Laterne*

4. Volkslied: *Mein Opa hat einen Bauernhof*

5. Wilhelm Hey: *Alle Jahre wieder*

6. Volkslied: : *Backe, backe Kuchen*

7. Stefan Janeschko: *Sand, Sand, Sand..*

8. Karl Gottlieb Hering: *Hopp, hopp.hopp!*

Kunst	9. Volker Rosin: <i>Das Lied über mich</i>
	10. Erwin Loskott: <i>Wochentage</i>
	11. Volkslied: <i>Alle Masken sind schon da</i>
	12. Kati Breuer i Stefan Janeschko: <i>Auf Wiedersehen</i>
	Basteln und Bemalen von Nikolausstiefeln.
	Weihnachtsschmuck.
	Basteln und Bemalen von Laternen.
	Basteln und Schreiben von Glückwunschkarten.
	Basteln von Faschingskostümen und Masken.
	Bemalen von Osterneiern.
	Basteln mit Kastanien, Blättern und Plasteline.
	Malbücher ausmalen.
	Schriftliche Texte illustrieren.

Schlüsselwörter: Sprache, Sprachäußerung, Literatur, Tradition, Kultur

DIDAKTISCHE UND METHODISCHE UMSETZUNG DES CURRICULUMS

Das Curriculum für das Fach *Deutsch mit Einbeziehung von ethnokulturellen Komponenten* besteht aus zwei Fachbereichen: *Deutsche Sprache und Literatur* und *Ethnokultur*. Die Unterrichtsstunden sollten nicht aufgrund der Fachbereiche aufgeteilt werden, aber in jeder Stunde soll der deutschen Kultur und der Kultur der Donauschwaben in Serbien, mit einem Schwerpunkt auf Volkstradition und Bräuche, Aufmerksamkeit geschenkt werden. Beide Bereiche verflechten sich, und keines kann isoliert ohne Zusammenwirken mit anderen Bereichen gelehrt werden. Wir empfehlen jedoch eine grobe Aufteilung: *Deutsche Sprache* – 30 Stunden und *Ethnokultur* – 42 Stunden.

Die deutsche Sprache wird durch die Inhalte Kinderliteratur, Naturkunde, traditionelle Kultur, Musik und Kunst gelehrt. Alle diese Inhalte sollte man gegenseitig verbinden und gleichzeitig einem bestimmten Thema (Jahreszeiten, Traditionen, Gastronomie der Donauschwaben ...) den Vorrang geben. Um die vorgeschlagene Inhalte in eine Einheit verknüpfen zu könnten, wird eine Doppelstunde (90 Minuten) empfohlen.

Das Curriculum für das Fach *Deutsch mit Einbeziehung von ethnokulturellen Komponenten* baut auf den Lernergebnissen, dem Lernprozess und dem Lernerfolg auf. Die Lernergebnisse schließen die Beschreibung von integriertem Wissen, Fähigkeiten, Einstellungen und Werten, die der Schüler entwickelt, ein.

I. UNTERRICHTSPLANUNG

Das auf Lernergebnisse eingestellte Curriculum gibt den Lehrern mehr Freiheit, mehrere Möglichkeiten bei der Gestaltung des Unterrichts. Die Rolle des Lehrers ist dieses Curriculum an die bestimmte Zielgruppe (Klasse) anzupassen und dabei die Sprachkenntnisse, die Zusammensetzung der Klasse und die Merkmale der Schüler, Lehrwerke und Lehrmaterialien, die technische Ausstattung der Schule, die Ressourcen, Möglichkeiten und Bedürfnisse der lokalen Gemeinschaft, in der sich die Schule befindet, zu beachten. Von den gegebenen Lernergebnissen und Inhalten ausgehend erstellt die Lehrkraft zunächst ihren Jahresplan, aus dem er später seine operative Pläne entwickelt.

Bei der Unterrichtsplanung sollte man darauf achten, dass das Lehrwerk nicht den Inhalt des Faches bestimmt, das es auch ein Lehrmittel ist. Deswegen ist es sehr wichtig die im Lehrwerk gegebenen Inhalte selektiv einzusetzen. Neben dem Lehrwerk, als einer der Wissensquellen, soll die Lehrkraft den Schülern ermöglichen, auch andere Lernquellen zu nutzen wie Film, Musik, Besuch in einer Bibliothek. Es wird empfohlen, den Schülern keine Hausaufgaben aufzugeben, aber man könnte ihnen einige literarische Werke zum fakultativen Lesen empfehlen. Bei der Planung des Lehr- und Lernprozesses sollten das Wissen, die Erfahrung, die intellektuellen Fähigkeiten und die Interessen der Schüler berücksichtigt werden.

Lesen und Schreiben in der zweiten Klasse

Unterrichtsplanung sollte aufgrund einer Binnendifferenzierung beruhen. Die Inhalte und Methoden sollen dem Alter und den Möglichkeiten der Schüler angepasst werden.

In der zweiten Klasse sollte man den Leseübungen und Ausspracheübungen genug Raum geben. Es sollte besonders das Vorlesen geübt werden. Der individuelle Tempo der Schüler soll berücksichtigt werden. Jeder Schüler liest in seinem eigenen Tempo. Lesetechniken und Leseverstehenübungen sollten auch vertreten werden. Hier eignen sich besonders die Laut-, und Wortspiele, Rätsel, Wortschatzrätsel usw. Die Schüler lernen auf diese Weise neue Situationen kennen, die Motivation steigt und die Lernatmosphäre ist angenehm. Es ist wichtig das Wissen der Schüler, das sie sich in dem Fach Serbische Sprache angeeignet haben, auszunutzen, besonders bei den Bearbeitung des ABCD.

Einige Schreibübungen:

Abschreiben, Ergänzungen, Satzverbindungen, Bildbeschreibungen, Diktate, freies Schreiben.

Es ist wichtig auch auf ein ordentliches Heft zu achten. Die Buchstaben werden in einer oder zwei Reihen geschrieben.

Die Texte sollen dynamisch, interessant, altersgemäß sein. Eine besondere Aufmerksamkeit gilt dem Leseverstehen.

II. DURCHFÜHRUNG DES CURRICULUMS DEUTSCHE SPRACHE UND LITERATUR

Die vorgeschlagenen Inhalte im Bereich der *Literatur* werden durch das ganze Jahr über mit Hilfe von Lehrbüchern, Arbeitsblättern als Grundmaterial für die Arbeit und mit Hilfe von Audio– und Videoaufnahmen bearbeitet, so dass der Lehrer entsprechend den individuellen Eigenschaften der Schüler und den Lernergebnissen entsprechend seinen Lehrplan vorbereitet.

Pflichtlektüre sind hauptsächlich Werke, die zu dem nationalen Korpus gehören, die mit Werken der zeitgenössischen Kinderliteratur angereichert werden. Die Auswahl der Werke basiert hauptsächlich auf dem Prinzip der Altersangemessenheit, so dass am häufigsten Kindergedichte und Kindergeschichten vorkommen.

DEUTSCHE SPRACHE

Im Sprachunterricht wird die mündliche Kommunikation in der deutschen Bildungssprache entwickelt .

Bei den Schülern sollte man die Verwendung von Wörtern und ihre richtige Aussprache in der deutschen Bildungssprache fördern.

Das Zuhören ist eine wichtige Tätigkeit in der Kommunikation. Im Unterricht sollte das sorgfältige Zuhören, das Verstehen des mündlichen Textes und die richtige Reaktion geübt werden. Dies wird durch Hörübungen erreicht. Im Unterrichtskontext hören die Schüler zu, was andere sagen, und das bestätigen sie durch Wiederholung oder durch Paraphrasieren des Audiotextes. Aufmerksames Zuhören wird in simulierten Situationen (Sprach– und Situationsspielen) praktiziert. Spiele für die Entwicklung des aufmerksamen Zuhörens werden im Rahmen des Unterrichts mit einer bestimmten Aufgabe ausgeführt (*Erkenne, wer spricht; Hör, wie ich spreche – leise, langsam, schnell ..*) Die Lehrkraft sollte auch auf die richtige Aussprache der Laute achten und die Aussprache der Bildungssprache und der Sprache der Donauschwaben mit den Schülern besprechen.

Die richtige Aussprache kann man einüben auch durch:

Erzählen d.h. Nacherzählen des gehörten Textes

Beschreibung der unmittelbaren Umgebung, Tiere, Früchte, Kleidungsstücke

Reproduktion – Bildbeschreibung oder Bildgeschichten

Simulation realen Situationen –Dialoge (im Laden, beim Arzt, in der Post,

auf dem Markt, im Kino), Gespräch mit der ungehorsamen Puppe oder mit einer

literarischen Gestalt

Wortspiele – Buchstabenspiele, Rebusse

DEUTSCHE LITERATUR

Das Curriculum sieht die Bearbeitung von kurzen literarischen Texten vor. Das Curriculum ermöglicht der Lehrkraft ihrer Wahl nach ein Werk mit einem Anderen zu ersetzen oder auszutauschen (30%). Auf diese Weise wird ein flexibler und kreativer Umgang mit literarischem Inhalt angeboten. Die Lehrkraft plant die Umsetzung des Curriculums im Einklang mit den individuellen Eigenschaften der Schüler um die Lernergebnisse zu erreichen. Bei der Bearbeitung eines literarischen Textes ist seine Präsentation wichtig. Die

Lehrkraft kann selbst oder mit Hilfe von authentischen Audio– und Videoaufzeichnungen den Text präsentieren.

Weiterhin kann man zur Darstellung des Inhalts Folgendes verwenden:

Pantomime (als eine Art Drama Techniken), sowie auch das komplette physikalische Antwort-Verfahren, es sehr beliebt und effektiv, nicht nur für diese Altersgruppe, sondern auch später. Sie ist besonders für Schüler mit kinästhetischem Lernstil geeignet (das Übersetzen des ausgesprochenen Wortes in Bewegung und umgekehrt). Pantomime eignet sich für die Einführung und Einübung von allen Wortarten.

Dialogmodellen (als Grundlage für „Nachahmen“) sind sehr effektiv für die Sprachentwicklung. Wenn die spontane Kommunikation unter den Schülern fehlt, kann die Lehrkraft Puppen verwenden – einfache Puppen oder Puppen aus Plüsch, aus Socken oder Papier – und so macht sie ein entsprechendes Dialogmodell. Die Lehrkraft kann sich mit der Puppe, die Fragen stellt, an die Schüler wenden. Die Schüler werden schnell und einfach Antworten geben können, aber auch Fragen stellen. Natürlich ist es notwendig, eine geeignete Umgebung zu schaffen, wo die schüchterne Schüler zum Sprechen ermutigt werden können.

Neben der Korrelation zwischen den Texten ist es notwendig, dass der Lehrer eine vertikale Korrelation zustande bringt. Der Lehrer sollte mit dem Inhalt des Faches *Deutsch mit Einbeziehung von ethnokulturellen Komponenten* vertraut sein, um das Prinzip der Stufenmäßigkeit zu respektieren.

Die horizontale Korrelation bringt der Lehrer zustande, in Verbindung vor allem mit den Fächern Naturkunde, Kunst, Musik, Religion, als auch mit den Inhalten der Ethnokultur d.h. mit der Kultur der Donauschwaben.

Mögliche Beispiele der Inhaltsverbindung aus dem Bereich Sachkunde, Ethnokultur, Kunst, Musik und Religion:

Thema: Volkstradition und Religion

– Lyrik, Prosa, Lied, was zum Thema eines der religiösen Feiertagen hat.

- Beispiel 1: Poesie: Elisabeth Borchers: *November* (*Sachkunde*) und das Gedicht: *Ich gehe mit eminer latterne* (*Musik, Ethnokultur*) Herstellung und Bemalen von laternen, St. Martinszug (*Kunst, Religion*).

- Beispiel 2: Prosa: Eva Simetsberger: *Fasching in der Schule* (Religion und Sachkunde); *Fasching* in den deutschsprachigen Ländern, bei den Donauschwaben und in Serbien (Sachkunde, Ethnokultur), Volkslied: *Alle Masken sind schon da*,

Masken, Faschingskostüme basteln, Fasching im Klassenraum/ Schule mit, Faschingsbuffet (Sachkunde, Ethnokultur) organisieren.

SOZIOKULTURELLE KOMPETENZ UND DIE ETHNOKULTURELLEN KOMPONENTEN

In dem Unterricht des faches Deutsch mit ethnokulturellen Komponenten gilt eine besondere Aufmerksamkeit der soziokulturellen Kompetenz, als einem Teil des Weltwissens über die Gemeinsamkeiten und Unterschiede zwischen den kulturellen und kommunikativen Modellen der Bevölkerungsmehrheit und der Minderheit. Die Schüler sollten allmählich die Kultur der Donauschwaben kennenlernen.

Einen besonderen Aspekt der soziokulturellen Kompetenz ist die interkulturelle Kompetenz, die die Bewusstmachung des Anderen, das Kennen und Verstehen der Gemeinsamkeiten und Unterschiede zwischen den Welten, der Sprachgemeinschaften innerhalb sich der Schüler bewegt, einschließt. Die interkulturelle Kompetenz beinhaltet auch die Toleranzentwicklung und die positive Einstellung gegenüber den individuellen und kollektiven Merkmalen der Sprecher von anderen Sprachen, den Angehörigen der anderen Kulturen, die sich in einem größeren oder geringeren Maß von der eigenen unterscheiden. Also mit allmählichem Einführen von soziokulturellen Inhalten auf dem niedrigsten Sprachniveau (Kennenlernen, Singen von entsprechenden Liedern u.ä.) wird der Entwicklung einer interkulturellen Persönlichkeit beigetragen, durch das Bewusstmachen von Werten verschiedener Kulturen und Entwicklung der Fähigkeit, die erworbenen interkulturellen Erfahrungen in das eigene kulturelle Verhaltens-, und Glaubensmodell zu integrieren.

III. BEGLEITEN UND BEURTEILEN DES LERNPROZESSES UND DES UNTERRICHTS

Das Begleiten und die Beurteilung von Schülerleistungen ist in der Funktion der Erreichung von Lernergebnissen und beginnt mit der Beurteilung des Eingangsniveaus im Verhältnis zu dem was im Lernprozess beurteilt wird. Jede Aktivität ist eine gute Gelegenheit für die Beurteilung von Lernfortschritten und für Rückmeldungen. Jede Unterrichtsstunde und jede Schüleraktivität ist eine Gelegenheit für die formative Beurteilung dh. für das Registrieren von Lernfortschritten und für das Planen von weiteren Aktivitäten.

Die formative Beurteilung ist Bestandteil des modernen Unterrichts und beinhaltet die Beurteilung von Wissen, Fertigkeiten, Einstellungen und Verhalten, wie auch die Entwicklung von entsprechenden Kompetenzen im Lehr- und Lernprozess. Bei der formativen Beurteilung werden Informationen über Lernfortschritte gesammelt und die meisten Techniken, die dabei eingesetzt werden, sind: Durchführung von praktischen Aufgaben, Beobachten und Notieren von Schüleraktivitäten im Unterricht, Lehrer – Schüler Kommunikation, Führung von Schülerregister (Lernfortschritt Map) usw. Die Ergebnisse der formativen Beurteilung sollen am Ende des Unterrichtsmoduls summativ in einer Bewertung – Note zusammengefasst werden.

Die Arbeit jeder Lehrkraft besteht aus Planen, Durchführen, Begleiten und Beurteilen. Es ist wichtig, dass die Lehrkraft andauernd nicht nur die Schülerleistungen und den Unterrichtsprozess begleitet und beurteilt, sondern auch sich selbst und die eigene Tätigkeit. Alles was zu guten Ergebnissen führt, wird die Lehrkraft weiter in ihrer Unterrichtspraxis einsetzen und alles was nicht genug effektiv und effizient ist, sollte geändert werden.

ROMSKI JEZIK SA ELEMENTIMA NACIONALNE KULTURE

Anav sikavimasko	ROMANI ČHIB E ELEMENTJENCA NACIONALNO KULTURAKE
Reso	Reso sikljovipe <i>rromani čhibjako e elementjenca nacionalno kulturake</i> sito te lenpe džandipe kotar rromani čhib thaj olake karakteristike, lilavnipe thaj kultura Rromengi, sar ini barjaripe džandipasko vaš labaripe čhibjako ano aver-aver sakodivutne komunikaciake situacie, thaj barjaripe godjako kotar poro nacionalno identiteti, vaš te sikljon te dikhlaren alosarde literarno thaj aver artistikane kotora kotar rromani thaj tradicia srbikani thaj aver themengi, vaš lačharipe tradicia thaj kultura rromano themeski thaj barjaripe interkulturalipe.
Klasa	Dujto
Beršesko	72 satja

REZULTATJA

Pedo agorisipe klasako siklovno ka ovol ani situacia te:

– ulavel literarno forme: gili, paramisi, bajka, dramako teksti;

– sikavel angluno keripe, vakhti thaj than keripasko ano drabarutno teksti;

– sikavel rndo keripasko ano teksti;

– sikavel stiho thaj strofa;

– dikhlarel stihja save silen rima;

– mothavol semnipe godaripaske lava, garavde lava, thaj siklovipe savo dikhlarela ano basne;

– drabarela teksti pačavipa intonacia teksteski;

– iloa recituinela gili;

– khelela dramatikane tekstja;

– sikavela poro gndipe kotar teksti;

– ulavela avazi thaj lafori thaj pendjarela vokalja thaj konstonantja;

– dikhlarela pašipe thaj ulavipe maškar fundone lavja pi rromani thaj phurano indijaki čhib

– dela fundone gramatikake kategorije navnutnake thaj verbeske

– pačavinela thaj labarinela fundone lekhavipaske regule;

– thagarinela fundone tehnika drabaripasko thaj hramosaripasko, ulavela specifikane avazja ani rromani čhib, džanela te labarinol disave grafeme ano hramosaripe;

UMAL/TEMA**MOTHOVDIPE****ŠKOLAKI LEKTIRA****Poezija**

Rajko Đurić: *Sar šaj te vazdas amen*

Themutni gili: *Amari čhib*

Ljuan Koko: *Abecedaki gili*

Jovan Jovanović Zmaj: *Ivend*

Desanka Maksimović: *Ano suno čhavore bajrona*

Ljuan Koko: *Te bajrova*

Rajko Đurić: *Baro, bareder, majbaro*

Alija Krasnići: *E dako kamljipe*

Ljuan Koko: *Amaro Beogradi*

Rajko Đurić: *Gili sovimaski*

Božidar Timotijević: *Grafemeski gili*

Proza

Themutni paramisi: *O papo thaj i bindalako*

Themutni paramisi: *Godžaver phuro*

Themutni paramisi: *Paramisi kotar eŧa ranika*

Themutni indijaki paramisi: *Kobor sito pondž thaj jekh*

Jakov Tajc: *Maša thaj ruv*

Rajko Đurić: *Amen džas e čhibake*

LILAVNIPE

– labarinela aver, aver forme mujeske
thaj lekhipasko mothovipe: kerela
poro mothavipe, mothavipe,
deskripcija;

– pedo literarno rromani čhib kerela
polugi thaj pherdi laforutni thaj
phanela pobut laforutne ani jek harno
teksti;

– lela kotor ano vakheripe thaj
pačavipa šunela aver dženen;

– ulavela fundone kotora teksteske
(anav, pasusi, anav autoresko,
mothovdipe);

– iloa drabarinela teksti.

dromesa

Rajko Đurić: *Tikno TV dnevniko*

Dejan Aleksić, roman (kotor):
*Čudipaske avanture Azbučko
angluno ano trianda grafeme*

Dramake tekstja

Aleksandar Popović: *Ni kamav sajek
te ovav jekto*

Popularno thaj informativno tekstja

Ano Grafemari vaš dujto klasa ano
margine dendile lavja pi rromani
čhib thaj olengo pašipe e phurano
indijake lavjenca thaj sanskriti;

Dendile Garavdo lavja thaj
godaripaske lavja / *Garavdo alav*;

Ano fundone tekstja kotar grafeme
dendile informacie ini kotar xanig
Rromengi, zanatja, tradicija thaj
olenge gila adekvatno grafemi savo
sikljolape;

Čhavrikano lil pi rromani thaj
srbikani čhib vaš sikljovne kotar 1.
dži 4. klasa –

Čirikljori (aktuelno informacie,
paramisi, gila, garavutno lafja,
interesantna geografija, kultura,
tradicija...)

KHERUTNI LEKTIRA

1. Alija Krasnići: Čhavrikane gila
thaj paramisja

2. Trifun Dimić: Kedipe themutne
paramisja thaj gila

3. Rajko Ranko Jovanović: Rromane
čirikljorra– alosaripe gilengo

4. Zlatomir Jovanović: Jevandjelje
vaš čhavorenge pi rromani čhib

5. Alija Krasnići (kedipe themutne
paramisjengo): Devla kerma kir

Lilavne svatja:

– stih, strofa, rima

– themutni sovimaski gili;

– basna;

– bajka;

– tema, than thaj vakhti keripasko,
rndosiripe keripasko;

– angluno thaj epizodno rola
(dikhipe, karakteri thaj keripe);

– persone ano dramatikano teksti
vaš čhavorenge.

Avazi, vokali thaj konsonanti.

Forma lavjengi: navnutni; verbi;
gendo (fundo thaj rndomo).

Laforutne (verifikacia thaj nanipe).

Baro grafema: hramisaripe anava
raštrengo, dizjengo thaj gavengo thaj
geografikane anava.

ČHIB

Gramatika, lekhipe thaj ortoepija

Čačikano hramosaripe thaj
vakheripe thaj labaripe grafemengo:
Kh; Čh; Ph; Th; Rr;

Čačikano hramosaripe thaj ulavipe
grafemengo sar so siton: *Dž* thaj *Dj*;
Č thaj *Ć*; *Čh* i *Čh*; *H* i *X*; *Rr* i *R*; *J* i
Y; *N* i *Nj*; *L* thaj *Lj* thaj olengo
čačikano labaripe.

Pučipe adikharipe disave
grafemengo ano lilavni (standardno)
rromani čhib.

Phando thaj ulavdo hramosaripe

ČHIBJAKI KULTURA

lavjengo.

Interpunkcija: punkto (po agor laforutnako thaj palo rndomo gendo); duj punktja thaj koma ano gendipe.

Haljovipe drabarutno teksti prekal amboldipe pedo pučipe.

Plani vaš mothovdipe harne tekstesko (lirikano, epikano, dramatikano) kedimo kotar generalno pučipe.

Plani te mothavipasko pedo fundo direktno dikhlaripe.

Lekhipaske siklovipe: hramosaripe, diktati thaj korkorutno lekhisaripe.

Čhibjake sikljovipe: garavde lavja, rebusja, keri pe laforutnako, bufljaripe laforutnako.

Leksikano-semantikano keri pe:

džipheridpe laforutnako, mothovdipe dživutrenko thaj šejengo.

Scenako sikavipe dramatikano teksti.

Klidutne svatja: grafeme, lilavnipe, čhib, čhibjake kultura, specifikane avazja

DIREKCIA VAŠ DIDAKTIKANO-METODIKANO KERI PE PROGRAMESKO

Programi sikljovipe Rromana čhibjako e elementjenca nacionalno kulturake fundomo sito pedo rezultatja, jase po procesi sikljovipe thaj sikljovnesko astaripe. Rezultatja sikavela mothovdipe integrišimo džandipasko, poziciako thaj molipasko savo siljovno lačharela, bufljarela thaj horakarela prekal sa trin sikljovimaske umalja.

I. PLANIRIPE SIKLJOVIPASKO

Planiripe sikljovipasko astarela kreiribe beršesko thaj operativno plajna, sar ini barjaripe gatisaripe vaš sati/dive/kurko. *Beršesko plani* kerelape ani forma gantogrami thaj adiharela gendo satjengo pedo umalja rndime pedo maseka, a ano rami e školake kalendarea, planirime fondea satjengo pedo umalja thaj beršesko fondi satjengo.

Programi sikljovipe Rromana čhibjako ani dujto klasa siton trin sikljovipaske umalja: Lilavnipe, Čhib thaj Čhibjake kultura. Dendutne siton akala satja pedo sikljovibaske umalja:

Lilavnipe – 26 satja, Čhib – 24 satja thaj Čhibjake kultura 22 satja. Sa umalja khuvena maškar peste thaj nijekh našti te sikljolpe izoluimo thaj kooridnacia aver umaljenca.

Uzo beršesko plani, formirinelape lista rndome tekstjengo pedo maseka, sar ini kherutni lektira. Distribucia tekstjengi pedo maseka, sar ini dži akana, fundomi sitoj pedo grupišipe thaj phandipe tekstjengo prekal aver-aver kriterijumja – natura thar rola lilavnesko keripe, forma tekstesk, reso teksteski, sigipe anglunisaripe sikljovnesko, beršeski sezona, semne datuma thaj festja, specifikanipe sikljovnengo kolektivi, školengo thaj lokalno khupatnengo, sikljovipaski thaj maškarsikljovipasko phandipe mothovdipasko thaj rezultatjengo; tekstja ano paše tematikako-motivjenge paramisja prekal aver-aver kriterijumja. Šajipe misal funkcionalno phandipe tekstjengo pedo pašaripe keripasko šaj te oven akala:

- Rajko Đurić: *Sar šaj te vazdas amen*
- Themutni gili: *Amari čhib*
- Ljuan Koko: *Abecedaki gili*
- Jovan Jovanović Zmaj: *Ivend*
- Desanka Maksimović: *Ano suno čhavore bajrona*
- Ljuan Koko: *Te bajrova*
- Rajko Đurić: *Baro, bareder, majbaro*
- Alija Krasnići: *E dako kamljipe*
- Ljuan Koko: *Amaro Beogradi*
- Rajko Đurić: *Gili sovimaski*
- Božidar Timotijević: *Grafemeski gili*
- Themutni paramisi: *O papo thaj i bindalako*
- Themutni paramisi: *Godžaver phuro*
- Themutni paramisi: *Paramisi kotar ehta ranika*
- Themutni indijaki paramisi: *Kobor sito pondž thaj jekh*
- Jakov Tajc: *Maša thaj ruv*
- Rajko Đurić: *Amen džas e čhibake dromesa*
- Rajko Đurić: *Tikno TV dnevniko*
- Dejan Aleksić, roman (kotor): *Čudipaske avanture Azbučko angluno ano trianda grafeme*
- Aleksandar Popović: *Ni kamav sajek te ovav jekto*

Operativno plani siole rubrika e operacionalizuime rezultatjenca, definišime sikljovibaske jekutne, rubrika vaš planirimo maškar sikljovibasko phandipe thaj rubrika vaš evaluacija kvaliteti planirimosko, sar ini aver elementja prekal dikhipe e sikavnesko. Kana kerelape beršesko thaj operativno planja musaj te legarole logari kotar školako kalendari thaj aktivipe save siton ano školako dživdipe. *Gatisaripe vaš sati* talohaljovela definišipe reso satesko, definišipe rezultati kana dikholape pedo reso satesko, planiripe aktivipe sikljovnengo thaj sikavnesko kana dikhelape pedo reso thaj pedo definišime rezultatja, planirime čhane te dikhenpe (verifikuibe) reslime rezultatja, alosaripe sikavnipaske strategije, metode thaj procedure sikljovipaske thaj talosikljovipaske.

II. RESLIPE SIKLJOVIPASKO

LILAVNIPE

Ano sikljovipe lilavnipasko majsemno ko sikljovne te bajakarolpe kamipe prekal drabaripe, te lačharolpe hačaripe vaš šukaripe thaj molipe thaj te bajakarolpe etikako hačaripe.

Školaki lektira ulavdi sito pedo lilavne forme – *poezia, proza, dramatikane tekstja vaš čhavorjenge* thaj baravalimi alosardutne informativno tekstjenca. Obligaciono kotor školako lektirako sito, majbut, kotar keripe save siton fundono nacionalno korpusi, numa si ini kotora kotar lumiako lilavnipe. Alosaripe keripasko adekvatno sito e sikljovnengo baripasko.

Kana dikhlarenape tekstja kotar školaki thaj kherutni lektira, ama ini popularno, informativno tekstja kotar nevipaske lila vaš čhavorenge thaj aver, manglape te dikhlarolpe tema, anglune keripe, thantune thaj vakhteske relacie ano drabarutno teksti, sikljovipe kotar odova thaj sa disave mothovdipe kotar dživutne thaj natura, te dikhenpe anglune thaj epizodno role ano lilavnipasko keripe, olenge pozitivno thaj negativno karakterja thaj procedure, olengo emocionalno pozicia thaj te ulavolpe šukaripe kotar bilačipe.

Sikljovno musaj te dikhlarolpe formalno ulavipe maškar *poezia, proza thaj dramatikane tekstja* thaj olenge fundone karakteristike (po misal nanipe fabula ano lirikako keripe, ritmika stihesko thaj strofako, rima jase keripe ano epikano ja dramatikano kotor), hema na pedo niveli definišibe akale formengo. Sikljovno manglape te ulavel lilavni forma: lirikani gili (sovimaski gili thaj hasaibaski gili – pedo toni gilaibasko) kotar paramisi (basna thaj bajka) thaj dramako teksti, numa bi čivipe definiciako akale lilavno teoritikake forme. Detaljno terminesko astaripe čhivelape ano pobare klase.

Sikljovno musaj te haljovel legardo semnipe garavdo lavesko, ama na anavnelpe stileski procedure savi sitoj ando leste. Sikljovne čhivenape ano dikhlaripe godaripaske lavjengo.

Kana dikhlarenape dramatikane tekstja vaš čhavorenge sikljovne motivišinenape vaš but keripaske aktivipe save ovena sebepi keribasko (scensko iklovipe – keripe dramatikano teksti, dramako kelipe, papušengo khelipe, dramatikane dijalogja, dikhlaripe čhavorengo teataresko sikavipe, lavavdipe thaj komentarišipe dramatikane kotora). Uzo odva sikljovne sikljona ini kotar lačho keripe ano teatari.

Barjaripe lilavneske forme ko sikljovno na talo haljovela te sikljonpe definicije, već anavipe thaj mothovdipasko mothovdipe formengo; te dikhlarolpe rola disave formako ano lilavnoartistikano teksti.

ČHIB

Ano sikljovipe čhibjako, sikljovne sikljona lekhaibasko thaj mujesko standardno rromani čhib. Sikljona sa grafeme, latinica rromana čhibjaki. Dikhlarena ulavdipe thaj specifikanipe disave

avazjengo, labaripe disave avazjengo, sar ini pendžaripe e sa aver-averipe ano hramosaripe pi rromani čhib. Programi sito fokusirimo pedo barjaripe rezultatjengo thaj sikljovneske kompetencije vaš labaripe gramatikake regule ano lekhipaski thaj vakheribaski komunikacija.

Gramatika

Ulavipe thaj vakheripe kvašoaspirativno avazi ano svatja sar ini dujgrafeme save siton ano disave svatja. Musaj te zorakarolpe kaj ano vakheripe dikhljargona adžahar avazja thaj sar te dikhljarolpe ulavipe ano vakheripe. Aver situacije lačharenape ano pobare klase. Kotar morfologija bajarenape fundone džanipe kotar navne, verbja, prediktja thaj gendja.

Sintaksako džanipe phanenape pedo već siljime thaj bufljarenape ano ulavdipe laforutjengo pi forma thaj semnipe.

Lekhipe

Lekhipaske regulimate sikljovne lena ano faze, uzo leparipe thaj sikljovipe već odova so sikljolisalo thaj uzo leparipe e neve mothavdipa ini odova prekal drom aver-aver treningo sar ano niveli lavesko adžahar ini po niveli lavorutnako thaj po niveli tekstjengo.

Lekhipaske sikljovipe, leipa ano pherdipe standardizuimi rromani čhib resela sikljovnenge poulavdipe dikhlaren pačiv pedo lekhipaske rodipe thaj pedi olengi rola ano teksti. Sistematikano labaripe adekvatno lekhipasko treningo resela kaj teorikano lekhipasko džandipe ko vakhti nakhela ano praktikano džandipe, sar ini kaj lekhipaske regule sikljovne praktikane thaj biplanirimo labarinena. Lekhimasko treningo sito majšukar čhane kaj o lekhimaske regule sikljona, dikhljarenape sar ini odova so si doš te cidelpe. Ano akava barjaripe musaj te kerenpe čučavne lekhimaske sikljovipe save siton šukar te phagolpe numa jek lekhimaski regula kotar jek lekhimasko umal. Lekhimaske sikljovipe musaj te gatisarenpe thaj uzo odova te pačavinolpe principi kotor po kotor, sistematikanipe, jekipe teorija thaj praksas. Kana kerelape phagipe lekhimaske principja šukar sito thaj kerolpe akava treningo: *dikhlarutno hramisaripe, diktati thaj korkorutno hramosaripe*.

ČHIBJAKI KULTURA (MUJESKO THAJ LEKHIMASKO VAKHERIPE)

Barjaripe thaj anglunisaripe čhibjaka kulturako sikljovnenge sito jek kotar majsemne buti kotar sikljovipe rromana čhibjako. Olako agorutno reso sito kaj e sikljovne ovena kvalifikuime vaš kvalitetno thaj resutno mujeski thaj lekhimaski komunikacija.

Fundone forme mujeske thaj hramibasko sikavibe siton mothavdipe paramisako, mothovdipe thaj deskripcija.

Čhibjake kultura sikljovneski lačharelape ini prekal khelibasko aktivibe, poulavdipe prekal čhibjako treningo. Khelipe musaj te alosarolpe prekal interesuibe sikljovnengo ama ini ano konteksti sikljovibasko mothovdipe. Odova šaj te ovol vakheribaske khelipe, pomisal vakheribe e literarno persona, palem situaciako khelipe, jase čačičakani situacija, po misal, vakheribe ano dućani, vakheribe ko doktori. Šaj te alosarenpe ini rebusja, garavde lavja, pučlutne, sigutne, ulavdutne, phandipe lavorutnako, bufljaripe dende lavorutnengo.

Leksikako-semantikako treningo sito vaš te barvarolpe alavari sikljovnesko thaj te sikavolpe pedo aver-aver šajipe kana alosarenpe lavja thaj idiomja thaj kerelape olengo resutno labaripe. Labaripe leksikako-semantikako treningo ko sikljovno kerelape praksas te gndisaren thaj te roden adekvatno čhibjako lav vaš odova so mangena te mothaven (phandipa kotar komunikativno situacija) thaj te bajarolpe fondi adžahar lavjengo ano olengo alavari. Forme

akale treningja, adžahar, manglape te pašarelp e interesuiba sikljovnengo thaj e sikljovnipaske mothovdipa.

III. DIKHLJARIPE THAJ DEVIPE MOLIPE SIKLJOVIPASKE

Dikljaripe anglosaripasko thaj notiribe rezultatja sikljovnesko sito formatesko thaj sumatesko thaj realizunelape ano rami e *Regulako lil vaš notiribe sikljovnengo ano fundono edukuibe*. Procesi dikljaripe thaj devipe molipe jeke sikljovneske musaj te lelp e inicijalno nota kotar niveli ano savo sikljovno arakhelape. Sikavno kotar procesi sikljovipasko ano kontinuiteti thaj ano misalutno čhane sikavela sikljovneske pedo kvaliteti oleske reslipasko adžahar so inardutni informacia ovela adaptirimi, kobor manglape šuži thaj informativno vaš te ovel ola rola inicijativno inardutni informacija. Sakova aktivipe sitož šukar šansa vaš te notirinelpe anglunisaripe thaj devipe inardutni informacija, a sikljovnenge manglape te delpe kvalifikacia thaj te delpe zorakaripe vaš korkore te notirinen poro anglunisaripe ano reslipe rezultatja sikljovipaske, sar ini anglunisaripe aver sikljovnengo.

RUMUNSKI JEZIK SA ELEMENTIMA NACIONALNE KULTURE

Denumirea disciplinei	LIMBA ROMÂNĂ CU ELEMENTE ALE CULTURII NAȚIONALE	
Scopul	Scopul predării și învățării limbii române cu elemente ale culturii naționale în învățământul elementar este ca prin însușirea funcțiilor de bază despre sistemul lingvistic, cultură, tradiție, obiceiuri și prin dezvoltarea strategiilor de învățare a limbii române cu elemente ale culturii naționale, elevii să-și dezvolte capacitatea de comunicare elementară orală și scrisă și să aibă o atitudine pozitivă față de propria limbă, dar și față de alte limbi, culturi, obiceiuri și patrimoniul cultural.	
Clasa	a doua	
Fondul anual de ore	72	
FINALITĂȚI	FUNCȚIILE COMUNICATIVE	ACTIVITĂȚI LINGVISTICE
După terminarea clasei elevul va fi capabil:		(în funcții comunicative)
– să salute și să răspundă la salut, aplicând cele mai simple instrumente de limbă;	SALUTAREA	Reacționarea la impulsul oral al conlocutorului (profesorului, vârstnicilor etc.), stabilirea contactului la întâlnire și exprimarea orală a salutului cu prilejul despărțirii.
– să se prezinte pe sine și pe alții;	PREZENTAREA PE SINE ȘI PE ALȚII, OFERIEA INFORMAȚIILOR DE BAZĂ DESPRE SINE, OFERIEA ȘI CEREA INFORMAȚIILOR DE BAZĂ DESPRE ALȚII	Audierea textelor scurte și simple în care cineva se prezintă pe sine și pe alte persoane prezente sau absente.
– să înțeleagă în mod clar întrebările simple de natură personală și să răspundă la ele;	ÎNȚELEGEREA ȘI OFERIEA INDICAȚIILOR ȘI ORDINELOR SIMPLE	Ascultarea ordinelor și indicațiilor și reacționarea la acestea, oferirea indicațiilor scurte și simple (comunicarea
– să înțeleagă instrucțiunile și sarcinile scurte și simple și să reacționeze la ele;		

– să ofere instrucțiuni și ordine scurte și simple;

– să înțeleagă apelul și să reacționeze la acesta;

– să adreseze apel privind o activitate comună;

– să înțeleagă cereri scurte și simple și să reacționeze la ele;

– să adreseze cereri scurte și simple;

– să exprime și accepte mulțumiri și scuze în formulări simple;

– să înțeleagă formulele simple de felicitare și să răspundă la ele;

– să adreseze felicitări simple;

– să recunoască și numească ființe, obiecte și locuri din mediul înconjurător;

– să înțeleagă descrieri simple ale ființelor, obiectelor și locurilor;

– să descrie ființe, obiecte și locuri folosind instrumente lingvistice simple;

– să înțeleagă enunțuri cotidiene cu privire la necesități, simțuri, sentimente și să reacționeze la ele;

– să exprime necesitățile elementare, simțurile și sentimentele prin instrumente lingvistice scurte și simple;

– să înțeleagă informații mai simple despre poziția în spațiu

APELUL/ INVITAȚIA ȘI REACȚIONAREA LA APELUL/ INVITAȚIA DE PARTICIPARE LA ACTIVITĂȚILE COMUNE

EXPRIMAREA CERERII, MULȚUMIRII ȘI SCUZEI

FELICITAREA

DESCRIEREA FIINȚELOR, OBIECTELOR, LOCURILOR ȘI FENOMENELOR

EXPRIMAREA NECESITĂȚILOR, SIMȚURILOR ȘI SENTIMENTELOR

EXPRIMAREA POZIȚIEI ÎN SPAȚIU

în clasă – indicații și ordine pe care le adresează participanții în procesul de învățământ, indicații privind jocurile etc.)

Ascultarea apelurilor /invitațiilor scurte și simple privind activități comune și reacționarea la acestea (invitație la ziua de naștere, joc, prietenie...), adresarea și acceptarea / refuzarea invitației la o activitate comună, prin utilizarea celor mai simple expresii.

Ascultarea enunțurilor simple prin care se cere ajutor, serviciu sau informație, răspunsul oral la o cerere, exprimarea și acceptarea cererii, exprimarea mulțumirii și scuzei.

Ascultarea expresiilor scurte și simple prin care se adresează felicitări cu ocazia sărbătorilor, zilei de naștere; reacționarea la felicitările primite și adresarea felicitărilor ocazionale.

Audierea descrierilor mai simple ale ființelor, obiectelor și locurilor în care se oferă informații despre aspectul fizic, forma, dimensiunile și alte caracteristici simple, descrierea orală, în linii generale, a ființelor, obiectelor și locurilor.

Ascultarea enunțurilor legate de necesități, simțuri, sentimente; exprimarea propriilor necesități, simțuri și sentimente și reacționarea (empatică) la sentimentele altora.

Audierea textelor scurte prin care se descrie în mod simplu poziția în spațiu; cererea și oferirea de informații despre poziția în spațiu

și să reacționeze la ele;

– să ceară și să ofere informații scurte despre poziția în spațiu;

EXPRIMAREA TIMPULUI

– să înțeleagă și să exprime în enunțuri scurte timpul și condițiile meteorologice

– să înțeleagă enunțuri simple prin care se exprimă apartenența / neapartenența, posedarea / neposedarea și să reacționeze la ele;

EXPRIMAREA APARTENENȚEI / NEAPARTENENȚEI ȘI POSEDĂRII / NEPOSEDĂRII

– să ceară și să ofere enunțuri simple prin care să exprime apartenența / neapartenența, posedarea / neposedarea și să reacționeze la ele;

EXPRIMAREA MULȚUMIRII / NEMULȚUMIRII

– să înțeleagă enunțuri simple de exprimare a mulțumirii / nemulțumirii și să reacționeze la ele;

EXPRIMAREA CAPABILITĂȚII

– să ceară părerea și să exprime mulțumirea / nemulțumirea prin instrumente lingvistice simple;

– să înțeleagă enunțuri simple care se referă la exprimarea capacității;

– să ceară informații despre capacitatea altora și să exprime ce el/ea sau altcineva nu poate / poate știe / nu știe să facă;

EXPRIMAREA CANTITĂȚII ȘI A NUMERELOR

– să înțeleagă și să exprime enunțuri simple care se referă la numere și cantitate;

– să înțeleagă texte simple care se referă la descrierea ființelor, plantelor, animalelor, obiectelor, locului,

Ascultarea enunțurilor mai simple legate de timp și condițiile meteorologice, cererea și oferirea orală de informații despre timp și condițiile meteorologice într-un context comunicativ mai restrâns.

Audierea textelor cu enunțuri simple prin care se exprimă apartenența / neapartenența și posedarea / neposedarea și reacționarea la acestea; exprimarea orală apartenenței / neapartenenței și posedării / neposedării.

Audierea textelor mai scurte cu enunțuri prin care se exprimă mulțumirea / nemulțumirea și reacționarea la acestea; exprimarea orală a acordului / dezacordului, mulțumirii / nemulțumirii.

Ascultarea enunțurilor mai simple în care sunt exprimate capacitățile, formularea întrebărilor cu privire la capacități și răspunsul oral la ele.

Ascultarea enunțurilor mai simple în care este exprimată cantitatea, formularea întrebărilor cu privire la cantitate și răspunde oral la ele.

fenomenului, acțiunii, stării sau întâmplării;

– să descrie și să compare ființele, obiectele, locurile, fenomenele, acțiunile, stările și evenimentele folosind mijloace de limbă mai simple;

– să înțeleagă sugestii, sfaturi și invitații la activități comune și să răspundă la acestea cu explicații corespunzătoare;

– să adreseze sugestii, sfaturi și invitații la activități comune folosind modele de comunicare adecvate situației;

– să ceară și să ofere informații suplimentare cu privire la propuneri, sfaturi și invitații la activități comune;

– să înțeleagă cererile obișnuite și să reacționeze la ele;

– să adreseze cereri obișnuite;

– să felicite, să mulțumească și să-și ceară scuze folosind mijloace de limbă mai simple;

– să înțeleagă și să urmeze instrucții mai simple cu privire la situații obișnuite din viața cotidiană;

– să ofere instrucții mai simple cu privire la situații obișnuite din viața de zi cu zi;

– să înțeleagă texte mai simple în care se descriu acțiuni și situații din prezent;

– să înțeleagă texte mai simple în care se descriu capacități și

abilități;

– să facă schimb de informații simple și /sau o serie de informații care se referă la acțiunea din prezent;

– să descrie acțiuni, capacități și abilități folosind un șir de enunțuri;

– să înțeleagă texte mai simple în care sunt descrise experiențe, evenimente și abilități din trecut;

– să facă schimb de informații individuale și / sau să ofere o serie de informații despre experiențe, evenimente și abilități în trecut;

– să descrie într-un șir de enunțuri scurte experiențe și evenimente din trecut;

– să descrie un eveniment istoric, o personalitate istorică etc.

– să înțeleagă enunțuri mai simple care se referă la hotărâri, promisiuni, planuri, intenții și prevederi și să reacționeze la ele;

– să facă schimb de enunțuri mai simple cu privire la hotărâri, promisiuni, planuri, intenții și prevederi;

– să comunice aceea ce el / ea sau altcineva planifică, intenționează, prevede;

– să înțeleagă enunțurile obișnuite cu privire la dorințe, interes, necesități, simțuri și sentimente și să reacționeze la

ele;

– să exprime dorințe, interes, necesitate, simțuri și sentimente prin mijloace de limbă mai simple;

– să înțeleagă întrebări mai simple care se referă la orientare/poziția obiectelor și ființelor în spațiu și direcția de mișcare și să răspundă la ele;

– să ceară și să înțeleagă informații și orientarea/poziția obiectelor și ființelor în spațiu și direcția de mișcare;

– să descrie direcția de mișcare și relațiile în spațiu printr-un șir de enunțuri mai simple;

– să înțeleagă interziceri mai simple, reguli de comportament, obligațiile proprii și a altora și să reacționeze la ele;

– să facă schimb de informații mai simple care se referă la interzicerile și regulile de comportament la școală și în locurile publice, precum și de informații privind obligațiile proprii și ale altora;

– să comunice regulile de comportament, interdicțiile și lista de obligații proprii și ale altora folosind mijloacele de limbă adecvate;

– să înțeleagă expresii mai simple care se referă la posesiune și apartenență;

– să formuleze expresii mai simple care se referă la

posesiune și apartenență;

– să întrebe și să spună ce are /
nu are ceva și cui aparține
ceva;

– să înțeleagă enunțuri mai
scurte care se referă la
exprimarea mulțumirii și
nemulțumirii și să reacționeze
la ele;

– să exprime mulțumirea și
nemulțumirea și să dea
explicații scurte;

– să înțeleagă enunțuri mai
simple prin care se cere
părerea și să reacționeze la ele;

– să exprime părerea,
acordul/dezacordul și să dea
explicații scurte.

DOMENIILE TEMATICE ÎN ÎNSUȘIREA LIMBII ROMÂNE CU ELEMENTE ALE CULTURII NAȚIONALE ÎN ÎNVĂȚĂMÂNTUL ELEMENTAR

Notă: Domeniile tematice se întrepătrund și sunt aceleași în toate cele patru clase ale primului ciclu al instrucției și educației elementare – în fiecare clasă în anul școlar următor se repetă, iar apoi se lărgeste fondul de cunoștințe de limbă, obișnuințe și abilități, precum și contextele extralingvistice legate de o temă concretă. Profesorii abordează temele în conformitate cu interesele elevilor, necesitățile lor și metodele moderne care se aplică în procesul de însușire a limbii române cu elemente de cultură națională, cunoștințele anterioare de limba română, astfel că fiecare temă reprezintă o anumită complexitate situațională.

1) Identitatea personală

2) Familia și mediul social înconjurător (prieteni, vecini, profesori etc.)

3) Caracteristicile geografice

4) România – țara de baștină; Serbia – patria mea

5) Locuirea – forme, obiceiuri

6) Lumea vie – natura, animalele de companie, protecția mediului de viață

7) Experiența în timp și situarea în timp (trecut – prezent – viitor)

8) Școala și viața școlară

- 9) Tinerii – viața copiilor și a tineretului
- 10) Sănătatea și igiena
- 11) Emoțiile (dragostea față de familie, colegi, prieteni)
- 12) Mijloacele de transport
- 13) Condițiile meteorologice
- 14) Arta pentru copii (în special literatura modernă pentru copii, cântece tradiționale ocazionale și cântece moderne-contemporane)
- 15) Obiceiurile și tradiția, folclorul, aniversările (zilele de naștere, sărbătorile)
- 16) Timpul liber – distracția, divertismentul, hobby-urile
- 17) Alimentația și obiceiurile gastronomice
- 18) Călătoriile
- 19) Moda și îmbrăcămintea
- 20) Sportul
- 21) Comunicarea verbală și non-verbală, regulile de comportament și bunele maniere.

CONȚINUTURILE DE LIMBĂ
LIMBA ROMÂNĂ CU ELEMENTE ALE CULTURII NAȚIONALE

Nr. curent al func. com.	Conținuturile de limbă <i>Salut ! Ce mai faci ? Bună ziua, vă simțiți bine ? Bine, mulțumesc! Ce mai faceți ? Bună seara! Noapte bună! Bună ziua, Domnule. La revedere, Doamnă. Pe mâine. Cu bine.</i>
SALUTAREA	Întrebări prin intonare. Propoziția exclamativă. Conținuturi (inter)culturale: Salutul formal și neformal, regulile de politețe.
PREZENTAREA PE SINE ȘI PE ALȚII, OFERIEA INFORMAȚIILOR DE BAZĂ DESPRE SINE, OFERIREA ȘI CEREA INFORMAȚIILOR DE BAZĂ DESPRE ALȚII	Conținuturi <i>Mă numesc Maria. Cum te numești ? Eu am șapte ani. Tu câți ani ai ? Eu trăiesc la Vârșeș. Cine este acela ? Este colegul meu/sora mea/tatăl meu. Pe el îl cheamă (el se numește) Petru. Cartea este a ta ? Ghiozdanul este al ei. Acesta este profesorul meu. El se numește Andrei. Cine este în poză? Este fratele meu. El are 13</i>

ÎNȚELEGEREA ȘI OFERIREA
INDICAȚIILOR ȘI ORDINELOR
SIMPLE

APELUL/ INVITAȚIA ȘI
REAȚIONAREA LA APELUL/
INVITAȚIA DE PARTICIPARE
LA ACTIVITĂȚILE COMUNE

EXPRIMAREA CERERII,
MULȚUMIRII ȘI SCUZEI

ani. Ce au Elena și Mia? Ele au un papagal.

Pronumele personal ca și subiect.

Adjectivul și pronumele posesiv: (*al meu/a mea, al tău&a ta*).

Cuvinte interogative (*cum, cine, ce*).

Numerele cardinale de la 1 – 20.

Prezentul verbului *a avea* și *a fi*.

Conținuturi (inter)culturale:

Recunoașterea celor mai simple asemănări și diferențe în formulele de prezentare și cunoaștere în limba română și sârbă. Numele persoanei /prenumele.

Cine este absent ? Cine nu este aici ? Este clar ? Eu nu înțeleg. Ascultați ! Răspundeți ! Priviți ! Căutați ! Găsiți ! Desenați ! Colorați! Deschideți/închideți/luați cărțile voastre. Spălați-vă pe mâine. Foarte bine ! Este perfect ! Ați terminat ? Eu am terminat. Cine știe ? Eu știu. Liniște, vă rog ! Ridicați-vă ! Așezați-vă ! Vino la tablă! Dă-mi te rog caietul tău. Atenție ! Dă-mi caietul tău!

Imperativul verbelor frecvente.

Conținuturi (inter)culturale:

Respectarea normelor elementare de politețe, poezii pentru copii cu conținut adecvat.

Vreți să ne jucăm în curte ? De acord. Vino la mine. Vrei să te joci cu mine ? Da, super ! Scuză, nu pot. Eu te invit la ziua mea. Mulțumesc.

Imperativul verbelor frecvente.

Întrebare prin intonare.

Negația *nu*.

Conținuturi (inter)culturale:

Acceptarea și refuzarea adecvată a invitației, aniversarea zilei de naștere, jocuri, distracții și divertisment.

Doamnă /Domnule, pot să ies ? Da, du-te ! Îmi dai numărul tău ? Pofteste. Mulțumesc ! Te rog. Pot să intru? Intrați ! Aș vrea să citesc. Puteți să repetați, vă

FELICITAREA

rog ? Scuză, nu poți.

Exprimarea adresării politicoase prin condițional (aș dori/ aș vrea/ poți/puteți).

Conținuturi (inter)culturale:

Regulile comunicării politicoase.

*La mulți ani! La mulți ani fericiți! Anul Nou fericit!
Sărbători fericite! Crăciun fericit! Bravo, foarte bine! Îți/
vă mulțumesc! Felicitări!*

Adjectivele (fericit,fericită/fericiți, fericite).

Propozițiile exclamative.

Prepoziții (la).

Conținuturi (inter)culturale:

Cele mai semnificative sărbători și modul de aniversare/sărbătorire și adresarea ocazională a felicitărilor; poezii pentru copii și jocuri ocazionale.

Papagalul meu se numește Pepe. El este roșu și galben. Păpușa mea se numește Lili. Ea este mică. Ea are ochii negri. Câțelul este mic și negru. Școala mea este mare. Clasa mea este frumoasă. De ce culoare este ?Este o minge roșie și două mingi galbene.

Adjectivele posesive (meu/ mea, tău /ta).

Adjective calificative

Pluralul substantivelor și adjectivelor.

Conținuturi (inter)culturale:

Poezii și povestiri pentru copii cu conținut adecvat. Animalele de companie, jucăriile.

Aș vrea suc de portocale te / vă rog. Sunt flămând/ setos. Îmi este cald/ frig. Brrrr !!! Vrei un cornuleț ? Nu,mulțumesc, nu sunt flămând. Eu sunt mulțumit (fericit). El este bolnav. Mă doare capul/ burta. Poftă bună!

EXPRIMAREA NECESITĂȚILOR, SIMȚURILOR ȘI SENTIMENTELOR

Politețea exprimată prin condițional (aș vrea /aș dori...)

Negația (nu/ n-).

Prezentul verbului a vrea.

EXPRIMAREA POZIȚIEI ÎN SPAȚIU	Conținuturi (inter)culturale: Regulile de comunicare politicoasă. <i>Această casă este mare. Pe stradă este un câine. Există patru scaune. Sub masă sunt trei cărți. Unde este creionul tău? Eu sunt la școală. Ei vin de la magazin.</i> Prepozițiile (<i>în, sub, pe, la</i>). Cuvinte interogative (<i>unde</i>) Conținuturi (inter)culturale: Cultura locuirii: sat, oraș. <i>Cum este timpul ? Este frumos. Ninge. Plouă. Ce zi este azi? Este vineri.</i>
EXPRIMAREA TIMPULUI	Zilele din săptămână Verbele impersonale. Conținuturi (inter)culturale: Săptămâna de lucru și sfârșitul săptămânii. <i>Este stiloul meu. Acesta nu este ghiozdanul meu. Aceasta este păpușa ta ? A cui este cartea aceasta ? Eu am doi frați. Eu nu am soră. Cine are o gumă ?</i>
EXPRIMAREA APARTENENȚEI / NEAPARTENENȚEI ȘI POSEDĂRII / NEPOSEDĂRII	Pronumele și adjectivele demonstrative (<i>acesta, aceasta, aceștia, acestea</i>). Pronumele și adjectivele posesive (<i>al meu/ a mea, al tău/ a ta</i>). Negația (<i>nu</i>).
EXPRIMAREA MULȚUMIRII / NEMULȚUMIRII	Conținuturi (inter)culturale: Familia, prietenii, animalele de companie, jucăriile. <i>De acord. Eu nu sunt de acord. Tu practici sportul? Da/nu practic înotul. Sunt / nu sunt mulțumit cu rezultatul. Îmi place ciocolata/sportul-muzica. Ce îți place să faci? Îmi place să desenez/ să cânt. Ție îți place înghețata? Nu, nu-mi place înghețata. Nu sunt de acord.</i> Substantivele. Prezentul verbelor frecvente. Construcții cu conjunctivul (<i>îmi place să...</i>).

	Negația (<i>nu</i>).
	Conținuturi (inter)culturale:
	Mâncarea și băutura. <i>Eu știu să desenez. Tu știi să joci tenis ? – Da/Nu. Tu știi să citești românește ? – Da, știu puțin. Eu știu limba sârbă.</i>
EXPRIMAREA CAPABILITĂȚII	Verbul <i>a ști</i> și exprimarea capabilității.
	Conținuturi (inter)culturale: Activități școlare, animale de companie și lumea naturii. <i>Câte cărți sunt pe bancă ? – Pe bancă sunt patru cărți.</i>
EXPRIMAREA CANTITĂȚII ȘI A NUMERELOR	<i>În această poză sunt 15 persoane...</i> Numerele cardinale până la 20.
	Conținuturi (inter)culturale: Împrejurimea școlii.

Noțiunile cheie ale conținutului: acces comunicativ, utilizarea funcțională a limbii, interculturalitate.

INSTRUCȚIUNI PENTRU REALIZAREA METODICO-DIDACTICĂ A PROGRAMEI

Programa școlară la Limba română cu elemente ale culturii naționale, pentru primul ciclu de școală elementară este axată pe dezvoltarea de cunoștințe funcționale și bazată pe finalitățile privind comunicarea, respectiv pe activitățile pe care elevii le realizează cu succes folosind limba română. Activitățile lingvistice de audiere, citire, vorbire și scriere în programa de predare și învățare sunt considerate părți integrante și inseparabile în comunicarea autentică a fiecărui individ dintr-o comunitate lingvistică. Pornind de la finalități, adică de la aceea ce elevul este capabil să realizeze în diferite tipuri și forme de comunicare (orală, scrisă, într-o oarecare măsură și cea non-verbală), poziția centrală formală și structurală a programei predării și învățării o dețin *funcțiile comunicative*. Pe baza funcțiilor comunicative sunt definite *activitățile de limbă* prin care se pot realiza aceste funcții și care prevăd o îmbunătățire treptată a capacității de înțelegere a vorbirii și a textului scris (din clasa a treia), a exprimării orale și scrise interactive. Datorită concepției continue și ciclice a programei școlare, funcțiile comunicative se transmit, însușesc și exersează pe tot parcursul ciclului de învățământ, prin extinderea treptată a gradului de complexitate. Finalitățile, funcțiile comunicative și activitățile lingvistice sunt definite ca și categorii lingvistice generale. În scopul operaționalizării finalităților, funcțiilor și activităților, sunt oferite exemple de realizare. Acestea ilustrează unele dintre cele mai frecvente și, raportat la vârsta elevilor, cele mai potrivite posibilități de realizare verbală a funcțiilor comunicative.

Programa axată pe finalitățile indică ceea ce un elev este capabil să înțeleagă și să reproducă în procesul de comunicare. Prezentarea tabelară îl îndrumă treptat pe profesor de la finalități și funcțiile comunicative ca domenii, până la activitățile care asigură elevilor capacitatea de a comunica și utiliza limba în viața lor de zi cu zi, în împrejurări particulare, publice sau educaționale. Aplicarea acestei modalități de abordare în predarea limbii se bazează pe eforturile de implementare și **aplicare** consecventă a următoarelor **aliniate**:

- limba țintă este folosită într-o sală de clasă în contexte de interes pentru elevi, bine concepute, într-o atmosferă de comuniune și cooperare reciprocă;
- discursul profesorului este adaptat vârstei și cunoștințelor elevilor;
- profesorul trebuie să fie sigur că elevii au înțeles sensul mesajului, inclusiv elementele sale culturologice și educaționale, precum și elementele socializării;
- este importantă semnificația mesajului lingvistic;
- cunoștințele elevilor se evaluează prin criterii de exactitate relative clar definite și din acest motiv modelul nu este întotdeauna vorbitorul original;
- pentru îmbunătățirea calității și volumului materialului lingvistic, predarea se bazează pe interacțiunea socială; lucrul în sala de clasă și în afara acesteia se desfășoară prin rezolvarea problemelor în grup sau individual, precum și prin rezolvarea unor sarcini mai mult sau mai puțin complexe în condiții reale și virtuale, cu un context, procedură și obiectiv clar definite;
- toate conținuturile din gramatică sunt introduse inductiv prin diverse exemple contextualizate, în conformitate cu nivelul de cunoștințe a elevilor și fără explicații gramaticale detaliate, cu excepția cazului în care elevii insistă asupra lor, iar cunoștințele lor sunt evaluate și notate pe baza utilizării lor în contexte comunicative adecvate.
- abordarea comunicativ-interactivă în predarea limbii include, de asemenea, următoarele:
- însușirea conținutului lingvistic prin participarea concretă și gândită la actul social;
- conceperea programei de predare ca pe un ansamblu de sarcini și activități dinamice, pregătite în comun și adaptate vârstei elevilor;
- profesorul trebuie să permită accesul la ideile noi și acceptarea lor, precum și crearea de noi idei;
- elevii sunt considerați participanți responsabili, creativi și activi la actul social;
- materialele didactice reprezintă una din sursele de activitate și trebuie îmbogățite cu materiale suplimentare autentice;
- sala de clasă este un spațiu care poate fi adaptat zilnic la necesitățile de predare;
- lucrul la un proiect este considerat o sarcină prin care se stabilește corelația cu alte discipline și încurajează dezvoltarea abilităților cognitive ale elevilor (observarea, analiza, deducția etc.).
- pentru introducerea unui nou material lexical vor fi utilizate structurile gramaticale cunoscute și invers, iar în mod aparte la elevii de vârstă mai mică ar trebui să se folosească cuvinte internaționale și cuvinte pe care le cunosc, precum și vizualizarea ca mijloc de identificare a semnificației cuvântului.

Tehnici / activități

În timpul orei se recomandă alterarea dinamică a tehnicilor / activităților care nu trebuie să dureze mai mult de 15 minute.

Ascultarea și răspunsul la instrucțiunile profesorilor în limba română sau înregistrările audio (*ascultă, scrie* – din clasa a treia, *unește, determină, găsește* și activitățile legate de activitatea în clasă: *desenează, decupează, colorează, deschide / închide caietul* etc.)

Munca în perechi, grupuri mici și mari (mini-dialoguri, joc pe roluri, simulări etc.)

Activități manuale (realizarea panourilor, prezentărilor, ziarelor, posterelor etc.)

Exerciții de ascultare/audiere (după instrucțiunile profesorului sau înregistrărilor audio să unească noțiunile, să adăuge părți ale imaginii, să completeze informații, să selecteze enunțuri exacte și inexacte, să determine cronologia etc.)

Jocuri potrivite vârstei și cerințelor didactice (de încălzire, dezvoltare a atenției și concentrării, întărire a motivației, introducere a unui nou material lingvistic sau consolidare a materiei).

Clasificarea și compararea (după cantitate, formă, culoare, anotimpuri, îmi place / nu-mi place, comparații ...).

Rezolvarea „problemelor actuale” în clasă, dezbateri și mini-proiecte.

„Transpunera» enunțului în gest și a gestului în enunț.

Crearea în comun a materialelor ilustrate și scrise (din clasa a doua) (planificarea diferitelor activități, raport / jurnal de călătorie, afiș publicitar, program de serbare sau altă manifestare).

STRATEGIILE PENTRU AVANSAREA ȘI EXERSAREA ABILITĂȚILOR LINGVISTICE ÎN CLASELE I ȘI A II-A ALE ȘCOLII ELEMENTARE

Avantajele predării limbii române în clasele I și a II-a ale școlii elementare sunt legate de specificul însușirii limbii la o vârstă fragedă. Caracteristica de bază a învățării timpurii nu este învățarea analitică, ci însușirea limbii într-un mod asemănător cu cel în care se însușește o limbă – copilul folosește limba română exclusiv în comunicare și în situații apropiate de interesele sale. Începutul timpuriu al învățării unei alte limbi deschide calea pentru atingerea unor niveluri mai ridicate de competență lingvistică și dezvoltare a multilingvismului, relevante pentru școlarizarea ulterioară și viața profesională.

Având în vedere că finalitățile **se operaționalizată** prin activități lingvistice în situații de comunicare, este important ca aceasta să se exerseze permanent și simultan. Doar în acest fel, elevii pot dobândi competențe lingvistice care sunt în concordanță cu scopurile date.

Deoarece programa de învățare a limbii române cu elemente ale culturii naționale în clasa întâi și în clasa a doua de școală elementară nu prevede citirea și scrierea, dar nici explicarea mai detaliată a regulilor gramaticale, această perioadă este importantă pentru încurajarea și formarea deprinderilor la elevi ca în situațiile de zi cu zi, în clasă și în afara clasei să utilizeze în mod spontan cuvintele și expresiile învățate în situațiile concrete de comunicare orală (de ex. salutare profesorului în limba română în clasă, dar și în afara acesteia). O astfel de stabilire spontană a contactelor îi ajută pe elevi să se elibereze de blocajul în vorbire, care ar putea apărea în afara condițiilor simulate în clasă, atunci când se întâlnesc cu persoane din alt areal lingvistic. Acest fapt va crea numeroase posibilități ca elevii să experimenteze utilizarea limbii și să se elibereze de teama greșelilor în comunicare.

De aceea este necesar să se insiste asupra unui astfel de model de comunicare de la început, pentru că în cazul în care elevii se obișnuiesc cu un alt model, ca de ex. utilizarea exclusivă a limbii sârbe la stabilirea contactelor și a comunicării cu un profesor sau un coleg, va fi mult mai greu să se schimbe mai târziu. Toate instrucțiunile scurte și simple date la ore, care se repetă frecvent, ar trebui să fie în limba română și să fie în mod obligatoriu însoțite de gesturi adecvate (dacă, de exemplu, profesorul spune *ascultă*, este de dorit ca pe lângă pronunțarea acestui enunț, să pună mâna în dosul urechii). Unele instrucțiuni pot fi inițial expuse de profesor în limbile română și sârbă, cu tendința de a elimina treptat limba sârbă, verificând dacă elevii cunosc semnificația în limba română. Pentru asemenea forme de învățare este necesar să se utilizeze obiecte și ființe din mediul înconjurător, imagini din materialele didactice, cărți, postere etc. Pentru conținuturile care nu reprezintă «limba clasei» și nu se repetă la fiecare oră, se recomandă, de asemenea, activități de reproducere orală și de producție controlată. În acest fel, elevilor li se oferă posibilitatea de a repeta conținuturile de mai multe ori pentru memorarea mai ușoară și mai rapidă și obținerea încrederii că pot utiliza limba în mod independent. În acest sens, sunt preferabile exerciții de producție orală cu mici variații ale modelelor în care se schimbă și se combină diverse conținuturi lexicale și gramaticale, ridicând treptat nivelul lor de complexitate. Trebuie de asemenea sprijinită interacțiunea cu alți elevi, care poate fi realizată ca o formă ușoară de mediere, prin intermediul unor instrucțiuni în limba sârbă (de ex. întrebați colegul sau colega cum îl/o cheamă și câți ani are, ce îi place / nu-i place să mănânce etc, răspundeți la întrebările colegului / colegei) sau prin introducerea mișcărilor ca mijloc de comunicare non-verbală.

Este necesar ca elevii să însușească funcțiile comunicative expuse în Programă pentru un anumit nivel de învățare, cu menționarea că **unele conținuturi lingvistice sunt date ca o recomandare** și pot fi înlocuite cu un conținut similar sau extinse, în conformitate cu materialele didactice disponibile, dar și cu necesitățile și interesele elevilor.

Este important să ținem cont de faptul că, în pofida entuziasmului inițial cu care elevii intră în procesul de învățare a limbii române cu elemente ale culturii naționale în școala elementară, pentru ei acesta este încă una din disciplinele școlare. De aceea, la acest nivel nu se poate aștepta ca ei să dezvolte în mod spontan interesul și entuziasmul pentru învățarea limbii române. În planificarea activităților este necesar să se țină cont de vârsta elevilor și de caracteristicile individuale ale lor, precum și de cunoștințele de limbă anterioare. Unii elevi sunt introverți, unii extroverți, învață cu viteze diferite și în moduri diferite – cu toate simțurile, au necesități și interese diferite, au cunoștințe prealabile. Majoritatea elevilor la această vârstă au probleme cu atenția, concentrarea și memorarea în cele 45 de minute. De aceea se recomandă ca ora să înceapă cu un scurt joc de inițiere care ar avea un efect pozitiv asupra capacității de atenție, concentrare și de memorare, dar ar duce și la succesiunea activităților în ordine logică, care trebuie să dureze de la 5 până la 15 minute.

PREZENTAREA ȘI EXERSAREA CONȚINUTURILOR

Având în vedere diferitele stiluri de învățare, diversitatea activităților este un cuvânt cheie pentru prezentarea unui material lexical nou. Este important să respectăm cunoștințele prealabile ale elevilor, deoarece acestea pot constitui o bază bună pentru lucru și înțelegerea mai ușoară a temei.

Mijloace vizuale de predare (cărți, postere, filme de scurt metraj animate, obiecte reale din mediul înconjurător, așa cum s-a menționat deja în indicațiile generale) sunt ideale pentru însușirea și exersarea vocabularului. Când se prezintă elevilor o anumită noțiune – când o văd, este important să audă de câteva ori cum se pronunță cuvântul și doar după aceea să îl pronunțe. Repetarea în cor este utilă pentru ca elevul să simtă siguranță, deoarece nu este expus în public, iar teama de a fi ridicolizat (adesea prezentă la această vârstă) este redusă la minim.

Pantomima (ca un gen de tehnică teatrală), precum și metoda de răspuns fizic complet, sunt foarte populare și eficiente, nu numai la această vârstă, ci și mai târziu. Se potrivește în special elevilor cu stilul chinestezic de învățare (transpunerea cuvintelor pronunțate în mișcare și invers). Aceste tehnici sunt potrivite pentru însușirea și exersarea tuturor părților de vorbire: substantive – părți ale corpului, animale, jucării ...; verbe – *a se ridica, a sta jos, a ridica, a da jos un obiect* ...; adjective calificative prin care se descriu stări și sentimente – *fericit, trist, flămând, însetoșat* ...

Contextul corespunzător (povestiri în imagini, poezii, jocuri etc.) este o condiție esențială pentru însușirea cu succes a vocabularului, dar și a limbii în general, și a familiarizării cu obiceiurile românești. Însușirea lexicului va fi cu atât mai eficientă dacă este realizată într-un context situațional clar. De exemplu, dacă se însușesc cuvinte care se referă la lumea animalelor, s-ar putea să se organizeze o vizită reală, simulată sau virtuală la grădina zoologică. Trebuie să se țină cont de faptul că elevii, în timpul unei ore, pot însuși 5-7 cuvinte noi.

Modelele de dialog (ca bază pentru „imitare”) sunt foarte eficiente pentru dezvoltarea vorbirii. În absența comunicării spontane a elevilor, profesorul poate să folosească păpuși – simple de pluș, confecționate din ciorapi sau hârtie – și în acest mod să facă un model adecvat de dialog. Profesorul poate să se adreseze elevilor prin intermediul păpușii care pune întrebări. Elevii vor putea să răspundă repede și cu ușurință la întrebări, dar și să pună întrebări. Bineînțeles, este necesar să se asigure un context adecvat care să permită elevilor timizi să se încurajeze să vorbească.

Activitățile de proiect măresc motivația deoarece oferă elevilor posibilitatea de a lucra responsabil în perechi sau în grup pentru a realiza o sarcină într-un mod propriu, în acord cu ceilalți, prin aceasta dezvoltând și consolidând anumite competențe sociale. Proiectul este potrivit pentru lucrul în secțiile de clasă cu componență mixtă, dă o amprentă personală, stimulează cooperativitatea în muncă și se încheie cu un fel de prezentare a rezultatelor și a procesului de lucru.

Activitățile dramatice permit elevilor să folosească limba într-un context adecvat și astfel să „reînvie” folosirea acestuia. Potențialul lor se reflectă, printre altele, în faptul că:

- elevii nu numai că învață limba română într-un mod distractiv, ci prin interacțiunea și rolurile diferite pe care le iau, concep lucruri din diferite unghiuri (ceea ce contribuie la dezvoltarea gândirii critice și divergente);
- elevii colaborează și însușesc limba printr-o interacțiune semnificativă în limba țintă și dezvoltă toate abilitățile necesare – cognitive, comunicative și sociale;
- toți pot să participe – fiecare își are un rol pe care îl pot „duce la bun sfârșit” și de aceea este potrivit pentru munca în secțiile de clasă cu componență mixtă;
- sunt potrivite pentru toate modalitățile de învățare – pe cele video le văd, pe cele auditive le aud, pe cele chinestezice le exprimă prin mișcare;
- avansează motivația și încrederea în sine;
- sunt orientate spre elev – profesorul are un rol mai puțin dominant;
- dezvoltă imaginația și creativitatea.

Se sugerează ca activitățile dramatice și muzicale, cum ar fi cântecul, jocul pe roluri, mini scenetele, spectacole de păpuși mini, improvizarile și poveștile din viața reală să fie cât mai mult utilizate în clasă, nu numai la această vârstă, ci și mai târziu.

Citirea și scrierea sunt activități opționale în clasa a doua. Având în vedere că alfabetul latin este introdus în predarea limbii sârbe în semestrul al doilea al clasei a doua, scrierea inițială și citirea poate fi oferită ca o opțiune numai pentru elevii care doresc și știu, la nivel elementar (citirea cuvintelor și a propozițiilor simple, completarea cuvintelor cu litere și altele, fără scrierea independentă și dictarea). Această activitate nu se notează și are un rol secundar la oră.

Competența socio-culturală ca un ansamblu de cunoștințe despre lume în general, despre asemănările și diferențele dintre modelele culturale și comunicative în comunitatea în care trăiește elevul și în limba română care se învață, trebuie introduse de la începutul învățării limbii române cu elemente ale culturii naționale la cei mai mici elevi, pentru că aceste cunoștințe sunt necesare pentru comunicarea competentă și cu succes în activitățile concrete de comunicare în limba țintă.

Un aspect aparte al competenței socio-culturale îl constituie *competența interculturală*, care subînțelege dezvoltarea conștiinței despre alții și cei care sunt altfel, cunoașterea și înțelegerea asemănărilor și diferențelor dintre lumi, respectiv dintre comunități lingvistice cu care elevul ajunge în contact. Competența interculturală se referă și la dezvoltarea toleranței și atitudinii pozitive față de caracteristicile individuale și colective ale vorbitorilor de alte limbi, ale oamenilor care aparțin altor culturi, care sunt într-o măsură mai mare sau mai mică diferite de ale elevului însuși. Deci, introducerea treptată a conținuturilor socio-culturale la cel mai scăzut nivel (salutul, interpretarea cântecelor ocazionale de sărbătoare și altele) contribuie la dezvoltarea personalității interculturale, prin creșterea conștientizării cu privire la valoarea diferitelor culturi și la dezvoltarea capacității de integrare a experienței interculturale în propriul model cultural de comportament și convingeri.

Conținuturile gramaticale nu se abordează explicit la această vârstă. **Fenomenele gramaticale trebuie privite din punct de vedere funcțional** (prin aplicarea elementelor gramaticale necesare pentru realizarea cu succes a funcției comunicative). În procesul de predare a limbii române trebuie să se urmărească însușirea gramaticii prin activități lingvistice de audiere și vorbire, în conformitate cu scopurile clar definite, cu finalitățile și standardele de predare a limbii.

Scopul principal al predării limbii române cu elementele culturii naționale este dezvoltarea competenței comunicative la un anumit nivel al limbii, în conformitate cu statutul limbii și anul de învățare.

RUSINSKI JEZIK SA ELEMENTIMA NACIONALNE KULTURE

Nazva predmetu	RUSKI ЯЗИК Z ELEMENTAMI NACIONALNEJ KULTURI
Cilь	Cilь nastavi i učenja <i>ruskogo яzika z elementami nacionalnej kulturi</i> to popscignuc taki stupenь rozvoю komunikativnih shopnoscoh školьara že bi von samostojno primenьoval shopnosci vislovьovanя u standardnih i fahovih komunikativnih situacijoh (u skladze zoz tematičnm minimumom i u pisanej formi), pestoval nacionalni i kulturni identitet, etnične samopočitivane i upoznavane školьaroh zoz elementami tradiciј, kulturi i običajoh Rusnacoh.
Klasa	Druga

Roční fond
godzinoh 72 godzini

ISHODI

Po zakončenej klasi
temi(oblasci) školjar godzen:
– poznać bukvi ruskogo jazyka
– pisac po ruski z rusku kirilku
– čitac ruski teksti prilagodzeni
jogo vozrostu
– prepisovac slova po skladoh
– porolnъovac križalъki, rebusi
– rozkladac slova na skladi
– kladac slova zoz zadatih
skladoh

– pisac veľku bukvu na
počatku virečenia i pri vlasnih
menohi prezviskoh

– pisac znaki interpunkcii;
točki, запяті, vikričnik i znak
pitanyami

– pripovedac o vlasnih dožicoh
– pripovedac o patrenih filmoh
i teatralnih predstavoh

– pravilno hasnovac
potverdzuюci i odrekaюci
slova

– pavilno odvitovac z polnim
virečenъom

– hasnovac rozlični formi
pripovedanъ

– hasnovac dialog jak formu
rozgvarki

– dramatizovac kratši basni i

OBLASC / TEMA

LITERATURA

KULTURA VISLOVŇOVANъ

ORTOEPIъ I PRAVOPIS

ZMISTI

ŠKOLSKA LEKTIRA

Poezia

1. Mihal Kovač *Kačur ribar*
2. Jovan J. Zmaj *Kačur i žabi*
3. Gavriil Nadъ *Bramuška i pčolka*
4. Melanія Pavlovič . *Motilъčok*
5. Mihal Simunovič *Davno to bulo*

Proza

Jakov Kišюgas “Čerešňov kvitok “

1. Čudo
2. Skrita ceplota
3. Lastovki
4. Kačur
5. Na dolini
6. Govli i žabi
7. Mac
8. Cagane šerpenki
9. Tajna
10. Na pošti Mali pisani bukvi *p,t*
11. Veľki pisani bukvi *D;B J*
12. Gelenka i guski bukvi *G,Г*

anerdoti	13. Мецок bukva Ц,ц
– rozlikovac rod i čislo estvoh i зявеньох	14. Як še dzeci бавя bukva Я,я
– pravilno hasnovac bešedu u terašnim, prešlim i buducim čaše	15. Компютер bukva Ю,ю
– čišlic osnovni i šorni čisla	16. Єdna Єlenka bukva Є,є
– rozlikovac charakteristiki ruskogo narodnogo oblečiva	17. Їžova fameliя bukva Ї,ї
– rozlikovac ruski narodni tradiciyni običai (Kračun i Velьka noc)	18. Nadьovo hlopi bukva Ъ (megki znak) ТЬ;ДЬ;ЛЬ;НЬ
– poznac ruski tradiciyni edla htori še rihta na okremni šveta	19. Džudžarovo dzvoni bukvi D+Z D+Ž
– špivac kračunski pisni i recitovac koľadi	20. Dramski teksti zoz ZAGRADKI po viboru
– pravilno vigvarяc glasi ruskogo яzika	21. Prislovki, zagadki po viboru
– mac pravilnu intonaciю u bešedi	Macerinski яzik i яziki rrugih narodoh
– pravilno postavяc pitanя zoz intonaciю opitnogo virečenя	Upoznac pismo ruskogo яzika rušaroci od podobnoscoh ru rozlikom u ođnošenю na serbsku kirilku
– odvitozac z polnim virečenьom potverdzuюco i odrekaюco	Rozvivane čuvstva i potrebi za uponavanьom ruskogo яzika
– pravilno vigvarяc glasi ДЇ i ТЇ htori podobni zoz serbskima Đ I Ć	Upoznavane ruskogo narodnogo oblečiva i kulturi Rusnacoh voobще
	Pravilne vičvarяne ruskih glasoh
	Pravilna intonaciя opitnih i vikričnih virečenьoh
	Pravilne hasnovane znakoh interpunkcii; točka, zapяta, znak pitanя, vikričnik
	Pravilne pisane velьkei bukvi na počatku virečenя як i pri pisanю menoh i prezviskoh
	Pripovedane o vlasnih dožicoh zoz premenku rodu i dčeslovnih časoh

Osnovni i šorni čisla
Dijalog – pravilne postavljane pitanja bez opitnih slova, te. zov intonaciju
Dramatizacija teksta – virazne čitanje po ulogah
Audiovizuelni zapisi
Prislovki, rjzikolomki i zagadki
Bešedni i rjzikovo baviska

Ключни поняса: knižovnost, rjzik i rjzična kultura.

UPUTSTVO ZA VITVORIŖOVANJE PROGRAMI

Nastavna programa *ruskogo rjzika zov elementami nacionalneŭ kulture* sostoŭ še zov troh predmetnih oblascoh: literaturi, rjzika i kulture vislovŭjovana. Rozpodzelyovane nastavnih godzinoi bi ne trebalo buc zrobene na osnovi predmetnih oblascoh, a na kaŭdeŭ godzini treba okremnu uvagu pošvecic kulture vislovŭjovana školaroh i kulture Rusnacog u Serbii zov akcentom na narodnu tradiciju i običaj. Šicki tri oblasci medzisobno poprepletani i ani ednu ne moŭ viučovac izolovano i beŭ učasci drugih oblascoh.

Nastavna programa *ruskogo rjzika zov elementami nacionalneŭ kulture* fundamentuŭe še na ishodoi, odnosno na procesu učena i školariskih poscignucoi. Ishodi predstavjau opis interŭrovanih znanŭoi,shopnoscoi, stanoviskoi i vrednoscoi htori školar formue i preglŭbŭe prez tri predmetni oblasci togo predmeta.

PLANOVANJE NASTAVI I UČENJA

Uloga nastavnika kontekstualizovac totu programu spram potreboi konkretnogo oddzelenja beruci do uvagi šliđuose: urovenŭ znanja ruskogo rjzika, sostav oddzelenja i harakteristiki školaroh; učebnik i drugi nastavni materijal htori budu hasnovac; tehnični uslovja, nastavni sredstva i medii zov htorima škola rozpolaga. Od nastavnika še občekue že bi za kaŭdu nastavnu edinku, u fazi planovana i pisanja pririhtovanoŭ za godzinu, definoval diferencijovani občekovani rezultati na troi urovnŭoi:gevti htori bi šicki školar trebali doscignuc, gevti htori bi vekšina školaroh trebala doscignuc i gevti htori bi lem daedni školar trebali doscignuc. Na tot sposob poscigue še indirektna vja zov standardami na troi urovnŭoi poscignucoi školar,

VITVORIŖOVANJE NASTAVI I UČENJA

LITERATURA

Osnovu programi literaturi tvora teksti zov lektiri. Lektira podzelena po literaturnih rodoh – *lirika, epika, drama* i zbgacena e z viborom neumetničkih, naukovopopularnih i informativnih tekstoh. Obovjazna časć lektiri sostoŭ še,uglavnim,zov diłoh htori spadaŭ do osnovnogo nacionalnogo korpusu. Vibor diłoh še u naivekšeŭ miri fundamentue na principe prilagodenosci ru vozrostu.

Čítane – kratších ruských naodných pripovedkôh, tekstov zoz umeleckej tvorčosti, písní, basní, skazko. Vežbanie čechného čítania zoz rozuměním hore še približue ru prirpdney bešedi. Pri obrobku písní treba vežbac krasne čítane i recitovane. Od školároh togo vozrostu občekue še že bi znali odredzic cek podíjoh, glavni i pobočni podobi, čas i mesto zbuvanja podíj, pouki u basní porovnac zoz podíjami zoz života. Zamerkovíovane elementoh fantastičného u skazkôh i prenešeného značenia u basní.

Preporučue še že bi še školárom prezentovali popularni dzecinski i narodni dzecinski písní, že bi še provadzel dzecinski časopis (písane kratších literaturníh robotoh za dzecinski časopis), zaednícke patrene, analiza i bešeda o náimenej ednej teatralnej predstavi za dzeci po ruski.

Язык i ortoepia – u nastavi яzika školारे še osposobюю za pravilnu usnu i pisanu komunikaciju na ruskim literaturnim яziku. Nužne že bi nastavník mal na rozume presudnu ulogu prilagodzenih i sistematičníc vežboh, odnosno že nastavna materia ne usvoena dokše dobre ne uvežba. To znači že vežbanie muši buc sostojna časť obrobku nastavnej materii, primenováania, obnovíovania i utverdzovania znanja.

Pravopisní pravila še usvoюю z pomocu sistematičného vežbanja (pravopisní diktati, vipravjane griškoh u datim tekstu, testi zoz pitaniami z pravopisu itd.) U ramiku pravopisníc vežboh trebalo bi z času na čas uključic ipitanja zoz htorima še proverюe grafia (pravilne písane bukvoh).

Ortoepia – nastavník stalno treba že bi ukazoval na važnosc pravilnej bešedi htorá še pestue zoz zaprovadzovaněm odredzeníc ortoepskíc vežboh. Ortoepski vežbi ne treba zaprovadzovac jak okremni nastavni edinki, ale u ramiku odvitуюcíh temoh zozí dramatikí: intonacia virečenia može še z edného boku povjazac zoz kulturu vislovíovania, vežbanja recitovanja písníh i pod. Prejír hasnovanja audio zńmkoh školároh treba učic že bi reprodukovali i usvoíovali pravilne vigvarjane, melodiju i dikciju.

Daedni ortoepski vežbi možu še vitvoríovac i z odvitуюcíma temami z literaturi: napr. Artikulaciju mož vežbac z vigvarjěm яzicolamkôh, tedi ked še voni obrabjюю jak čo рейс virečenia.

Опис – рейзажу, нукашнього i vonкашнього простору, людзох, životínôh, prirodníc zjavěnoh.

Диалог – direktna i indirektna bešeda. Školारे treba že bi znali samostojno sostavic náimenej рейс virečenia htori маю smisla o slici lebo uvežbanej temi, i že bi vodzeli dialog. Počítovane interpunkcii (točka, запята, znak pitanja, vikričnik) asc narodnej tvorčosci; akcent slova, tempo, ritm, intonacia virečenia i pavzi možu še vežbac z glasnim čítaněm virivka zoz teksta (po vaboru nastavníka lebo školára) itd. Recitovane napamjat naučenic virivkôh u stíhu i prozi (z pomocu auditivníc nastavníc sredstvoh) treba tiž že bi še realizovalo jak ortoepaska vežba.

KULTURA VISLOVÍOVANJA

Kultura vislovíovania – prepripovedovíovane: od školára še občekue že bi znal sostavic grupu slovoch na odredzenu temu, a tiž i zložic virečenia zoz datig slovoch. Školारे treba že bi znali vislovic svoju dumku i osobne stanovisko o přečítanim tekstu (co še mi popačelo i čom), nacesc naslov teksta, avtora, glavnu podobu i ýogo prikmeti. Treba že bi znali podzekovac i zamodlic za pomoc. Samostojno treba že bi pripivedali (daskelъ virečenia) o svojomu bratovi či sestri, tovarišovi, školskomu pajtašovi, o živoce u školi, o svojom dožicu, dajkej podíj u htorей osobne učastvovali. Maksimalno tri do рейс virečenia.

Opis – пейзажу, нукашнього і vonkašнього простору, людзох, животиньох, природних зявеньох.

Діалоґ – директна і индиректна беґеда. Школяре треба же би знали самостойно составиць найменей рейс виречення хтори маю смисла о слики лебо увеґбаней теми, і же би водзели діалоґ. Роґитоване интерпункції (точка, запята, знак питања, викричник)

Драматизация – ґитане по улогох і замена улогох.

Рпзгварка – збоґацоване словника зоз каґдодньового ґивота у узвиґаеней конвєрзациі. Веґби зоз прєменку і дополньованьом виреченьох.

Ғитане – ґитане гласно і у себе, правилна диксия і интонация виреченьох. Мєлодия виречення.

Прєписоване – кратших виреченьох і текстох, записоване характеристичних словох і виразох, прєписоване зоз задатком (замена роду, ґисла, ґасу, складох...). Писане винґованки і поволапки.

VITVORIŔOVANĚ PROGRAMI I VREDNOVANĚ NASTAVI I UĚENĚ

Na kaґdeј godzini nastavnik treba же би viberal diferenciјni postupok, bo školare rozliĉnogo vozrostu i маю rozliĉne язиĉne predznane. Граматик у треба викладат у implicitней formi, mesto vipравяня griškoh gasnue же formovane правилней беґедней varijanti. Na godzini treba stvoric priemnu atmosferu, htoro omoґlivue partnerske oduošene medzi nastavnikom i školarem i pomaga же би же zvladala psihiĉna bariera pri aktivizaciі shopnoscoh vislovјovanя. Kaґde язиĉne sredstvo же demonstrue у одредженім контексту, не izolovano. Pod ĉas uveґbovanя беґедних shopnoscoh treba же би dominofvali rozliĉni formi diјloґoh u interakciі nastavnik – školар i školар – nastavnik. Pri vislovјovanю же глєда ednostavnosc, prirodnosc, shopnosc i язиĉna pravilnosc.

Robota kaґdого nastavnika sostoі же od planovanя, realizaciі i provadzenя i vrednovanя. Vaґne же би nastavnik kontinuuovano diferenciјno provadzel i vrednoval, popri poscignucох školara, i proces nastavi i uĉenя , як i себе i svoju vlasnu robotu. Šicko co же ukaґe як dobre i hasnovite nastavnik vihasnue i pozněјše у svoєј nastavней praksi, a šicko co же ukaґe як nedosc efikasne i efektivne trebalo би unapredzic.

SLOVAĀKI JEZIK SA ELEMENTIMA NACIONALNE KULTURE

Názov predmetu	SLOVENSKÝ JAZYK AKO JAZYK S PRVKAMI NÁRODNEJ KULTÚRY
Cieľ	Cieľ uĉenia slovenského jazyka s prvkami národnej kultúry je dosiahnuť taký stupeň rozvoja komunikaĉných zručností u ťiaka, aby vedel samostatne uplatniť osvojené reĉové zručnosti v štandardných i odborných komunikatívnych situáciách (a v súlade s tematickým minimom aj v písanej podobe), pestovať národnú a kultúrnu identitu, etnickú sebaúctu a zoznamovať ich s prvkami tradície, kultúry, zvykov a obyĉajov slovenského národa s osobitným dôrazom na slovenskú komunitu v Srbsku.
Roĉník	druhý
Roĉný fond hodín	72

VÝKONY	OBLASŤ/TÉMA	OBSAHY
Po skončení ročníka žiak bude schopný: – rozlišovať vypovedanú hlásku a napísané písmeno; vypovedané a napísané slová a vety; – ovládať základnú techniku čítania a písania; – čítať s porozumením; – aktívne počúvať a pochopiť obsah literárno-umeleckého textu, ktorý sa mu číta; – rozlišovať báseň, bájku, rozprávku a dramatický text; – vnímať osoby a ich kladné a záporné vlastnosti; – poznať hádanku; – rozlišovať hlásku/písmeno, slovo a vetu; – správne povedať krátku a úplnú jednoduchú vetu; – správne používať veľké písmeno; – utvoriť ústny odkaz so zodpovedajúcimi slovami; – prerozprávať niečo; rozprávať podľa obrázka/obrázkov a o zážitkoch; – ústne opísať veci z priameho okolia; – vyberať a používať zodpovedajúce slová pri rozprávaní; správnym spôsobom využívať nové slová	ZAČIATOČNÉ ČÍTANIE A PÍSANIE LITERATÚRA	Hláska a písmeno; tlačené a písané písmená. Slová a vety ako hovorené a písané celky. Jazykové hry. Analyticko-syntetické cvičenia; lexikálne a syntaktické cvičenia; motorické cvičenia. Písanie (odpisovanie, samostatné písanie) Čítanie (splývavé/globálne čítanie, čítanie nahlas a potichu); otázky, ktorými sa overuje, ako žiaci pochopili prečítaný text.
		Výslovnosť hlások, s ktorými žiaci majú ťažkosti (napr. <i>dz, dž, h, ch, l</i>). ŠKOLSKÁ LEKTÚRA Poézia Slovenská ľudová pieseň: <i>Pokapala na salaši slanina; Kohútik jarabý; Anička maličká</i>.. Vyčítanky: <i>Du, du, du; Jeden, dva, tri, štyri, päť</i>,.. Hádanky a riekanky: <i>Ked' since zasvieti</i>,... Juraj Tušiak: <i>V apríli/ Zajkove nové nohavičky</i> Pavel Mučaji: <i>1. septembra</i>

a správne vyslovovať špecifické hlásky pre slovenský jazyk v každodennej konverzácii;

– spamäti predniesť kratšie literárne útvary;

– účinkovať v scénickom prednese textu;

– zúčastniť sa v kultúrno-umeleckých podujatiach (aj ako divák, aj ako účastník)

– vedieť sa poďakovať, požiadať o pomoc, počúvať hovoriaceho;

– chápať pojem národnostná príslušnosť a vnímať príslušníkov iných národov;

– chápať vzťah k materinskému jazyku a k jazyku iných národov;

– poznať zhodu jazykových javov medzi slovenčinou a srbčinou;

– predniesť ľudové koledy a vinše vzťahujúce sa na

– sviatky alebo ročné obdobia;

– zapojiť sa do vekuprimeraných detských ľudových hier a tancov;

– poznať charakteristiky slovenského ľudového odevu (so zameraním na svoju dedinu a dedinu svojho pôvodu)

– zaznamenávať sviatky (v porovnaní so srbskými)

– poznať tradičné slovenské zvyky a obyčaje (Vianoce – koledovanie, Mikuláš a Lúcia,

Miroslav Demák: *Je to*

Elena Čepčecová: *Žart, Prvé obrázky*

Krista Bendová: *Ako Jožko Pletko pozašival všetko*

Ján Navrátil: *Recept na maškrtnícku abecedu*

Štefan Moravčík: *Veľká noc – veľký deň*

Pavol Štefánik: *Snehulienka*

Daniela Reichstädterová: *Jesenný šarkan*

Ljubivoje Ršumović: *Uch, ale je škola skvelá*

Milan Lečan: *Ja*

Próza

Tomáš Čelovský: *Miško je už veľký*

Hana Zelinová: *Neviete, kedy budeme veľkí?/ Čo je rodina*

Ján Navrátil: *Mamine ruky*

Mária Haštová: *Motýľ*

Krista Bendová: *Snehový Hektor*

Ľudová rozprávka: *Kocúr v čižmách, O rybárovi a zlatej rybke, Ako šlo vajce na vandrovkú...*

Ezopská bájka: *Korytnačka a zajac*

Ľudové pranostiky, porekadlá a príslovia.

Veľká noc – oblievačka,
a k tomu priliehavé tradičné
jedlá

JAZYKOVÁ KULTÚRA **Ústne
vyjadrovanie**

Dramatické texty

Detské ľudové hry: *Tak, tak,
tak seju mak*,...

František Hrubín: *Červená
čiapočka*

DOMÁCA LEKTÚRA

Mária Rázusová Martáková:
Zatúlané húsa

Vekuprimerané žartíky.
Bábkové divadlo pre deti.

**Populárne a informatívne
texty:** Výber z ilustrovaných
encyklopédií a časopisov pre
deti.

Literárne pojmy:

- báseň; bájka; rozprávka;
hádanka.
- udalosť; miesto a čas konania
deja; literárna postava –
zovňajšok,
- detský dramatický text;
detské hry; žartovný text;
Tradičná slovenská ľudová
kultúra.

Riadený a voľný rozhovor.
Osobnosť žiaka, rodina a dom,
povinnosti v rodine, priatelia a
spolužiaci, predstaviť svoje
oblúbené zvieratko; svoju
školu, školské potreby..

Formy spoločenského styku: čo
kedy hovoríme, pozdravy a
frázy

Sviatky a rodinné oslavy.

Rozprávanie, rozprávanie s
obmenou a podľa obrázkov

	(ľudový odev, tradičné jedlá). Prednes krátkeho veku primeraného literárneho textu. Dramatické, zdramatizované texty, scénická úprava. Scénický prednes textu (dramatizácia kratších rozprávok, bájok alebo zážitkov žiakov), detské ľudové hry. Obohacovanie slovnej zásoby. Hovorové, situačné a jazykové hry. Rozhovor o počutých audio zápisoch. Skutočné a napodobnené situácie.
Počúvanie	Audiovizuálne zápisy. Hry na rozvíjanie pozorného počúvania. Literárne texty – prednes učiteľa a audio a video zápis. Neliterárne texty: text v tabuľke, rozvrh hodín, vstupenka a iné.
Čítanie	Informatívne texty: pravidlá správania v škole, o živote z nášho okolia, z encyklopédií pre deti.
Písanie	Písanie písmen charakteristických pre slovenskú abecedu vo frekventných slovách a frázach. Odpisovanie s úlohou. Vypĺňanie krížoviek, hrebeňoviek, tajničiek, ...

Písanie veľkého začiatočného písmena na začiatku vety a pri písaní vlastných mien. Bodka na konci vety.

Kľúčové slová: začiatočné čítanie a písanie, jazyková kultúra, ústne vyjadrovanie, literatúra

POKYNY NA DIDAKTICKO-METODICKÚ REALIZÁCIU PROGRAMU

Program vyučovania a učenia slovenského jazyka s prvkami národnej kultúry obsahuje vzdelávacie oblasti: začiatočné čítanie a písanie, literatúru a jazykovú kultúru. Rozdelenie hodín sa neodporúča podľa vzdelávacích oblastí, ba naopak, na každej hodine by sa mala venovať náležitá pozornosť ovládaniu čítania a písania, kultúre vyjadrovania žiakov, národnej tradícii, zvykom, obyčajom a kultúre Slovákov v Srbsku. Teda, všetky oblasti sa navzájom integrujú a ani jedna sa nemôže vyučovať oddelene a bez vzájomnej spätosti.

Program vyučovania a učenia slovenského jazyka s prvkami národnej kultúry založený je na vzdelávacích výkonoch, respektíve na procese učenia a žiackych výkonoch. Vzdelávacie výkony predstavujú opis zjednotených vedomostí, zručností, postojov a hodnôt, ktoré žiak buduje prostredníctvom vzdelávacích oblastí tohto vyučovacieho predmetu.

I. PLÁNOVANIE VYUČOVANIA A UČENIA

Program vyučovania a učenia slovenského jazyka s prvkami národnej kultúry zameraný na výkony umožňuje učiteľovi väčšiu voľnosť, viac možností pri plánovaní vyučovacieho procesu a učenia. Úlohou učiteľa je, aby kontextualizoval daný program potrebám konkrétnej triedy majúc na zreteli: poznávaciu úroveň slovenského jazyka, zloženie triedy a charakteristiky žiakov; učebnice a iné učebné materiály, ktoré bude používať; technické podmienky, vyučovacie prostriedky a médiá, ktorými škola disponuje; rezorty, možnosti, ako i potreby lokálneho prostredia, v ktorom sa škola nachádza. Vychádzajúc z daných výkonov a obsahov, učiteľ najprv tvorí svoj ročný globálny plán práce, z ktorého neskoršie bude rozvíjať svoje operatívne plány. Výkony definované podľa oblastí, uľahčujú učiteľovi sfunkčnenie výkonov na úrovni konkrétnej vyučovacej jednotky. Teraz má učiteľ pre každú oblasť definované výkony. Od neho sa očakáva, že pre každú vyučovaciu jednotku vo fáze plánovania a písania prípravy na hodinu definuje diferencované výsledky práce žiakov vzhľadom na predbežné vedomosti žiakov. Zároveň pri plánovaní treba mať na zreteli, že sa výkony rozlišujú, že sa niektoré ľahšie a rýchlejšie môžu realizovať, ale pre väčšinu výkonov (najmä v oblasti gramotnosti) potrebné je omnoho viac času, viac rozličných aktivít. Vo fáze plánovania vyučovacieho procesu je veľmi dôležité mať na zreteli, že učebnica je iba vyučovacím prostriedkom a že neurčuje obsah vyučovacieho predmetu. Preto k obsahu učebnice treba pristúpiť selektívne. Pritom učebnica, ako aj CD k učebnici, je len jedným z možných prameňov vedomostí a učiteľ žiakom umožňuje prehľad a vlastnú skúsenosť v používaní iných prameňov poznania. Pri plánovaní vyučovacieho procesu treba prihliadať na predbežné vedomosti, skúsenosti, intelektuálne schopnosti a na záujmy žiaka. Nevyhnutné je dať dôraz na obohacovanie slovnej zásoby a možnosti využívať jednotlivé kultúrne podujatia a sviatky, ktoré sa ponúkajú v daných prostrediach, s cieľom formovania predstáv o živote Slovákov v minulosti, o tradíciách a kultúre, ktorá slovenskú menšinu na týchto priestoroch charakterizuje. Odporúča sa porovnávať zaznamenávanie určitých sviatkov so zaznamenávaním sviatkov väčšinového národa a iných menšín, ktoré žijú spolu so Slovákami v daných lokalitách.

II. REALIZÁCIA VYUČOVACIEHO PROCESU A UČENIA

ZAČIATOČNÉ ČÍTANIE A PÍSANIE

Didakticko-metodická organizácia vyučovania začiatočného čítania a písania závisí od mnohých činiteľov, z ktorých je najdôležitejší ten, ktorý sa vzťahuje na predbežné vedomosti žiakov. Učitelia si volia postup, akým budú vyučovať začiatočné čítanie a písanie – kombináciu analyticko-syntetickej metódy, globálnej alebo komplexnej metódy.

Vyučovanie začiatočného čítania a písania treba realizovať na viacerých úrovniach s uplatňovaním princípu individualizácie. Náplň, metódy a formy práce treba prispôsobiť schopnostiam a potrebám žiakov uplatňujúc diferencované vyučovanie.

V tomto období žiaci majú nacvičovať čítanie zodpovedajúcich textov, správne vyslovujú všetky hlásky a dávajú správny prízvuk v slovách a správny dôraz na slová vo vetách. Treba prihliadať na individuálne schopnosti žiakov. Každé dieťa číta vlastným tempom a podľa vlastných schopností. Žiaduce je často preverovať stupeň zdolanej techniky čítania a porozumenia prečítaného. V procese nácviku čítania možno využívať hry s hláskami a so slovami, jazykové hry (rébusy, doplňovačky, krížovky). Žiaci takto poznajú nové obsahy, situácie a sú väčšmi motivovaní a atmosféra je príjemná a uvoľnená. Dôležité je využiť vedomosti žiakov, ktoré nadobudli na hodinách srbčiny, pri spracovaní latinky.

Písanie treba nacvičovať odpisovaním, dopĺňaním viet, tvorením viet podľa obrázka, tvorením viet podľa skupiny obrázkov, diktátov a samostatným písaním viet a kratších textov. Okrem zdolania tvaru písmen, smeru písania samého písmena, osobitnú pozornosť treba venovať priestorovej orientácii v zošite. Samostatné písanie písmen sa obmedzuje na jeden alebo dva riadky v zošite.

Nácvik čítania a písania

V tomto období žiak má mať zvládnutú základnú techniku čítania a písania. Zdokonaľovanie čítania treba precvičovať na textoch, ktoré sú krátke, dynamické, zaujímavé a vekuprimerané žiakom, a zároveň aj na textoch školskej a domácej lektúry. Osobitný zreteľ treba klásť na porozumenie prečítaných slov, viet a textov.

LITERATÚRA

Odporúčané obsahy z oblasti *Literatúra* sa spracúvajú počas celého školského roka z čítanky a CD k čítanke a pracovného zošita, ako základných vyučovacích pomôcok tak, že učiteľ ich realizáciu plánuje v súlade s individuálnymi charakteristikami žiakov a možnosťami celého kolektívu, vedený vzdelávacími výkonmi.

Pri uschopňovaní žiakov, aby za pomoci učiteľa porozumeli textom zo školskej lektúry, ale aj z populárnej tvorby, informačným textom z časopisov pre deti, encyklopédií a pod., dôležité je trvať na tom, aby sa pochopili udalosti, priestorové a časové vzťahy. Povinná časť lektúry pozostáva hlavne z častí, ktoré patria do základného národného korpusu, ktorý je obohatený aj súčasnými aktuálnymi dielami. Výber diel je v najväčšej miere založený na princípe vekovej primeranosti.

PRÁCA S TEXTOM

Literárne žánre: rozprávky, bájky, básne, porekadlá a príslovia, hádanky, rečňovanky.

Čítanie – v podaní učiteľa alebo z audio vizuálneho záznamu kratších slovenských ľudových rozprávok, textov z umeleckej tvorby, piesní, básní, bájok. Čítanie sa môže nacvičovať v skupine, pri čom sa prihliada na správnu výslovnosť jednotlivých hlások, charakteristických pre slovenský jazyk. Žiakom, ktorí to dokážu, treba dať aj samostatne prečítať niekoľko viet. Pri spracovaní básní treba nacvičovať krátky umelecký prednes hlavne v skupine.

U žiakov v tomto veku treba nacvičovať postrehnúť priebeh udalosti, určiť hlavnú postavu, čas a miesto konania deja. Všímať si fantastické prvky v rozprávkach.

Odporúča sa žiakom prezentovať populárne detské a ľudové piesne, sledovať detské časopisy, spoločné pozeranie a rozbor aspoň jedného divadelného predstavenia (podľa možnosti bábkového) a filmu pre deti v slovenskej reči (podľa možnosti na námet rozprávky).

Okrem korelácie medzi textami učiteľ má umožniť vertikálnu koreláciu.

Učiteľ má poznať obsahy predmetu svet okolo nás, tradičnú a súčasnú duchovnú kultúru Slovákov s dôrazom na zvyky a obyčaje Slovákov v Srbsku.

Horizontálnu koreláciu učiteľ nadväzuje predovšetkým na vyučovanie srbského jazyka, sveta okolo nás, výtvarnej kultúry a hudobnej kultúry, náboženstva a občianskej výchovy.

Učiteľ má neustále poukazovať na dôležitosť správnej výslovnosti, ktorá sa upevňuje prostredníctvom určitých ortoepických cvičení. Ortoepické cvičenia netreba realizovať ako osobitné vyučovacie jednotky, nadväzovať na kultúru vyjadrovania, nácvik prednesu básne a pod. Používaním auditívnych záznamov žiakov treba zvykať na správnu výslovnosť, melodickosť, dikciu ...

Niektoré ortoepické cvičenia sa môžu konať aj pri zodpovedajúcich témach z literatúry: napr. artikulácia sa môže nacvičovať pri jazykolamoch, keď sa spracúvajú ako časť z ľudovej slovesnosti; prízvuk, tempo, rytmus, intonácia a prestávky sa môžu nacvičovať podľa vzoru učiteľa alebo pomocou CD nahrávok podľa výberu učiteľa alebo žiaka.

JAZYKOVÁ KULTÚRA

Rozvíjať jazykovú kultúru je jedna z najdôležitejších úloh vyučovania materinského jazyka s prvkami národnej kultúry. Spracovaním literárneho textu sa prispieva k pestovaniu kultúry ústneho vyjadrovania.

V tejto vekovej kategórii od žiakov treba očakávať poznanie nasledujúcich oblastí:

Rozprávanie – o zážitkoch, o tom čo videli, čo by si priali. Odporúčané témy na spracovanie: škola, rodina, moja dedina. Príbuzenské vzťahy. Osobnosť žiaka, rodina a dom, povinnosti v rodine, priatelia a spolužiaci, predstaviť svoje obľúbené zvieratko; svoju školu, školské potreby... Pracovný deň žiaka. Voľný čas. Doprava. Chráňme prírodu – zvieratá a rastliny. Láska k rodnej reči. Formy spoločenského styku: čo kedy hovoríme, pozdravy a frázy. Časopis *Mravec*. Významné sviatky: *Vianoce (Mikuláša a Lúcia)* a *Veľká noc*. Pesničky, dialógy, scénky, dielne na vylepšenie konverzácie. Pexeso. Ako motiváciu na obohacovanie slovnej zásoby sa odporúčajú texty ako *Modré husi na zelenej tráve* Viliama Klimáčka.

Od žiakov sa naďalej očakáva tvorenie skupiny slov na určenú tému a viet zo zadaných slov. Majú vedieť vyjadriť ústrednú postavu v texte a jej zovňajšok. Majú sa vedieť poďakovať, požiadať o pomoc. Majú samostatne porozprávať niekoľko viet o sebe, svojom súrodencovi, priateľovi, spolužiakovi, o živote v škole (max. 3 – 5 jednoduchých viet).

Reprodukcia – Opísať obrázok alebo postupný dej pomocou členenej ilustrácie. Vedieť reprodukovať za pomoci osnovy sledovaný detský slovenský film, rozprávku alebo detské a bábkové divadelné predstavenie, scénku alebo oslavu.

Opis – ľudí, zvierat.

Dialóg – formy spoločenského styku.

Dramatizácia – kratšieho textu podľa výberu, zážitku alebo udalosti z každodenného života.

Rozhovor – prihliadať na rozvoj slovnej zásoby každodennej konverzácie, obohacovanie najmä aktívnej slovnej zásoby. Frekventované vety z každodenného života. Rozličné tvary vyjadrovania. Cvičenia so zmenou a dopĺňaním viet.

Ústne vyjadrovanie sa koná cez hry a aktivity, pri ktorých sa nacvičuje komunikácia (pozdravenie v konkrétnych situáciách: *dobré ráno*, *dobrá deň* a *dovidenia*; poďakovanie, ospravedlnenie). Žiaci môžu rozprávať na základe pozorovania obrázkov. Môžu prerozprávať počutý text, divadelné predstavenie alebo bábkové hry zreteľným prirodzeným hovorom a správnou výslovnosťou. Učitelia majú dbať na správnu artikuláciu hlások a so žiakmi viesť rozhovor o tom, čo počuli.

Cvičenia vzťahujúce sa na pozorovanie sa vzťahujú na určovanie celku a detailov, pozorovanie predmetov, javov a okolia. Treba ich tematicky organizovať. Najprv sa pozoruje učebňa a potom sa neskôr tá aktivita rozširuje na okolie. Žiaci môžu pozorovať predmety, ľudí, živočíchy, udalosti, obrazy, skupiny obrázkov, fotografie, objekty v okolí a pod. Žiacu pozornosť treba usmerniť na celok, potom na najdôležitejšie časti a nakoniec na menej podstatné časti. Všímajú sa: tvary, farby, vzťahy, pohyby, mimika a gestá a pod.

Nácvik počúvania začína počúvaním toho, čo hovoria učitelia, iní žiaci, herci a hlásatelia. Vypočutý hovorený prejav sa analyzuje, aby sa určili hovorové vlastnosti hovoriaceho. Počúvanie má byť spojené s mimikou a gestami, ktoré sa vzťahujú na to, o čom sa hovorí. Závažne insistovať na podporovaní správnej výslovnosti. Počas počúvania pestovať pozornosť a koncentráciu. Počúvajú sa aj onomatopoické zvuky, šumy, artikulované a neartikulované zvuky.

Analytické cvičenia majú byť zaujímavé a povzbudzujúce, lebo sú jedným z najdôležitejších predpokladov na učenie čítania a písania. Nekonajú sa izolovane, ale sú späté s cvičeniami počúvania a pozorovania.

Cvičenia na odstraňovanie nárečových a slangových prvkov vo vyjadrovaní sa konajú pomaly a systematicky. Učitelia majú osobitnú pozornosť venovať výslovnosti hlások *h* a *ch*, *l* a *ľ*, *dz* a *dž*.

Žiaci si majú osvojiť aktívne približne 200 slov a frazeologických spojení. Pasívna slovná zásoba má byť na každej úrovni vyššia ako aktívna.

Od žiakov očakávame, aby vedeli aspoň 4 básne, 5 piesní (slovenské ľudové a súčasné populárne detské pesničky), hádanky, riekanky, niektoré porekadlá a príslovia, predniesť ľudové koledy a vinše vzťahujúce sa na sviatky alebo ročné obdobia a 2 krátke dialógy alebo účasť v detskom divadelnom predstavení. Žiaci by sa podľa možnosti, mali zapojiť do vekuprimeraných detských ľudových hier a tancov, zaznamenávať sviatky (v porovnaní so srbskými), poznať tradičné slovenské zvyky a obyčaje (zaznamenávanie Mikuláša a Lucie, koledovanie, oblievačky) a k tomu priliehavé tradičné jedlá.

V prvom ročníku žiaci píšú vety a kratšie texty. Zvlášť sa dbá o individuálny prístup ku každému žiakovi, teda podnecujú sa jeho schopnosti a schopnosti v písaní. Ak dieťa má ťažkosti pri písaní, treba ho postupne a pozorne uvádzať do techniky písania, kým dieťa, ktoré postupuje rýchlejšie, podnecovať adekvátnymi, dobre zvolenými požiadavkami. Žiaci písomne odpovedajú na jednoduché otázky o vlastných skúsenostiach, bytostiach, predmetoch, javoch. Taktiež, zapisujú názov obrázku ale názvy obrázkov v slede a vety na

základe obrázkov alebo slede obrázkov. Pri písaní žiakov treba upozorniť na veľké začiatkové písmeno na začiatku vety a pri písaní vlastných mien a na bodku na konci vety.

Prvky národnej kultúry a tradície

Zoznamovanie detí so základmi kultúry slovenskej menšiny v Srbsku, sprostredkovanie poznatkov, ale i pestovanie emočného vzťahu k tradícii, kultúre, obyčajom a zvykom slovenskej menšiny v Srbsku (folklór, ľudová slovesnosť, divadlo, literatúra, hudba, tradičné detské hry, obyčaje...), no nie v zmysle romantického tradicionalizmu a paseizmu, ale vždy v relácii k budúcnosti, rozvoju a modernizácii. Na minulosť sa opierať, do budúcnosti sa pozeráť. Snažiť sa slovenskú identitu a sebaúctu pestovať subtilne, nie prostredníctvom hesiel a fráz, ale na konkrétnych príkladoch, spájať pritom poznatky s emočným nasadením, vždy ale so zreteľom na menšinové a ľudské práva, na európsky kontext, tiež na interetnickú úctu, toleranciu a interakciu.

DIDAKTICKÉ POKYNY

Keď ide o tento predmet, musí sa mať na zreteli podstatná úloha: naučiť žiakov pekne rozprávať po slovensky a získať zručnosť v jazykovej správnosti. Musia sa mať vždy na zreteli predvedomosti žiakov a na ne sa musí vždy sústavne nadväzovať. Na každej hodine si má učiteľ zvoliť diferencovaný prístup, lebo sú žiaci vekovo zmiešaní a prichádzajú s rozličnými jazykovými kompetenciami.

Neodmysliteľné je vytvorenie príjemnej atmosféry, ktorá predpokladá partnerský vzťah medzi učiteľom a žiakom a má pomôcť prekonať psychickú bariéru pri aktivizácii získaných rečových zručností, schopností a návykov. Každý jazykový prostriedok sa demonštruje v určitom kontexte, nie izolovane. V nácviku rečových zručností majú dominovať rozličné formy dialógov v interakcii učiteľ – žiak a žiak – žiak. K požiadavkám na spôsob vyjadrovania žiaduca je jednoduchosť, prirodzenosť, spontánnosť a jazyková správnosť.

III. SLEDOVANIE A HODNOTENIE VYUČOVANIA

Sledovanie a hodnotenie výsledkov napredovania žiaka je vo funkcii dosiahnutia výkonov a začína základným hodnotením úrovne, na ktorej sa žiak nachádza podľa toho, čo sa bude brať do ohľadu pri hodnotení procesu jeho napredovania, ako aj známka. Každá aktivita je dobrá príležitosť na hodnotenie napredovania a získavanie spätnej informácie. Každá vyučovacia hodina a každá aktivita žiaka je príležitosťou pre formatívne hodnotenie, totiž zaznamenanie postupovania žiaka a usmerňovanie na ďalšie aktivity.

Formatívne hodnotenie je zložkou súčasného prístupu vyučovaniu a znamená hodnotenie vedomostí, zručností, postojov a správania, ako aj rozvíjania zodpovedajúcej kompetencie diferencovane, počas vyučovacích hodín a v priebehu učenia. Výsledok takého hodnotenia dáva spätnú informáciu ako učiteľovi, tak aj žiakovi o tom, ktoré kompetencie sú dobre zvládnuté a ktoré nie, ako aj o účinnosti zodpovedajúcich metód, ktoré učiteľ uplatnil na uskutočnenie cieľa. Ako formatívne hodnotenie sa chápe zbieranie údajov o dosiahnutých výsledkoch žiaka a najčastejšie techniky sú: realizácia praktických úloh, sledovanie a zapisovanie aktivít žiaka v priebehu vyučovania, priama komunikácia medzi žiakom a učiteľom, evidencia pre každého žiaka, (mapa postupovania) atď. Výsledky formatívneho hodnotenia na konci vyučovacieho cyklu majú byť vyjadrené číselnou známkou.

Práca každého učiteľa je zložená z plánovania, uskutočnenia a sledovania a hodnotenia. Dôležité je, aby učiteľ sústavne sledoval a hodnotil diferencovane, okrem dosahov žiakov aj proces vyučovacích hodín a učenia, ako aj seba a svoju vlastnú prácu. Všetko, čo sa ukáže

ako dobre a užitočné, učiteľ bude aj naďalej využívať vo svojej praxi vyučovania, a všetko to, čo sa ukáže ako nedostatočne účinné a efektívne, malo by sa zdokonaľiť.

10. SLOVENAČKI JEZIK SA ELEMENTIMA NACIONALNE KULTURE

Predmet	SLOVENSKI JEZIK Z ELEMENTI NARODNE KULTURE		
Cilj	Cilj poučevanja <i>Slovenskega jezika z elementi narodne kulture</i> je, da učenci postopno in sistematično osvojijo osnovne zakonitosti slovenskega knjižnega jezika z namenom pravilnega ustnega izražanja, negujoč zavest o pomenu vloge jezika pri ohranjanju narodne identitete; da se jih usposobi za razumevanje izbranih književnih in drugih umetniških del iz slovenske kulturne dediščine, z namenom negovanja tradicije in kulture slovenskega naroda ter razvijanja interkulturalnosti.		
Razred	drugi		
Letno število ur	72 ur		
IZHODIŠČA			
Po zaključenem razredu bo učenec sposoben, da:	PODROČJE/TEMA	VSEBINE	
– razlikuje med izgovorom in zapisom črke; med izgovorom in zapisom tako besede kot povedi;		– slovenska abeceda;	
– osvoji osnovno tehniko branja in pisanja besedila;		– glas in črka;	
– razume prebrano;	BRANJE IN PISANJE	– velike in majhne tiskane ter pisane črke slovenskega jezika	
– razlikuje med črko, besedo in povedjo;	JEZIK	– samoglasniki, soglasniki; izgovor <i>l</i> , <i>v</i> ; pravopis;	
– pravilno izgovori in napiše kratko poved z enostavno strukturo, pri tem uporablja odgovarjajočo intonacijo oziroma končno ločilo;	slovnica, pravopis, pravorečje	– naglas, knjižni izgovor;	
– pravilno uporablja veliko začetnico;	JEZIKOVNA KULTURA	– izgovor tujih besed; intonacija povedi;	
– uporablja/obvlada osnovna pravopisna pravila;	branje	– besede in povedi kot govorna in zapisana enota;	
– piše berljivo in urejeno;	Pisanje	– besedila, ki vsebujejo obravnavane črke / besedila predvidena za branje;	
– pisno odgovarja na postavljena vprašanja;	Poslušanje in govorjenje	– vse vrste besedil, ki so napisana s tiskanimi in pisanimi črkami;	
		– jezikovne igre;	
		– analitično-sintetične vaje; vaje za besedišče in sintakso;	
		– pisanje (prepisovanje, samostojno	

– več povedi združi v krajšo celoto; – po nareku piše povedi, pri tem pa uporablja osnovna pravopisna pravila; – bere na glas, pravilno in z razumevanjem; – bere tiho (<i>v sebi</i>) in razume prebrano; – najde informacije eksplicitno poudarjene v besedilu; – prepozna glasove v govornem nizu, naglas, ritem in intonacijo naučenih besed in izrazov; – razume enostaven in natančno artikuliran govorni prispevek z daljšimi pavzami in neverbalno komunikacijo, ki mu pomagajo pri razumevanju povedanega; – osvoji predvidene jezikovne strukture, najosnovnejše oblike komunikacije in besedni zaklad velik približno 200 besed in izrazov, ki jih aktivno uporablja v govoru; – razume v govorjenem besedilu niz 5-6 povedi, ki oblikujejo koherentno enoto v okviru obravnavane tematike; – aktivno posluša in razume vsebino literarnoumetniškega dela, ki mu je brano; – pozorno in kulturno posluša sogovornike;	- pisanje in narek); – branje (branje, globalno branje, glasno in tiho branje); vprašanja za preverjanje razumevanja prebranega; – izgovor in zapis glasov, ki učencem povzročajo težave (npr. širok in ozek <i>e, o</i>; izgovor <i>l, š, č, dž</i>); – poved; beseda; črka; – vloga glasu/črke v pomenskem razločevanju izgovorjene oziroma zapisane besede; – poved – pripovedna, vprašalna, vzklična; – Velika začetnica na začetku povedi, pri pisanju lastnih imen in priimekov; naselbinska enobesedna geografska imena; poimenovanje mesta in ulice, kjer učenec živi ter ime šole, ki jo obiskuje; – pravilno podpisovanje (ime nato priimek); – pika na koncu povedi; položaj in funkcija vprašaja in klicaja v povedi; – osebni zaimki – jaz, ti ...; – svojilni pridevniki – moj, tvoj ... ; – kazalni zaimek – ta, to ... – glagol <i>biti, imeti</i> – sedanjik – vprašanja z <i>kdo, kaj, koliko, kje</i>; – osnovne številke do 100; – velelnik; – pravilna množina samostalnikov; – sedanjik za opis trenutnih dejanj; – prislovi in predlogi za izražanje
--	---

– poslušša interpretativno branje in povzemanje literarnih besedil, z namenom njihvega razumevanja in doživljanja; – pravilno in z ustrezno intonacijo izgovori kratko zaokroženo in enostavno strukturirano poved; – razume dialog na relaciji učitelj – učenec; učenec – učenec; – postavlja vprašanja in odgovarja na postavljena vprašanja, z namenom oblikovanja kratkih dialogov; – s pomočjo učitelja na kratko predstavi učne vsebine (štiri do osem povedi, ki sestavljajo celoto); – artikulirano izgovarja glasove ob upoštevanju pravilnega ritma, intonacije in naglasa naučenih besed in izrazov; – poimenuje stvari iz okolice, ki so neposredno povezane z obravnavanimi temami; – sam ali v skupini reproducira kratke recitacije, izštevanka in poje znane pesmice; – ustno poroča; pripoveduje ob sliki/ah in o doživetjih; – izbira in uporablja odgovarjajoče besede v govoru; – pravilno uporablja nove besede v vsakdanjem govoru;	položaja in prostorskih odnosov: <i>tukaj, tam, v, na, pod</i>; – literarna besedila; – besedila s praktično vsebino: vabilo, navodilo, nakupovalni seznam idr.; – nelinearna besedila: besedilo v tabeli, urnik, vstopnica idr.; – informativna besedila: 1. učbeniška kot tudi besedila o znamenitih osebnostih slovenske kulture; 2. neučbeniška: o pravilih lepega obnašanja (bonton); o mestu, v katerem učenci živijo; o živalih itd. – vprašanja o lastnih izkušnjah/doživetjih, bitjih, predmetih, pojavih, slikah, o literarnih in neliterarnih besedilih; – napisano sporočilo; – krajše zaokroženo besedilo: o lastni izkušnji, doživetju, sliki, na osnovi literarnega besedila; – povedi/krateko besedilo primerno za narek; – elementarno prepoznavanje glasovne strukture slovenskega jezika; – pripovedovanje, obnova in opisovanje (besedila, slike, predstave ali filma; samoizražanje o izkušnjah in dogodkih); – poimenovanje predmetov in bitij, predstavljanje vsebine in karakteristike predmeta oziroma bitja, izražanje prostorskih odnosov kot tudi napotkov in ukazov; – izgovarjanje omejenega nabora zapomnjenih besed in izrazov ter z določeno mero vloženega napora tudi razumevanje materne govorce, ki že
---	---

– sodeluje v scenski izvedbi besedila; – prepozna pesem, zgodbo in dramsko besedilo; – prepozna like in razlikuje med njihovimi pozitivnimi in negativnimi lastnostmi; – izrazi svoje mišljenje o obnašanju likov v literarnem delu; – prepozna uganko in razume njen pomen; – prepozna basen in razume njen pomen; – pozna materialno in duhovno kulturo svojega naroda, na nivoju primernem njegovi starosti; – pozna osnovna besedila slovenske folklorne (bajke, legende, zgodbe, pesmi, pregovore); – pozna slovensko otroško folkloro (igre in kratke besedilne oblike, kot so: uganka, uspavanka, izštevanka idr.); – odpoje slovenske narodne in popularne otroške pesmi, primerne njegovi starosti; – pozna in ločuje slovenske praznike (državne, lokalne in kulturne), ki so pomembni tako za življenje posameznika kot za skupnost, ter z njimi povezane običaje; – zna primerjati slovenske praznike in običaje povezane z njimi z običaji večinskega	- ima izkušnje iz podobnih situacij; – raba jezika v skladu z ravno formalne komunikacijske situacije (npr. vljudnostne fraze); – uporaba posameznih osnovnih besed in stalnih večbesednih leksikalnih izrazov, naučenih in uporabljenih v specifičnih nanašalnih situacijah (»Zdravo!«, »Dobro jutro/dober dan/dober večer«, »Kako se imaš?« »Dobro, hvala. Pa ti?« »Nasvidenje.«, »Se vidimo (kasneje/potem/jutri).«, »Želim ti lep dan/vikend.«, »Hvala. Jaz tebi tudi.« ipd.);
---	--

naroda in drugih
narodnostnih manjšin, ki
sobivajo na določenem
področju;

– oblikuje predstave o lastni
kulturni identiteti;

– uporaba omejenega števila sintaktičnih
struktur in preprostih slovničnih oblik, ki
pripadajo delu zapomnjenega korpusa
jezikovnih enot;

– razumevanje vezi med lastnim trdom
in dosežki na področju jezikovne
zmožnosti;

– prepoznavanje novo naučenega gradiva;

Teme:

– šola: odhod v šolo, življenje v šoli,
šolske aktivnosti, dolžnosti učenca,
zimske in poletne počitnice, šolski
prostori in športni objekti;

– družina in bližnja okolica: širša družina
in sosedje, delovne obveznosti in prosti
čas družinskih članov; nedelja v družini,
hišni pripomočki;

– jaz in moji prijatelji: novi prijatelji in
druge osebe; nove otroške igre (primerne
njihovi starosti);

– človek: deli telesa, skrb za osebno
higieno;

– prehrana: dnevni obroki, osnovne vrste
jedi, jedilni pribor; prehranjevalne navade
Slovencev;

– obutev in oblačila; oblačila in predmeti
glede na vremenske razmere;

– soseska. Mesto in ulica, kjer
stanujem/živim; pomembne ustanove v
soseski (kino, šola, gledališče, pošta,
muzej, knjižnica ipd.);

– ostalo: dnevi v tednu; številke do 100;

osnovne računske operacije;

- osnovne oblike komunikacije: medsebojno spoznavanje, naslavljanje/ogovor znane in neznane osebe; pozdravljanje; prošnja za uslugo, opravičilo, usmerjanje pozornosti nase, izražanje hvaležnosti, čestitke; dajanje osebnih podatkov in spraševanje drugih po osebnih podatkih; strinjanje, zavračanje; vprašati za dovoljenje, dati dovoljenje; poziv k igri, sprejetje, zavračanje; izražanje sposobnosti, znanja in nesposobnosti (lahko, znam, ne znam ipd.); izražanje pripadnosti in posedovanja; izražanje prostorskih odnosov in velikosti; razumevanje in dajanje enostavnih napotkov in zapovedi;
- igre, pesmi za petje in recitiranje v okviru tem predvidenih za to starostno obdobje;

Literatura:

- Malčkipalčki
- N. Grafenauer: Dvojčka, Sladkosned, Trd oreh
- S. Kosovel: Kje?, Burja
- Ljudska: Zajček in pes
- D. Zajc: Veverica pekarica
- E. Peroci: Hišica iz kock
- S. Makarovič: Sovica Oka
- F. Milčinski: Zvezdica zaspanka
- dela po izbiri učitelja
- slovenske narodne lirske pesmi
- slovenske basni, narodne pripovedke, legende in bajke
- umetnostna besedila: zgodbe in

KNJIŽEVNOST

pravljice v slovenščini

– slovenska dramska besedila za otroke

– slovenske otroške risanke

– stripi in otroški časopisi v slovenščini

– otroške ljudske igre

– poslušanje slovenskih pesmi in glasbe

– spoznavanje tipičnih slovenskih instrumentov

– spoznavanje tradicionalnih narodnih slovenskih plesov

– tradicionalna narodna kultura – javni nastop, predstavitev lastnega in skupinskega dela

– pomembna mesta v Sloveniji

– razvijanje spoštovanja do slovenske kulturne dediščine in razvijanje zavesti, da se ta dediščina neguje in razvija: tipične slovenske vaške hiše, specifične noše in hrana.

– vzgoja v duhu miru in tolerance, kulturnih medsebojnih odnosov in medsebojnega sodelovanja;

Ključni vsebinski pojmi: jezikovna kultura, branje, poslušanje in govorjenje, književnost, tradicija.

NAVODILO ZA DIDAKTIČNO-METODIČNO UDEJANJANJE PROGRAMA

Učni program *Slovenskega jezika z elementi narodne kulture* je naravnan tako, da pozitivno odgovori na različne kriterije in potrebe, sestavljajo ga predmetna področja: *jezik, književnost, jezikova kultura*, ki so osnova za uresničevanje več izhodišč udejanjanja tega programa. Po eni strani, vsebina programa zajema navedene celote, ki se ne morejo preučevati ločeno in brez prepletanja z drugimi deli programa, po drugi strani pa se program fleksibilen v meri, ki omogoča prilagajanje različnim pogojem, dodelavo in razširitev, odvisno od povratnih informacij iz prakse. V skladu s tem se priporoča, da se delitev učnih ur opravi tako, da se na vsaki uri istočasno posebna pozornost posveti pouku jezika, bogatenju jezikovne kulture ter slovenski književnosti in kulturi Slovencev v Srbiji, s poudarkom na ljudskem izročilu, navadam in običajem. V učilnici se uporablja ciljni jezik, govor učitelja pa je prilagojen znanju in starosti učenca. Učitelj mora biti prepričan, da je učenec razumel pomen sporočila, skupaj

z njegovimi kulturološkimi, vzgojnimi in socializirajoči elementi, in zato je občasna raba srbskega/drugerega jezika opravičena.

JEZIK

Področje *Jezik* zajema leksiko in slovnične modele slovenskega jezika. V vsebinah in izhodiščih tega področja se nahaja okvirno število besed in slovničnih elementov, ki naj bi jih učenec obvladal v šestem razredu. Na tem področju programa je poudarek na postopnem usvajanju sistema slovenskega jezika v komunikativnem sobesedilu od 1. razreda, ko je le-to večinoma nezavedno. Od šestega razreda naprej, vzporedno z usvajanjem jezika, se prične tudi učenje tujega jezika – gre za zavedni proces, v katerem učitelj pomaga učencem, da z opazovanjem ustreznih jezikovnih in nejezikovnih pojavov ter premišljevanjem o njih, opazijo jezikovna pravila in jih začnejo uporabljati.

Da bi učenec obvladal določeno število besed in slovničnih elementov, je nujno, da jih razume in dolgotrajno vadi. Na ta način se ustvarijo predpogoji, da jih uporabi v ustreznih komunikativni situaciji. Formalno poznavanje slovničnih pravil ne zajema tudi sposobnost njihove uporabe, in zato je takšno znanje koristno samo, če prispeva k boljšem razumevanju določenih pravilnosti sistema. Oziroma, obvladanje slovničnih pravil ni samo sebi cilj. Pojasnitev slovničnih pravil, v kolikor učitelj oceni, da je koristno, mora biti usklajeno s starostjo učenca, njegovimi kognitivnimi sposobnostmi, predznanji v maternem jeziku in zoženo na ključne informacije, ki so nujne za uporabo. Učenčevo poznavanje slovničnih pravil se ocenjuje in vrednoti na podlagi uporabe v sobesedilu, brez vztrajanja na njihovem eksplicitnem opisu.

Učenec spoštuje princip individualizacije pri delu, glede na to, da je znanje jezika med učenci zelo raznoliko, vaje pa zastavi tako, da vsakemu učencu omogoči kar se da pogostejše verbalne dejavnosti. Pri učencih, ki so se začeli učiti slovenščine v prvem razredu osnovne šole, brez predznanja, je pomembno, da se razvije sposobnost razumevanja in ustvarjanja izkazov, ki vsebujejo elemente, določene s programom. V produkciji (sestavljanju in govorjenju izkazov) na tej ravni, je pomembno, da je pomen sporočila razumljiv, slovnična pravilnost pa se doseže postopoma. Na tej ravni se pričakujejo tipične napake, nastale zaradi interference in nezadostnega obvladanja gradiva. Napake niso samo znak nepoznavanja gradiva, nasprotno, kažejo, da je učenec pripravljen za začetek komunikacije, kar naj bi učitelj podprl. To ne pomeni, da napak sploh ni treba popravljati. Učitelj odloča o tem, kdaj bo, kako in katere napake popravljal, istočasno pa mora učenca motivirati za komunikacijo ter skrbeti za to, da se napake postopoma reducirajo. V primeru, da so v razredu tudi učenci, ki so že znali slovenski jezik na določeni ravni pred začetkom šolanja, je treba pričakovati možnost hitrejšega napredovanja med šolanjem. V takšnih okoliščinah se domneva, da bodo napake manj zastopane, njihovo popravljanje pa hitrejše.

Ravno ure s področja *Jezika* so primerne za usmerjeno, namensko usvajanje posameznih segmentov slovničnih elementov slovenskega jezika. Na teh urah se priporoča dinamična izmenjava različnih dejavnosti: različne oblike vaj poslušanja, preverjanje razumevanja poslušanega, ponavljanje, slovnično in besedilno variiranje modela, dopolnjevanje, preoblikovanje trdilnih v vprašalne in negirane oblike ipd. Jezikovno oblikovanje besedila zajema tudi spoštovanje pravopisnih pravil, pravilno rabo oblikoslovnih oblik besed, spoštovanje skladenjskih pravil, vzpostavljanje koherentnosti in kohezije v besedilu, ter rabo ustreznih besedilnih in stilnih sredstev.

Zaželeno je, da se pri pouku *Slovenskega jezika z elementi narodne kulture* v ustreznih priložnostih uporabi prenos znanj pridobljenih na urah srbskega jezika, in o srbskem jeziku, ter na urah tujega jezika. Pouk *Slovenskega jezika z elementi nacionalne kulture* naj bo v korelaciji s poukom navedenih predmetov.

KNJIŽEVNOST

Področje *Književnost* v okviru predmeta *Slovenski jezik z elementi narodne kulture*, po povratnih informacijah iz prakse, je predvsem namenjen učencem, ki pred vpisom v šolo niso znali slovenski jezik in katerih poznavanje jezika je v šestem razredu na osnovni (elementarni) ravni. Komunikacija se zato še vedno težko udejanja v slovenščini, slovnični modeli niso obvladani, saj učenci nimajo priložnosti uporabljati slovenski jezik, njihovo besedišče ne vsebuje veliko število besed, besede zelo enostavno iz aktivnega fonda preidejo v pasivnega in se hitro pozabijo, besedišče pa se usvaja počasneje, kot pa pri učencih, ki so obvladali slovenščino na določeni ravni tudi pred šolo, interferenčne napake pa se pogosto pojavijo v tolikšni meri, da motijo razumevanje stavkov; zaradi tega razloga, naj bi naglas bil na besedišču in jezikovnih obrazcih (modelih), ki jim bodo zagotovili temelj za enostavno komunikacijo v slovenščini.

V vsakem razredu je učencem ponujenih več besedil, kot je predvideno z obvezujočim številom. Osnovni kriterij za izbor besedil je raven poznavanja jezika. Poleg izbranih besedil se obdelujejo tudi besedila po prosti izbiri, pri čemer se upošteva raven poznavanja jezika in zanimanje učencev. Poleg izvirnih knjižnih besedil je načrtovana tudi obdelava konstruiranih besedil, ki naj bi bili v funkciji bogatenja leksike, ki je potrebna za vsakdanjo komunikacijo na osnovni ravni. Predlaga se, da učitelj načrtuje najmanj tri ure za obdelavo enega besedila skozi teme. Pesmi, ki se pojejo, ne zahtevajo obvezne obravnave, slovničnih in besedilnih pojasnil jezikovnih pojavov.

Področje učnega programa *Književnost* prispeva k doseganju naslednjih komunikativnih funkcij jezika pri obdelavi adaptiranega teksta:

- usvajanje leksike določenega tematskega kroga, potrebne za vsakdanjo komunikacijo;
- branje, oziroma poslušanje besedila v funkciji vadbe razumevanja pisnega in govornega jezika – vadi se tiho branje in branje z razumevanjem;
- naloge v zvezi z besedilom razvijajo sposobnost razumevanja besedila, vadi se večina pisanja, sestavljanje in pisanje stavkov, ki vsebujejo znano leksiko, ob vadbi osnovnih jezikovnih obrazcev, ter razvijanje sposobnosti sestavljanja stavkov govornega jezika (ob pisnih in govornih vaj se tolerirajo interferenčne napake, ki ne motijo razumevanja stavkov);
- odgovori na vprašanja (ustni in pisni) pomagajo učencu, da razvije mehanizme sestavljanja stavkov v slovenščini, oziroma predstavitev v slovenščini, ob jasni prisotnosti interferenčnih napak – dobro je, da učitelj popravlja napake, kažoč na pravilne oblike;
- reprodukcija teksta ali povzemanje razvija sposobnost uporabe jezika – učenec naj bi se izražal z uporabo več stavkov, naj bi oblikoval in razvijal govorne sposobnosti.

Književno-umetniški, adaptirani in konstruirani teksti so primerni za tolmačenje, pri čemer se izhaja iz starosti in predznanja učenca. Besedila so istočasno izhodišče za vadbo novih besed in izrazov, jezikovnih modelov, branja, pisanja, govora; zato so tri ure namenjene enemu besedilu in istočasno zajemajo obdelavo in vadbo učne snovi.

Delo z besedilom zajema:

1. Semantizacijo novih besed: semantizacija se lahko opravi s pomočjo sopomenk, ki so znane učencem, z vizualno predstavitvijo besed, s postavitvijo besed v kontrastne pare, z opisovanjem besed z enostavnimi stavki. Učitelj mora paziti, da stavek, s katerim opisuje

neznano besedo, vsebuje učencem znane besede. Prevod je opravičen le v primeru, ko ni drugih sredstev za pojasnitev pomena besed. Priporoča se uporaba slovarja pri pouku.

2. Poslušanje ali branje besedila: svetuje se, da učitelj najprej prebere besedilo – na ta način učenci slišijo pravilen izgovor besede. Priporoča se uporaba audio-vizualnih sredstev. Zahteve, ki se v programu tičejo učenja odlomkov iz poezije in proze na pamet, spodbujajo usvajanje modela govorjenja, ter intonacijo besed in stavkov.

Dramatizacija besedil se povezuje tudi z javnim nastopom, pa tudi s pogovorom o literarnem delu, saj gre za obliko njegove interpretacije. Skozi življenje z osebnostmi dela, učenci lahko pokažejo čustva, ki jih prepoznajo v obnašanju junakov in o katerih sklepajo.

1. Kontekstualizacija nove leksike: nujno je, da učitelj nove besede postavi v stavčni kontekst, da bi vadili besedišče vzporedno s konstruiranjem stavkov. Stavki naj bodo enostavni, da bi se izognili velikemu številu napak, do katerih nujno pride v zapletenih konstrukcijah. Če stavek vsebuje preveč napak, postane nerazumljiv za slušatelja. Kontekstualizacija novih besed je pomemben element funkcionalne uporabe jezika, saj navaja učenca, da sestavlja stavke in aktivira besedišče ter jezikovne modele.

2. Vprašanja v vezi z besedilom (v pisni obliki in ustno): proces razumevanja teksta se sestoji iz več delov. Šele, ko se novo besedišče usvoji in uporabi v stavkih, se lahko preide na raven razumevanja besedila. Raven, na kateri je učenec razumel besedilo, se lahko določi z zastavljanjem vprašanj v zvezi z besedilom. Vprašanja naj temeljijo na besedišču, ki so ga prej usvojili z rabo novih besed, obdelanih v besedilu. Vprašanja naj bodo kratka. Koristno je, da je del vprašanj v pisni, del pa v govorni obliki. Pomembno je, da se najprej vadi govor, potem pa tudi pisanje.

3. Vprašanja v zvezi z besedilom (v pisni obliki in ustno): učenci vadijo in ustvarjajo komunikacijo v slovenščini, ki temelji na znanem besedišču, ob toleriranju napak, ki ne motijo razumevanja. Vprašanja naj bodo v skladu z besediščem, ki je učencem na razpolago. To je naslednja raven v procesu usvajanja jezikovnih veščin, katerih cilj je usmerjanje učenca, da ustvari komunikacijo v slovenščini. Ta cilj se pogosto zelo težko doseže, toda potrebno je usmeriti učenca, da ustno, potem pa tudi v pisni obliki uporabi določene besede ali izraze v slovenščini.

4. Pogovor o besedilu: v skladu z besediščem, ki je učencem na razpolago, pogovor temelji na prepoznavanju glavnih osebnosti, dejavnosti, ki se nanje navežejo, na poudarjanju značilnosti osebnosti iz besedila. Kot del procesa učenja učenca v uporabo jezika, se priporoča, da se učenci, po modelih iz besedil spodbudijo, da tvorijo stavke, potrebne v govornih situacijah. Ob obdelavi poezije se ne vztraja na literarni teoriji, temveč na doživljanju lirске pesmi. Spodbujanje učenca, da razume motive, pesniške slike in jezikovno-stilna izrazna sredstva, se poveže z ilustriranjem pomembnih posameznosti, ter z vadbo intonacije verza in opažanjem rime v pesmi.

5. Komparativni pristop: učitelj načrtuje vključevanje besedil iz srbske književnosti, ki se primerjajo s predlaganimi deli slovenske književnosti (v kolikor je to mogoče) ter s primeri, ki so navezani na film, gledališko predstavo, različne audio-vizualne zapise; v obdelavo knjižnega dela se vključijo tudi vsebine iz likovne in glasbene kulture, strip in različne vrste iger (rebusi, križanke, asociacije...). Ob opažanju pomembnih poetskih elementov v strukturi književno-umetniškega besedila, z uporabo znanja pridobljenega pri pouku srbskega/glavnega jezika, si učitelj prizadeva, da bi učencem (v skladu z njihovimi zmognostmi) razložil osnovne oblike pripovedovanja (naracija, deskripcija, dialog); pojem sižeja in fabule, funkcijo pesniške slike; vlogo jezikovno-stilnih sredstev in druge osnovne poetične značilnosti besedila.

6. Oblikovanje kratkega besedila v pisni obliki ali ustno na podlagi adaptiranega knjižnega besedila: ta raven rabe slovenskega jezika v govorni ali pisni obliki je glavni cilj področja Književnost. Poskus samostojnega oblikovanja krajšega besedila iz pet ali šest stavkov (v paru ali v skupini) predstavlja višjo raven v uresničevanju komunikativne funkcije jezika. Učenci razvijajo mehanizem uporabe jezikovnega gradiva in jezikovnih modelov; tvorijo stavke iz besed, upoštevajoč slovnične strukture, potem pa iz stavkov sestavijo krajše besedilo. Proces se nanaša tako na govorni kot na pisni tekst.

Osnovna funkcija književno-umetniških besedil, oziroma adaptacij, je, poleg usposabljanja učencev za komunikativno rabo jezika, tudi seznanjanje učencev s književnimi deli, ki so pomembna za slovensko književnost, s kulturo, zgodovino in tradicijo slovenskega naroda. To področje zajema tudi seznanjanje z drugimi vidiki slovenske kulture, npr. praznovanje pomembnih praznikov v lokalni in narodni kulturi Slovencev. Priporoča se komparativni pristop in opažanje podobnosti in razlik s praznovanjem danih praznikov (če obstajajo) pri večinskem ljudstvu in drugih narodnih skupnostih, ki živijo skupaj v določenih mestih.

JEZIKOVNA KULTURA

Realizacija učnih vsebin *Slovenskega jezika z elementi narodne kulture* zajema kontinuiteto v bogatenju jezikovne kulture učenca. Gre za eno primarnih metodičnih obveznosti učitelja. Učitelj mora oceniti sposobnosti vsakega učenca za ustrezno raven komunikativne kompetence in v skladu s tem prilagoditi jezikovno gradivo. Le-to naj bi pripeljalo do funkcionalne uporabe jezika v pouku, in v vseh ostalih življenjskih okoliščinah, v šoli in zunaj nje, kjer je kakovostno jezikovno komuniciranje pogoj za popolno sporazumevanje.

Jezikovna komunikacija zajema obvladanje receptivnih in produktivnih jezikovnih veščin, in sicer: poslušanje, branje, pisanje in govorjenje. Osnovna značilnost sodobnega metodičnega pristopa k pouku jezika in jezikovne kulture, je razvijanje sposobnosti učenca v vseh štirih dejavnostih, vzporedno z njihovim prilagajanjem kognitivnim sposobnostim in jezikovnemu okolju učenca. Izhodišča na področju *Jezikovna kultura* so koncipirana tako, da po eni strani omogočijo uresničevanje minimuma jezikovnih kompetenc, toda po drugi strani, ne smejo omejiti učence, ki so zmožni ustvariti večji napredek. Zaradi specifičnosti tega pouka, je predvidena izhodišča treba uresničiti skozi jezikovne dejavnosti, ki so, z metodičnega vidika, bolj podobni pouku tujega jezika, kot maternega.

Poslušanje je prva jezikovna dejavnost, s katero se učenci srečajo pri pouku *Slovenskega jezika z elementi narodne kulture*. Omogoča učencu, da spozna melodijo jezika, potem pa tudi njegov glasoslovni sistem, intonacijo besede in stavka. Končni cilj poslušanja je razumevanje, kot predpogoj za verbalno produkcijo, oziroma – komunikacijo. Dejavnost poslušanja zajema vaje, kot so: reagiranje na zapovedi učitelja ali z avdio-zapisov, povezovanje zvočnega materiala z ilustracijo, povezovanje pojmov v priročniku, selekcija točnih in napačnih izrazov, določanje kronologije ipd.

Govorjenje je najbolj zapletena jezikovna veščina, ki zajema obvladanje vseh elementov jezika (fonetično-fonoloških, oblikoslovnih, skladenjskih in besedilnih). Govorjenje se najpogosteje realizira v dialoški obliki, in zato zajema razumevanje (sogovorca). Poleg tega, je govorjenje veščina, ki zahteva določeno hitrost in pravočasno reakcijo. Kot produktivna veščina, skupaj s pisanjem, omogoča učencu, da se izrazi v slovenščini, zastavi vprašanje, interpretira neko vsebino in sodeluje v komunikaciji z drugimi. Dejavnost govora lahko zajema vaje, kot so: petje in plesi v skupini, klasificiranje in primerjanja (po velikosti, obliki, barvi in dr.); ugibanje predmeta ali osebe; »prevajanje» gest v izkaz in dr. Dejavnosti govorne in pisne interakcije zajemajo na pr. tudi: reševanje »tekočih problemov» v razredu, tj. dogovore v zvezi z dejavnostmi; skupno oblikovanje ilustriranih gradiv (albuma fotografij z

izleta ali proslav, načrta tedenskih dejavnosti z izleta ali druženja ipd.); interaktivno učenje, spontani pogovor; delo v parih, majhnih in velikih skupinah (mini dialogi, igra vlog ipd.).

Branje je jezikovna dejavnost, ki zajema poznavanje grafičnega sistema jezika (črke), njihove glasovne realizacije, povezovanje glasov v besede in sestavljanje besed v stavke, spoštuječ ustrezna ritmična in prozodična pravila. Cilj branja mora biti razumevanje prebranega, saj samo tako le-to predstavlja jezikovno kompetenco, in ne samo ubeseditev črk. Dejavnost branja zajema vaje, kot je povezovanje glasov in črk, odgovarjanja na enostavna vprašanja v zvezi z besedilom, točno – netočno, izvršitev prebranih navodil in zapovedi; opažanje distinktivnih značilnosti, ki kažejo na slovnične specifičnosti (spol, število, glagolski čas, oseba ipd.).

Pisanje je produktivna jezikovna veščina, ki zajema izražanje jezikovne vsebine po pisni poti, z uporabo ustreznih črk in ob spoštovanju pravopisnih pravil. Posebno pozornost je treba posvetiti grafemom, za katere ne obstajajo ustreznice v maternih jezikih učencev, če jim slovenski jezik ni materni. Cilj pisanja je jezikovno izražanje po pisni poti, torej zajema tudi razumevanje. Dejavnost pisanja zajema, med drugim, tudi vaje kot so: povezovanje glasov in črk; zamenjava in iskanje manjkajoče besede (dopolnitev naštevanja, križanke ipd.); povezovanje krajšega besedila in stavkov s slikami / ilustracijami; izpolnjevanje formularjev (prijava na tečaj, naročnina na otroški časopis, nalepke za potovalko ipd.); pisanje voščil in razglednic; pisanje krajših besedil in dr.

Jezikovna kultura zajema tudi razvijanje splošnih strategij za jezikovno produkcijo (govorjenje in pisanje), in sicer z naslednjimi postopki: oblikovanje teme, iskanje gradiva, zavzemanje stališča, določevanje cilja govora/pisnega besedila, strukturiranje govora / teksta v skladu s temo, koncepcijo in ciljem. Strategije, ki so specifične za govorno produkcijo zajemajo tudi: stil govora (ustrezen izbor besed), memoriranje govora (pomnjenje skice), priprava za predstavitev (dihanje, modulacija glasu in dikcija), izraz obraza, gestikulacija, telesna drža.

V šestem razredu osnovne šole učenci delajo z več vrstami in tipi govornih in pisnih besedil, in sicer na: deskriptivnem besedilu, narativnem in informativnem, argumentativnem in regulativnem besedilu.

Navedene štiri veščine so skozi izhodišča dveh programov vertikalno povezane tako, da jasno opisujejo stopnjevanje dosežkov učenca na področju *Jezikovna kultura*. Vsebine po temah predstavljajo leksično-semantični okvir, znotraj katerega se funkcionalno realizirajo jezikovne vsebine. Tematske enote predstavljajo realne, vsakdanje okoliščine, v katerih se uresničuje komunikacija. Za vsako tematsko enoto so predlagane tematske skupine, ki jih je treba dopolniti z ustrežno leksiko, v okviru priporočenega števila novih besed. Tematske enote se ponavljajo tudi v vsakem naslednjem razredu, s širjenjem nove leksike in v novih komunikativnih situacijah; takšna horizontalna vrsta gradacije je uporabljena v vseh tematskih enotah.

Izbor besedišča je delno pogojen z vsebinami s področij *Jezik* in *Književnost*, odvisen pa je tudi od ocene učitelja o potrebi za ustreznimi leksemi in njihovi frekventnosti, zaradi doseganja informativnosti in naravnosti v komunikaciji. Mnoge besede niso povezane samo z eno tematsko enoto, temveč se preklapljajo in povezujejo v nova semantična zaporedja, kar naj bi učitelj spodbujal z dobro osmišljenimi govornimi in pisnimi vajami. Poleg selektivnega pristopa k leksiki, je treba paziti tudi na število leksemov, ki se usvajajo v eni učni enoti. Na eni uri ne bi bilo treba uvesti več kot pet novih besed, čigar pomen se bo pojasnil in vadil v tipičnih realizacijah znotraj stavka. Najbolj učinkovito bi bilo, da za novo besedo vsak učenec oblikuje (minimalni) kontekst, oziroma stavek. Na ta način ima učitelj vpogled v učenčevo razumevanje pomena besed, poleg novih vsebin pa tudi spodbuja rabo prej pridobljenih

znanj iz leksike in slovnice, učenci pa pridobijo samozavest, saj lahko izgovorijo ali zapišejo stavke v slovenščini.

Funkcionalno in ekonomično povezovanje pod-področij predmeta *Slovenski jezik z elementi narodne kulture* (Jezik, Književnost, Jezikovna kultura) omogoča obvladovanje z njihovimi vsebinami in uresničevanje predvidenih izhodišč na naraven in spontan način, tako da ene vsebine izhajajo iz drugih, se dopolnjujejo in preklapljajo. Na izbranih delih književno-umetniških, neumetniških in konstruiranih tekstov se lahko razvijajo različne komunikativne veščine; z govornimi vajami se definirajo smernice za izdelavo pisnih sestavkov; kreativne dejavnosti v pouku pripomorejo k razvoju ustnega in pisnega izražanja, branje z razumevanjem vpliva na bogatenje leksike in fluentnost govora itn. Usklajenost izhodišč z jezikovnimi kompetencami omogoča učencu ne samo kumulativno spremljanje napredovanja vsakega učenca, temveč tudi opazovanje problemov v razvijanju posameznih kompetenc, kar v marsičem olajša proces pouka in učenja jezika.

Opomba:

Premet *Slovenski jezik z elementi narodne kulture* lahko poučuje oseba, ki je uspešno zaključila štiriletni študij slovenskega jezika na Filološki fakulteti v Beogradu, ali učitelj/-ica, ki je uspešno opravil/-a strokovni izpit v okviru Lektorata za slovenski jezik na Filološki fakulteti v Beogradu. Potrdilo o usposobljenosti izdaja Center za stalno izobraževanje in vrednotenje (Centar za stalno obrazovanje i evaluaciju) Filološke fakultete Univerze v Beogradu (sklep Ministrstva za šolstvo, znanost in tehnološki razvoj št. 610-00-01740/2017-07 z dne 13.11.2017).

11. UKRAJINSKI JEZIK SA ELEMENTIMA NACIONALNE KULTURE

Nazva predmeta	UKRAÏNSЬKA MOVA Z ELEMENTAMI NACIONALЬNOÏ KULЬTURI		
Meta	Метою викладання та навчання навчальної дисципліни <i>ukraïnsьka mova z elemnetami nacionalьної kulьturi</i> є досягти учнями такого ступеню комунікативних здібностей, на якому вони зможуть самостійно вживати засвоєні навички розмовного мовлення в стандартних та професійних комунікативних ситуаціях (залежно від тематичного minimumu та в письмовій формі), плекати національну та культурну ідентичність, етнічну саморівновагу та ознайомити їх з elementami tradicії, kulьturi, звичаїв ukraïnsького narodu, підкреслюючи особливі риси ukraïnsького мовлення в Serbії.		
Klas	drugij		
Rічна kіlьkіstь godin	72 godini		
NAVČALЬNI DOSЯGNENNЯ			
Pісля zakінчення klasu uчень:		OBLASTЬ/TEMA	ZMIST
– rozrіznяє zvuk, slovo i reченья;		LITERATURA	Zvuk ta bukva, drukovani ta pisani literi. Slova i reченья v rozmovi ta na pісьmію Movni igri.
– pravіlьno vimovlяє slova i			

korotki povni rečennja;

– ovolodie osnovnoju tehnikoju čitannja ta p'is'ma;

– čitaє z rozuminnja;

– uvažno sluhaє i rozumie zmist literaturnogo tvorū, jakij čitaєt'sja;

– rozriznjaє virš, kazku,

baiku ta p'esu;

– umie vidiliti golovnih geroiv tvorū i viznačati ihni pozitivni ta negativni risi;

– rozpiznaє zagadku;

– rozriznjaє zvuk, slovo i rečennja;

– pravil'no vimovljaє korotki i povni rečennja;

– pravil'no vživlaє veliku literu;

– umie sformuljuvati usne povidomlennja za danimi slovami;

– umie usno perekazuvati;

– umie usno opisuvati maljuvok/ maljuvki ta rozpovisti pro priguđu z vlasnogo dosvidu;

– umie usno nazivati ta opisuvati predmeti, jaki nas otočujuť;

– pravil'no vikoristovuje novi slova v povsjačdennij movi; pravil'no vimovljaє specifični zvuki ukraїнської movi v povsjačdennij

Analitiko-sintetični vpravi, grafomotorni vpravi . Pisannja (perepisuvannja, samostijne pisannja).

Čitannja (plavne čitannja, čitannja golosne i pro sebe); pitannja, dla perevirki rozuminnja pročitanogo tekstu.

Vimova zvukiv, z vimovoju jakih u učniv vinikajuť trudnošč: (napr: *g, i, я, ю, є, ї*)

ŠKIL'NA LITERATURA

Poezija

Ukraїнські narodni pisni: *Dobrii večir, zaičiku;; Vesnjaščka-panjaščka;...*

Ličilki: *Raz, dva, tri, čotiri, p'ять; Ihav lis čerez lis;*

Zagadki i ličilki: *Я kruglen'ka, červonen'ka; Na gorodi barabolja;*

Valerij Jsenovs'kij: *Otača simejka*

Leonid Glibov: *Bačiti– ne bačiti*

Tamara Kolomic'sja: *Podarunok; Tižneva simejka*

Oleksandr Oles'j: *Step; Vse navkolo zelenie*

Grigorij Ponomarenko: *Rozmal'ovaniŭ metelik*

Gricevko Bojko: *Babusja i vnuk, Stonižka*

Ganna Čubač: *Grad gorodom prošumiv*

Evgen Bandurenko: *Čogo ne*

rozmovi;

– umie napam’ять rozkazati
korotki virši;

– bere učast’ u vystavi;

– bere učast’ u kul’turno-
mistec’kikh zahodah (jak
gľydač abo jak učasnik);

– umie vvičľivo podĭakuvati,
poprositi pro dopomogu,
uvažno visľuhati
spivrozmovnika;

– rozumie termin
nacional’na prinaležnist’ i
považaє predstavnikov inših
narodiv;

– šanue svoju ridnu movu ta
movi inših narodiv;

– rozriznjaє podibnist’
movnih jvish miž
ukraїns’koju ta serbs’koju
movami;

– umie interpretuvati
narodni virši, pov’язani zi
svyatami či porami roku;

– bere učast’ u ditĭčih igrakh,
jaki vidpovidaють űogo viku;

– znaє harakterni osoblivosti
ukraїns’kikh narodnih
kostjumiv (svogo kraju);

– svĭtkue svyta (i porivnjuє
ih z serbs’kimi);

– znaє tradiciїnni ukraїns’ki
zvičai (Rizdvo – rizdvĭni
pisni, Svytiĭ Mikolai,
Velikden’ – pisanki), a
takož tradiciїnni narodni
stravi

tone paroplav

Anatoliĭ Kostec’kii: *A űo v
portfeli?*

Galina Malik: *Korolivstvo Anu*

Gannĭa Čerinh: *Maĭster gric’*

Proza

Olena Pčilka: *Morozova kara*

Юliĭa Handožins’ka: *Podarunok
vid Svyтого Mikolaja*

Vasil’ Suhomlins’kii: *Jak
minĭeťsia kolir snigu?*

Volodimir Suteev: *Jlinka*

Mikola Magera: *Soĭka*

Narodna bajka: *Derevo do neba,
Rozum na űastĭ, Molodil’na
voda...*

Basna: *Orel i lis*

Narodni prisliv’ja ta prikazki.

Dramaturgiĭa

Ditĭčĭ narodni igri: *Dub, mist...*

Ivan Franko: *Osel i lev*

Usmiški vidpovidno do viku.

Ляльковий театр.

POZAKLASNE ČITANNJA

Євген Шморгун: *Dobre dilo*

Populjarni ta informacijni teksti: Teksti z iljistrovanih enciklopedij ta dityčih žurnaliv na vibir.

Literaturni teksti;

- virš; bajka; kazka; zagadka.
- podia; koli vona vidbulas' i de; literaturnij geroj, jogo zovnišnij viglad,
- dityči p'esi; dityči igri; smišinki.

Tradicijnna ukraïns'ka narodna kul'tura.

Umiti vesti nevimušenu rozmovu. Osobistist' učnja: sim'ja i dim, simejni obov'язki, tovariši ta odnoklasniki, rozpovisti pro svoju uljublenu tvarinu; svoju školu, škil'ni obov'язki ,...

Formi social'noj povedinki: jaki slova i koli mi vikoristovujemo, slova vitannja ta frazi.

MOVNA KULTURA **Usne vislovljuvannja**

Svjata ta simejni svjata.

Rozmova, rozpovid', rozpovid' za maljonkom (narodnij kostrom, tradicijni stravi).

Perekaz korotkogo literaturnogo tekstu, jakij vidpovidaє viku učnja.

Dramatičnij tekst, teatralnij tekst, scenična obrobka.

Teatralna postanovka (vistava i

	ляльковий тетр), дитячі народні ігри.
	Zbagačennja slovnikovogo zapasu.
	Movlennja, situativni ta movni igri.
	Rozmova na bazi prosluhanogo audiozapisu.
	Real'ni ta simuljačijni situacii.
Sluhan'nja	Audiovizual'ni zapisi.
	Igri d'ja rozvitku uvagi ta vmin'nja <i>sluhati</i> .
	Literaturni tvori – virazne čitannja včitelja abo audiovizual'nij zapis.
	Ne literaturni tvori: tekst u tablici, rozklad urokiv, kvitok ta bagato inšogo.
Čitannja	Informacijni teksti: pravila povedinki v školi, z žittja v našomu otočenni, z dityčoi enciklopedii.
Pis'mo	Napisannja bukv, harakternih d'ja ukraïns'kogo alfavitu, u široko vikoristovuvanih slovah i frazah. Perepisuvannja. Virišennja krosvordiv, rebusiv, golovolomok ...
	Napisannja velikoï literi na počatku rečennja ta osobistih imen ludeï. Krapka v kinci rečennja.

Ключові слова: початкове читання та писання, мовна культура, усне висловлювання, література

РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ДИДАКТИЧНО-МЕТОДИЧНОГО ВИКОНАННЯ ПРОГРАМИ

Програма навчання та вивчення *української мови з елементами національної культури* складається з предметних областей: початкового читання та писання, літератури та мовної культури. Розподіл навчальних годин повинен бути зроблений на основі предметних областей, але завжди, на кожному уроці, слід приділяти особливу увагу навчанню початкового читання та писання,

культури мовлення учнів та культурі українців у Сербії, звертаючись при цьому до народних традицій та звичаїв. Обидві області переплітаються між собою і жодна з них не може вивчатись окремо і без взаємодії з іншими областями.

Програма навчання та вивчення *української мови з елементами національної культури* базується на навчальних досягненнях, тобто на процесі навчання та досягненнях учня. Навчальні досягнення – це опис інтегрованої сукупності характеристик: знань, навичок, переконань та цінностей, які здобуває учень.

I. PLANUVANNYA UROKIV TA NAVČALNOGO PROCESU

Програма навчання, яка орієнтована на навчальні досягнення дає вчителю більшу свободу, більше можливостей у плануванні та розробці уроків та самого навчання. Роль вчителя полягає в тому, щоб контекстуалізувати цю програму у відповідності до: потреб конкретного класу з урахуванням: рівня знань української мови, складу учнів в класі та їхніх індивідуальних особливостей; підручників та інших навчальних матеріалів, які буде використовувати; технічних умов, навчальних ресурсів та засобів масової інформації доступних у школі; ресурсів, можливостей та вимог соціального оточення, в якому знаходиться школа. Виходячи з поданих навчальних досягнень та змісту, вчитель спочатку створює свій річний глобальний план роботи, на підставі якого він пізніше буде розробляти свої оперативні плани.

Навчальні досягнення, визначені по областях, полегшують учителю подальшу операционалізацію навчальних досягнень до рівня конкретної навчальної одиниці. Від викладача очікується, що для кожної навчальної одиниці, на етапі планування та написання плану уроку, визначить диференційовані очікувані результати щодо трьох рівнів складності результатів навчання в залежності від попереднього знання учня. При плануванні слід також мати на увазі, що очікувані результати видізняються, що деяких з них можна досягти легше та швидше, але для більшості з них (особливо для предметної області: мова та письмо), потрібно більше часу та різних заходів та роботи. У процесі планування та навчання важливо мати на увазі, що підручник є навчальним інструментом і не визначає зміст предмету. Тому, до змісту, наведеному у підручнику, потрібно застосувати вибірковий підхід. Крім підручника, як одного із джерел знань, вчитель повинен відкрити учням й інші джерела знань і навчити їх працювати з ними. При плануванні навчального процесу слід враховувати знання, досвід, інтелектуальні здібності та інтереси учнів.

Необхідно звернути особливу увагу на збагачення словникового запасу та використати певні культурні заходи та свята, які відбуваються в певних осередках, з метою ознайомлення учнів з життям українців у минулому, їхніми традиціями та культурою, як характерними рисами української меншини на цих просторах. Рекомендується порівнювати святкування українських свят із святкуванням цих свят іншими народами та іншими національними громадами, які живуть на цих просторах.

II. VIKONANNYA NAVČALNOЇ PROGRAMI

POČATKOVE ČITANNYA TA PISЬMO

Didaktiko-metodična organizacija urokiv počatkovogo čitannya ta pis'ma zaležit' vid kilykoh faktoriv, z yakih najvažliвішим є той, який stosується попередніх знань учнів. Vikladači obirajut' model' gavčannya počatkovogo čitannya ta pis'ma – poednannya analitično-sintetičnih metodiv, silisnogo abo kompleksnogo metodu.

Uroki z počatkovogo čitannya ta pis'ma povinni buti realizovani na kilykoh rіvnjah iz zastosuvannjam principu individualizacії navčannya. Zmist, metodi ta formi roboti povinni buti pristosovani do zdibnostej ta potreb учнів, z vikoristannjam diferencіjovanogo navčannya.

U сей period učni povinni formuvati navički čitannja vidpovidnih tekstiv, pravilno vimovljati usi zvuki, pravilno nagološuvati slova ta intonacijno vidiljati v rečennjah slova. Neobhidno vrahovuvati individualni zdibnosti učniv. Kožna ditina čitae svoім tempom čitannja i vidpovidno do svoіh zdibnostej. Bažano často perevirjati rivenь sformovanosti navičok čitannja ta rozuminnja pročitanogo. U procesi formuvannja navičok čitannja, možutь vikoristovuvatisja movni igri. Učni takim činom vidkrivajutь dla sebe щosь nove, stajutь bilьš motivovanimi, a atmosfera priemnoю i rozslablenoю. Važlivo vikoristati znannja učnja, nabute z serbsьkoі movi pri zasvoenni kirilici.

Dla formuvannja navičok pisannja slid praktikuvati perepisuvannja, dopovnennja rečenj, skladannja rečenj za maljonkom, skladannja rečenj za grupoю maljonkiv, napisannja diktantiv, samostiјne napisannja rečenj ta korotkih tekstiv. Dla formuvannja navičok pravilnogo pisannja bukv osoblivu uvagu slid pridiliti prostorovіj orientacij v zošiti. Napisannja liter obmežuetьsja na odin abo dva rjarki v zošiti.

Formuvannja navičok čitannja i pisannja

U сей period učni povinni sformuvati bazovi navički čitannja ta piśma. Dla vdoskonalennja navičok čitannja potribno čitati korotki, dinamični, cikavi, vidpovidni do viku teksti, a takož teksti dla škilьnogo ta pozaklasnogo čitannja. Osobлива uvaga povinna pridiljatisja rozuminnju pročitanih sliv, rečenj ta tekstiv.

LITERATURA

Rekomendovaniјj zmist z *Literaturi* zasvojuetьsja protjagom vsьogo navčalьnogo roku z čitanki ta robočih zošitiv z literaturnogo čitannja jk osnovnih navčalьnih materialiv za planom včitelja, зробlenim vidpovidno do individualnih zdibnostej učnja, možlivostej vsьogo kolektivu, vidpovidno do zaplanovanih navčalьnih dosjagnenj.

Pracjucі z učnjami nad rozuminnjam tvoriv z obov'язkovoі literaturi, tekstiv na vibir z sučasnoі popularnoі literaturi dla diteј, informativnih tekstiv z enciklopediјj ta žurnaliv dla diteј toщo, duže važlivo щob včitelь dopomig їm zrozumiti okremi opisani v tvorі podiј, čas i prostir, u jkomu vidbuvajutьsja si podiј. Do spisku literaturi dla literaturnogo čitannja vhodjatь perevažno tvorі, щo naležatь do nacionalьnogo korpusu, jkіj zbagačeniј tvorami sučasnoі literaturi dla diteј. Vibir tvoriv v osnovnomu zaležitь vid osoblivostej sprijnattja učnem hudožnьogo tvoru, v zaležnosti vid jogo viku.

ROBOTA NAD TEKSTOM

Literaturni žanri: kazki, bajki, virši, prisliv'ja, zagadki, ličilki.

Čitannja – virazne čitannja včitelja abo audiozapis korotkih ukraїnsьkih narodnih kazok, hudožnih tekstiv, viršiv, bajok. Rozvitok navičok čitannja možna praktikuvati pracjucі v grupah, zvažajucі na pravilnu vimovu okremih zvukiv, harakternih dla ukraїnsьkoі movi. Učnjam, jki švidše za inših rozvivajutь navički čitannja, potribno dati možlivistь samostiјno pročitati kilьka rečenj. Pid čas opracjovannja viršiv slid trenuvati pravilnu vimovu, čitajucі golovnim činom horom.

Očikuetьsja, щo učeњ sьogo viku vmie viznačiti hid podiј, golovnih geroіv, čas i misce rozgortannja podiј. Viznačennja elementiv fantastiki v kazkah.

Rekomenduetьsja, oznajomljovati učniv z popularnimi dityačimi ta narodnimi viršami, rekomenduvati їm čitati dityači žurnali, podivitisja, proanalizuvati i obgovoriti prinajmni odnu

театральну виставу (баžано лялькову) та фільм для дітей (рекомендується фільм за мотивами народних казок) українською мовою.

Razom iz korelaciєю miž hudožnimi tvorami, včitelevi neobhidno vstanoviti vertikalnu korelaciєю. Včitelj повинен бути ознайомлений зі змістом предмету *Navkolišniū svit*, a також знати традиційну і духовну культуру українців у Сербії та їхні народні звичаї.

Gorizontальnu korelaciєю včitelj vstanovлює, nasampered, z predmetami: serbsьka mova ta literatura, istorija, obrazotvorče mistectvo, muzična kulьtura, religieznavstvo ta gromadяnsьke vihovannя.

Včitelj повинен постійно вказувати на важливість правильної вимови, яка тренується за допомогою певних ортопедичних вправ. Ортопедичні вправи не повинні виконуватись на окремих уроках, їх треба пов'язати з відповідними темами з граматики; інтонація в реченні, з одного боку, може бути пов'язана з культурою висловлювання, шляхом повторення віршів тощо. Z vikoristannям audiozapisiv v učniv potribno rozvinuti navički dla vidtvorennя i zasvoennя правильної вимови, мелодії, дикції ...

Деякі ортопедичні вправи можуть бути виконані при засвоєнні відповідних тем з літератури: напр. артикуляція може тренуватись за допомогою лічилки, скоромовки або мовних ігор, коли вони засвоюються як складова частина народної творчості; наголос, темп, ритм, інтонація та перерви можуть тренуватись на приклади читання вчителя або прослуховування CD і видтворення його *u movlenni*, за вибором вчителя чи учня.

MOVNA KULьTURA

Rozvitok movnoї kulьturi є одним з найважливіших завдань викладання рідної мови з елементами національної культури. Ся навчальна область повинна бути пов'язана з роботою над літературними творами, які сприяють плеканню культури усного та писемного мовлення.

Vid učniv сього віку potribno očikuvati znannя наступних предметних областей:

Rozvitok зв'язного movlennя – розмова про пригоди з власного досвіду, того, що вони бачили, того, що вони хочуть. Rekomendovani temi dla opracюvannя: škola, sim'я, моє місто чи село. Rodinni vidnosini. Osobististь učня, sim'я та dim, simeйнi obov'язki, tovariši ta odnoklasniki, rozpovisti pro svoю ulюblenu tvarinu; svoю školu. Škilьni obov'язki ... Robočий denь učня. Vільний čas. Transport. Mi berežemo prirodu – tvarini ta roslini. Люbov do rідної мови. Formi socialьної поведінки: які слова і коли ми vikoristovуємо, слова вітання та фрази. Dітячий журнал *Soloveуko*. Važlivi svyata: Rizdvo, Svytiй Mikolaj ta Velikdenь. Pisni, dialogi, p'esi, майстер-klasi dla vdoskonalennя rozmovnoї мови. Pekseso. Dla zbagačennя slovnikovogo zapasu rekomendуються tekstи українських письменників для дітей.

Učni також повинні vmitи складати grupи sliv за значенням і складати речення з заданих sliv. Učni повинні vmitи viznačiti golovного geroя v tekstи та opisati його. Voni повинні vmitи podяkuvati, a також poprositi pro dopomogu. Voni повинні samostiйнo, v dekilьkoh rečennях rozpovisti pro sebe, pro svogo brata чи sestru, pro svogo druga / pro svoю podругu, pro odnoklasnikiv, pro žittя v školі (maksimum 5 rečenь).

Vidtvorennя – opisati zobražennя або poslidovniй perebig podiй na osnovi ilюstraciй. Vmitи perekazati український дитячий фільм за zazdalegidь viznačenim planom, rozpovidь або дитячу vistavu, prigodu або svyato.

Opis – людей, tvarin.

Dialog – правила соціальної поведінки.

Dramatizacija – короткий текст за вибором, про пригоду або події з повсякденного життя.

Spilkuvannya – dbati pro zbagacennja slovnikovogo zapasu dla povsyakdenного spilkuvannya, zbagachuoci aktivnij slovnikovij zapas. Časti rečennja z povsyakdenного žyttja. Rizni formi vislovlyuvannya. Vpravi z zaminou sliv i dodavannjam sliv u rečennja.

Usne vivislovlyuvannya realizuetsja čerez igri ta tvorči zahodi, yakimi trenuetsja spilkuvannya (privittannya v konkretnih situacijah: *dobrogo ranku, dobrii den' i do pobačennja*; podjaka, vibačennja). Učni možut' rozmovljati na osnovi maljunktiv. Možut' perekazati počutij tekst, vistavu či ljal'kovu vistavu, nevimušenoju movoju z pravil'noju vimovoju.

Vpravi na sposterežennja – se vpravi na rozpiznavannya cilogo ta jogo častin, sposterežennja za ob'ektami, javščami ta navkolišnim seredoviščem. Iť potribno rozdiliti za temami. Perš za vse rozglydaetsja klasna kimnata, a potim vedetsja sposterežennja navkolišnjogo seredovišča. Učni možut' sposterigati za predmetami, ljud'mi, tvarinami, podijami, rozglydati zobražennja, grupi zobražen'j, fotografii, ob'ekti, što iť otočujut' toščo. Uvaga učniv повинна buti sprjmovana na cile, a potim na najvažliviši jogo častini, a v kinci – i na menš važlivi častini. Sposterežennja vedut'sja za: formami, kol'orami, vidnosinami, ruhami, mimikoju ta žestami, toščo.

Vpravi na sluhannya počинаjutsja z sluhannya togo, što govoryat' včiteli, inši učni, artisti či veduči. Počute analizuetsja, viznačajutsja movni harakteristiki osobi, jaka govoryt'. Sluhannya має buti pov'язane z mimikoju ta žestami, jaki vidnosjatsja na skazane. Obov'язkovo napolygati na pravil'nij vimovi. Pid čas sluhannya, zoseredžuvati uvagu ta koncentraciju. Sluhati onomatopoeični zvuki, šum, čitku ta nečitku vimovu.

Analitični vpravi majúť buti cikavimi ta stimuljuočimi, oskільки voni є odnieju z najvažliviših peredumov dla čittannya ta piščma. Voni ne vikonyujutsja okremo, iť treba pov'язati z vpravami na sluhannya ta sposterežennja.

Vpravi, za dopomogoju jakih vidalajutsja ne literaturni elementi z vislovlyuvannya, vikonyujutsja povil'no i sistematično. Včiteli повинni osoblivu uvagu zvertati na vimovu golosnih zvukiv, *я, ю, є, ї*; vimovu golosного *і*; prigolosного *г*; i nenagološenih golosnih *е* та *і*.

Učni повинni aktivno zasvoiti 200 sliv i frazeologičnih odinic'. Pasivnij slovnikovij zapas повинен buti bil'šij niž aktivnij, na kožnomu rivni.

Vid učnja očikuetsja, što vin: vivčit' napam'jat' prinajmni 4 virša dla deklamuvannya, 5 ukraińs'kich viršiv (narodnih abo sučasnih popularnih diťačih viršiv), zagadki, dejakі prisliv'ja, deklamuvati narodni virši, pov'язani z religijnimi svjatyami abo porami roku, vivčit' napam'jat' dva korotkih prozovih teksti v obsjazi 3 – 5 rečen'j ta 2 korotkih dialoga abo vizyme učast' u diťačij vistavi. Učni повинni, jакщо се можливо, zajmatis' diťačimi narodnimi tancjami, vidpovidno do iťnjogo viku, повинni rozriznati elementi ukraińs'kogo narodного kostjumu svoeї gromadi, vidznačati religijni svjata (v porivnjan'ni z serbskimi), znati tradicijni ukraińs'ki tradiciї ta zvičai (Rizdvo – Rizdvjani pisni, Svjati Mikołaj ta Velikden' – zvičai: pisanki) ta tradicijni stravi.

U drugomu klasi učni zapisujut' rečennja ta korotki teksti. Osobлива uvaga pridiljaetsja individual'nomu pidhodu do kožного učnja, i v zaležnosti vid jogo zdibnostej zaohočuvati pravil'no pisati. Jакщо u diťina vinikajut' trudnošči u navčanni piščma, iť potribno dopomogti ovoloditi tehnikoju piščma postupovo. Diťinu, jaka rozvivajetsja švidše, potribno zaohočuvati i staviti pered neju zavdannja, jaki b iť stimuljuovali. Učni piščmovu vidpovidajut' na prosti

питання про особистий досвід, істоти, предмети, явища. Вони також записують назву малюнку або назви декількох малюнків, а також речення на основі малюнку або групи малюнків. При написанні речень учням слід звернути увагу на написання великої літери на початку речення, написання власних імен, а також на ставлення крапки в кінці речення.

Ознайомлення учнів з основами історії української меншини в Сербії (доселення, культурні, освітні, релігійні та економічні заходи, найвищі культурні досягнення, відповідні організації та установи ...), та з плеканням емоційного ставлення до традицій, культури, звичаїв і традицій української меншини в Сербії (фольклор, ремесла, народні прислів'я, театр, література, музика, традиційні дитячі ігри, звичаї, демонологія...), але не в сенсі романтичної традиціоналізму, а на шляху до майбутнього, до розвитку і модернізації. Покладатися на минуле, але дивитись в майбутнє. Надати учням інформації про українську громаду в Сербії (населені пункти, установи і організації, відомі особистості, імена, прізвища, походження ...), а також про зв'язки з іншими етнічними спільнотами та культурами, про внесок українців на цих теренах (в галузі освіти, культури, мистецтва, архітектури ...) прикладати зусилля, щоб українська ідентичність і саморозуміння виховувалась вітончено, не за допомогою прислів'їв та фраз, а на конкретних прикладах, при цьому поєднати дані з емоційним спрямуванням, надаючи значення правам людини і меншин, міжетнічний пов'язи, толерантності і взаємодії.

ШЛЯХИ ВИКОНАННЯ ПРОГРАМИ

Необхідно завжди мати на увазі основне завдання даного предмета: учні повинні добре навчитися володіти українською літературною мовою та набуті навічок лінгвістичної правильності. Завжди слід мати на увазі попередні знання учнів, щоб їх можна було пов'язати зі знаннями, якими вони вже опанували. На кожному уроці вчитель повинен обирати диференційований підхід, оскільки учні різного віку і мають різні мовні компетенції.

Необхідно створити приємну атмосферу, яка вимагає партнерства між вчителем/викладачем та учнями, і потрібно допомогти учням подолати психологічний бар'єр щодо мовного спілкування та мовленнєвих навічок. Кожен інструмент мови демонструється в конкретному контексті, а не ізольовано. При тренуванні мовленнєвих навічок повинні переважати різні форми діалогу в спілкуванні вчитель – учень та учень – учень. У мовленні вимагається простота мовлення, природність й спонтанність та лінгвістична правильність.

III. СПОСТЕРЕЖЕННЯ ТА ОСІНЮВАННЯ ПРОЦЕСУ НАВЧАННЯ

Процедура контролю і осінювання успіху учнів ведеться для досягнення очікуваних результатів навчання, вона починається з встановлення фактичного рівня знань, на якому знаходився учень, і виходячи з цього, осінюються його подальші навчальні досягнення, від яких залежатиме оцінка. Кожна діяльність є доброю можливістю для осінювання навчальних досягнень та отримання зворотних інформацій. Кожен урок і кожна діяльність учня – це нагода для формуальної оцінки, тобто реєстрації навчальних досягнень учня та його спрямовування у подальшому навчанні.

Формативна оцінка є невід'ємною частиною сучасних методів навчання та включає в себе оцінку знань, навічок, ставлення, поведінки та розвиток відповідних компетенцій протягом уроку та навчання. Як формативний вимір, вона включає в себе збір даних про навчальні досягнення учня, а найбільш поширеними є наступні методи: реалізація практичних завдань, спостереження і нотатки учнівської активності під час уроку, пряме спілкування між учнем і викладачем, реєстр для кожного учня (карта навчальних досягнень) і т.д. Результати формативного осінювання в кінці навчального циклу повинні бути виражені підсумковою оцінкою – цифрою.

Robota kožnogo včitelja poľagaє u planuvanni, dosyagnenni rezultativ, spostereženni ta ocinci. Važljivo, što včitelj postijno slidkuvav i ocinjuvav diferencijovano ne tilyki navčalnyi dosyagnennja učnja ta proces navčannja, a y sebe ta svoju robotu. Vse, što vjavyt'sja horošim i korisnim, včitelj bude prodovžuvati vikoristovuvati v svojij praktici navčannja, a vse, što vjavyt'sja neefektivnim, potribno bude pokraščiti.

HRVATSKI JEZIK SA ELEMENTIMA NACIONALNE KULTURE

Naziv predmeta	HRVATSKI JEZIK S ELEMENTIMA NACIONALNE KULTURE		
Cilj	Cilj nastave i učenja <i>Hrvatskog jezika s elementima nacionalne kulture</i> je njegovanje hrvatskoga jezika, očuvanje tradicije i upoznavanje kulturne baštine Hrvata i Hrvatske; razvijanje svijesti o značaju uloge jezika u očuvanju nacionalnog identiteta i interkulturalnosti kao načina života u suvremenom društvu.		
Razred	Drugi		
Godišnji fond sati	72 sata		
ISHODI			
Obrađenom temom/područjem, učenik će moći:	PODRUČJE/TEMA	SADRŽAJI	
1. Hrvatski jezik i književnost			
– razgovarati u skladu s jezičnim razvojem, izraziti svoje potrebe, misli i osjećaje na standardnom hrvatskom jeziku		Usvajanje novih riječi i njihova značenja Cjelovita rečenica u usmenom izražavanju	
– birati i koristiti se odgovarajućim riječima u govoru;		Vrste rečenica po značenju (izjavna, upitna, usklična) i obliku (jesna i niječna), poredak riječi u rečenici	
– na pravilan način koristiti se novim riječima u svakodnevnom govoru	Jezik	Vođeni i slobodni razgovor (telefonski razgovor, pripovijedanje prema slikama)	
	Pravogovor		
– pravilno izgovarati riječi, paziti na mjesto naglaska i rečeničnu intonaciju	i jezično izražavanje	Govorni predlošci Usmena i slušna poruka	
– uočiti razliku između hrvatskog standardnog jezika i zavičajnog govora		Hrvatska latinica, abeceda Pričanje, prepričavanje, opisivanje (lika, predmeta, krajolika) i izvješćivanje o događajima	
– pažljivo slušati pitanja i odgovarati cjelovitom rečenicom		Kazivanje stihova	

– govoriti više cjelovitih tematski povezanih rečenica u cjelini

– usmeno prepričavati; usmeno pričati prema slici/slikama i o doživljajima

– usmeno opisivati stvari iz neposrednog okruženja

– kazivati pjesme naizust

– pozorno i kulturno slušati sugovornike

– pozorno slušati interpretativno čitane književne tekstove radi razumijevanja i doživljavanja

– vladati osnovnom tehnikom čitanja i pisanja latiničnog teksta

– aktivno slušati i razumjeti sadržaj književno umjetničkog teksta koji mu se čita ili koji samostalno čita

– izraziti svoja zapažanja, misli i osjećaje nakon slušanja/čitanja književnog teksta i povezati ih s vlastitim iskustvom

Književnost

– sudjelovati u scenskom izvođenju teksta

– hrvatska

– riječima i slikom izraziti o čemu tekst govori

– zavičajna

– odrediti glavni događaj, vrijeme (tijek događanja) i mjesto događanja u tekstu

– uočiti likove i izraziti svoje mišljenje (vrednovati postupke) o ponašanju likova u književnu djelu

Čitanje kratkih tekstova, slikopriča

Igrokaz (scensko i lutkarsko izvođenje)

Bogaćenje rječnika: leksičke i sintaksičke vježbe

Razgovorne, situacijske i jezične igre

Stvarne i simulirane situacije

Audiovizualni zapisi

Obavijesni tekstovi: izbor iz enciklopedija i časopisa za djecu (*Smib*, NIU Hrvatska riječ – podlistak za djecu *Hrcko*)

Obrazovni digitalni mediji.

Poezija

Tatjana Pokrajac, *Papuci*

Vera Zemunić, *Pođimo na livadu*

Darko Cindrić, *Sveti Nikola*

Tin Kolumbić, *Božićna noć*

Stanislav Feminić, *Jura i mrva*

Miroslav Dolenc Dravski, *Rodbina*

Gustav Krklec, *Neostvarive želje*

Basna, *Lav i zec*

Vesna Parun, *Jutro*

Nevenka Videk, *Pismo iz zelengrada*

Grigor Vitez, *Kako živi Antuntun*

Ratko Zvrko, *Grga Čvarak*

Nedeljka Šarčević, *Disnotor i prelo*

– slušati, razumjeti i
parafrazirati poruku.

(izbor)

Proza

Nada Mihoković-Kumrić,
Zaljubljeni semafor

Jadranka Bralić, *Štednja*,
Radoznala ribica (slikopriče)

Željka Horvat-Vukelja, *Kako su
nastale boje* (slikopriča)

Jadranka Bralić, *Božić u obitelji*

Luko Paljetak, *Bajka o žapcu*

Sanja Pilić, *Rastreseni tata*,
Medvjed i tratinčica

Nada Zidar-Bogadi, *Pismo s mora*

Zlatko Krilić, *Vicko*

Blanka Dovjak-Matković, *Tajana
telefonira*

Sanja Polak, *Veseli borić*

Tamara Vrbanović, *Suncokret*

Balint Vujkov, *Razlinkavi zec*

Dramski tekstovi

Anica-Ana Kraljević, *Dva klauna*

Jadranka Čunčić-Bandov,
Zaboravljivi zeko

Jadranka Čunčić-Bandov, *Božićna
želja*, *Uskrsni medo*

2. Elementi nacionalne kulture

– prepoznati elemente i
vrijednosti tradicijske kulture i
baštine

Povijest i geografija, tradicijska kultura i baština

– poznavati značajne blagdane i
običaje vezane uz njih

– blagdani i običaji

– zanati/obrti

Blagdani: Božić, Uskrs i običaji koji
se odnose na ta dva najveća
kršćanska blagdane.

Stari zanati. Izrada predmeta od
prirodnih materijala: čamac, bure,
drvene klompe, papuče, tambure,
zvečke, šling, slike od slame,

– poznavati obrt/zanat značajan – folklor i nošnja
za očuvanje kulturne baštine i
tradicije

– kazalište, film

– otplesati jedan tradicijski ples – nacionalna jela
i poznavati dijelove nošnje u
kojoj se pleše

– navesti odlike nacionalne
kuhinje i poznavati načine
pripremanja jela

– pjevati narodne i dječje
pjesme primjerene dobi

– ilustrirati svoj doživljaj
pročitano teksta

– različitim tehnikama izraziti
svoju kreativnost na zadanu
temu

posuđe itd. (jedan po izboru).

Narodni ples i tradicijska nošnja po
izboru (Ajde Ive, ajde Vince, kolo)

Nacionalna jela po izboru iz jednog
dijela Hrvatske i Vojvodine
(Srbije).

Stare igre i igračke

Kazališna predstava ili filmsko
ostvarenje po izboru (*Šegrt Hlapić*).

Kulturne manifestacije u zajednici –
upoznavanje s kalendarom,
razgovor i posjet odabranim
manifestacijama.

Izbor prigodnih tekstova iz časopisa
Smib, Hrvatska riječ – podlistak
Hrcko.

Slušanje i pjevanje

Višnjica rod rodila, narodna
pjesma,

Radujete se narodi, božićna pjesma
Srićna noć je prispila, božićna
pjesma

Proljetna pjesma, Zlatko Špoljar

Himna zadrugara, Arsen Dedić

Ježalo dragalo, bunjevačka dječja
igra

Špenjgljarska igra, *Miš mi je polje
popasel*, hrvatske narodne pjesme

Maestral, Ivica Stamać

Volim Pipu, Ivan Golčić – Nevenka
Videk

Sveti Niko s. Lujze Kosinović i Mire
Preisler

Glazbena kultura

– pjevanje

– slušanje

	<i>Fašnički ples</i> , Marija Matanović
	Bunjevačke i šokačke narodne pjesmice
	Slušanje
	<i>Božićne pjesme</i>
	<i>Lijepa naša</i> , Antun Mihanović (tekst), Josip Runjanin (glazba)
	Izrada i oslikavanje čizmica za Sv. Nikolu
	Božićni ukrasi
	Šaranje pisanica
	Izrada plakata (mozaik i dr. tehnike)
	Izrada maski potrebnih za igrokaz
Likovna kultura	Izrada čestitki
	Strip
	Licitarsko srce (brašno, voda, šećera)
	Narodni običaji (slobodna tehnika)
	Izrada štapnih lutaka

Ključni pojmovi sadržaja: hrvatski jezik, latinično pismo, čitanje, običaji, kolo, igre i igračke

UPUTE ZA DIDAKTIČKO-MEODIČKO OSTVARIVANJE PROGRAMA

Program *Hrvatskoga jezika s elementima nacionalne kulture* čine dva velika predmetna područja: *Hrvatski jezik i književnost* te *Nacionalna kultura*. Preporučena podjela sati po predmetnim područjima je sljedeća: *Hrvatski jezik* – 30 sati, *Nacionalna kultura* – 42 sata. Područja su kompatibilna i prožimaju se, te se ne mogu proučavati zasebno.

Hrvatski jezik izučava se na sadržajima iz područja književnosti, Svijeta oko nas, tradicijske kulture, Glazbene i Likovne kulture. Preporučuje se nastavu *Hrvatskoga jezika s elementima nacionalne kulture* izvoditi u dvosatu, tj. dva sata uzastopno, da bi se preporučeni sadržaji mogli povezati u zaokruženu cjelinu. Preporučuje se sadržaje predmeta tematski povezati. Nakon odabira okosnice sata/teme, potrebno je povezati sve dijelove programa: sadržaje iz jezika, književnosti i sadržaje iz nacionalne kulture.

Program *Hrvatskoga jezika s elementima nacionalne kulture* usmjeren je na ishode. Ishodi predstavljaju opis integriranih znanja, vještina, stavova i vrijednosti koje učenik gradi, proširuje i produbljuje učeći ovaj predmet.

I. PLANIRANJE NASTAVE I UČENJA

Program orijentiran na ishode, nastavniku daje veću slobodu u kreiranju i osmišljavanju nastave i učenja. Uloga nastavnika je kontekstualizirati program potrebama konkretnoga odjela ili skupine učenika, imajući u vidu sastav i karakteristike učenika, udžbenike i druge nastavne materijale kojima će se koristiti, tehničke uvjete, nastavna i medijska sredstva kojima škola raspolaže, izvore podrške, mogućnosti, kao i potrebe lokalne sredine u kojoj se škola nalazi. Polazeći od danih ishoda i sadržaja, stvara se godišnji ili globalni plan rada iz kojega se razvijaju mjesečni ili operativni planovi. Ishodi definirani po područjima olakšavaju dalje izvođenje ishoda na razini određene nastavne jedinice.

Pri planiranju treba imati na umu složenost ishoda (neki se ostvaruju brže i jednostavnije od drugih), ali je za većinu ishoda potrebno više vremena, više različitih aktivnosti, kao i uporaba različitih izvora znanja (tekstovi, film, glazba itd.). U etapi planiranja nastave i učenja važno je imati u vidu da je udžbenik nastavno sredstvo te da ne određuje sadržaje predmeta. Zato je potrebno sadržajima u udžbeniku pristupiti selektivno i u skladu s predviđenim ishodima. Osim udžbenika, kao jednog od izvora znanja, nastavnik učenicima treba omogućiti uvid i iskustvo korištenja i drugih izvora znanja, poput filma, glazbenog događaja, posjeta ustanovi kulture itd. Preporuka je da se učenicima ne zadaje domaća zadaća. Učenicima se mogu preporučiti književna djela za neobvezno čitanje u skladu s dobi i zanimanjima.

II. OSTVARIVANJE NASTAVE I UČENJA

HRVATSKI JEZIK

U nastavi jezika učenici se osposobljavaju za pravilnu usmenu i pisanu komunikaciju standardnim hrvatskim jezikom, kao i za uporabu lokalnoga materinskoga govora.

Usmeno izražavanje provodi se igrama i aktivnostima kojima se vježba komunikacija, a čitanje na kratkim prigodnim tekstovima.

Pravilan govor njeguje se provođenjem različitih govornih vježbi. Učenici mogu vježbati razgovjetan govor i pravilan izgovor na sljedeće načine:

- promatrajući predmete, ljude, životinje, događaje, slike ili niz slika i govoreći o promatranom
- prepričavajući slušani tekst, odgledanu kazališnu ili lutkarsku predstavu
- mogu se koristiti različite jezične igre (rebusi, igra riječi – kojim glasom počinje ili se završava zadana riječ), situacijske igre, odnosno stvarne situacije te razgovorne igre.

Obvezno je zahtijevati uporabu riječi hrvatskoga standardnoga jezika i poticati učenike da govore cjelovitim rečenicama. Učenici tako upoznaju nove riječi, situacije i bogate svoj rječnik.

Slušanje je važna aktivnost u komunikaciji. Učenici se u razgovoru upućuju da pažljivo i kulturno slušaju sugovornike. U nastavnom kontekstu, učenici slušaju što drugi govore i to potvrđuju reproduciranjem ili parafriziranjem slušne poruke, kao i postupanjem u skladu sa zamolbama i usmenim uputama odraslih i vršnjaka. Pažljivo slušanje prakticira se i u

simuliranim situacijama (razgovorne i situacijske igre). Učitelji trebaju paziti na pravilnu artikulaciju glasova, s učenicima komentirati odslušano, uočavati odstupanja i razlike od hrvatskoga standardnoga jezika te ukazivati na njih.

Učenici trebaju vježbati čitanje odgovarajućih tekstova, pravilno govoriti sve glasove i pravilno naglašavati riječi i rečenice. Posebnu pozornost obratiti na razumijevanje pročitanih riječi, rečenica i tekstova. Poželjno je provjeravati stupanj ovladanosti čitanja i razumijevanja pročitano različitih metodama (odgovori na pitanja, usmeno i pismeno, zadaci s nalogima). Usavršavanje čitanja vježba se na tekstovima koji su kratki, dinamični, zanimljivi i primjereni dobi učenika.

Pisanje vježbati dopunjavanjem rečenica, sastavljanjem rečenica na osnovu slike, sastavljanjem rečenica na osnovu niza slika i samostalnim pisanjem rečenica te kraćih tekstualnih cjelina.

KNJIŽEVNOST

Okosnicu programa književnosti čine predloženi kratki tekstovi. Program dopušta nastavniku dopunjavanje ili zamjenu jednog njegovog dijela (30%) predloženih tekstova za obradu s tekstovima po vlastitu izboru. Izbor tekstova treba biti prilagođen dobi učenika. Tako osmišljen program omogućava fleksibilan i kreativan pristup književnim sadržajima. Učitelj planira njihov ostvaraj u skladu s individualnim karakteristikama učenika radi dostizanja ishoda učenja. Predloženi sadržaji iz književnosti služe razvijanju ljubavi i njegovanja materinskoga jezika, te poticanju učenika na jezično izražavanje. Oni su okosnica usmene komunikacije koja se odvija na satu. Služe bogaćenju rječnika i jezičnog izraza učenika, te upoznavanju, razvijanju, čuvanju i poštivanju kulturnog identiteta te kulturne baštine.

Osim korelacije između tekstova i sadržaja iz različitih područja programa, neophodno je uspostaviti i vertikalnu korelaciju. Nastavnik mora biti upoznat sa sadržajima predmeta *Hrvatski jezik s elementima nacionalne kulture* prethodnih i narednih razreda radi poštovanja načela postupnosti i sustavnosti. Horizontalna korelacija uspostavlja se s nastavom Svijeta oko nas, Likovne kulture, Glazbene kulture i vjerske nastave. Korelativnost se postiže prikladnim kombiniranjem sadržaja (obveznih i odabranih po vlastitu izboru, u skladu sa zanimanjima skupine učenika).

Mogući primjeri funkcionalnog povezivanja programskih sadržaja iz književnosti, Svijeta oko nas, Likovne kulture, Glazbene kulture i vjerske nastave su sljedeći:

- tema Godišnja doba, Ljeto i more može obuhvaćati: Nada Zidar-Bogadi, *Pismo s mora*, slušanje i pjevanje pjesme Ivica Stamać *Maestral*, pravljenje 3D plakata na temu *Morske dubine*
- tema Narodni običaji i vjerovanja može obuhvaćati: Anica-Ana Kraljević *Dva klauna*, pjevanje pjesme Marije Matanović *Fašnički ples*, izrada maski za maskenbal i upoznavanje običaja koji se odnose na blagdan Poklada. Na Valentinovo se može obraditi tekst Nade Mihoković-Kumrić *Zaljubljeni semafor*, pjevanje pjesme Ivana Golčića – Nevenke Videk *Volim Pipu*, izrada licitarskih srca. Izbor „kraljičkih” pjesama, nošnja i običaj koji se odnosi na blagdan, elementi i vrijednosti tradicijske kulture i baštine, izrada i oslikavanje čizmica za Sv. Nikolu, *Bajke* (izbor iz sakupljačkog opusa Balinta Vujkova – *Razlinkavi zec*), *Sveti Nikola* Darka Cindrića, *Sveti Niko* s. Lujze Kosinović i Mire Preisler
- tema Blagdani može obuhvaćati: razlikovanje i korištenje hrvatskoga standardnoga jezika i zavičajnoga govora, slušanje i pjevanje hrvatskih božićnih i uskrasnih pjesama, izradu božićnih i uskrasnih ukrasa, božićne i uskrasne običaje u zavičaju i u Hrvatskoj.

III. PRAČENJE I VREDNOVANJE NASTAVE I UČENJA

U svrhu dostizanja ishoda prate se i vrednuju rezultati napredovanja učenika. Svaka aktivnost prilika je za procjenu, bilježenje napredovanja, davanje povratne informacije, kao i za formativno ocjenjivanje i upućivanje na daljnje aktivnosti. Formativno vrednovanje dio je suvremenoga pristupa nastavi i podrazumijeva procjenu znanja, vještina, stavova i ponašanja, kao i razvijanje odgovarajuće kompetencije tijekom nastave i učenja. Rezultat takva vrednovanja daje povratnu informaciju i učeniku i nastavniku o dostizanju kompetencija, kao i o učinkovitosti primijenjenih metoda. Formativno ocjenjivanje podrazumijeva prikupljanje podataka o učeničkim postignućima, a najčešće tehnike su: ostvarivanje praktičnih zadataka, promatranje i bilježenje aktivnosti tijekom nastave, neposredna komunikacija učenika i nastavnika, dosje učenika (mapa napredovanja) itd. Rezultati formativnoga vrednovanja na kraju nastavnoga ciklusa iskazuju se i sumativno – brojčanom ocjenom.

Rad nastavnika sastoji se od planiranja, ostvarivanja, praćenja i vrednovanja. Osim postignuća učenika nastavnik kontinuirano prati i vrednuje proces nastave i učenja te vlastiti rad. Sve što se u nastavnoj praksi pokaže dobrim i korisnim treba se koristiti i dalje, a nedovoljno učinkovito i djelotvorno treba unaprijediti.

ČEŠKI JEZIK SA ELEMENTIMA NACIONALNE KULTURE

Název předmětu	ČESKÝ JAZYK S PRVKY NÁRODNÍ KULTURY	
Cíl	Cílem učení žáků Českého jazyka s prvky národní kultury je, postupně a systematicky zvládnout základní zákony českého literárního jazyka pro správně ústní projev, podporující vědomí o významu role jazyka při zachování národní identity; vyškolovat žáky pochopit vybrané literární a jiné umělecké díla z české kulturní dědictví, kvůli zahování tradice a kultury českého národu a rozvoji interkulturality.	
Třída	druhá	
Roční fond časů	72 hodiny	
VÝSLEDKY		
Na konci školního roku žák bude schopen:	OBLAST/TÉMA	OBSAHY
– rozlišuje mluvený hlas a napsané písmeno: mluvené a psané slova a věty;	ČTENÍ A PSANÍ	– česká abeceda;
	JAZYK	– hlas a písmeno;
– ovládá základní čtecí techniku a psaní cyriliských textů	Gramatika, pravopis a soubor pravidel, které určují správnou výslovnost	– tištěné a napsané písmena českého jazyka;
– porozumí tomu co čte;		– samohlásky, souhlásky; vokální r, l; pravopis;
– rozlišuje písmeno, slovo a větu	JAZYKOVÁ KULTURA	– přízvuk, literární vymluva;

– správně vyslovuje a píše krátkou a úplnou větu jednoduché struktury s vhodnou intonací; s interpunkčním znaménkem na konci; – správně používá velké písmeno; – používá základní pravidla pravopisu; – píše čitelně a úhledně; – na otázky písemně odpovídá; – spojuje více věty v celku; – píše věty, když jsou diktovány pomocí základních pravidel pravopisu; – hlasitě čte (v sobě) s porozuměním čteného; – nalezne informace explicitně mluvené v textu; – rozpoznává hlasy v řeči, přízvuk, rytmus a intonaci naučených slov a výrazů; – řeč chápe trochu a pečlivě, s delšími přestávkami a formou neverbální komunikace, které pomáhají porozumět významu; – přijímá předpokládané jazykové struktury, nejzákladnější formy komunikace a lexikální fond s 200 slov a výrazů aktivně v řeči; – porozumí ve slovném projevu pořadí pěti, šesti	Čtení Psaní	– výslovnost cizích slov; intonace věty; – slova a věty jako mluvené a psané celky; – texty se zpracovávanými písmeny / texty pro globální čtení; – všechny typy textů, napsány tištěnými nebo písemnými písmenem; – jazykové hry – analytické syntaktické cvičení; lexikální a syntaxní cvičení; – psaní (přepisování, nezávislé psaní a diktát); – čtení (čtení textu častěji / globálně čtení, hlasitě a tiché čtení); otázky, které kontrolují chápání; – výslovnost a psaní hlasů; které způsobují problémy (například: á, d', é, ě, ch, í, n', o, ř, t', ú, ů, ý, q, w, x, y); – věta; slovo; písmeno; – hlasová role / písemna v rozlišování významů mluvené nebo napsané; – věta jako oznámení, otázka a příkaz; – velké písmeno na začátku věty, v psaní osobních jmen a příjmení, názvy sídel a jména města a ulic, ve kterých žák žije, také název školy, kterou navštěvuje; – správně se podepíše (jméno, potom příjmení); – tečka na konci věty: místo a funkce vykřičníku a otázníku ve větě. – osobní zájmena: já, ty... ; – přídavná jména přivlastňovací: můj, tvůj...
--	---	---

vět, které tvoří souvislý celek v předmětu;	– zájmená ukazovací – ten, tenhle... ;
– aktivně poslouchá a porozumí obsahu literárního textu, který se čte;	– slovesa – být, mít – přítomný čas;
– pečlivě a kulturně poslouchá partnery;	– otázky – kdo, co, kolik, kam... ;
– poslouchá interpretační čtení a mluvení literárních textů pro pochopení a prožívání;	– základní číslovky 1 – 100;
– správně vyslovuje krátkou a úplnou větu jednoduché struktury s vhodnou intonací;	– imperativ nebo rozkazovací způsob;
– porozumí dialog v vztahu učitel – žák, žák – žák;	– správné množné číslo podstatných jmen;
– klázení otázek a odpovídání, aby věděl nebo věděla krátké dialogy;	– používá přítomný čas pro popis aktuální akce;
– s pomocí učitelů stručně představuje učební materiály (čtyři až osm vět, které tvoří celý) ;	– příslovce a předložky pro vyjádření prostorových vztahů: zde, tam, v, na, pod... ;
– výslovně vyslovuje hlasy, dosahuje rytmu, intonace a přízvuk naučených slov a výrazů;	– literární texty;
– jmenuje věci z bezprostředního okolí ve vztahu k tématům, které jsou zpracovávány;	– texty pro praktické použití: pozvání, pokyny, nákupní seznam a další;
– sám nebo ve skupině reprodukuje krátké recitace a zpívá známé písně;	– nelineární texty: text v tabulce, časový plán, rozvrh hodin, komiks, vstupenka a další;
– ústně mluví o obrázku / obrázcích a zkušenostech;	– informativní texty:
– vybírá a používá	1. učebnice: jako texty o slovných osobnostech české kultury;
	2. texty, které nejsou učebnicemi: o pravidlech dobrého chování (bonton) ; o bydlišti žáků, o zvířatech, atd.;
	– otázky o vlastní zkušenosti bytostech, oběktech, jevech, obrazcích, otázky literárních a neliterárních textech;
	– písemná zpráva;
	– krátký textový celek: o osobní zkušenosti, o zkušenosti, o obrazcích, při příležitosti literárního textu;
	– věty / krátký text vhodný pro diktování;
	– uznání hlasové struktury českého jazyka

odpovídající slova v řeči;

– správně používá nová slova v každodenním projevu;

– podílí se na jevištním představením textu;

– uznává básen', příběh a dramatický text;

– vidí postavy a rozlišuje jejich pozitivní a negativní vlastnosti;

– vyjadřuje svůj názor na chování postav v literární tvorbě;

– rozpoznává hádanku a rozumí jejímu významu;

– rozpoznává a rozlišuje básen a rozumí jejímu významu;

– zná materiální a duchovní kulturu svých lidí na úrovni přizpůsobenému věku;

– zná základní české folklorní texty (pohádky, legendy, příběhy, písně, přísloví);

– zná český dětský folklor (hry a krátké textové formy, jakou jsou hádanky, ukolébavky a další);

– zpívá české lidové populární dětské písně vhodné pro daný věk;

– poznává a rozlišuje základní české svátky (národní a místní kultury), které jsou důležité v životě jednotlivce a kolektivů,

na elementární úrovni;

– mluvení, přesvědčování a popis (textu, obrazu, představení nebo filmu; vlastní výklad o zkušenostech, událostech);

– jmenování objektů a bytostí, prohlášení o činnostech, charakteristika objektů a bytostí, prohlášení o předmětech, prostorové vztahy, jakož i požadavky a příkazy;

– vyjádření omezeného repertoáru výrazu a slov, a porozumění s určitým úsilím, původního mluvčího, který již zažil podobné situace;

– používání jazyků v souladu s formálními podmínkami komunikační situace (např. formou občanské způsobilosti);

– použití jednotlivých elementárních slov a hotových lexikálních výrazů, skládajících se z několika slov, naučených a užívaných společně ve zvláštních souvisejících situacích (Ahoj!, Dobré ráno/ dobrý den/ Dobrý večer! Jsem v pořádku, děkuji!, Jak se máš? Nashledanou! Uvidíme se (později / zítra). Přeji vám příjemný den / víkend! Děkuji, také! a podobně);

– použití omezeného počtu syntaktických struktur a jednoduchých gramatických forem patřících do paměťových korpusů jazykových jednotek;

– pochopení souvislostí mezi vlastním úsilím a dosaženými výsledky v jazykových aktivitách;

– uznání toho, co bylo učeno;

jakož i mravy související s
těmito svátky;

– porovnává české svátky a
mravy s mravy většinového
národu, jakož s mravy
jiných národních komunit,
které žijou spolu v dané
oblasti;

– pochopí význam českého
jazyka jako prvky své
národní identity.

Poslouchání a mluvení

Tematika:

– škola: cesta do školy, život ve škole,
školní činnosti, povinnosti žáka, zimní a
letní dovolená; školní prostor a
sportoviště;

– rodina a blízké prostředí: širší rodina a
sousedy; pracovní povinnosti a volný čas
členů rodiny, neděle v rodině, domácí
spotřebiče;

– moji přátele a já: noví přátelé a osoby;
nové dětské hry (v souladu s obdobím) ;

– člověk: části těla; udržování osobní
hygieny;

– výživa: denní jídlo, základní druhy jídla,
jídelní příbor, stravovací náviky v České
republice;

– oděvy, obuvi: oblečení ve vztahu k
počasí;

– prostředí: město a ulice, kde žijí (kino,
škola, divadlo, pošta, muzeum, knihovna
a podobně);

– jiné: dny v týdnu, čísla do 100, základní
účetní operace;

– nejzákladnější formy komunikace:
vzájemné seznámení, oslovení známe
nebo neznáme osoby, výprávění jmen a
adres, pozdravů; žádost, ospravedlnění,

přilákat pozornost; poděkovat;

– vyhledávání a poskytování základních informací o sobě; souhlas, odmítnutí; vyhledávání a poskytování povolení, volání pro hře, přijetí, vyjádření schopnosti, dovedenosti a neschopnosti (můžu, nemůžu, nesmím a podobně), vyjádření vlastnictví a příslušnosti, vyjádření prostorových vztahů a velikostí, pochopení a dávání jednoduchých instrukcí a příkazů;

– hry, písně pro zpěv a recitování s tématy blízko tohoto věku.

Literatura:

– Mluvnice současné češtiny. 1, Jak se píše a jak se mluví / Václav Cvrček a kolektiv. Praha : Karolinum, 2010. – 353 str.

– Remediosová Helena, Do you want to speak Czech? : workbook, volume 1 = Wollen Sie Tschechisch sprechen? : Arbeitsbuch zum 1. Teil / Helena Remediosová, Elga Čechová, Harry Putz ; [ilustrace Ivan Mraček-Jonáš]. – 2. vyd. – Liberec : H. Putz, 2001. – 224 str.

– M. Hádková, J. Línek, K. Vlasáková, Čeština jako cizí jazyk = Češki jezik kao strani jezik, Úroveň A1 = nivo A1, Univerzita Palackého v Olomouci, TAURIS, 2005. – 320 str.

– Koprivica Verica, Češko-srpski, srpsko-češki rečnik = Česko-srbský, srbsko-český slovník : [izgovor, gramatika] / [priredila] Verica Koprivica. Beograd: ZUNS, 2017;

– Můj první obrázkový slovník: vydal LIBREX – nakladatelství pro děti v Ostravě / ECP (Czech) s.r.o. 2001.

– Jeníková Anna, Srpsko-češki, češko-srpski rečnik = Srbsko-český, česko-srbský slovník / vydalo nakladatelství LEDA spol. s.r.o. – vydání první, Voznice

(Czech), 2002. – 592 str.

– Marie Kozlová, Jitka Halasová, Paval Tarábek, Slabikář pro 1. Ročník základní školy = Bukvar za 1. razred osnovne šole / nakladatelství DIDAKTIS spol. s.r.o. – Brno (Czech), vydání první, 2002.– 120 str.

– české národní lyrické písně;

– české bajky, národní příběhy, legendy a pohádky v češtině;

– umělecké příběhy a pohádky v českém jazyce;

– divadelní dramata pro děti v češtině; televizní a rozhlasové dramata;

– české kreslené filmy;

– komiksy a děcké časopisy v češtině;

– děcké lidové hry;

– poslouchání českých písní a hudby;

– seznámení s specifickými českými nástroji;

– seznámení s českými národními tanci;

– tradiční národní kultura;

– veřejné vystoupení, prezentace vlastní a týmové práce;

– významná místa a turistické centra v České republice;

– významné data z historie Čech a jejich formování;

– rozvoj úcty k českého kulturního dědictví a potřeby vychovat a zlepšit ji: specifické domy v českých vesnicích, specifické kroje a jídla u Čech;

– vychování v duchu míru, tolerance,

LITERATURA

kulturních vztahů a spolupráce mezi lidmi.

Doporučená literatura:

Já písnička – Když jsem já sloužil to první léto; Okolo Frýdku cestička; Jede, jede poštovský panáček; Jedna, dvě, tři, čtyři, pět, cos to Janku, cos to sněd; Holka modrooká; Vánoční koledy; Masopustní písně; Komáři se ženili; Zpívánky s Pájou;

Já do lesa nepojedu; Sla Nanyňka do zelí; Jede sedlák do mlejna; Travička zelená.

Knihy pro děti:

– Říkadla Josefa Lady – filmy, texty, kresby (Vrány, Liška, Zima, Ježíšek, Kučero, Honza, Kráva, Na houby, Vrabec, Jarní, Žába, Prásaci, Bába, Vlk, Když jsem šel přes Pražský most);

– Josef Čapek – Povídání o pejskovi a kočičce – poslech, dramatizace, kresby;

– František Hrubín – Dvakrát sedm pohádek – poslech, dramatizace, kresby;

– Karel Jaromír Erben – Pohádky (Hádanka, Almužna, Pták ohnívak a Liška ryška). Prostonárodní české písně a říkadla (Sirotek, Zakletá dcera);

– Božena Němcová – Pohádky (O Perníkové chaloupce, O Smolíčkovi, O kohoutkovi a slepičce, vtipné pohádky: Jak se Honzík učil latinky, zfilmované: O Princezně se zlatou hvězdou na čele, O Slunečníku, Měsíčníku a Větrníku, Sedmero krkavcu, O Popelce);

– Karel Svoboda – Český rok v pohádkách, písních, hrách a tancích, říkadlech a hádankách (Járo, Zima)

Klíčové pojmy obsahu: jazyková kultura, čtení, psaní, poslouchání a mluvení, literatura, tradice.

INSTRUKCE PRO DIDAKTICKO–METODICKOU REALIZACI PROGRAMU

Výukový program předmětu Český jazyk s prvky národní kultury v prvním ročníku základní školy skládá se z oblastí, které pokrývají kulturu českého jazyka (poslechové a mluvicí činnosti) i literatury, se zpracováním prvků z české tradice. Doporučená hodinová dotace obsahových okruhů je následující: Jazyková kultura – 58 lekcí, Literatura – 14 hodin. Všechny oblasti se proplétají a žádná oblast se nemůže naučit samostatně a bez spolupráce s ostatními.

JAZYKOVÁ KULTURA

Oblast *Jazyková kultura* v prvním ročníku základní školy zahrnuje rozvoj základních komunikačních schopností studentů prostřednictvím činností poslechu a mluvení. Tyto programovací oblasti jsou zaměřeny na podporu jazykové kultury řeči a pečlivého poslechu naslouchání a zároveň představují základy fonologického systému českého jazyka a obohacování slovní zásoby. V širším smyslu, zahrnují rozvoj kognitivních a intelektuálních schopností žáků, získání pozitivního přístupu k jinému jazyku, než mateřskému, lišování českého jazyka od ostatních jazyků, a respektování rozdílů.

Na této úrovni žáci vědomě nepřijímají gramatické struktury. V počáteční fázi výuky cizího jazyka důraz se kládá na řeč a porozumění, protože je přirozeným způsobem mluvení mezi dětmi a není třeba trvat na plných odpovědích nebo na celou větu.

Mluvení žáků se uskutečňuje v rámci řízené a volné konverzace, při nichž učitel žákům pomáhá se správnou intonací vyslovovat hlásky v krátkých smyslu plných celcích, reprodukovat krátké části dramatického textu, recitovat básně a rýmováčky. V rámci řízené konverzace na známé téma žáci odpovídají na otázky, pokládají otázky, vyjadřují potřeby, zájmy, záliby, schopnosti a možnosti něco udělat.

V rámci volné, resp. společenské konverzace, jež je základem konverzace každodenní, je potřeba žáky naučit, jak mají slušně konverzaci zahájit, jak si vyměňovat informace a jak používat základní zdvořilostní formy. Během konverzace se mohou objevovat řečové šablony, jež se používají v každodenních situacích a které jsou zároveň nejjednoduššími větními modely austálenými frázemi.

Doporučenými formami ústního vyjadřování v rámci obsahu tohoto programu jsou: pojmenování, mluvení, převyprávění a popisování. Žák se postupně orientuje v ústním vyjadřování. Doporučenými druhy ústního vyjadřování jsou: povídání o obrázku nebo o řadě obrázků (příběh v obrázcích), povídání o zážitcích a událostech, učení se nazpaměť, vyslovování rýmováček a recitování krátkých básní nebo částí dramatického textu, které by měly být pečlivě vybrány (s ohledem na věk žáka a uměleckou hodnotu textu).

Poslech je důležitá komunikační činnost. Žáci se učí pozorně a trpělivě poslouchat mluvčí. Během výuky poslouchají, o čem ostatní mluví, což potvrzují jak opakováním slyšené zprávy, tak i jednáním podle ústních pokynů dospělých a svých vrstevníků. Pozorné poslouchání se také používá při simulovaných situacích (konverzační a situační hry), kdy žáci poslouchají to, co učitelé, vrstevníci či hlasatelé čtou.

U žáků by se mělo rozvíjet rozpoznávání hlásek (zvláště těch, které neexistují v jejich mateřštině, pokud jejich mateřština není čeština) a porozumění významu slov v cizím jazyce.

Také by se mělo rozvíjet, aby žáci v rámci osvojeného lexika a struktur byli schopni splnit úkoly, zadané učitelem; úkoly pomáhají vybudovat v žácích sebejistotu a ulehčit jim učení. V hodině by se měl používat cizí jazyk kdykoli je to možné, neboť jde o jedinou příležitost, kdy se cizí jazyk používá přirozeně a spontánně. Žáci nemusí porozumět každému vyslovenému slovu, pokud však znají kontext, mohou vytušit jeho význam.

Tematika v průběhu ústní výuky by měla být žákům blízká a pro ně zajímavá. Také by se měla týkat jejich bezprostředního okolí: členové rodiny, soudruzi, oblíbené hračky, dům, škola, školní potřeby, části těla, oblečení, každodenní jídlo, zvířata / oblíbené zvíře atd. Žák by měl umět, sám nebo s pomocí učitele, říct několik krátkých vět se správnou výslovností a intonací a klást jednoduché „ano/ne“ otázky.

Zřetelné vyjadřování se uplatňuje díky *bohaté slovní zásobě*: používáním vhodných slov během projevu, osvojením si a používáním nových slov. Část hodiny věnovaná novému lexiku by měla být dostatečně dlouhá, aby se žáci mohli seznámit s novými slovy a strukturami. Žákům se doporučuje, aby ze své aktivní slovní zásoby používali slova, která co nej přesněji vystihují zamýšlenou informaci a aby jejich projev byl co nejrozměnitější.

Jazyková kultura žáků se rozvíjí prostřednictvím *didaktických her*. Herní aktivity by měly být vybrány podle zájmů žáků, nebo v souvislosti s výukovým obsahem. V rámci zahřívacích aktivit je možné zopakovat látku probranou v předchozí hodině, a to skupinovým zpíváním, hrou nebo pohybem, rozřazováním objektů do skupin a jejich srovnáváním (podle velikosti, tvaru, barvy aj.).

Zahřívací aktivity, které by neměly trvat déle než 10 minut, žáky motivují, uvolňují, posilují jejich sebevědomí a podporují je, aby samostatně nebo s pomocí učitele využívali to, co se v předchozí hodině učili.

Učitel může do výuky zařadit konverzační hry, např. rozhovor s neposlušnou panenkou nebo s literárním hrdinou, či situační hry, tj. reálné situace jako např. rozhovor v obchodě nebo u doktora. Učitel může využít rovněž anagramy, rébusy, palindromy, řetězení slov, doplňovačky a jednoduché křížovky.

Hry rozvíjející sluchovou pozornost využívané ve výuce: pozorné poslouchání se zadáním, např. *Rozpoznej, kdo mluví, Poslouchej, jak mluví* (potichu, rychle), *Slyším hlásku t...* Při výuce cizího jazyka v mladším školním věku je malování další důležitou činností, stejně jako další zadané manuální činnosti: vybarvování, stříhání, výroba předmětů z hlíny nebo těsta, výroba plakátů, přání apod.

K těmto činnostem se přistupuje až poté, co si žáci dané lexikum osvojí, neboť představují pomocný metodický postup jak pro osvojení a vytváření lexikálních a morfo-syntaktických struktur, tak pro vyvolání pocitu spokojenosti a uvolnění.

LITERATURA

Doporučené obsahy v tomto okruhu si žáci osvojují během celého školního roku, a to pomocí slabikáře a čítanky jako základních učebních materiálů, jejichž využití učitel plánuje v souladu s individuálními schopnostmi žáků a celkovými možnostmi kolektivu, přičemž se řídí závěry vyplývající z výuky.

Literatura se nevyučuje na teoretické úrovni a samotný doporučený obsah je používán tak, aby učitelé rozšířili slovní zásobu žáků. Dovednost porozumění literárnímu textu, který žáci poslouchají, souvisí se závěry vyplývající z předmětu *Jazyková kultura*. Tabulka obsahuje výběr literárních textů, které učitelé mohou použít (v případě potřeby je přizpůsobit a zkrátit) a případně je doplnit o populární/informativní texty z dětských časopisů, encyklopedií apod.

Vzhledem k tomu, že na této úrovni žáci stále neumějí číst, literární texty poslouchají prostřednictvím audio nebo video-záznamů, anebo poslouchají přímo učitelovo čtení. Výklad textu v tomto věku má rysy spontánního a volného rozhovoru s žáky o podstatných časových, prostorových, tematických aj. podrobnostech, o postavách a jejich emocionálních

stavech (radost, smutek, smích apod.) a o rozlišování dobra od zla. Do výuky se zařazuje i čtení textu na pokračování, což znamená, že učitel podle plánu, který sám vytvořil, a s odpovídající dynamikou, čte literární text po částech a mluví o něm s žáky během několika plánovaných hodin.

Při poslechu lyrických básní se žáci učí prožívat jejich melodičnost a správně recitovat (dle výběru). Při rozebírání dětských dramatických textů jsou žáci motivováni k celé řadě tvůrčích aktivit, které vznikají v souvislosti s dílem, jako např. komentování dramatizovaných úryvků (divadelní představení, drama, loutkové divadlo, dramatické dialogy, sledování divadelních představení dětí, nahrávání a komentování dramatických výňatků). S aktivním nasloucháním jsou žáci vyškoleni, aby zahrnovali obsah ve spojení s ilustracemi, které doprovázejí literární, populární nebo informativní texty.

Co jde o aktivity vázané za výuku literatury a národní kultury a tradice, praktické metody v této části učebních osnov, zahrnuje kontakt s předměty, které tvoří významnou část tradiční kultury, ať už jsou vyrobeny podle současných modelů, anebo se s nimi seznámíme v autentickém prostředí. Výběr obsahu je ponechán na učiteli, a doporučuje se, aby obsah této části učebního plánu byl realizován prostřednictvím hudby a tance (poslech českých písní, učení o nástroji, lidové tance), karikatury, filmy, příběhy, pohádky, legendy, významné osobnosti a události z českých dějin, zvyků a jejich prezentace jak ve škole, tak na školních akcích a podobně.

Výuka *Českého jazyka s prvky národní kultury* se zaměřuje především na žáky: žáci se považují za odpovědné, kreativní a aktivní účastníky ve vyučování procesu, a doporučuje se, aby se rodiče a ostatní členové rodiny zapojili do práce, co nejvíce. Například, děti aktivně zapojují do rozhovoru v rodině, nebo shromažďují informace o celé rodině temát souvisejících s lidovou tradicí, zejména od starších členů své rodiny (prarodičů).

Učitel by měl přimět žáky k tomu, aby se aktivně zapojili do shromažďování materiálů, které se vztahují k určité lekci (pohlednice, obrázky, články z novin atd.).

Nový program je založen na větší souvztažnosti literárních a neliterárních děl. Souvztažnost je umožněna adekvátní kombinací povinných a výběrových děl. Kromě souvztažnosti mezi texty a okruhy tohoto předmětu učitel stanoví vertikální souvztažnost mezi obsahem předmětu *Český jazyk s prvky národní kultury* a obsahem stejného předmětu z vyšších tříd tak, aby respektoval systematické a postupné zavádění učiva, k čemuž přispívají jak učitelovy znalosti o obsahu předmětu *Příroda a společnost* pro 2. třídu, tak i jeho vědomosti o tradiční a duchovní kultuře Čechů s důrazem na obyčejy Čechů v Srbsku, stejně tak i vědomosti o tradiční a duchovní kultuře většinové společnosti a jiných menšinových společnostech v regionu.

Učitel vytváří horizontální souvztažnost mezi výukou předmětů *Srbský jazyk a literatura*, *Svět kolem nás*, *Umělecká kultura*, *Hudební kultura*, *Občanská výchova* a *Náboženská výchova*.

MAKEDONSKI JEZIK SA ELEMENTIMA NACIONALNE KULTURE

Naziv na predmetot	MAKEDONSKI JAZIK SO ELEMENTI NA NACIONALNA KULTURA
Cel	Celta na učenjeto na <i>makedonskiot jazik so elementi na nacionalna kultura</i> e učenicite da ovladeat so osnovnite karakteristiki na makedonskiot literaturn jazik zaradi pravilno usno i pismo izrazuvanje, negujuvajki ja važnosta na ulogata na jazikot i nacionalnata kultura vo začuvuvanjeto na nacionalniot identitet; da se osposobat za interpretacija na odbrani kniževni i drugi umetnički

dela od makedonskoto i svetskoto kulturno nasledstvo zaradi neguwanjeto na tradicijata i kulturata na makedonskiot narod i razvivljanjeto na interkulturalnosta.

Oddelenie **Vtoro**

Godišen
fond na **72 časa**
časovi

ISHODI

Po završeno oddelenie
učenikot će bide vo sostojba
da:

– pravilno glasno čita;

– gi razlikuva kniževni
vidovi: pesna, raskaz, basna,
bajka, dramski tekst;

– go odredi glavniot nastan,
vremeto i mestoto na
nastanot vo pročitaniot
tekst;

– go odredi redosled na
nastani vo tekst;

– gi vooči glavnite i
sporednite likovi i da gi
razlikuva nivnite pozitivni i
negativni karakteristiki;

– razlikuva stih i strofa;

– gi vooči stihovite koi se
rimuvaat;

– go objasni značenjeto na
pogovorkata i poukata što gi
voočuva vo basnata;

– navede ednostavni primeri
za sporeduvanje od
tekstovite i sekojdnevniot
život;

– čita tekst počituvajki ja
intonacijata na
rečenicata/stihot;

OBLAST/TEMA

SODRŽINI

ŠKOLSKA LEKTIRA

Poezija

Vančo Nikoleski: *Tatkovina*

Milutin Bebekovski: *Makedonija*

Risto Vasilevski: *Učilište*

Aco Šopov: *List*

Vančo Nikoleski: *Rodnata kuća*

Stojan Tarapuza: *Dobra noć, dete*

Duško Radović: *Strašen lav*

Ljubivoje Ršumović: *Deset luti gusari*

Aleksandar Kujundžiski: *Ljubov bidi večna*

Rajko Jovčevski: *Dvanaeste meseci*

Proza

Izbor na kratki narodni umotvorbi (gatanki,
pogovorki, broenki, razbrojalki...) Vera
Bužarova: *Torba so zlatnici*

Boris Bojadžiski: *Samo slobodata takva
pesna pee*

Gorjan Petrevski: *Boleniot vrabec*

Narodna prikazna: *Ćosot i grozjeto*

KNIŽEVNOST

- izrazno recitira pesna;
- čita dramske tekstove (po likovi);
- iznesuva svoje misljenje za tekstot;
- razlikuva glas i slog i prepoznavna samoglaski i soglaski;
- ja pee himnata na Republika Makedonija, gi prepoznavna znamenito i grbot;
- gi nabroji nacionalnite praznici na Makedonija;
- prepoznavna gradovi na slika vrz osnova na osobenostite na gradovite;
- gi prepoznavna osnovne reljefni i prirodni karakteristiki na Republika Makedonija;
- prepoznavna makedonski narodni pesni i ora;
- pee detski pesni od detski festivali;
- razlikuva vidovi na zborovi vo tipični slučai;
- bira i koristi soodvetni zborovi vo govorot;
- gi koristi na pravilen način nove zborovi vo svakodnevniot govor;
- gi odreduva osnovne gramatički kategorii na imenkite i glagolite;
- gi razlikuva rečenicite

Ezop: *Magare, lisica i lav*

Olivera Nikolova: *Poklon za Janko*

Narodna prikazna: *Kamen i zmija*

Aleksandar Popovski: *Razvigorec*

Dramski tekstovi

Risto Davčevski: *Igrata na Slavka i Slavčo*

Popularni i informativni tekstovi

Izbor od ilustrirani enciklopedii i spisanija za deca (*Rosica, Drugarče, Sunica* i dr.); internet – izbrani tekstovi.

DOMAŠNA LEKTIRA

Hans Kristijan Andersen: *Princezata na zрно grašok*

Slavko Janevski: *Šekerna prikazna*

Kiro Donev: *Ajde da se zapoznaeme*

Kniževni poimi:

spored oblikot i značenjeto;

– gi počituvaa i primenuva osnovnite pravopisni pravila;

– vladee so osnovnata tehnika na čitanje i pišuvanje na tekst pišuvan so latinica;

– koristi različni oblici na usno i pismeno izrazuvanje: preraskažuvaa, raskažuvanje i opišuvanje;

– sostavi pravilno podolga i potpolna rečenica i sostavi poveće rečenici vo kusa celina;

– učestvuva vo razgovor i vniatetno da go sluša sogovornikot;

– razlikuva osnovni delovi na tekstot (naslov, pasus, ime na avtor, sodržina);

– izrazno čita kiriličen tekst.

ELEMENTI NA NACIONALNA KULTURA

JAZIK

Gramatika, pravopis i ortoepija

– stih, strofa, rima;

– basna;

– bajka;

– tema, mesto i vreme na nastan, redosled na nastani;

– glaven i sporeden lik (izgled, osnovni karakteristiki i postapki);

– lica vo dramski tekst za deca.

Osnovni obeležja na Republika Makedonija (himna, zname, grb).

Nacionalni praznici na Republika Makedonija.

Pozdrav od Makedonija (razglednica) gradovi vo Makedonija: Skopje, Ohrid, Bitola, Prilep.

Brojnost na naselenieto, nacionalen sostav i Makedoncite nadvor od granicite na Republika Makedonija.

Reljefni karakteristiki na Republika Makedonija.

Prirodni ubavini na Makedonija.

Od makedonskoto minato (od Samoilovata država do padot pod osmanliska vlast).

Peenje: detska pesna, narodna pesna.

Slušanje na muzika: narodni pesni i ora, zabavna muzika.

Glas, slog, zbor.

Vidovi na zborovi: imenki (sopstveni i opšti); rod i broj kaj imenkite; glagoli; glagolski vremenja: minato, segašno, idno vreme; potvrdni i odrečni glagolski oblici; pridavki (opisni); broevi (osnovni i redni).

Rečenici: raskazni, prašalni i izvični.

JAZIČNA KULTURA

Potvrdni i odrečni rečenici.

Pišuvanje na golema bukva.

Pišuvanje na kratenki: (merni edinici i opšti kratenki *OU, br., itn., str.* i *npr.*).

Latinica: pečatni i rakopisni bukvi.

Razbiranje na pročitano to so odgovori na prašanja.

Plan za preraskažuvanje na kusi tekstovi (lirski, epski, dramski) sostaven od voopšteni prašanja.

Plan za opišuvanje vrz osnova na neposredno nabljuduvanje.

Pravopisni vežbi: prepisuivanje, diktat i samostojno pišuvanje.

Jazički vežbi: gatanki, rebusi, krstozborki, osmosmerki, asocijacije, sostavuvanje na rečenici, proširuvanje na zadadeni rečenici.

Leksičko-semantički vežbi: dopolnuvanje na rečenici, opišuvanje na suštstva i predmeti.

Scensko prikažuvanje na dramski/ dramatiziran tekst.

Mediumska kultura:

Detski film ili pretstava

Pretstavuvanje na reljefot, gradovite, i prirodnite ubavini i kulturnite znamenitosti...

Ključni poimi na sođržinata: kniževnost, nacionalna kultura, jazik, jazična kultura, usvojuvanje na latinicata.

UPATSTVO ZA DIDAKTIČKO-METODIČKO OSTVARUVANJE NA PROGRAMATA

Programata na nastava i učenje po predmetot *Makedonski jazik so elementi na nacionalna kultura* vo vtoro oddelenie vo osnovnoto učilište se sostoi od četiri predmetni oblasti: Kniževnost, Elementi na nacionalna kultura, Jazik i Jazična kultura.

Programata na nastava i učenje po predmetot *Makedonski jazik so elementi na nacionalna kultura* zasnovana e na ishodate, odnosno na procesot na učenje i učeničkite postiganja. Ishodite pretstavuvaat opis na integrirani znaenja, veštini, stavovi i vrednosti što učenikot gi gradi, proširuva i prodlabočuva niz site predmetni oblasti na ovoj predmet. Vo procesot na nastavata treba da se pojde od toa deka učenikot e vo centar na vospitno-obrazovnata rabota, deka nastavata e nasočena kon učenikot.

I. PLANIRANJE NA NASTAVATA I UČENJETO

Planiranjeto na nastavata i učenjeto opfaća kreiranje na godišnite i operativnite planovi, kako i razvivanje na podgotovkite za čas/den/sedmica. Planiranjeto treba da bide vo koordinacija so planot i programata na nastavata i učenjeto i da gi opfaća site programski podračja.

Godišniot plan se kreira vo forma na gantogram i go sadrži brojot na časovite po oblastite raspredeni po meseci, a vo soglasnost so školskiot kalendar, planiraniot fond na časovi po oblastite i godišniot fond na časovi. Preporučinata distribucija na časovite po predmetnite oblasti e: Književnost – 25 časa, Elementi na nacionalna kultura – 15 časa, Jazik – 18 časa i Jazična kultura – 14 časa. Site oblasti se prepletuvaat i ni edna ne može da se izučuva izolirano i bez sodejstvo so drugite oblasti. Međutoa, na sekoj čas treba da im se posveti posebno vnanie na kulturata na izrazuvanje na učenice i na kulturata na Makedonci so naglasok na narodnata tradicija, navikite i obiçajte. Programata ovozmožuva korelacija so predmetite *Srpski jazik, Likovna kultura, Muzička kultura i Svetot okolu nas*.

Operativniot plan sadrži rubrika so operacionalizirani ishodi, definirani so nastavnite edinici, rubrika za planiranata međupredmetna povrzanost i rubrika za evaluacija na kvalitetot na isplaniranoto, kako i drugi elementi spored procenkata na nastavnikot. Pri kreiranjeto na godišniot i operativnite planovi neophodno e da se vodi smetka za školskiot kalendar i aktivnostite koi go sledat životot na učilišteto. *Podgotovkata za čas* podrazbira definiranje na celta na časot, definiranje na ishodate vo odnos na celta na časot, planiranje na aktivnostite na učenice i nastavnikot vo odnos na celta i definiranite ishodi, planiranite načini za proverka na ostvarenosta na ishodate, izborot na nastavnite strategii, metodite i postapkite na učenje i podučivanje.

II. OSTVARUVANJE NA NASTAVATA I UČENJETO

KNIŽEVNOST

Vo nastavata po književnost najvažno e kaj učenice da se razviva ljubovta kon čitanjeto, da se gradi čuvstvoto za ubavo i vredno, da se vospituvaa vkusot. So čitanjeto na književnoumetnički tekstovi i so razgovorot za niv na časot se gradi kritičkoto misljenje. So didaktičkite postapki treba učenice da se osposobuvaat da donesuvaat sud za postapkite i karakteristikite na likovite, kako i za različni nastani vo tekstot. Nastavata po književnost go zajaknuva nacionalniot i kulturni ot identitet kaj učenice, so zapoznavanje na svojata književnost i kultura, kako i so književnostite i kulturite na drugite narodi.

Preporučanite sadržini od oblata *Književnost* se sovladuvaa vo tekot na celata učebna godina, od učebnikot *Makedonski jazik so elementi na nacionalna kultura* kako osnovno nastavno sredstvo, taka što nastavnikot ja planira nivnata realizacija vo soglasnost so individualnite karakteristikite na učenice i vkupnite možnosti na kolektivot, rakovodejki se so ishodate na učenjeto.

Pri osposobuvanje na učenice so pomoš na nastavnikot da gi razbiraat tekstovite od školskata lektira, no i popularnite, informativnite tekstovi od spisanijata za deca, enciklopediite i slično, važno e da se nastojuva učenice da se osposobuvaat za samostojno odreduvanje na strukturata na sadržinata (planot na tekstot), glavnite i sporednite likovi,

nivnite karakteristiki i opisite; isto taka da gi voočat nastanite, prostornite i vremenske odnosi i bitnite poedinosti vo opisite na suštestvata i prirodata. Bidejki tekstovite od školska lektira se koristat za usovršuvanje na čitanjeto, pišuvanjeto i voveduvanjeto na učenice vo osnovnite poimi za kniževnosta, taka učenice se pottaknuvaat da gi voočat likovite vo kniževното delo, nivnite karakteristiki i postapki; nivnite emocionalni sostojbi (radosno, tažno, smešno) i da gi razlikuvaat poimite dobro i zlo.

Obvrzitelniot del na lektirata se sostoi, vglavno, od dela koi ñ pripařaat na makedonskata literatura, dela na tvorci Makedonci koi řiveat i tvorat vo Republika Srbija, no i na srpskata i svetskata literatura. Izborot na dela vo najgolema merka e zasnovan na principot na prilagodenosta na vozrasta na učenice. Korelacijata so *srpski jazik* ovozmořuva polesno da se realizira nastavata po literatura, pred se, kaj literaturnite rodovi i vidovi i nivnite odliki.

Učenikot treba da gi vooči formalnite razliki na poezijata, prozata i dramskiot tekst (razlikuvanje na stih od prozen i dramski tekst napiřan po ulogi).

Učenikot treba da ja razlikuva pesnata od raskazot (basnata) i dramskiot tekst, no bez voveduvanje na definiciji na kniževnoteoriskite poimi. Podetalnoto terminolořko opredeluvanje se voveduva postapno vo ponatamořnite oddelenija.

Učenik treba da se osposobuva da razlikuva stih od strofa i da nauči řto e rima. Kaj kratkrite narodni umotvorini treba da se osposobuva da razlikuva pogovorki od gatanki. Učenikot treba da bide vo sostojba da go razbere prenesenoto značenje na gatankite bez formuliranje na postoećkite stilski postapki vo nea; da go prepoznae řanrot na bajkata; řanrot na basnata kako raskaz so preneseno značenje, da bide vo sostojba da go razbere nejzinoto preneseno značenje i da ja najde nejzinata pouka.

Učenicite se osposobuvaat da gi voočat nepoznatite i pomalku poznatite zborovi vo tekstot i da go prařaat nastavnikot za nivno objasnuvanje kako bi go razbrale řto podobro značenjeto na tekstot. Vodeni so prařanjata učenice se osposobuvaat ja otkrijat tematsko-idejnata osnova na tekstot (za řto se govori vo tekstot/knigata) zavisno od individualnite sposobnosti. Vo tekot na obrabotkata na kniževnite tekstovi učenice steknuvaat prvi literarno-estetski iskustva i formiraat svoi stavovi za deloto řto go sluřaat ili čitaat. Nastavnikot gi pottiknuva učenice da gi iskařuvaat svoje stavovi.

Pri čitanjeto na lirskite pesni učenice postapno učit da ja prepoznavaat i dořiveat melodićnosta na pesnite i izrazno da gi čitaat i recitiraat (po izbor).

Pri obrabotkata na dramskite tekstovi za deca učenice se motiviraat na mnogu tvorećki aktivnosti koi se slućuvaat po povod na delata (scenski nastap, dramska igra, kuklena igra, dramski dijalozi, gledanje na detski teatarski pretstavi, snimanje i komentiranje na dramatizirani izvadoci). Pri toa učenice gi usvojuvaat i pravilata na odnesuvanjeto vo teatar vo ramkite na vospitnata dejnost na učiliřteto. So aktivno sluřanje, a potoa i so samostojno čitanje na poednostavni kniževni i drugi vidovi na tekstovi učenice se osposobuvaat da gi doveduvaat sođrinite vo vrska so ilustraciite koi gi sledat kniževniot, popularniot i informativniot tekst.

So sođrinite na programata se sugerira sistematsko i postapno usvojuvanje na kniževnite poimi, a na nastavnicite im se preporaćuva kontinuirano da voveduvaat novi zborovi vo rećnićkiot fond na učenikot, kako toj bi se obogatil. Usvojuvanjeto na kniževnite poimi ne podrazbira učenje na nivnite definiciji, tuku nivno imenuvanje i opisno obrazlořuvanje na poimot, vooćuvanje na negovata uloga vo kniževnoumetnićkiot tekst.

Tekstovite od domašnata lektira pridonesuvaat da se steknuvaat čitački naviki. So namera učenice da se naviknuvaat na čitanje na lektira od obvrzitelniot del i po sloboden izbor, se vospostavuva sorabotka so učilišniot bibliotekar, a nekolku časa vo tekot na godinata možat da se realiziraat vo učilišnata biblioteka.

Veštinata na čitanje i razbiranje na pročitano to se steknuva vo ramkite na *Jazičnata kultura* i pri obrabotkata na kniževnoumetničkite tekstovi. Učenice se pottiknuvaat da čitaat tekstovi vo slikovnici (na primer, basni, bajki i raskazi).

Elementi na nacionalna kultura i tradicija

Zapoznavanje na učenice so osnovite na kulturata i tradicijata na makedonskiot narod se vrši kontinuirano – so osnovnite obeležja: zname, himna; detski pesni, narodni umotvorbi, avtorski umetnički dela. Učenice treba da se zapoznavaat so istorijata na makedonskiot narod, reljefnite karakteristiki na Republika Makedonija, so prirodnite ubavini, gradovite i znamenitosti koristejki go učebnikot, slike i dokumentarni filmovi. Kontinuirano treba da se neguva emotivniot odnos kon tradicijata, kulturata, obiçaita i navikite na makedonskata malcinska zaednica vo Srbija (folklor, narodni umotvorbi, literatura, muzika, tradicionalni igri, obiçai, obeležuvanje na praznici, sledenje i učestvuvanje na manifestaciji...) i da se pottiknuvaat vrsnite so drugite etnički zaednici i kulturi. Makedonskiot identitet i samopočituvanje treba da se neguvaat na konkretni primeri, davajki im važnost na malcinskite i čovekovite prava, multikulturalnosta i tolerancijata.

Ovaa podraçje se prepletuva i so podraçjeto literatura, so čitanje na kniževni dela učenice soznavaat za životot na makedonskiot narod vo minatoto i za nivnite obiçai. Ovaa podraçje ima korelacija so predmetite *Svetot okolu nas*, *Likovna kultura* (kade što e možno so crtanje i boenje da se usvojat znaenja niz igrovni aktivnosti), *Muzička kultura*, *Grafičko vospituvanje i Verska nastava*.

So upotreba na različni vidovi na didaktički igri, so slušanje na pesni na makedonski jazik i so izučuvanje na makedonski narodni ora se pridonesuva da se razvijat ljubopitnosta i ljubovta kon istoriskoto minato, literaturata i kulturata na makedonskiot narod. Pročitano to, slušano to i doživeano to možat da se ilustriraat so crtež ili slika, vo korelacija so *Likovna kultura*.

Posebno e važno metodite, što se primenuvaat, da bidat interaktivni, učenice aktivno da učestvuvaat vo nastavata. Se preporachuva na učenice da im se prezentiraat pesni od detskite festivali „Zlatno slavejçe“, „Potočinja“, „Super svezda“...

JAZIK

Vo nastavata od oblata *jazik* učenice se osposobuvaat pravilno usno i pismeno da komuniciraat na makedonski literaturni jazik. Programata e nasočena na razvivanje na ishodite i učeničkite kompetencii za primena na gramatičkite pravila vo pišanata i govornata komunikacija.

Gramatika

Razlikuvanje na glas i slog vo izgovorna smisla se usvojuva so vežbanje za odreduvanje na brojot na slogovite vrz osnova na tipični primeri so samoglaska na krajot na slogot, drugi primeri se uvežbuvaat i usvojuvaat vo ponatamošnite oddelenija. Poželno e da se napravi korelacija so nastavata po srpski jazik i muzička kultura da im se ukažuva na toa deka pesnite se peat taka što se delat zborovite na slogovi).

Od oblata morfologija se razvijaat osnovnite znaenja za imenkite, glagolite, pridavkite i broevite. Za sekoj vid na zborovi najnapred se voveduva poimot, a potoa razlikuvanje na podvidovi. Npr. najnapred treba da se raboti na sfaanje na poimot imenka kako vid na zborovi i toa na tipični primeri na sopstveni i opšti imenki. Pridavkite da se odreduvaat vo tipični primeri, kako zborovi koi stojat do imenkite i gi odreduvaat. Vo vrska so glagolite, najnapred se obrabotuva glagolot kako vid na zborovi, a potoa se voveduva razlikuvanje na kategorijata vreme. Broevite kako vid na zborovi treba da se povrzat so nastavata po matematika.

Sintaksičkite znaenja se nadovrzuvaat na veќе naučenoto i se proširuvaa so razlikuvanje na rečenicite po oblik i znaenje.

Pravopis

Pravopisnite pravila učenice gi usvojuvaat postepeno, so povtoruvanje i vežbanje na veќе naučenoto i so zapoznavanje so novi sodržini, i toa po pat na različni vežbanja kako na nivo na zborovi taka i na nivo na rečenici i tekstovi. Poželno e da se napravi korelacija so nastavata po matematika vo vrska so pišuvanje na kratenkite za merni edinici. Potrebno e učenice da usvojat pravilno pišuvanje na opštite kratenki koi sekojdnevno se koristat, i toa samo pet: *OU*, *br.*, *itn.*, *str.* i *npr.*

Učenice treba da se osposobat pravilno da ja upotrebuvaat golemata bukva pri pišuvanje na sopstvenite iminja i preziminja, geografskite poimi i praznicite. Pravopisnite vežbi im ovozmožuvaat na učenice posebno da obratat vnanie na pravopisnite baranja i na nivnata uloga vo tekstot. Pravopisnite vežbi pretstavuvaat najdobar naen pravopisnite pravila da se nauat, proverat, kako i vooenite nedostatoci da se odstranat. Vo ova voзраст bi trebalo da se primenuvaat prosti pravopisni vežbi koi se pogodni da se sovlada samo edno pravopisno pravilo od edna pravopisna oblast. Potrebno e da se podgotvat pravopisnite vežbi i pri toa da se poituva principot na postapnost, sistematičnost, edinstvoto na teorijata i praksata. Pri sovladuvanje na pravopisnite naela možit da bidat pogodni slednite pravopisni vežbi: *prepišuvanje*, *diktat* i *samostojno pišuvanje*.

JAZIČNA KULTURA (USNO I PISMENO IZRAZUVANJE)

Razvivajeto i unapreduvanje na jazičnata kultura kaj učenice pretstavuva edna od najznačajnite zadači na nastavata po makedonski jazik. Nejzina krajna cel e učenice da bidat osposobeni kvalitetno i celishodno usno i pismeno da komuniciraat.

Osnovni oblici na usno i pismeno izrazuvanje se preraskažuvanje, raskažuvanje i opišuvanje.

Preraskažuvanje – potrebno e da se pottiknuvaat učenice da vooat što e bitno, a što može da ostane nespomnato koga preraskažuvaat, da ne se sluči preraskažaniot tekst da bide podolg od onoj što go preraskažuvaat. Potrebno e, isto taka, da se vrednuva preraskažuvanje, to est na učenice da im se ukaže na pomalku ili poveќе uspešnite segmenti na ovoj oblik na izrazuvanje.

Raskažuvanje – opfaa raskažuvanje na nastani, raskažuvanje vrz osnova na slici ili niza na slici i spored zadadeni zborovi. Učenice treba postepeno da se osposobuvaat da zboruvaat/raskažuvaat na temi po sopstven izbor, kako i da osmisluvaat kraj na raskaz so daden poetok.

Opišuvanje – na ovoj vid na jazično izrazuvanje potrebno e da mu se pristapi posebno odgovorno i da se poituvaat principite na nastavnata uslovnost i postapnost pri postavuvanje na baranjata: učenice da se osposobuvaat vnimatelno da nabljuduvaat,

voočuvaat, otkrivaat, zabeležuvaat, sporeduvaat, pa posle toa dadenata predmetnost mislovno da ja zaokružat i jazički da ja voobličat. Opišuvanje treba da se povrze so obrabotkata na kniževnite dela, kako spontano bi gi usvojuvale tehnikata na opišuvanje kako veština, potrebno e postojano da se nasočuva vnimanieto na učenice na onie mesta vo takvi vidovi na tekstovi koi izobiluvaat so opisni elementi (opišuvanje na priroda, godišni vremenja, predmeti, rastenija i životni, kniževni likovi...).

Jazičnata kultura kaj učenice se neguva i niz igrovni aktivnosti, posebno so jazični igri. Vidovite na igrice potrebno e da se izberat spored interesiranjata na učenice ili vo kontekstot na nastavnata sadržina. Toa možat da bidat razgovorni igri, na primer, razgovor so kniževen lik, potoa situaciski igri, odnosno vistsinski situaciji, na primer, razgovor vo prodavnica, razgovor kaj lekar. Možat da se izberat i rebusi, gatanki, broenki, razbrojalki, dopolnuvalki, ednostavni krstozborki, osmosmerki, asocijacii, sostavuvanje na rečenici, proširuvanje na zadadeni rečenici.

Leksičko-semantičkite vežbi služad da se bogati rečnikot na učenice i da im se ukaže na različnite možnosti pri izborot na zborovi i izrazi i da se upatat na nivna pocelishodna upotreba. Vidot na ovie vežbi, isto taka, treba da se usoglasi so interesiranjata na učenice i nastavnite sadržini. Smislata za precizno izrazuvanje i razbiranje na značenjata na zborovite i izrazite se razviva so različni vežbi, na primer *opišuvanje na rastenija i predmeti*, a za učenice na ova voзраст predizvikuvački možat da bidat i vežbi so *dopolnuvanje na rečenici* (na primer, da se dadat rečenici vo koi nedostasuva glagol).

Učenje na latinica

Usvajuvanje na latinica najčesto se planira za vtoro polugodie, bidejki učenice vo prvo oddelenie ja sovladale kirilicata, no potrebno e dobro da se utvrdi čitanje i pišuvanje na kirilicata i da se raboti na što podobra tehnika na čitanje.

Pri učenje na rakesnrite bukvi na latinica posebno vnimanie treba da mu se posveti na grafičkoto povrzuvanje na bukve vo zborovite. Pišuvanje može da se vežba vo site predmetni oblasti, so prepisuvanje, dopolnuvanje na rečenici, sostavuvanje na rečenici vrz osnova na slika, sostavuvanje na rečenici vrz osnova na niza od sliki, kako i so diktati i so samostojno pišuvanje na rečenici i kusi tekstualni celini.

Način na realiziranje na programata

Treba sekogaš da se ima vo vid suštinskata zadača na ovoj predmet: učenice da naučat da zboruvaat na makedonski literaturni jazik, ubavo da pišuvaat, izrazno da čitaat i da steknat veština vo jazičnata ispravnost, pred sè, da ja počituvaat i vrednuvaat tradicijata na svojot narod i da go sočuvaat sopstveni ot identitet. Nastavata mora da bide nasočena kon učenikot, treba da dominiraat razni oblici na dijalog vo interakcii: nastavnik – učenik, učenik – nastavnik i učenik – učenik.

Nastavata treba da se kreira i prezentira na interesen način, da im se prilagodi na učenice, kako bez poteškotii bi ja usvojuvale vo funkcionalno znaenje što će im koristi vo ponatamošnoto školuvanje. Nastavnikot mora funkcionalno da primenuva raznovidni metodi: nabljuduvanje, zabeležuvanje, metod so ilustracii, tekst metod, dijaloški, monološki, komparativni, analitičko-sintetički metod...

Potrebno e da se primenuvaat i različni oblici na rabota: frontalen, individualen, rabota vo par, rabota vo grupi, rabotilnička rabota. Nastavata treba da se koncipira taka da gi razviva interesiranjeto i ljubovta kon čitanje; neguvanje na nacionalnata kultura i tradicijata, kako i tolerancijata i počituvanje na drugite narodi, kulturi i tradicii.

Korelacija se vopostavuva, pred sè, so nastavata po *Srpski jazik, Likovna kultura, Muzička kultura, Svetot okolu nas, Verska nastava* i *Grañansko vospituvanje*.

III. SLEDENJE I VREDNUVANJE NA NASTAVATA I UČENJETO

Sledenjeto na napreduvanjeto i ocenuvanjeto na postiganjata na učenicite e formativno i sumativno i se realizira soglasno so *Pravilnikot za ocenuvanje na učenicite vo osnovnoto obrazovanie i vospituvanje*. Procesot na sledenje i vrednuvanje na eden učenik treba da se započne so inicijalna procenka na nivoto na koj se naofa učenikot. Inicijalnata procenka, sledenjeto i vrednuvanjeto na rezultatite na napreduvanjeto na učenikot se vo funkcija na postignuvanjeto na ishodite. Sekoja aktivnost e dobra možnost za procenka na napreduvanjeto i davanje na povratni informacii, a učenicite treba da se osposobuvaat i ohrabruvaat da go procenuvaat sopstveni napredok vo ostvaruvanjeto na ishodite na predmetot, kako i napredokot na drugite učenici. Sekoj nastaven čas i sekoja aktivnost na učenikot e možnost za formativno ocenuvanje, odnosno registriranje na napredokot na učenikot i upatuvanje za ponatamošnite aktivnosti poradi napreduvanje. Nastavnikot vo tekot na procesot na nastava i učenje kontinuirano i na primeren način mu ukažuva na učenikot na kvalitetot na negovite postiganja taka što povratnata informacija treba da bide prilagodena, dovolno jasna i informativna kako bi imala uloga na pottiknuvačka povratna informacija.

Formativnoto vrednuvanje e sostaven del na sovremeni pristap na nastavata i podrazbira procenka na znaenjata, veštinite, stavovite i odnesuvanjeto, kako i razvivanje na soodvetni kompetencii vo tekot na nastavata i učenjeto. Formativnoto merenje podrazbira pribiranje na podatoci za postiganjata na učenikot i izработка i vodenje na portfolio na učenikot, što podrazbira:

- sobiranje na pokazateli (aktivnosti na učenikot, neposredna komunikacija, realizacija na zadači, detski izработки, tvorbi, iskazi, opišuvanja, raskažuvanja, preraskažuvanja i sl.) za sekoj učenik posebno;

- odnapred podgotveni evalvacioni listi za sekoj učenik, koi se popolnuvaat po konkretna aktivnost ili studii na slučaj, pri što nastavnikot ja beleži faktičkata sostojba;

- instrumenti koi se odnesuvaat na sekoe programsko podračje poedinečno i vo koi nastavnikot vnesuva podatoci za postiganjata na učenikot vo odnos na site razvojni aspekti (intelektualnite, emocionalnite i psihomotoričkrite) koi se pottiknuvaat so programata i nasocheni se kon proverkata na ostvarenite ishodi.

Proveruvanjeto na znaenjeto treba da se realizira so razni postapki i formi: usno, preku govorni, pismeni, slikovno-pismeni vežbi, vežbi so podvlekuvanje, zaokružuvanje; praktično preku prezentacija i sl.

Vrz osnova na site podatoci dobieni so sledenjeto na postiganjata i formativnoto ocenuvanje, nastavnikot ja opišuva razvojната sostojba za sekoj učenik oddelno, vo ramkite na sekoe programsko podračje, a na krajot na prvoto i vtoroto polugodie so sumativno vrednuvanje, so opisna ocenka.

Portfolioto treba, vo tekot na celata godina, da im bide dostapno na roditelite za da možat da go sledat napreduvanjeto i postiganjata na svoje deca.

Rabotata na sekoj nastavnik se sostoi od planiranje, realiziranje, sledenje i vrednuvanje. Važno e nastavnik kontinuirano da sledi i da vrednuva diferencirano, osven postiganjata na učenicite, i procesot nastava i učenje, kako i sebe si i sopstvenata rabota. Sè što će se

pokaže kako dobro i korisno, nastavnik i ponatamu će go koristi vo svojata nastavna praksa; se što će se pokaže kao nedovolno efikasno i efektivno, bi trebalo da se unapredi.

Naziv predmeta	MAKEDONSKI JEZIK SA ELEMENTIMA NACIONALNE KULTURE	
Cilj	Cilj učenja <i>makedonskog jezika sa elementima nacionalne kulture</i> je da učenici ovladaju osnovnim zakonitostima makedonskog književnog jezika radi pravilnog usmenog i pisanog izražavanja, negujući značaj uloge jezika i nacionalne kulture u očuvanju nacionalnog identiteta; da se osposobe za tumačenje odabranih književnih i drugih umetničkih dela iz makedonske i svetske baštine, radi negovanja tradicije i kulture makedonskog naroda i razvijanja interkulturalnosti.	
Razred	Drugi	
Godišnji fond časova	72 časa	
ISHODI		
Po završetku razreda učenik će biti u stanju da:	OBLAST/TEMA	SADRŽAJI
– pravilno glasno čita;		ŠKOLSKA LEKTIRA
– razlikuje književne vrste: pesmu, priču, basnu, bajku, dramski tekst;		Poezija
– odredi glavni događaj, vreme i mesto dešavanja u pročitanoj tekstu;		Vančo Nikoleski: <i>Otdžbina</i>
– odredi redosled događaja u tekstu;		Milutin Bebekovski: <i>Makedonija</i>
– uoči glavne i sporedne likove i razlikuje njihove pozitivne i negativne osobine;	KNJIŽEVNOST	Risto Vasilevski: <i>Škola</i>
– razlikuje stih i strofu;		Aco Šopov: <i>List</i>
– uoči stihove koji se rimuju;		Vančo Nikoleski: <i>Rodna kuća</i>
– objasni značenje poslovice i pouke koju uočava u basni;		Stojan Tarapuz: <i>Dobra noć, dete</i>
– navede jednostavne		Duško Radović: <i>Strašan lav</i>
		Ljubivoje Ršumović: <i>Deset ljutih gusara</i>
		Aleksandar Kujundžiski: <i>Ljubavi, budi večna</i>
		Rajko Jovčevski: <i>Dvanaest meseci</i>
		Proza
		Izbor iz kratkih narodnih umotvorina (zagonetke, poslovice, brzalice,

primere poređenja iz tekstova i svakodnevnog života;

– čita tekst poštujući intonaciju rečenice/stiha;

– izražajno recituje pesmu;

– čita dramske tekstove (po likovima);

– iznosi svoje mišljenje o tekstu;

– razlikuje glas i slog i prepozna samoglasnike i suglasnike;

– peva himnu Republike Makedonije, prepoznaje zastavu i grb;

– nabroji nacionalne praznike Makedonije;

– prepoznaje gradove sa slika na osnovu osobnosti gradova;

– prepoznaje osnovne reljefne i prirodne karakteristike Republike Makedonije;

– prepoznaje makedonske narodne pesme i kola;

– peva dečje pesme sa dečjih festivala;

– razlikuje vrste reči u tipičnim slučajevima;

– bira i koristi odgovarajuće reči u govoru;

– na pravilan način koristi

razbrajalice...)

Vera Bužarova: *Torba sa zlatnicima*

Boris Bojadžiski: *Samo sloboda takvu pesmu peva*

Gorjan Petrevski: *Bolesni vrabac*

Narodna priča: *Kos i grožđe*

Ezop: *Magarac, lisica i lav*

Olivera Nikolova: *Poklon za Janka*

Narodna priča: *Kamen i zmija*

Aleksandar Popovski: *Razvigorac*

Dramski tekstovi

Risto Davčevski: *Igra Slavke i Slavčeta*

Popularni i informativni tekstovi

Izbor iz ilustrovanih enciklopedija i časopisa za decu (*Rosica, Drugarče, Zunica* i dr.); internet – izbrani tekstovi.

DOMAĆA LEKTIRA

Hans Kristijan Andersen: *Princeza na zrnju graška*

Slavko Janevski: *Šećerna priča*

Kiro Donev: *Hajde da se upoznamo*

Književni pojmovi:

– stih, strofa, rima;

– basna;

– bajka;

– tema, mesto i vreme zbivanja, redosled događaja;

– glavni i sporedni lik (izgled, osnovne

nove reči u svakodnevnom govoru; – određuje osnovne gramatičke kategorije imenica i glagola; – razlikuje rečenice po obliku i značenju; – poštuje i primenjuje osnovna pravopisna pravila; – vlada osnovnom tehnikom čitanja i pisanja latiničkog teksta; – koristi različite oblike usmenog i pismenog izražavanja: prepričavanje, pričanje, opisivanje; – pravilno sastavi dužu i potpunu rečenicu i spoji više rečenica u kraću celinu; – učestvuje u razgovoru i pažljivo sluša sagovornika; – razlikuje osnovne delove teksta (naslov, pasus, ime autora, sadržaj); – izražajno čita ćirilčki tekst.	ELEMENTI NACIONALNE KULTURE JEZIK Gramatika, pravopis i ortoepija JEZIČKA KULTURA	osobine i postupci); – lica u dramskom tekstu za decu. Osnovna obeležja Republike Makedonije (himna, zastava, grb). Nacionalni praznici Republike Makedonije. Pozdrav iz Makedonije (razglednica) Gradovi u Makedoniji: Skoplje, Ohrid, Bitolj, Prilep. Brojnost stanovništva, nacionalni sastav i Makedonci van granice Republike Makedonije. Reljefne karakteristike Republike Makedonije. Prirodne lepote Makedonije. Iz makedonske prošlosti (od Samuilove države do pada pod osmansku vlast). Pevanje: dečja pesma, narodna pesma. Slušanje muzike: narodne pesme i kola, zabavna muzika. Glas, slog, reč. Vrste reči: imenice (vlastite i zajedničke); rod i broj imenica; glagoli; glagolska vremena: prošlo, sadašnje, buduće vreme; potvrdni i odrični glagolski oblici; pridevi (opisni); brojevi (osnovni i redni). Rečenice: obaveštajne, upitne i uzvične. Potvrdne i odrične rečenice. Pisanje velikog slova. Pisanje skraćenica: (merne jedinice i opšte skraćenice <i>OŠ, br., itd., str. i npr.</i>). Latinica: štampana i pisana slova. Razumevanje pročitnog kroz odgovore na pitanja.
---	---	---

Plan za prepričavanje kratkih tekstova (lirskih, epskih, dramskih) sastavljen od uopštenih pitanja.

Plan opisivanja na osnovu neposrednog posmatranja.

Pravopisne vežbe: prepisivanje, diktat i samostalno pisanje.

Jezičke vežbe: zagonetke, rebusi, ukrštene reči, osmosmerke, asocijacije, sastavljanje rečenica, proširivanje zadatah rečenica.

Leksičko-semantičke vežbe: dopunjavanje rečenica, opis bića i predmeta.

Scensko prikazivanje dramskog / dramatizovanog teksta.

Medijska kultura:

Dečji film ili predstava

Predstavljanje reljefa, gradova, prirodnih lepota i kulturnih znamenitosti...

Ključni pojmovi sadržaja: književnost, nacionalna kultura, jezik, jezička kultura, usvajanje latinice.

UPUTSTVO ZA DIDAKTIČKO-METODIČKO OSTVARIVANJE PROGRAMA

Program nastave i učenja predmeta *Makedonski jezik sa elementima nacionalne kulture* u drugom razredu osnovne škole čine četiri predmetne oblasti: Književnost, Elementi nacionalne kulture, Jezik i Jezička kultura.

Program nastave i učenja predmeta *Makedonski jezik sa elementima nacionalne kulture* zasnovan je na ishodima, odnosno na procesu učenja i učeničkim postignućima. Ishodi predstavljaju opis integrisanih znanja, veština, stavova i vrednosti koje učenik gradi, proširuje i produbljuje kroz sve četiri predmetne oblasti ovog predmeta. U procesu nastave treba poći od toga da je učenik u centru vaspitno-obrazovnog rada, da je nastava usmerena ka učeniku.

I. PLANIRANJE NASTAVE I UČENJA

Planiranje nastave i učenja obuhvata kreiranje godišnjeg i operativnih planova, kao i razvijanje priprema za čas/dan/sedmicu. Planiranje treba biti u koordinaciji sa planom i programom nastave i učenja i da obuhvata sva programska područja. *Godišnji plan* kreira se u formi gantograma i sadrži broj časova po oblastima raspređenih po mesecima, a u skladu sa školskim kalendarom, planiranim fondom časova po oblastima i godišnjim fondom časova. Preporučena distribucija časova po predmetnim oblastima je sledeća: Književnost – 25 časova, Elementi nacionalne kulture – 15 časova, Jezik – 18 časova i Jezička kultura – 14

časova. Sve oblasti se prožimaju i nijedna se ne može izučavati izolovano i bez sudejstva sa drugim oblastima. Međutim, na svakom času treba posvetiti posebnu pažnju kulturi izražavanja učenika i kulturi Makedonaca sa naglaskom na narodnu tradiciju, navike i običaje. Program omogućava korelaciju sa predmetom *Srpski jezik, Likovna kultura, Muzička kultura i Svet oko nas*.

Operativni plan sadrži rubriku sa operacionalizovanim ishodima, definisanim nastavnim jedinicama, rubriku za planiranu međupredmetnu povezanost i rubriku za evaluaciju kvaliteta isplaniranog, kao i druge elemente prema proceni nastavnika. Prilikom kreiranja godišnjeg i operativnih planova neophodno je voditi računa o školskom kalendaru i aktivnostima koje prate život škole. *Priprema za čas* podrazumeva definisanje cilja časa, definisanje ishoda u odnosu na cilj časa, planiranje aktivnosti učenika i nastavnika u odnosu na cilj i definisane ishode, planirane načine provere ostvarenosti ishoda, izbor nastavnih strategija, metoda i postupaka učenja i podučavanja.

II. OSTVARIVANJE NASTAVE I UČENJA

KNJIŽEVNOST

U nastavi književnosti najvažnije je kod učenika razvijati ljubav prema čitanju, graditi osećaj za lepo i vredno, vaspitavati ukus. Čitanjem književnoumetničkih tekstova i razgovorom o njima na času gradi se kritičko mišljenje. Didaktičkim postupcima treba osposobljavati učenike da donose sud o postupcima i osobinama likova, kao i o različitim događajima u tekstu. Nastava književnosti jača nacionalni i kulturni identitet učenika, kroz upoznavanje svoje književnosti i kulture, kao i književnosti i kulture drugih naroda.

Preporučeni sadržaji iz oblasti *Književnost* savladavaju se tokom cele školske godine, iz udžbenika *Makedonski jezik sa elementima nacionalne kulture* kao osnovno nastavno sredstvo, tako što nastavnik planira njihovu realizaciju u skladu sa individualnim karakteristikama učenika i ukupnim mogućnostima kolektiva, rukovodeći se ishodima učenja.

Prilikom osposobljavanja učenika da uz pomoć nastavnika razumeju tekstove iz školske lektire, ali i popularne, informativne tekstove iz časopisa za decu, enciklopedija i slično, važno je nastojati da se učenici osposobljavaju za samostalno određivanje strukture sadržaja (plan teksta), glavnih i sporednih likova, njihovih osobina i opisa; takođe da uoče događaje, prostorne i vremenske odnose i bitne pojedinosti u opisima bića i prirode. Kako se tekstovi iz školske lektire koriste za usavršavanje čitanja, pisanja i uvođenje učenika u osnovne pojmove o književnosti, tako se učenici podstiču da uoče likove u književnom delu, njihove osobine i postupke; njihova emocionalna stanja (radosno, tužno, smešno) i da razlikuju pojmove dobra i zla.

Obavezni deo lektire sastoji se, uglavnom, od dela koja pripadaju makedonskoj književnosti, dela stvaralaca Makedonaca koji žive i stvaraju u Republici Srbiji, ali i srpske i svetske književnosti. Izbor dela je u najvećoj meri zasnovan na principu prilagođenosti uzrastu. Korelacija sa *srpskim jezikom* omogućava da se lakše realizuje nastava književnosti, pre svega, kod književnih rodova i vidova i njihovih odlika.

Učenik treba da uoči formalnu različitost poezije, proze i dramskog teksta (razlikovanje stiha od proznog i dramskog teksta pisanog po ulogama).

Učenik treba da razlikuje pesmu od priče (basne) i dramskog teksta, ali bez uvođenja definicija književnoteorijskih pojmova. Detaljnije terminološko određivanje uvodi se postupno u starijim razredima.

Učenik treba da se osposobljava da razlikuje stih od strofe i da nauči šta je rima. Kod kraćih narodnih umotvorina treba da se osposobljava da razlikuje poslovice od zagonetki. Učenik treba da bude u stanju da razume preneseno značenje zagonetke bez formulisanja u njoj postojećih stilskih postupaka; da prepozna žanr bajke; žanr basne kao priče sa prenesenim značenjem, da bude u stanju da razume njeno preneseno značenje i izdvoji njenu pouku.

Učenici se osposobljavaju da uoče nepoznate i manje poznate reči u tekstu i da pitaju nastavnika za njihovo objašnjenje kako bi što bolje razumeli značenje teksta. Vođeni pitanjima učenici se osposobljavaju da otkriju tematsko-idejnu osnovu teksta (o čemu se govori u tekstu/knjizi), zavisno od individualnih sposobnosti. Tokom obrade književnih tekstova učenici stiču prva literarno-estetska iskustva i formiraju svoje stavove o delu koje slušaju ili čitaju. Nastavnik podstiče učenike da svoje stavove i iskažu.

Prilikom čitanja lirskih pesama učenici postupno uče da prepoznaju i dožive melodičnost pesama i da ih izražajno čitaju i recituju (po izboru).

Prilikom obrade dramskih tekstova za decu učenici se motivišu na čitav niz stvaralačkih aktivnosti koje nastaju povodom dela (scenski nastup, dramska igra, lutkarska igra, dramski dijalozi, gledanje dečje pozorišne predstave, snimanje i komentarisane dramatizovanih odlomaka). Pritom učenici usvajaju i pravila ponašanja u pozorištu u okviru vaspitnog delovanja škole. Uz aktivno slušanje, a potom i samostalno čitanje jednostavnih književnih i ostalih tipova tekstova učenici se osposobljavaju da sadržaje dovode u vezu sa ilustracijama koje prate književni, popularni i informativni tekst.

Sadržajima programa se sugeriše sistematično i postupno usvajanje književnih pojmova, a nastavnicima se preporučuje da kontinuirano uvode nove reči u rečnički fond učenika, kako bi se on obogatio. Usvajanje književnih pojmova ne podrazumeva učenje njihovih definicija, već njihovo imenovanje i opisno obrazlaganje pojma, uočavanje njegove uloge u književnoumetničkom tekstu.

Sticanju čitalačkih navika doprinose tekstovi domaće lektire. U nameri da se učenici navikavaju na čitanje lektire u obaveznom i slobodnom izboru, uspostavlja se saradnja sa školskim bibliotekarom, a nekoliko časova se tokom godine može realizovati u školskoj biblioteci.

Veština čitanja i razumevanja pročitano stiče se i u okviru *Jezičke kulture* i pri obradi književnoumetničkih tekstova. Učenici se podstiču da čitaju tekstove u slikovnicama (na primer, basne, bajke i priče).

Elementi nacionalne kulture i tradicije

Upoznavanje učenika sa osnovama kulture i tradicije makedonskog naroda vrši se kontinuirano – osnovnim obeležjima: zastava, himna; upoznavanje sa dečjim pesmama, narodnim umotvorinama, autorskim umetničkim delima. Učenike treba upoznavati sa istorijom makedonskog naroda, reljefnim karakteristikama Republike Makedonije, prirodnim lepotama, gradovima i znamenitostima, koristeći udžbenik, slike i dokumentarne filmove. Kontinuirano treba negovati emotivni odnos prema tradiciji, kulturi, običajima i navikama makedonske manjinske zajednice u Srbiji (folklor, narodne umotvorine, književnost, muzika, tradicionalne igre, običaji, obeležavanje praznika, praćenje i učestvovanje na manifestacijama...) i podsticati veze sa drugim etničkim zajednicama i kulturama. Makedonski identitet i samopoštovanje treba negovati na konkretnim primerima, dajući značaj manjinskim i ljudskim pravima, multikulturalnosti i toleranciji.

Ova oblast prepliće se sa oblašću *književnost*. Čitanjem književnih dela učenici saznaju o životu makedonskog naroda u prošlosti i o njihovim običajima. Ovo područje ima korelaciju sa predmetima *Svet oko nas*, *Likovna kultura* (gde je moguće da crtanjem i bojenjem usvoje znanja kroz igrovne aktivnosti), *Muzička kultura*, *Građansko vaspitanje i Verska nastava*.

Upotrebom različitih vrsta didaktičkih igara, slušanjem pesama na makedonskom jeziku i izučavanjem makedonskih narodnih kola doprinosi se razvijanju radoznalosti i ljubavi prema istorijskoj prošlosti, književnosti i kulturi makedonskog naroda. Pročitano, slušano i doživljeno mogu se ilustrovati crtežom ili slikom, u korelaciji sa *Likovnom kulturom*.

Posebno je važno da metode koje se primenjuju budu interaktivne, da učenici aktivno učestvuju u nastavi. Preporučuje se da se učenicima prezentuju dečji filmovi, dokumentarni filmovi prilagođeni uzrastu, pesme sa dečjih festivala „Zlatni slavuj“, „Potočići“, „Super zvezda“...

JEZIK

U nastavi jezika, učenici ovladavaju pisanim i usmenim standardnim makedonskim jezikom. Program je usmeren na razvijanje ishoda i učeničkih kompetencija za primenu gramatičkih pravila u pisanoj i govornoj komunikaciji.

Gramatika

Razlikovanje glasa i sloga u izgovornom smislu usvaja se vežbanjem za određivanje broja slogova na osnovu tipičnih primera sa samoglasnikom na kraju sloga; drugi primeri se uvežbavaju i usvajaju u višim razredima. Poželjno je napraviti korelaciju sa nastavom srpskog jezika i muzičke kulture (ukazati im na to da pesme pevaju tako što dele reči na slogove).

Iz morfologije se razvijaju osnovna znanja o imenicama, glagolima, pridevima i brojevima. Za svaku vrstu reči najpre se uvodi pojam, a zatim razlikovanje podvrsta. Npr. najpre treba raditi na shvatanju pojma imenice kao vrste reči i to na tipičnim primerima vlastitih i zajedničkih imenica. Prideve određivati u tipičnim primerima, kao reči koje stoje uz imenice i određuju ih. U vezi sa glagolima, najpre se obrađuje glagol kao vrsta reči, a onda se uvodi razlikovanje kategorije vremena. Brojeve, kao vrstu reči, treba povezati sa nastavom matematike.

Sintaksička znanja se nadovezuju na već naučena i proširuju razlikovanjem rečenica po obliku i značenju.

Pravopis

Pravopisna pravila učenici usvajaju postepeno, uz ponavljanje i vežbanje već naučenog i uz upoznavanje sa novim sadržajima, i to putem različitih vežbanja kako na nivou reči tako i na nivou rečenica i tekstova. Poželjno je napraviti korelaciju sa nastavom matematike u vezi sa pisanjem skraćenica za merne jedinice. Potrebno je da učenici usvoje pravilno pisanje opštih skraćenica koje svakodnevno koriste, i to samo pet: *OŠ*, *br.*, *itd.*, *str.* i *npr.*

Treba osposobiti učenike da pravilno upotrebljavaju veliko slovo pri pisanju vlastitih imena i prezimena, geografskih pojmova i praznika. Pravopisne vežbe omogućavaju učenicima da posebno obrate pažnju na pravopisne zahteve i na njihovu ulogu u tekstu. Pravopisne vežbe predstavljaju najbolji način da se pravopisna pravila nauče, provere, kao i da se uočeni nedostaci otklone. U ovom uzrastu trebalo bi primenjivati proste pravopisne vežbe koje su pogodne da se savlada samo jedno pravopisno pravilo iz jedne pravopisne oblasti. Pravopisne vežbe je potrebno pripremiti i pritom poštovati princip postupnosti,

sistematičnosti, jedinstva teorije i prakse. Prilikom savlađivanja pravopisnih načela pogodne mogu biti sledeće pravopisne vežbe: *prepisivanje*, *diktat* i *samostalno pisanje*.

JEZIČKA KULTURA (USMENO I PISMENO IZRAŽAVANJE)

Razvijanje i unapređivanje jezičke kulture učenika predstavlja jedan od najznačajnijih zadataka nastave makedonskog jezika. Njen krajnji cilj je da učenici budu osposobljeni da kvalitetno i svrsishodno usmeno i pismeno komuniciraju.

Osnovni oblici usmenog i pismenog izražavanja su prepričavanje, pričanje i opisivanje.

Prepričavanje – potrebno je podsticati učenike da uoče šta je bitno, a šta može ostati nepomenuto kada prepričavaju, kako se ne bi dogodilo da prepričani tekst bude duži od onog koji prepričavaju. Potrebno je, takođe, vrednovati prepričavanje, tj. ukazati učenicima na manje ili više uspele segmente ovog oblika izražavanja.

Pričanje – obuhvata pričanje događaja, pričanje na osnovu slike ili niza slika i prema zadatim rečima. Učenike treba postepeno osposobljavati da pričaju na teme po sopstvenom izboru, kao i da osmišljavaju kraj priče sa datim početkom.

Opisivanje – ovoj vrsti jezičkog izražavanja potrebno je pristupiti posebno odgovorno i poštovati principe nastavne uslovnosti i postupnosti prilikom postavljanja zahteva: osposobljavati učenike da pažljivo posmatraju, uočavaju, otkrivaju, zapažaju, upoređuju, pa tek onda datu predmetnost da misaono zaokruže i jezički uobliče. Opisivanje treba povezati sa obradom književnih dela, kako bi spontano usvajali tehniku opisivanja kao veštinu, potrebno je stalno usmeravati pažnju učenika na ona mesta u ovoj vrsti tekstova koja obiluju opisnim elementima (opis prirode, godišnjih doba, predmeta, biljaka i životinja, književnih likova...).

Jezička kultura učenika neguje se i kroz igrovne aktivnosti, posebno kroz jezičke vežbe. Vrste igara potrebno je odabrati prema interesovanjima učenika ili u kontekstu nastavnog sadržaja. To mogu biti razgovorne igre, na primer, razgovor sa književnim likom, zatim situacione igre, odnosno stvarne situacije, na primer, razgovor u prodavnici, razgovor kod lekara. Mogu se odabrati i rebusi, zagonetke, brzalice, razbrajalice, dopunjavanja, jednostavne ukrštene reči, osmosmerke, asocijacije, sastavljanje rečenica, proširivanje zadatah rečenica.

Leksičko-semantičke vežbe služe da se bogati rečnik učenika i da se ukaže na različite mogućnosti prilikom izbora reči i izraza i uputi na njihovu svrsishodniju upotrebu. Vrste ovih vežbi, takođe, treba usaglasiti sa interesovanjima učenika i nastavnim sadržajima. Smisao za precizno izražavanje i razumevanje značenja reči i izraza razvija se kroz različite vežbe, na primer *opis bića i predmeta*, a za učenike ovog uzrasta izazovne mogu biti i vežbe *dopunjavanja rečenica* (na primer, dati rečenice u kojima nedostaje glagol).

Učenje latinice

Usvajanje latinice planira se najčešće za drugo polugodište jer su učenici u prvom razredu ovladali ćiriličkim pismom, ali je potrebo dobro utvrditi čitanje i pisanje ćiriličkog pisma i raditi na što boljoj tehnici čitanja.

Kod učenja pisanih slova latinice posebnu pažnju treba posvetiti grafičkom uvezivanju slova u rečima. Pisanje se može uvežbavati kroz sve predmetne oblasti, prepisivanjem, dopunjavanjem rečenica, sastavljanjem rečenica na osnovu slike, sastavljanjem rečenica na osnovu niza slika, kao i diktatima i samostalnim pisanjem rečenica i kraćih tekstualnih celina.

Način ostvarivanja programa

Treba se uvek imati u vidu suštinski zadatak ovog predmeta: da učenici nauče da govore makedonskim književnim jezikom, da lepo pišu, izražajno čitaju i da steknu veštinu u jezičkoj ispravnosti, pre svega, da poštuju i vrednuju tradiciju svog naroda i očuvaju vlastiti identitet. Nastava mora biti usmerena ka učeniku, treba da dominiraju razni oblici dijaloga u interakciji: nastavnik – učenik, učenik – nastavnik i učenik – učenik.

Nastava treba da se kreira i prezentuje na zanimljiv način, da se prilagodi učenicima kako bi je bez poteškoća usvajali u funkcionalno znanje koje će im koristiti u daljem školovanju. Nastavnik mora funkcionalno primenjivati raznovrsne metode: posmatranje, opažanje, ilustrativna metoda, tekst metoda, dijaloška, monološka, komparativna, analitičko-sintetička metoda...

Potrebno je primenjivati i različite oblike rada: frontalni, individualni, rad u paru, rad u grupama, radionički rad. Nastavata treba da se koncipira tako da razvija interesovanje i ljubav prema čitanju, negovanju nacionalne kulture i tradicije, te da neguje i razvija toleranciju, poštovanje drugih naroda, kultura i tradicija.

Korelacija se uspostavlja, pre svega, sa nastavom *Srpskog jezika, Likovne kulture, Muzičke kulture, Verske nastave i Građanskog vaspitanja*.

III. PRAĆENJE I VREDNOVANJE NASTAVE I UČENJA

Praćenje napredovanja i ocenjivanje postignuća učenika je formativno i sumativno i realizuje se u skladu sa *Pravilnikom o ocenjivanju učenika u osnovnom obrazovanju i vaspitanju*. Proces praćenja i vrednovanja jednog učenika treba započeti inicijalnom procenom nivoa na kome se učenik nalazi. Inicijalna procena, praćenje i vrednovanje rezultata napredovanja učenika u funkciji su postizanja ishoda. Svaka aktivnost je dobra prilika za procenu napredovanja i davanje povratne informacije, a učenike treba osposobljavati i ohrabrivati da procenjuju sopstveni napredak u ostvarivanju ishoda predmeta, kao i napredak drugih učenika. Svaki nastavni čas i svaka aktivnost učenika je prilika za formativno ocenjivanje, odnosno registrovanje napretka učenika i upućivanje na dalje aktivnosti radi napredovanja. Nastavnik tokom procesa nastave i učenja kontinuirano i na primeren način ukazuje učeniku na kvalitet njegovog postignuća tako što će povratna informacija biti prilagođena, dovoljno jasna i informativna kako bi imala ulogu podsticajne povratne informacije.

Formativno vrednovanje je sastavni deo savremenog pristupa nastavi i podrazumeva procenu znanja, veština, stavova i ponašanja, kao i razvijanja odgovarajuće kompetencije tokom nastave i učenja. Formativno merenje podrazumeva prikupljanje podataka o učeničkim postignućima i izrada i vođenje portfolija učenika, što podrazumeva:

- prikupljanje indikatora (aktivnosti učenika, neposredna komunikacija, realizacija zadataka, dečji radovi, stvaralaštvo učenika, iskazi, opisivanja, pričanja, prepričavanja i sl.) za svakog učenika posebno;
- unapred pripremljene evaluacione liste za svakog učenika, koji se popunjavaju posle konkretne aktivnosti ili studijom slučaja, pri čemu nastavnik beleži faktičko stanje;
- instrumente koji se odnose na svako programsko područje pojedinačno i u koje nastavnik unosi podatke o postignućima učenika u odnosu na sve razvojne aspekte (intelektualne, emocionalne i psihomotoričke) koji se podstiču programom i usmereni su ka proveriti ostvarenih ishoda.

Proveravanje znanja treba da se realizuje različitim postupcima i formama: usmeno, preko govornih, pismenih, slikovno-pismenih vežbi, vežbi sa podvlačenjem, zaokruživanjem; praktično preko prezentacije i sl.

Na osnovu svih podataka dobijenih praćenjem postignuća i formativnog ocenjivanja, nastavnik opisuje razvojno stanje za svakog učenika pojedinačno, u okviru svakog programskog područja, a na kraju prvog i drugog polugodišta sumativnim vrednovanjem, opisnom ocenom.

Portfolio treba u toku cele godine da bude dostupan roditeljima kako bi mogli da prate napredovanje i postignuća svoje dece.

Rad svakog nastavnika sastoji se od planiranja, ostvarivanja, praćenja i vrednovanja. Osim postignuća učenika, važno je da nastavnik kontinuirano prati i vrednuje proces nastave i učenja, sebe i sopstveni rad. Sve što se pokaže dobrim i korisnim, nastavnik će koristiti i dalje u svojoj nastavnoj praksi, a sve što se pokaže kao nedovoljno efikasno i efektivno, trebalo bi unaprediti.